

ivane j avaxiSvil is saxel obis Tbil isis saxel mwifo universiteti
humanitarul mecnierebaTa fakul teti

rusistiki instituti

sal ome menabde

konceptual uri derivaciis kognituri da enobri vi safuZvi ebi
rusul da espanur lingvokul turebSi
(konceptis „fuli“ magal iTze)

fil ol ogiis doqtoris (Ph.D.) akademiuri xarisxis mosapovebl ad warmodgenili

d i s e r t a c i a

samecniero xel mZRvanel ebi: fil ol ogiis mecnierebaTa doqtori,
profesori **davit gocirize**,
fil ol ogiis mecnierebaTa doqtori,
profesori **Janeta varZel aSvili**

Tbilisi

2013

Tavi pirveli enisa da cnobierebis dinamikuri procesebis kvlevis Teoriuli safuzlebi

I.1. azrovnebiti qmedebis Seswavi ZiriTadi midgomebi enisa da kul turis faqtebze dayrdnobiT	15
I. 2. codnis mentaluri organizacia integratiul xatSi „samyaros suraTi”	26
I. 3. konceptualuri azris topologiuri struqtura (idea-cneba-codnagognitur-verbaluri azrovnebiti struqtura)	43
I. 4. dinamikuri derivaciuli procesebi rogorc kognitur-verbaluri struqturebis ganvitarebis faqtorebi	58
I. 5. konceptebis rogorc kognitur-verbaluri struqturebis rekonstruqciis, arwerisa da freimuli modeli irebis metodika	72

Tavi meore. kognituri derivaciuli procesebis enobrivi reprezentacia struqtraSi „fuli” («Деньги», “Dinero/moneda”) rusul da espanurli ingvokul turebSi

II.1. eqstral ingvisturi faqtorebis zegavlena derivaciuli procesis sawyisi supoziciis gamoyalibebaze konceptis „fuli” («Деньги», “Dinero/moneda”) struqturaSi	92
II.2. konceptis „fuli” («Деньги», “Dinero/moneda”) struqturaSi derivaciuli procesebis enobrivi eqsplikaciis registrebi	117
II.3. konceptis „fuli” («Деньги», “Dinero/moneda”) aqsiologiuri komponentis derivaciis analizi	148
II.4. konceptis „fuli” («Деньги», “Dinero/moneda”) struqturaSi derivaciuli procesebis leqsikuri eqsplikatorebis sabaziso sia	169
daskvna	204
gamoyenebuli da citirebuli literatura	225

Sesaval i

*«...тезис о существовании одной, четко определенной вещи,
именуемой «деньгами», которую можно легко
отличить от других вещей, является фикцией»*

Фридрих фон Хайек

*«Нравне с землей, водой, воздухом и огнем, – деньги суть пятая стихия,
с которой человеку чаще всего приходится считаться»*

Иосиф Бродский

Tanamedrove lingvistikaSi mTavar principis, romel zec mimarTul ebebis da Teoriebis umetesoba emyareba, warmoadgens anTropocentrizmi; misi saSual ebiT enobrivi movl enebi Segvizi ia ganvixil oT adamiTan, mis kul turasTan, istoriasa da azrovnebasTan mWidro kavSirSi. m. fukos azriT, adamiTan mier samyaros Semecnebis procesSi sityvebi da sagnebi kargaven uSual o msgavsebas, isini azrovnebas efardebian `sityva-xatis" saxiT. sityvebi da sagnebi ageben erTian `teqsts", romel ic warmoadgens samyaros nawil s, da romel Sic ena da samyaro Tanaziarni arian ("Les mots et les choses: une archéologie des sciences humaines"); anTropocentrul paradigmaSi ena gaigeba rogorc rTul i movl ena, rogorc kognituri meqanizmi, romel ic kodirebs da dekodebs araenobrivi sinamdvil is monacemebs. ena informaciis Senaxvisa da gadacemis gansakuTrebul i sistemaa, romel ic nacional ur cnobierebas asaxavs da ara mxol od kul turis nawil s, aramed misi arsebobis pi robas warmoadgens.

XX saukunis bol odan enaTmecnierebaSi kvl ebebis umetesoba mimdinareobs kognituri lingvistikisa da lingvokul turol ogiis gadakveTaze da gansxvavdeba naTI ad gamoxatul i interdiscipl inarul obiT: mTel i humanitarul i cikl is (fil osofia, kul turol ogia, sociol ogia da a. S.) anal izis monacemebis da el ementebis CarTviT. kognituri lingvistikis obieqts warmoadgens ena rogorc Semecnebis instrumenti, mental uri erTeul ebi da procesebi, fsiqikuri warmoadgenebi, informaciis interpretacia, adamiTanis codnis

dinamikuri struqtura. mecnerebaSi Semotanil ia abstraqciebi, romel Ta saSual ebiT ageben kognitur verbal ur-azrobriv struqturebs: sqemebi, freimebi, konceptebi, scenebi, geStal tebi, semantikuri badeebi da sxv. kvl evis erTeul ad, romel ic samyaroze kognitur codnas verbal izებს, kognitur l ingvistikaSi ufro xSiria termini `koncepti`, mdgari kognituri l ingvistikis sabaziso aparatis ZiriTadi terminebis „konceptual izacia“, `konceptosfero“, `kategorizacia“ `samyaros konceptual uri suraTi“ gverdiT (ix. Методологические проблемы когнитивной лингвистики: 2001).

l ingvokul turol oogis sagnobriv sferos warmoadgens enisa da kul turis rogorc ori gansxvavebul i kodis urTierTqmedeba: Semecneba ar mxol od xorciel deba, aramed garkveul wil ad ganpirobebul ia kul turis model iT. kognitur l ingvistikaSi kvl evebi koncentrirebul ia kognitur procesebsa da maTi enobrivi verbal izaciis xerxebze, l ingvokul turol ogiaSi – enaSi nacional ur-kul turul i, eTnosemantikuri komponentis gamovl enaze. l ingvokul turol ogiaSi konceptis erT-erTi arsebiTi komponenti aris kul turul -eTnikuri el ementi, romel ic ganmsazRvrel i bunebrivi enis erTeul Ta semantikis specifikas da misi matarebl ebis samyaros enobrivi suraTs asaxavs. gansxvavebul enebis kul turebSi Tanamosaxel e konceptebis Seswavl a da Sepiripireba xel s uwyobs universal uri, zogadsakacobrio, da eTnospecificuri msofi mxedvel obis gamovl enas sinamdvil is konceptual izaciis procesSi.

winamdebare disertacia eZRvneba konceptis „ful i“ konceptual uri derivaciis kognituri da enobrivi safuZvl ebis ganxil vasa da anal izss aramonaTesave rusul i da espanuri (kastiliuri) enebis monacemebze dayrdnobiT da kognitur procesebSi derivaciis rol Tan dakavSirebul i zogierTi sakiTxis dazustebas, romel ic Sepirispirebul l ingvokul turebSi asaxavs samyaros Tanamosaxel e fragmentTa kategorizacias, gaazrebas da Sefasebas.

Temis SerCeva da kvl evis aqtual oba. sadiertacio naSromis aqtual oba mniSvnel ovnad ganpirobebul ia Tanamedrove l ingvistikaSi iseTi Teoriul -metodologiuri sakiTxebis kvl eviT, rogoricaa kategorizacia da konceptual izacia, ontologi da codnis baza cnebis

Sesaxeb, roml ebic samyaros suraTis karkass Seadgenen, samyaros specifukur xedvas, romel ic kul turul sivrceSi yal ibdeba, azrovnebiTi procesebis model ireba da cal keul i enis saSual ebiT codnis verbal izaciis xerxebi. mecnierul kvl ebebSi sul ufro meti enis CarTva enobrivi mraval feroznebis maqsimal urad srul ad warmodgenis, da am fonze samyaros xedvis erTianobisa da unikal urobis dadgenis saSual ebas iZl eva. garda amisa, gansakuTrebul aqtual obas iZens kvl evebi, romel ic `sxvadasxva enaSi semantikurad axl o sityvebis gamoyenebisatvis aucil ebel i cnobebis Sedarebis" saSual ebas iZl eva (Рахилина: 2000, 27). cxadia, rom amgvar `semantikurad axl o sityvebs" SeiZl eba mi vakuTvnoT sityva `ful i", romel ic naSromSi ikvl eva rogorc ufro maRal i rigis erTeul i – konceptual uri simravle, romel ic nominirebs samyaros suraTis mocemul fragments rusul da espanur enebSi da Tanamosaxel e enobrivi niSanze ufro mocul obiTia. special uri anal izisas, mis SinaarsSi SeiZl eba gamoiyos ara mar to l ogikuri, aramed intuiciuri, asociaciuri el ementebi, SemoqmedebiTi dazustebebi, axal i ideebi, simbol uri warmonaqmnebi, roml ebic afarToeben warmodgenas misi konceptual uri niSnebis diapazonze.

sinamdvil is konceptual izaciis fenomeni ganuyofel ia konceptual uri derivaciul i procesebisagan, roml ebic Zal zed mniSvnel ovania samyaros enobrivi suraTis Camoyal ibebisatvis. e. s. kubriakovas azriT, «нет ничего более естественного, чем анализ деривационных явлений с когнитивных позиций: очевидно, что именно соотнесение этих явлений с процессом познания и закрепления его результатов позволяет наблюдать, с одной стороны, в каких формах протекали познавательные процессы в языке, а с другой – как менялся язык под воздействием этих процессов и как происходило его постоянное обогащение и развитие по мере их осуществления» (Кубрякова: 2006, 91). am Sexedul ebis Tanaxmad, derivatebis producireba es aris azriswarmomSobi kognituri meqanizmebis qmedeba invariantul i sawyisis bazaze, romel Ta Sedegic eqspl icirebul ia enaSi sawyisi mamotivirebel i saTavis inovaciuri semantikuri Semadgenel is saxiT. Tanamedrove l ingvistikaSi aRiarebul ia, rom «инвариантная структурная формула плана выражения – деривация имеет множество вариантов, отражающих специфику уровней

da maTi sityvieri mniSvnel obebis Sesvl is process, roml ebic kul turasTan erTad transformirdebian SemecnebiTi kontinuumiT.

rusul da espanur lingvokul turebSi konceptis „ful i“ konceptual uri derivaciis kognituri da enobrivi safuZvl ebis anal izi warmoadgens urTul esi mecnierul i amocanis gadaWrasTan miaxl oebis mcdel obas - erT kvl evaSi derivaciis kognituri meqanizmebisa da nacional ur-kul turul i komponentis anal izis integrireba, romel ic orive lingvokul turaSi zegavl enas axdens cnebis determinirebaze. amgvarad, disertacia aqtual uria TematikiT, anal izis meTodiT da, kvl evis discipl inaTaSorisi xasiaTiT.

kvl evis miznebi: konceptis `ful i“ masal aze dayrdnobiT konceptual uri derivaciis kognituri da enobrivi safuZvl ebis aRwera da gaanal izeba rusul da espanur lingvokul turebSi; warmovidginoT konceptual uri simravle `ful i“ rogorc topologiuri lingvokognituri struqtura, sistemaSi gaertianebul i mamotivirebel i kognitur-denotatiuri situaciis safuZvel ze, romel ic misi semantikuri prototipiT eqspl icirdeba enaSi; konceptual uri derivaciis universal uri da eTnospecificuri parametrebis dadgena Sepirispirebul lingvokul turebSi; rusul i da espanuri enebis enobrivi xerxebis tipologiis Sedgena, roml ebic asaxaven mamotivirebel i kognitur-denotatiuri situaciis modifikacias. naSromis miznebma winaswar gansazRvres Semdegi konkretul i amocanebis dayeneba da gadaWra:

1) enisa da kul turis faqtebze dayrdnobiT azrovnebis qmedebis Seswavl is ZiriTadi midgomebis anal izi da kvl evis Teoriul - meTodologiuri bazis gansazRvra;

2) konceptual uri azris topologiuri struqturis sistemati zacia;

3) kognitur-verbal uri struqturebis dinamikuri derivaciul i procesebis aRwera;

4) kognitur-verbal uri struqturis aRwerisa da freimul i model irebis meTodikis dazusteba; konceptis „ful i“ statusis gansazRvra;

5) konceptual uri simravli s „ful i” mamotivirebel i semantikuri prototipisa da kognitur-denotatiuri situaciis dadgena da konceptis pirobiTi model is rekonstruqcia rusul da espanur enebSi;

6) konceptis „ful i” («Деньги», “Dinero/moneda”) sawyisi supoziciis dadgena da mis Camoyal ibebaze eqstral ingvisturi faqtorebis zegavl enis SepirispirebiTi anal izi; mental uri izoglosebis dadgena Sepirispirebul l ingvokul turebSi;

7) konceptis „ful i” («Деньги», “Dinero/moneda”) sawyisi supoziciis da misi semantikuri prototipis dadgena;

8) konceptis „ful i” («Деньги», “Dinero /moneda”) struqturaSi derivaciul i procesebis enobrivi eqspl ikaciis regul arul i registrebis dadgena, sistemuri aRwera da SepirispirebiTi anal izi;

9) konceptis xatovani da aqsiol ogiuri komponentebis gamovl ena da kul turiT ganpirobepul i kognituri derivaciis anal izi:

a) ful ze social urad determinirebul i warmodgenis dasadgenad kiTxvaris Sedgena, enis matarebl ebis gamokiTxva da kvl evaSi miRebul i monacemebis sinTezi;

b) rusul i da espanuri paremiol ogiuri fondis erTeul ebis SepirispirebiTi anal izi;

10)konceptis „ful i” («Деньги», “Dinero/moneda”) semantikuri prototipisa da sawyisi supoziciis derivaciul i procesebis l eqsikuri eqspl ikatorebis sabaziso siis dadgena, aRwera da orive l ingvokul turaSi modifikaciis veqtoris SepirispirebiTi anal izi;

11)miRebul i monacemebisa da daskvnebis ganzogadeba.

kvlevis obieqtad SerCeulia koncepti „ful i” («Деньги», “Dinero/moneda”) rogorc kognitur-verbal uri struqtura Sepirispirebul l ingvokul turebSi.

kvlevis sagani:

a) konceptis rogorc azris dinamikuri topol ogiuri struqturis formireba;

b) kognituri meqanizmebi, romelic konceptual uri derivaciis safuZvel Si devs da uzrunvel yofs struqturis konceptual ur kompoziciurobas;

g) conceptis „ful i” («Деньги», “Dinero/moneda”) mamotivirebel i kognitur-denotaturi situaciis (semantikuri prototipis) derivaciul i potencial i Sepirispirebul i lingvokul turebSi; rusul i da espanuri enebis derivaciul i sistemebi;

d) cneba `ful i” rogorc social urad determinarebul i warmoadgenebis kompl eqsi: cal keul i kul turis universal izmi da faseul obiTi orientirebi; kul turol ogiuri informacia, dakavSirebul i conceptis „ful i” («Деньги», “Dinero/moneda”) struqturaSi sawyisi supoziciis Camoyal ibebasTan;

e) rusul i da espanuri enebis derivaciul i sistemebi, orive enis l eqsikuri da paremiol ogiuri fondi, dakavSirebul i saanal izo samyaros suraTis fragmentTan.

kvl evis Teoriul i baza: disertaciis dasawerad gamoyieneT ucxoel i da qarTvel i mecnierebis naSromebi kognitur l ingvistikasa da l ingvokul turol ogiaSi, aseve fsiqol ogiaSi, sociol ogiasa da kul turis istoriaSi: e. s. kubriakovas, i. g. mil osl avskis, l . n. murzinis, d. n. Smel evis, v. n. Tel ias, d. s. l ixaCovis, iu. s. stepanovis, v. z. demiankovis, n. a. sterninis, g. g. sl iSkinis, v. i. karasikis, n. d. gol evis, a. a. zal izniakis, e. a. zemskaias, o. g. revzinas, j . andersonis, x. kasaresis, s. merfis, l . Tal mis, a. v. kravCenkos, r. j ekendofis, mal tal S. mindis, j . l akofis, a. veJbickas, e. o. oparinas, J. varZel aSvil is, n. pevnaias, t. n. al eqsandrovias, s. moskoviCis, g. e. bel ickaias da sxv.

naSromis Teoriul -meTodol ogiur safuZvel s warmoadgens l ingvofil osofiuri konceptual uri debul ebebi azrovnebis, cnobierebis, enisa da kul turis uwyvet dial eqtur erTianobaze. derivatol ogiis, kognituri l ingvistikisa da l ingvokul turol ogiis Teoriul i safuZvl ebi konceptual uri derivaciis kognituri da enobrivi safuZvl ebis anal izis meTodol ogiur safuZvel s warmoadgens rusul da espanur l ingvokul turebSi (conceptis „ful i” magal iTze).

sadisertacio naSromSi gamoyenebul ia kvl evis sxvadasxvagvari meTodi, roml is arCevanic kvl evis rakursma da saanal izo masal is specifikam gvikarnaxa: l eqsikonis monacemebis komponenturi anal izi, distribuciul i meTodis CaTvl iT, nakl ebad mniSvnel ovani erTeul ebis gamoyofa, diferencial uri niSnebis da niSnadi opoziciebis gansazRvra,

diskursul -konteqstual uri mniSvnel obis anal izi; I lingvisturi model ireba da konceptual uri anal izi, introspeqciul i meTodi, Tavisufal i asociaciuri eqsperimentis el ementebi (anketireba da informantebis gamokiTxva). disertaciaSi gamoyenebul ia masal is warmodgenis il ustraciul i principi.

kvI evis masal a: gamoviyeT rusul i da espanuri enebis monacemebi ganmar tebi Ti, asociaciuri, encikl opediuri, frazeol ogiuri I eqsikonebi dan: Толковый словарь русского языка под ред. Д. Н. Ушакова, Малый академический словарь (МАС) под ред. А. П. Евгеньевой, Большой толковый словарь русского языка под ред. С. А. Кузнецова (БТС-2000), А. Н. Тихонов Словообразовательный словарь русского языка в двух томах (1985), Русский семантический словарь под общей редакцией Н. Ю. Шведовой (2002); Semdegi I eqsikonebis el eqtronul i versiebi: Новый толково-словообразовательного словарь русского языка Т. В. Ефремовой-2000, Словарь Ассоциаций, агреTve Словарь русского арго, В. С. Елистратова 2002, Словарь синонимов В. Н. Тришина (2010). espanuri enis monacemebze muSaobisaTvis gamoyenebul ia: Diccionario de la Lengua Espanola de la Real Academia (2001), Joan Coromines. Breve diccionario etimológico de la lengua castellana (2008), Diccionario de uso del español de María Moliner (1997), Semdegi I eqsikonebis el eqtronul i versiebi: Diccionario Enciclopédico Vox 1. (2009), Diccionario de la lengua española (2005), La gran encyclopedia de economía 2008, Diccionario Manual de la Lengua Española (2007). aseve, konceptis „ful i“ («Деньги», «Dinero /moneda») faseul obiTi komponentis derivaciis anal izisaTvis faqtografiul masal ad gamoyenebul ia rusul i da espanuri paremiol ogiuri erTeul ebi, amokrefil i Semdegi krebul ebidan: «Пословицы и поговорки русского народа» В. И. Даля в двух томах (2012), «Словарь русских пословиц и поговорок» В. П. Жукова (2000), «Русские пословицы, поговорки и крылатые выражения /Лингвострановедческий словарь» В. П. Фелицыной, Ю. Е. Прохорова (1979), сборник А. В. Кисилева «Испанские пословицы и поговорки и их русские аналоги» (2004); Jorge Sintes Pros. Diccionario de aforismos, proverbios y refranes. Con su interpretación para el empleo adecuado y con equivalencias en cinco idiomas. – Barcelona (1954), Diccionario de refranes. Prólogo de Gonzalo Torrente Ballester. Espasa, Madrid (2001), Sbarbi José maría. Diccionarios de refranes, adigios, proverbios modismos, locuciones y frases proverbiales de la lengua española. Tomo 2 (Nabu Press 2011). gaanal izebul ia 520 konteqsti rusul i enis nacional uri korpusidan

(Национальный корпус русского языка: <http://www.ruscorpora.ru/>) da 470 espanuri enis nacional uri korpusebi dan (Corpus del Español: <http://www.corpusdelespanol.org/>), aseve kul turol ogiuri wyaroebis monacemebi da masal ebi piradi kartoTekidan. sul gaanal izebul ia rusul i enis 672 da espanuri enis 473 l eqsikuri erTeul i.

naSromis mecnierul i siaxl e: konceptual uri derivacia pirvel ad ikvl eva rogorc gl obal uri dinamikuri procesi, dafuZnebul i kognituri meqanizmebis qmedebis, konkretul i enis sistemis da enobrivi cnobierebis real izaciis sinqronizaciaze. siaxl e aseve mdgomareobs konceptual uri anal izis kvl eviTi xerxebis gamoyenebaSi, romel ic damaxasiaTebel ia Tanamedrove kognituri kvl evebisaTvis da romel ic misawvdoms xdis samyaroze codnis organizaciisa da verbal izaciis mental ur sivrcebs. koncepti `ful i" warmodgenil ia rogorc mecnierul i abstraqcia, konceptual uri azris topol ogiuri kognitur-verbal uri struqtura. koncepti `ful i" («Деньги», “Dinero/moneda”) pirvel ad ikvl eva rogorc universal uri da eTnomarkirebul i social urad determinirebul i warmodgenebis kompl eqsi, roml ebic dakavSirebul ia mis struqturaSi dadgenil i sawyisi supoziciis Camoyal ibebaze da evol uciaze. koncepti `ful i" («Деньги», “Dinero/moneda”) pirvel ad ikvl eva nivTier i samyaros real iaze `ful i" warmodgenis gafarToebis da eTikis kategoriebTan da religiur ganwyobebTan konceptual uri kavSiris gamovl enis Tval sazrisiT.

agreTve, aRsaniSnavia, rom msgvavsi kvl evebi, espanuri enis masal ebis CarTva samyaros SerCeul i fragmentis anal izisaTvis, Cveni monacemebiT, ar Catarebul a.

kvl evis hipoteza: konceptual uri simravle „ful i" («Деньги», “Dinero/moneda”) organizebul ia birTvul i el ementis irglv iv, sawyisi mamotivirebel i kognitur-denotatiuri situaciis, romel ic gamoxatul ia struqturis semantikur prototipSi; misi modifikaciis dinamika efuZneba kul turul ad ganpirobebul Semecnebis kognitur procesebs, enobrivi cnobierebis Taviseburebebs da konkretul i enis xerxebis funcionirebas; konceptual izaciis inovaciuri Semadgenel is Sinaarsi eqspl icirdeba ukve arsebul i enobrivi niSnebis gare/Sida

transformaciaSi da konceptis struqturaSi momij nave Tematuri j gufabis enobrivi erTeul ebis CarTviT.

kvl evis Teoriul i mniSvnel oba: sadisertacio naSromis gamoyeneba SesaZl ebel i iqneba kognituri struqturis Teoriasa da azrovnebis procesebis model irebaSi, kognitur derivatol ogiasa da konceptis damuSavebis probl emaSi Teoriul da SedarebiT-SepirispirebiT pl anSi. garda amisa, naSromSi Semdgom ganviTarebas aRwevs enisa da kul turis, enisa da azrovnebis Sefardebis probl emebi.

kvl evis praqtikul i mniSvnel oba: naSromis Sedegebi SeiZl eba gamosadegi aRmoCndes kognitur-verbal uri struqturis anal izisa da model irebisas bunebrivi enis masal ebis mixedviT; fragmentis „ful i“ («Деньги», “Dinero/moneda”) verbal izaciis enobrivi xerxebis sistematizacia SeiZl eba gamoviyenoT Sepirispirebul enebSi samyaros suraTis agebisas. disertaciaSi Tavmoyril i masal ebis gamoyeneba SesaZl ebel ia enaTmecnierebis, rusistikisa da romanistikis sauniversiteto kursebSi, aseve saswavl o saxel mZRvanel oebis dasawerad da rusul is da espanuris rogorc ucxo enis swavl ebis praqtikaSi.

kvl evis SedegTa aprobacia: disertaciis ZiriTadi debul ebebi ganxil ul ia da gakeTebul ia moxsenebebi saerTaSoriso samecniero konferenciebze: SoTa rusTavel is saxel mwifo universiteti, saerTaSoriso konferencia „humanitarul i mecnierebebi informaciul sazogadoebaSi“, baTumi, 2009, Минский государственный лингвистический университет, материалы докладов IV международной конференции «Национально-культурный компонент в тексте и языке», Минск, 2009, saerTaSoriso samecniero konferencia „kul turaTaSorisi dial ogi da enobrivi kontaktebi“, Tbil isi-quTaisi, 2010, II Congreso Internacional „La lengua y literature ruras en el espacio educativo internacional: estado actual y perspectivas“, tomo II, Spain, Granada, 2010, saerTaSoriso samecniero-periodul i gamocema „kul turaTaSorisi komunikaciebi“, #14, Tbil isi, 2011, saerTaSoriso samecniero-periodul i gamocema „kul turaTaSorisi komunikaciebi“, #15, Tbil isi, 2011, Congreso internacional “Investigaciones comparadas ruso-españolas: aspectos teóricos y metodológicos”, Spain, Granada, 2011 da ganxil eboda iv. j avaxiSvil is saxel obis Tbil isis saxel mwifo universitetis rusistikis institutis sxdomebze.

sadiser tacio kvl evebis Sedegebis irgvl iv gamoqveynebul ia 11 naSromi recenzirebad samecniero gamocemebSi da saerTaSoriso samecniero konferenciebis masal ebis krebul ebSi:

1. «Бык как архетипическая мифологема богатства» - Congreso internacional “Investigaciones comparadas ruso-españolas: aspectos teóricos y metodológicos”, Spain, Granada, 2011;

2. „ful i rogorc ekonomikuri termini da kul turaTaSorisi koncepti” – saerTaSoriso samecniero-periodul i gamocema „kul turaTaSorisi komunikaciebi”, #15, Tbilisi, 2011;

3. “Some aspects of term functional analysis” – Homo loquens, Georgian multilingual association, vol. II, Tbilisi, 2011;

4. „enobrivi da konceptual uri mniSvneloba lingvokul turologiis WriI Si” – saerTaSoriso samecniero-periodul i gamocema „kul turaTaSorisi komunikaciebi”, #14, Tbilisi, 2011;

5. „enobrivi da mecnieruli samyaros suraTi rogorc cnobierebis konstruqtebi” – saqarTvelos ganaTlebis mecnierebaTa akademiis moambe, Tbilisi, 2010;

6. „termini sametyvelo aqtebis lingvistur da filosofur TeoriaTa WriI Si” – Teusu, saerTaSoriso samecniero konferencia „kul turaTaSorisi dialogi da enobrivi kontaqtebi”, quTaisi, 2010;

7. «Некоторые аспекты функционального анализа термина» – II Congreso Internacional „La lengua y literature rusa en el espacio educativo internacional: estado actual y perspectivas”, tomo II, Spain, Granada, 2010;

8. „samyaros enobrivi suraTi rogorc codnis sistemis anarekli” – Tbilisis saxel mwifo universitetis saerTaSoriso referirebadi da recenzirebadi samecniero Jurnal i, Tbilisi, 2010;

9. «Концепт деньги как единица языковой картины мира» - Минский государственный лингвистический университет, материалы докладов IV международной конференции «Национально-культурный компонент в тексте и языке», Минск, 2009;

10. „samyaros enobrivi da mecnieruli suraTis fragmentTa korelacia” – SoTa rusTavelis saxel mwifo universiteti, saerTaSoriso konferencia „humanitaruli mecnierebebi informaciul sazogadoebaSi”, baTumi, 2009;

11. „ეკონომიკური ტერმინების როლი ინსტიტუციური დისკურსის ერთეულში“
– საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, საერთაშორისო სამეცნიერო
კონფერენციის მასალები „ვერბალური კომუნიკაციური ტექნოლოგიები“,
თბილისი, 2008.

სადისერტაციო ნაშრომის სტრუქტურა ნაკარნახებია კვლევის ლოგიკითა
და მიზნით და განპირობებულია დასმული ამოცანების გადაჭრის
თანმიმდევრული დისერტაცია სეძგება შესავლის, ორი თავის, დასკვნისა და
გამოყენებული და ციტირებული ლიტერატურის სისაგან (სულ 182). ნაშრომის
ტექსტი შეიცავს 14 ცხრილს და 1 სქემას. დისერტაციის ზირითადი ტექსტი
(ბიბლიოგრაფიული სისაგანე) შეადგენს 224 გვერდს.

Tavi pirveli
ენისა და ცნობიერების დინამიკური პროცესების კვლევის თეორიული
საფუძვლები

I.1. აზროვნების ტიპურ მედეების სესვლის ისტორიული მიდგომები ენისა და
კულტურის ფაქტებზე დაყრდნობით

დღის დღის განმავლობაში ენათმეცნიერების ისტორიაში არსებობდა მოსაზრება, რომელიც ამოდიოდა ფ. დე სოსიურის იდეებიდან და გულს ხმობდა, რომ „ენის თეორიის ამოცანას ისტორიულად ვარაუდობს მისი სისტემის არჩევა, განხილული „ტავის ტავსი“ და „ტავის ტვის“. მაგრამ უკანასკნელ რამდენიმე ათწლეულში თეორიული ლინგვისტიკაში გაცნობიერებული იყო, რომ სპეციალურად ამოცნობის და დამუშავების მონაცემები ენის სესახებ სესაზღვრებელია და უნდა იყნოსოს გამოყენებული უფრო დიდი პრობლემის განსახილველად, რომელიც ეხება როგორც ადამიანის გონებასა და ინტელექტს, ასევე მის მედეებს, რომელიც ვლინდება ადამიანის გარე სამყაროსა და სხვა ხალხთან ურთიერთმედეების უწყვეტ პროცესში“ (Кубрякова: 2004, 9).

ენისადმი როგორც კვლევის ობიექტისადმი ამგვარი მიდგომა გამოალიბდა რიგი ფაქტორების ზეგავლენით, ახალი სამეცნიერო დისციპლინებისა და მიმართულებების გაჩენის გამო. მთავარ ფაქტორად ითვლება XX საუკუნის უკანასკნელ ათწლეულში მომხდარი სამეცნიერო პარადიგმის ეპისტემოლოგიური ცვლილება, რაც განპირობებული იყო „მეცნიერების ჰუმანიზაციის გლობალური პროცესით“ (Каламбет: 2007). თანამედროვე მეცნიერების ისტორიული პრინციების ერთობლიობა ანტროპოცენტრის ეფუძვლება, რომლის არსიც მიდგომარეობს სამეცნიერო ობიექტების სესვლისათვის მათი სხვებისეული შემოქმედების როლისა და ადამიანის განვითარების გათვალისწინებით. ლინგვისტიკაში ანტროპოცენტრისმი უკავშირდება გამოცნობის ენათმეცნიერების იდეებს: ვ. ჰუმბოლდტის, ჰ. შტეინტალის, ა. ა. პოტენიას, ი. ა. ბოდუენ-დე კურტენის, ე. ბენვენისტისა და სხვ. თანამედროვე ლინგვისტიკის კონცეფციის განვითარების ანტროპოცენტრული პრინცი სესაზღვრებელია დავუკავსოთ შემდეგს: „ენის არის სემიოტიკური სისტემა, რომლის ისტორიული რეფერენციული ვერტიკლებიც უსაუბროდ ეფარდება

mol aparakes. /.../ ena Seqmnil ia adami anis sazomis gaTval iswinebiT, da es masStabi asaxul ia TviT enis organizebaSi; da masTan Sesabamisad unda Seiswavl ebodes enac" (Степанов: 2002, 14-15). anTropocentrizmi racional uri samecniero discipl inisaTvis gaxda amocanebis gadaWris, dakvirvebisa da anal izis meTodebis gamomuSavebis, postul atebisa da erTiani msopl mxedvel obis Camoyal ibebis „saerTo karkasi" (T. kunis terminol ogiit).

mecnierebaSi meTodi ganisazRvreba rogorc Sesaswavl i movl enisadmi garkveul i midgoma, rogorc xerxTa kompl eqsi, romel Ta gamoyenebac gasaanal izebel i movl enis Seswavl is, organizebisa da aRweris saSual ebas izl eva (137). yovel i meTodi pirdapir an iribad damokidebul ia im Teoriebze, roml ebsac eyrdnoba, xol o specifika kvl evis obieqtiTa da mizniT ganisazRvreba.

lingvistikaSi empiriul i monacemebisa da enis gabatonebul i Teoriis Sefardebis probl ema mWidrod aris dakavSirebul i enobrivi masal is anal izis strategiebis SerCevis porbl emasTan. XX saukunis pirvel naxevramde gabatonebul i lingvisturi Teoria struqtural izmi iyo, roml is fargl ebSic lingvisturi anal izi upiratesad koncentrirebul i iyo enobrivi sistemis el ementTa Sinagani struqtural i kavSirebisa da urTierTobebis Ziebaze. struqtural izms lingvistikaSi ukavSireben empirizmidan racional izmze gadasvl as, atomizmidan – enis sistemur gazrebaze. amgvare midgomis batonobis Sedegad ena gaigeboda rogorc rTul i mraval doniani sistema, romel ic Sedegboda mraval i urTierTdakavSirebul i da urTierTganpirobebul i diskretul i el ementebisagan. gamoxatvis pl anisadmi gazrdil i, da zogierT skol aSi – gansakuTrebul i interesi aixsneboda mkacri samecniero aRwerze misi xel misawvdomobiT. amasTanave sakvl evi vel is miRma rCebeda enis Sinaarsobrivi mxare, enobrivi erTeul ebis buneba, social uri, fsiqol ogiuri da kul turul ad markirebul i faqtorebis rol i enis funqcionirebis procesSi. struqtural izmis miRwevebi myarad damkvidrda lingvistikaSi; misi ZiriTadi cnebebi da principebi Tanamedrove enis zogadi Teoriis Semadgenel i nawil i gaxda. Tumca ukve gasul i saukunis ormocdaaTiani wl ebidan struqtural izmSi moxda Semobruneba enis Sinaarsobrivi aspektsaken, misi dinamikuri model ebis

konstruirebisa da kvl evisaken, invarintul i da variantul i forme bis dadgenisaken da a. S. enaTmecnierebis istoriaSi amgvari aqcentis Sereva dakavSirebul ia iseT saxel ebTan, rogor ebicaa p. o. iakobsoni, a. martine, e. kuril oviCi, T. v. gamyrel iZe, viaC. v. ivanovi, I . bl umfil di da sxva gamoCeni l i l ingvistebi.

XX saukunis 70-iani wl ebisaTvis evropul da amerikul enaTmecnierebaSi aRiases amgvari midgomis arasakmarisi adekvaturoba enis arsebiTi Tvis ebis anal izisadmi, enobrivi mniSvnel obis dinamiki bunebisa da enobrivi niSnebiT operirebis procesebis, enis funkcionaluri ganSreebis, kulturasa da mTel rig kardinal ur sakiTxebTan misi kavSirisadmi, romlebic Camoyal ibda mecnierebis ganvitarebis axal etapze. am periodSi l ingvistikaSi kvl ebebis umravlesoba mimdinareobda semantikis dargSi, mniSvnel obis problemi, niSnis Sinagani formisa da mocemul sferoze Camoyal ibebuli anal izis metodologiis darTvaSi. unda aRiniSnosis, rom enis Seswavis axali metodi efuzneboda ukve dagrovil codnas da mdidrdeboda gamoCeni l i enaTmecnierebis, fsiqologebisa da fil osofosebis kvl ebebis mesveobit (I . s. vigocki, C. s. pirsi, J. piaje, j . I . ostini, e. kasireri, k. piul eri, g. huserli, I . vitgenSteini, j . I aionsi, a. n. I eontievi da sxv). l ingvistikaSi dagrovil i konfliqturi monacemebis raodenoba gaxda safuzveli im faqtis aRiarebisa, romelic gul isxmobda Semdegs: enobrivi erTeulebis diskretul obis prezumcia ar Seesabameba asawer obieqts. l ingvisturi azris ganvitarebis l ogika mivida „sakmaod rTuli, kompl eqsuri enobrivi obieqtebit operirebamde, romel Ta dawyoba mkveTr, erTmniSvnel ovnad gamoyofil Semadgenlebad” SeuZlebel ia maTi bunebaSi funcioni rebis gan damoukideblad. amitom daiwyo l ingvisturi obieqtebis arweris xerxebis Semusaveba, romelic usvebda maT aradiskretul xasiaTs: ierarqiebs, prototipebs, aramkafio erTianobas (Кибрик: 2003, 103).

XX saukunis meore naxevari l ingvistikaSi gamoirCeva enisa da enobrivi erTeulebis Seswavis metodologiuri principis Ziebit, romelic metad asaxavs enis rogorc sistemisa da qmedebis dial eqturad rTul bunebas, ramac gamoiwvia Zireuli Semobruneba enis Sinaarsobrivi aspeqtisaken: enis Seswava daiwyo misi dial eqturad rTul kavSirSi

adamiānis cnohier da azrovnebiT qmedebasTan. enis matarebi isa da azrovnebis procesebis CarTva enobrivi qmedebis gasaanal izebel fragmentSi, Teoriuli da metodologiuri orientirebis cvlil eba aisaxa lingvistikaSi zogad tendenciebze: Seiqmna mTel i rigi „Ilokaluri“ lingvistika (kognituri, lingvokulturologia, etnolingvistika, konceptologia, ekolingvistika da a. S.). v. z. demiankovis mier gakeTebuli kritikuli analizis safuZvelze, SeiZleba davaskvnaT, rom uaxles lingvistikaSi arsebobs ramodenime aTeuli msxvili globaluri Teoria da hipoteza, romelic Tanaarsebobs an konkurirebs, magram gaertianebulia adamiānis bunebrivi enis adekvaturi maxasiaTelebis Ziebis logikiti. yvelaze gavrcel ebul lingvistურ Teoriebs, romelmac XX saukunis bolosa da XXI saukunis dasawyisSi gavlena moaxdina Teoriuli enatmecnierebis ganvitarebaze, miakutvneben generatiuli lingvistikas, interpretacionizms, kategorialურ gramatikebs, funqcionalizms, prototipta Teorias, teqstis lingvistikas, sametyvelo zemoqmedebis Teorias, kognitურ lingvistikas (Демьянков: 1994, 5-37). Самотвил мимართულებებს აერთიანებს enis gageba rogorc adamiānis fenomenis, fsiqikuri cxovrebi sa da zogad-kulturi cxovrebis gaertianebeli rgolis, rogorc individis cxovrebis dasaxel ebuli mxareebis ურთერთმედების იარაღი.

kvlevis axali rakursi ara mxolod konkretuli enobrivi movlenebis lingvistური ანალიზის მეთოდასრულიყოფის გამო, არამედ ზოგადთეორიული მსჯელობის არწერის მათენის დაზუსტებაც. როგორც კ. ა. ფილიპოვი ამასთან დაკავშირებით არწერს, „axali lingvistური ფაქტების გაწენა მეცნიერებს უბიჯებს გადამდონადი ტრადიციული სექედლებს, ტყვანუარი ერთმეცნიერული მსჯელობა და სახეცვლილი მეორეს“ (2003, 9-10).

Tანამედროვე lingvistური კვლევების განმასხვებელი ნიშანია ის ინტერდისციპლინარული ობა, რაც გულისხმობს მთელი humanitarული ციკლის ანალიზის მონაცემებისა და ელემენტების მოზიდვას (ფილოსოფია, ფსიქოლოგია, კულტurologია, სოციოლოგია და a.S.), ასევე საბუნებისმეტყველო მეცნიერებისაც. გამოწენილი lingvistის v. a. ზვეგინცვის აზრის თანახმად, მსგავსი ინტერდისციპლინარული ობა აიხსნება იმით, რომ lingvistის ობიექტი ხდება მეტად რთული მოვლენა, „რომლის შეცნობაც არ

Zal uzs cal ke arebul arcert zemoTcamoTvl il mecnerebas" (Звегинцев: 1996, 229). zemoTqmul Tan dakavSirebiT unda aRiniSnos is faqtic, rom lingvistika tradiciul ad dakavSirebul ia bevr mecnerebasTan, kerZod, masSi gamoiyeneba iseTi sabunebismetyvel o mecnerebebis cnebebi, terminologia da metodologia, rogorcaa matematika, fizika, biologia, fiziologia, neurofiziologia, aseve humanitaruli mecnerebebisac – semiotika, filozofia, logika, fsiqologia, sociologia, antropologia, etnografia da a. S.

mochemul etapze kognitur mecnerebasTan mwidro kavSirsi enamecnerebaSi ganmtkicda mnisvnelobis, azrovnebisა და ცნობიერების კვლევის მეტოდი. კognitivizმი es aris Sexედული eბა, რომლის Tanaxmadac adamiani ganxil eბა და Seiswavl eბა როგორც ინფორმაციის გადამსახების სისტემა, ხოლო ადამიანის qceva aRiwereბა და აიხსნება ადამიანის სინაგანი მდგომარეობის ტერმინებით, როგორცაა გონივრული ფორმული რაციონალიური გადაწყვეტილების ინფორმაციის მიწება, გადამსახება, სენახვა, ხოლო შემდგომი მობილიზაცია. ამ ამოცანების გადაწყვეტილების დასაწყისში დაკავსებულ იქნა ამოცანების განხილვა: „...ენა ასახავს შემეცნებას, გამოდის რა აზრის გამოხატვის ზირიტად სასუალებად...“ (Харман: 2003, 240). კognitivizmSi enobrivi qmedeba ganxil eბა როგორც კognიციის ერთ-ერთი სახეობა (მატაფუზველზე ხაზებისა და ლოგიკური დავების დაწყება, ახალი ცოდნის მიწება არსებულ ცნობებიდან გამომდინარე და ა. S.). ადამიანის მრავალშემეცნების პრობლემის კვლევისას, კognიტოლოგები აჩვენებენ, რომ კognიციის მთავარი შემადგენელი არის ენა, და ზუსტად ამიტომ დრედრეობი ერთ-ერთი ყველაზე აქტუალური კognიციისა და ენის სფეროების შესახებ. კognitivizmის ეგიდით გამოყალიბდა მეცნიერული მიმართულება – კognიტური ლინგვისტიკა, რომლის დადგენასა და განვითარებას უკავსებენ, უმეტესად ესაუბრა, ამერიკელი ლინგვისტების ნაშრომები. ლაკოფის, რ. ლანგაკერის, რ. ჯაკენდორფის, პოლონელი მკვლევარის ა. ვეიბიკას, რუსი მეცნიერების ე. ს. კუბრიაკოვას, ი. დ. აპრესიანის, ნ. დ. არუტინოვის, ნ. ნ. ბოლიდრევის, ს. გ. ვორკაჩოვის, გ. გ. სლისკინის, ი. ა. სტერნინის და სხვ. კognიტური ლინგვისტიკის ენების ლინგვისტური ანალიზის როგორც კლასიკური მეთოდები, ასევე ისეთებისა, რომელიც ეყრდნობა ანტროპოლოგიური მეცნიერებებისა და საკულტურული ლინგვისტური თეორიების კალაპოტს.

kognituri l ingvistikis juradRebis centrSi dgas ena, gagebul i rogorc kognituri meqanizmi, da romel ic axdens eqstral ingvisturi informaciis kodirebasa da dekodebas. samecniero anal izi miemarTeba konkretul idan, gamoxatul i enobrivi formasa da enis formebsi, abstraqtul isaken, romel ic xel misawvdoms xdis samyaroze codnis organizaciisa da verbal izaciis mental ur sivrcebs.

metyvel ebis gagebisa da producirebis mental uri safuZvl ebi ikvl eva im Tval sazrisiT, Tu rogor warmodgeba enobrivi codnis struqturebi, xol o Semdeg monawil eoben informaciis gadamuSavebaSi (Кубрякова: 1994); „am procesSi xdeba enisa da misi SesaZl ebl obebis aRmoCena” (Ревзина: 1998, 16). enobrivi procesebis anal izi mimdinareobs codnis im tipebze dayrdnobiT, roml ebic Cadebul ia enis semantikaSi da sametyvel o komunikaciaSi gamoiyeneba enis matarebl is mier. enobrivi erTeul ebis semantika ganixil eba rogorc konceptual uri struqturebis anal ogi, roml is ukanac dgas codnis garkveul i pl astebi. aRiarebul ia, rom enaSi dafiqsirebul i codnis struqturebi, es gamocdil ebis, gaazrebis, kategorizaciisa da samyaros Sefasebebis bunebrivi struqturebia, roml ebsac iziarebs mocemul i enobrivi sazogadoebis yvel a wevri.

amgvarad, kognituri midgomisas l ingvistikaSi sabazisoa codnis koncefcia, romel Sic mJRavndeba adamianis SemecnebiTi qmedebis procesSi araenobrivi sinamdvil is konceptual izacia da kategorizacia, romel ic mimarTul ia ara mxol od statikuri sagnobrivi samyaros Seswavl isaken, aramed samyaros suraTis dinamikuri aspeqtisakenac, samyarosken, romel ic icvl eba droSi (a. v. bondarko, t. v. bul igina, o. n. sel iverstova da sxv.). amis safuZvel ze, kognituri l ingvistikis obieqts warmoadgens ena rogorc Semecnebis instrumenti, mental uri erTeul ebi da procesebi, fsiqikuri warmodgenebi, TviT adamianis codnis dinamikuri struqturebi da interpretatul i procesebi. mecnierebaSi xmarebaSi Semovi da abstraqciebi, roml is saSual ebiTac gardaqmian kognitur verbal ur-azrovnebiT struqturebs: sqemebi, freimebi, skriptebi, konceptebi, scenebi, geStal tebi, semantikuri qsel ebi da a. S. cxadia, CamoTvl il i abstraqtul i terminebis sxvadasxvaoba terminol ogiasa da gagebaSi dakavSirebul ia rogorc TviTon obieqtis rTul da uaRresad

abstraqtul bunebasTan, aseve imasTan, rom kognituri lingvistika Tavisi ganvitarebis mocemul etapze jer kidev Teoriuli aparatis dazustebis stadiaSi. kvlevis obieqtad, romelic samyaroze kognitur codnas verbalizebs, kognitur lingvistikaSi yvelaze xSiria termini „koncepti“, romelic terminebTan „konceptualizacia“, „konceptosfero“, „kategorizacia“ da „samyaros konceptualuri suraTi“ xdeba wamyvani kognituri lingvistikis sabazo aparatSi (ix.: Методологические проблемы когнитивной лингвистики: 2001).

Igive sakiTxebi ikvlevalingvokul turol ogiaSi – XX saukunis 90-iani wlebidan Tanamedrove enatmecnierebis intensiurad ganvitarebad mimarTulebaSi. magram enatmecniebebis amdargSi aqcenti ketdeba enis matareblis fonur codnaze, romelic evolucirdeboda da yalibdeboda Semecnebisadakulturis ganvitarebasTan erTad. amitom aramarto sagnobrivi dargebi, aramed kognituri lingvistikisa da lingvokul turol ogiis terminologiyuri aparatic (sakvlevis obieqtis specialuri gafarToebis gareSe) hgavs erTmaneTs. kognitur lingvistikaSi kvlevebi koncentrirebulia kognitur procesebsa da maTi enobrivi verbalizaciis sasual ebebze, lingvokul turol ogiaSi ki enaSi nacionalur-kulturi, etnosemantikuri komponentis gamovlenaze. magalitad, lingvokul turol ogiaSi konceptis erT-erTi arsebiti komponenti ariskulturi etnikuri elementi, romelic gansazRvravs bunebrivi enis erTeulebis semantikis specificas da asaxavs misi matareblis samyaros enobrivi suraTs. igi ganimarteba rogorc codnis erTeuli, mraval saukunovani gamocdil ebis, kulturisa da mocemul ixal xis rwmenis sacavi, romelic inaxeba enobrivi pirovnebis mentalur leqsi konSi.

Lingvokul turol ogiaSi sawyisi ganwyoba aris imis aRiareba, rom ena Caqsovilia eriskulturasi, iskulturasi Rvivdeba da amavdroul adamJRavnebs mas. lingvistikis es uaxlesi mimarTuleba, misisaxel wodebidan gamomdinare, warmoadgens enisa dakulturis monacemTa Serwymis Seswavis. mniSnelovania is, rom lingvokul turilogia ar unda gaigebodes lingvistikisa dakulturologiis Sesazlebi obebis martiv „Sekrebad“, radgan is axali mecniერuli mimarTulebis damusavebas warmoadgens (Демьянков: 1995, 242).

am mimarTul ebis saTaveebis xSirad sepiri-uorfis I ingvisturi fardobiTobis hipotezas ukavSireben, roml is Tanaxmad enis struqtura gansazRvravs adamiანis azrovnebas da real obis Secnobis saSual ebas. ivaraudeba, rom sxvadasxva enaze mol aparake xal xi, sxvadasxvagvarad aRiqvams samyaros da sxvadasxvagvarad azrovnebs. amerikel i mecnierebis warmodgeniT, xal xis ena da azrovnebis xati urTierTdakavSirebul ia. eduard sepiris azriT, Cven vxedvat, gvesmis da aRviqvamT sxvadasxva movl enas ZiriTadad imis wyal obiT, rom Cveni sazogadoebis enobrivi normebi gul isxmobs gamoTqmis mocemul formas. enis matarebel i iTavisebs garkveul damokidebul ebas samyarosTan da xedavs mas enis „naqsovi“ struqturebidan; adamiანი iTvisebs mSobl iur enaSi asaxul samyaros suraTs da xdeba am suraTis matarebel i.

vinaidan enebi sxvadasxvagvarad axdenen garSemo arsebul i sinamdvil is kl asificirebas, maTi matarebel ebi gansxvavdebian masTan damokidebul ebis xerxiT: „Cven bunebas vanawevrebT mimarTul ebebad, romel sac gvkarxobs mSobl iuri ena. Cven gamovyofT movl enaTa samyaroSi ama Tu im kategoriebsa da tipebs ara imitom, rom isini (es kategoriebi da tipebi) aSkaraa; piriqiT, samyaro Cvens winaSe warmodgeba rogorc STabedil ebaTa kal eidoskopiuri dineba, romel ic organizebul i unda iyos Cvebi cnobieriT, da es ki ZiriTadad niSnavs enobriv sistemas, romel ic inaxeba Cvens cnobierebaSi“ (Yopφ: 1956, 213). I ingvisturi fardobiTobis hipotezis Sedegi aris imis aRiareba, rom ena Tavis TavSi inaxavs garkveul Rirebul ebebs; masSi gamoxatul mniSvel obebs gaaCniaT Semfasebl obiTi unari, rac e. w. kol eqtiur fil osofiaSi ewyoba. es yovel ive damaxasiaTebel ia mocemul i enis yvel a matarebl isaTvis.

Tumca am midgomaTa saTaveebi warmoiSva bevrad ufro adre: cal keul enaSi eris sul ierisa da material uris anabedze miuTitebdnen j er kidev didi v. humboldti, h. Staintali, k. fosleri, a. potebnia da sxv. ufro metic, j er kidev XVII saukuneSi I aibnicma ganaxada: „ena – adamiანis sul is sarkea“.

mocemul i momentisaTvis I ingvokul tuol ogia warmoadgens mecnierebas, romel ic awarmoebis im obieqtebis Teoretikul -aRmwerl obiT kvl evas, roml ebic enaSi asaxul i da funqcionirebs rogorc

kul turul i faseul obebis sistemebi; es kvl evebi sxvadasxva enis (xal xis) lingvokul turol ogiuri sferos kontrastul analiz warmoadgens (Маслова: 2001, 10). lingvokul turol ogiis sagans „warmoadgens enobrivi nisnebis kul turul i semantikis Seswavl a, romelic yal ibdeba ori gansxvavebuli kodis – enisa da kul turis urTierTqmedebiT, vinaidan yovel i enobrivi pirovneba erTdroul ad kul turul pirovnebasac warmoadgens. amitom enobrivi nisnebs SeuZliaT Seasrul on kul turis „enis“ funqciac, rac gamoixateba enis Sesazlebi obasi asaxos misi matareblis kul turul -nacionaluri mentaloba“ (iqve, 29). amgvarad, lingvokul turol ogia, pirvel rigSi, im probematikas ikvl evs, romel mac unda upasuxos Ziritadi kiTxvaze: arsebobs Tu ara sinamdvileSi enis matareblis kul turul -enobrivi kompetencia, romlis safuzvelzec kul turit ganpirobebuli azrebi Caqsovia enobrivi erTeul ebsa da am enaze Seqmnil teqstebSi? da Tu es asea, rogor unda moxdes enobrivi mniSvnel obasi lingvokul turol ogiuri komponentis gamovlineba da verifikacia.

lingvokul turol ogiaSi aqtiurad gamoiyeneba rogorc intralingvisturi kvl evebis Sedegebi, aseve kul turol ogiis, kul turul i antropologii monacemebi, romlebic Semecnebiti procedurebisa da integratiuli metodikis safuzvelze kvl evis obiqtis irgvliv aris Semokrebil i: „enisa da kul turis urTierTqmedeba“. am mimarTulebis metodikis integratiuloba gamoixateba imaSi, rom lingvokul turol ogiaSi gamoiyeneba analizis lingvisturi, kul turol ogiuri, sociologuri da kognituri metodebi: freimul i, konceptualuri, naratiuli, kontent-analizi, asociatiuri eqsperimenti, enis matareblis anketireba da a. S.

uaxlesi lingvistikis kidev erT mimarTulebas, romelic ikvl evs azrovnebis qmedebis, enisa da kul turis urTierTobis rTul sakiTxebis, warmoadgens lingvisturi konceptologia, romelic jer kidev Camoyalibebis stadiaSia. mimarTulebis saxelwodeba mowmobs imas, rom isic kognituri mecnierebebis disciplinaTaSoriskal apotSi warmoiqmna da eyrdnoba ukve CamoTvliil postul atebisa da sabaziso kategoriებს, romlebic mxvildelian da zustdebian asagebi Teoriis farglebis. v. a. karasiki da i. a. sternini am mimarTulebis mizans Semdegnairad

ganmartaven: „enaSi dasaxel ebul i konceptebis aRwera l ingvisturi xerxebiT” (2001, 4). rogorc mimarTul ebis saxel wodebidan Cans, struqturirebul i azris erTeuls warmoadgens koncepti, romlis kvlevis meTodikac eyrdnoba enisadmi semantiku-kognitur midgomas, romelic gulisxmobs „enis semantikus xalxis konceptosferosTan Sefardebis kvlevasa da semantiku procesebis kognitur procesebTan Sefardebas” (Стернин, Попова: 2006).

zemoTqmulis Sejamebisas, Sesazl ebelia davaskvnaT, rom Tanamedrove l ingvistikaSi kvlevis centrSi dgas adamiani rogorc enobrivi cnobierebis matarebeli. cnobierebaSi yvelaze bunebrivi gza enis saSual ebiT gadis: „...cnobierebis struqturebze Cven viciT mxol od enis wyal obiT, romelic saSual ebas gvaZl evs SevityoT am struqturebze da aRweroT isini nebismier bunebriv enaze...” (Кубрякова: 1997, 21). Tanamedrove l ingvistikaSi kvlevebi dafuzvnebulia imis prezumciaze, rom ena warmoadgens konceptual izirebuli informaciis Senaxvisa da gadacemis Ziritad saSual ebas. enisa da azrovnebis urTierTobis globaluri problema mTeliri gi kardinaluri sakiTxebis kvlevas gulisxmobs, iseTi sakiTxebis CaTvl iT, rogoricaa: mniSvel obis semiozisi da enobrivi formebis azri, azris ierarqii dadgena, samyaros suraTiscal keul fragmentebze codnis enobrivi sistemebis model irebis meTodebis damuSaveba, cnobierebis kognituri struqturebis Canacvl ebis procesebis kvleva enobrivi nisnebis daxmarebiT; cnobierebis abstraqtuli struqturebis gageba, maTi enobrivi eqspl ikaciis xarisxi dasxv.

yovelive zemoTqmuli gaxda imis safuzveli, rom l ingvistikaSi Sevida iseTi kvlevis principebi, romelic garegani enobrivi formebis monacemebiT xels uwyobs uarresad abstraqtuli kavSiris „yofa – enisa – individualuri cxovreba – sametyvelo praqtika – azri – cxovrebis warmosadgeni momentebi” gamovlenas (Старовойтенко: 2001, 444). amastanave aRiarebulia, rom mecnieruli kvlevis TiToeuli konkretuli meTodi garkveulad SezRudulia, miT ufro, rodesac kvlevis obieqti aris adamianis gonivruli da Semecnebiti meqanizmebi da maTi enobrivi eqspl ikacia da enisa da kul turis rTuli kavSiris genezisi. l ingvistika sul ufroxSirad operirebs momij nave disciplinების terminოლიტი,

რატა დააზუსტოს და გააფართოვოს კლასიკური ლინგვისტური ანალიზის შესაძლებლობები. არსაწინააღმდეგარსადაც, რომ სიდას ლინგვისტური კვლევები ნაკლებად ხასიათდება მკაფიოდ გამოკვეთილი სარეზიუმით. ლინგვისტიკაში არსებულ მიმართულებების მონაცემები უარყოფის კონტექსტში, რომლის სიგნიფიკანტურობა, უდასტურდება და ვერიფიცირდება მოპოვებულ მონაცემები.

არსებულთა, რომ:

a) ადამიანის კოგნიტური უნდობა ენის ზირითადი ფუნქციების რეალიზებას განპირობებს – სემანტიკა, სინაქსის, ინფორმაციის გადაცემა;

b) სემანტიკა არა მხოლოდ ხორციელდება, არამედ გარკვეულ მიმართულებებში კულტურის მოდელი;

g) ენის მატარებელი განუყოფელი კონსტრუირებული კოგნიტური სტრუქტურები ოპერირებს – „ინფორმაციის (აზრებისა და კოდის) სისტემები, რომელთა ინდივიდუალური სინამდვილეა და შესაძლოა სამყაროში ფიზიკური“ (პავლენი: 1983, 280);

d) მნიშვნელობის კონსტრუირება, მისი კომპონირება და დინამიკური სემანტიკის დავსაძრებლად კოდის კონკრეტულიზაცია;

e) ენობრივი პროცესების მენტალური რეპრეზენტაცია არა მარტო ენობრივ ფორმებში ხორციელდება, სიტყვების მნიშვნელობების ნაკრები, არამედ მოცემულ კულტურაში კომპონირებული ენობრივი ნიშანტარების მიმართული ინფორმაცია;

v) მენტალური რეპრეზენტაციის ერთეულები არსაწინააღმდეგარსადაც კვლევითი მეთოდების შევიდა მეთოდური აბსტრაქციები, რომელთაგან ლინგვისტიკაში ყველაზე ხშირად ტერმინი „კონცეპტი“.

სამეცნიერო ლიტერატურის მიმოხილვის შემდეგ შევიძლია დავასკვნათ, რომ „ტერმინი „კონცეპტი“ უარყოფის ერთგვარ „კონცეპტს“, რომელიც „ფარავს“ რამდენიმე მეთოდური მიმართულების საგნობრივ დარგს, რომელთაგან ყველაზე ამატოვან კულტურაში განპირობებული აზრებისა და სემანტიკის, სინაქსისა და ინფორმაციის გადაცემის პრობლემებს (კუბრეჯოვა: 1996, 58).

როგორც მეთოდური კვლევითი ტერმინი, კონცეპტი ხასიათდება განმარტებათა პოლიფონიით. ასე მაგალითად, კონცეპტი გაიგება როგორც აზრების რტული ორგანიზების სტრუქტურა, სტრუქტურული კოდის კვანტი, ნეონური აქტივობის პატერნი, ლინგვისტური და ექსტრალინგვისტური

codnis „kol ti“, „mraVal zomiani ideal izirebul i warmonaqmni“, romel ic moicavs enobrivi, kul turul , mental ur da kognitur el ementebS da a. S. samecniero l literaturis anal izis safuZvel ze da kvl evis miznebidan gamomdinare, sadisertacio naSromSi koncepti gaigeba rogorc kognitur-verbal uri azrovnebiTi struqtura, **abstraqtul i konstruqtul i arsi**, romel ic model irdeba enobrivi da mental uri stimulebiT. koncepti es aris kul turul -niSnadi simravle kol eqtiur da individual ur cnobierebaSi, asaxul i enobrivi formiT.

amgvarad, koncepti ganisazRvreba rogorc abstraqtul i kategoriul i erTeul i, romel ic akavSirebs sinamdvil es, Semecnebas da enas. konceptTa erTobl ioba ayal ibebs integral ur xats - „samyaros suraTi“, romel ic aseve warmoadgens samecniero abstraqcias, samyaros xatis terminol ogiur metaforas, romel ic kul turis miera Seqmnil i da aRdgenil ia enobrivi xerxebiT.

I. 2. codnis mental uri organizacia integratiul xatSi „samyaros suraTi“

germanel i fil osofosis m. fromis azriT, „adamians gaaCnia goneba da wamosaxvis unari, da am faqts adamiანი მიხვას აუცილებლ ობასTan hqondes ara mxol od sakuTari identurobis SegrZneba, aramed intel eqtual urad orientirdebodes samyaroSi“ (Фромм: 2001, 62). sul ier da material ur sferoebSi moRvaweobisas adamiანი რეფლ eqsiis Sedegad agebs samyaros suraTs. rac ufro viTardeba misi goneba, miT ufro adekvaturi xdeba misi orientaciis sistema, anu is ufro uaxl ovdeba real obas /.../. srul iad cxadia, rom misi samyaros suraTi damokidebul ia misi gonebisa da codnis ganviTarebaze“ (iqve, 63). amazeve wers m. haidegeric, romel ic amtkicebs, rom adamiანი ასახავს samyaros rogorc suraTs; adamiანს esმის samyaro rogorc suraTi; samyaro მისთვის suraTსი გარდაიყმნება; adamiანი ეუფლებას samyaros rogorc suraTs (1985).

samyaros suraTi samyaros aRqmის l ogikის Sesabamisad garkveul i xedva da samyaros agebaa, es „samyaros garkveul i xatia, romel ic

arasdros ar aris samyaros sarkisebri anarekl i" (Серебрянников: 1988, 60).
cnobil i anTropol ogi r. redfil di samyaros suraTs gansazRvravs
rogorc samyaros iseT xedvas, romel ic damaxasiaTebel ia ama Tu im
xal xisaTvis, rogorc sazogadoebis wevrTa warmodgena sakuTar Tavze,
sakuTar qmedebasa da samyaroSi maT aqtiurobaze.

samyaros suraTis arsis kvl evis fil osofiuri aspeqti aqcents
akeTebis mis cnobierebasTan, asaxvasTan, aRqmasTan, msopl mxedvel obasTan,
warmodgenasTan, informaciasa da sinamdvil esTan da a. S. Sefardebaze.
amis safuZvel ze gamoiyofa samyaros suraTis arsebiTi maxasiaTebel ebi: a)
anarekl isa (cnobiereba) da informaciis safuZvel ze integratiul i
warmonaqmni; b) sinamdvil is gamoxatulebis model ebi; g) warmodgena
samyaroze, msopl mxedvel obaze; d) msopl mxedvel obis momawesrigebel i
sistemuri, sqematuri da dinamikuri warmonaqmni (Пищальникова: 2000, 46).
Tanamedrove mecnierul diskursSi cneba „samyaros suraTi“ miekuTvneba
im fundamental uri cnebebis ricxvs, romel ic gamoxatavs adamiანis
yofisa da SemecnebiTi qmedebis specifikas.

fil osofiuri ganmartebis Tanaxmad, Semecneba adamiანis sul ieri
qmedebis specifikuri saxeobaa, es samyaros aRmis procesia. codna –
Semecnebis procesis Sedegi warmoadgens sinamdvil is fragments,
warmodgenas saganze an real iaze. fsiqol ogiis monacemebiT, Semecnebis
procesSi adamiანი iyenebs ara marto gonebas, aramed grZnobasac.
samyaros Semecneba gare samyaros informaciis kognitur damuSavebazea
dafuZnebul i, roml is arsic mdgomareobs kul turul ad ganpirobebul i
niSan-signifikatorebis safuZvel ze sxvadasxvagvari signal ebis kognitur
kategoriebad kl asifikaciaSi.

codna Semecnebis procesis Sedegia, sinamdvil is, saganze an
real iaze warmodgenis fragmentia. codna es social uri mexsierebis
rTul i sistemaa, romel ic ayal ibebs kul turas, da romel ic, Tavis mxriv,
azrovnebis stil ze axdens zegavl enas. koncepual izaciis fenomeni
dakavSirebul ia adamiანis cnobierebis fuZemdebl ur TvissebebTan –
kategoriebad dayos irgvl iv arsebul i sinamdvil e: «Мы не можем мыслить
ни одного предмета иначе как с помощью категорий; мы не можем познать ни одного
мыслимого предмета иначе как с помощью созерцаний, соответствующих категориям»
(Кант: 1998, 235). kategorizacia warmoadgens, erTis mxriv, samyaros

kategoriebad dayofas, meores mxriv - obieqtisa an movl enis azriT Sefardebas garkveul kategoriasTan. maSasadame, es aris garedan Semomaval i informaciis sistematizaciis procesi. aRiarebul ia, rom Tu konceptual izacia aris samyaros gaazrebis erTiani procesi, maSin kategorizacia aris gaazrebul is mowesrigeba, misi ganawil eba azrobriv „budeebad“. orive procesi warmoadgens kacobriobis cnobierebis umTavres funqcias, romel ic adamiანis mTel i SemecnebiTi moRvaweobis safuZvel Si devs. cneba konceptual izacia da kategorizacia arseboben gansakuTrebiT rogorc mecnierul i Seswavl is obieqtebi, real ur yovel dRiur praqtikaSi isini ar arseboben cal -cal ke, aramed mWidrod arian erTmaneTSi gadaxl arTul ebi.

amgvarad, samyaros suraTis Camoyal ibebis safuZvel Si devs kognituroba, romel ic sinamdvil is aRqmisa da gaazrebis procesebs asaxavs, roml ebic enaSi aisaxebian. „samyaros suraTi rogorc samyaros global uri xati uyal ibdeba adamiანს samyarosTan misi yvel a kontaktis safuZvel ze. samyaros suraTSi gaerTianebul ia subieqti da obieqti, Semecnebel i da Semecnebul i, ideal uri da real urad arsebul i. /.../ samyaros surTs aqvs ori sabaziso funqcia - interpretatiul i (ganaxorciel os samyaros xedva) da misgan gamomdinare regul athuri funqcia (iyos samyarosi orientiri, oyos adamiანის qmedebis universal uri orientiri)“ (Постовалова: 1988, 19).

I ingvistikaSi cnebis „samyaros enobrivi suraTi“ gamoCenas xSirad semantikuri vel ebis garegan sruqturirebaze dagrovil i monacemebis da maT Soris sistemuri kavSirebis damyarebas SedegTa interpretaciis probl emas ukavSireben. sadisertacio naSromSi, e. s. kubriakovas kval dakval , samyaros enobrivi suraTi gaigeba rogorc „adamiანის konceptual uri suraTis is nawil i, romel ic mibmul ia enasTan da romel ic enobriv formebsi gadatydeba“ (Кубрякова: 1988, 142). samyaros suraTi SeiZl eba gavmij noT amgvarad: enobrivi suraTi - „samyaro enis sarkeSi“, xolo samyaros suraTi - „irgvl iv arsebul i sinamdvil is sagnobrivi anasaxi adamiანის fsiki kaSi“ (Леонтьев: 1993, 18; Красных: 2003, 18).

iTvl eba, rom samyaros suraTis probl ema XX saukunis 60 w.w. I ingvistikaSi gadmoitana m. i. Lotmanma (Лотман: 1978). Tumca enis faqtebis gaazreba rogorc ara mxol od azris gamoxatvis romel iRac

kodi da saSual eba, aramed rogorc „xal xis sul is gamoxatul eba”, eTnikuri gamocdil ebisa da samyaros aRqmis Camoyal ibebis procesebSi enis fundamental ur rol ze miniSneba amodis humbol dtis, beenvenistis, sepirisa da uorfis ideebidan. rogorc Aa. v. paduČeva aRniSnavs, „ar SeiZl eba bunebriv enaze aRwero „samyaro rogoric is aris”: ena dasabamidance aZl evs Tavis matarebl ebs garkveul samyaros suraTs, amasTan erTad yovel i mocemul i ena – Tavisas” (Падучева: 1996, 5-6). yovel i ena SeiZl eba warmovidginoT rogorc uwyveti, ganviTarebadi erTiani semantikuri sivrce. „urTierToba real ur samyaro da enas Soris SeiZl eba warmovidginoT Semdegnairad: real uri samyaro, ena, sagani, movl ena, sityva. Tumca samyaro da enas Soris moazrovne adamiani, enis matarebel i dgas” (Тер-Минасова: 2000, 39).

kul turis mier Camoyal ibebul i samyaros zogadi suraTi sxvadasxva niSanTa sistemaSi xorciel deba, romel Taganac yvel aze universal uri aris ena. asrul ebs ra real uri sinamdvil is idealizaciisa da reprezentaciis funqcias, ena warmoadgens adamianuri gamocdil ebis „struqturul ad” organizebul kl asifikacias (Языковая номинация: 1977, 19; Кацнельсон: 1972; Арутюнова: 1979; Маковский: 1980; Серебрянников: 1983; Скляревская: 1993). amasTan dakavSirebiT aforizmul ad ambobs borxesi: „nebi smieri ena simbol oTa anbans warmoadgens, romel Ta gamoyenebac TanamosaubresTan garkveul saerto warsul s gul isxmobs” („al efi”).

e. i. vaul ina da g. n. skl iarevskaias mixedviT, adamianis gare samyaro enis l eqsikur Semadgenl obaSia warmodegnil i; enis l eqsika bunebis Sawvdomis adamianis gamocdil ebaa, ganzogadebul i saxiT dawyobil i urTierTobebSi, sakuTar fsiqikur da gonebriv qmedebaSi (Ваулина, Скляревская: 1995, 200). sinamdvil e bunebrivi enis semantikaSi „proecirdeba”, amitom samyaros enobrivi suraTi gansxvavdeba real uri samyarosgan. es aixsneba, pirvel rigSi, adamianis organizmis specifikuri TaviseburebebiT (magal iTad, xedavs Suqs da fers, amitom Suqi da feri aisaxeba samyaros enobrivi suraTSi, magram ver xedavs rentgenul sxivebs, da amitomac es movl ena ar aris asaxul i masSi). da meore, enis matarebel i erTi da igive situacias sxvadasxvagvarad aRwers. konkretul enaSi xdeba konvencional izacia, mosaubreTa farul i kol eqtiuri SeTanxmeba gamoxaton Tavisi azrebi garkveul i saxiT (Рахилина: 1998, 283).

amitom sxvadasxva xal xis samyaros suraTi sxvadasxvagvarad yofs kategoriebad erTsa da imave sagnobriv situaciebs.

unda aRiniSnos, rom semantikurad organizebul enis l eqsikur Semadgenl obas „viwro“ da „farTo“ gageba aqvs. pirvel i ganmarteba enis l eqsikis miRma ar aRiarebs fil osofiur-msofl mxedvel obiT mniSvel obas, amitom is ar ganxil eba rogorc faqtori, romel ic asaxavs da ayal ibebs nacional ur msofl mxedvel obas da zegavl enas axdens masze. am mosazrebis momxreebi amodian iqedan, rom enis l eqsika ar asaxavs real obis taqsonomebs, maSasadame, mas ar SeuZl ia samyaros suraTis asaxva.

meore ganmarteba l eqsikografiul ze ufro farToa; igi enis l eqsikuri sistemis miRma samyaros suraTis asaxvis funqcias aRiarebs, „ena uSual od monawil eobs samyaros suraTTan dakavSirebul or procesSi. pirvel i, mis wiARSi adamians uyal ibdeba samyaros enobriv suraTi. da meore, TviTon ena gamoxatavs da eqspl icirebs adamianis sxva samyaros suraTebS, roml ebic special uri l eqsikis saSual ebiT Sedian enaSi, sadac SeaqvT adamianisa da misi kul turis Tvissebebi. cal keul i individebis saSual ebiT miRebul i gamocdil i codna, enis daxmarebiT iqceva kol eqtiur qonebad, kol eqtiur gamocdil ebad“ (Постовалова: 1988, 11).

adamianis kontaktebi samyarosTan akumul irebul ia Semecnebis aqtebSi, dagrovil gamocdil ebaSi, romel ic moipoveba, rogorc praqtikul da mecnierul moRvaweobaSi, aseve sul ieri cxovrebis sxvadasxva sferoze refl eqsiis procesebSi. Sesabamisad, adamianis cnobierebaSi igeba sxvadasxvagvari samyaros xati: mecnierul i, fil osofiuri, rel igiuri da a. S., roml ebic samyaros mxol od cal keul specifikur aspeqtebs moicaven. adamiani wvdeba samyaros Tavisi enis l eqsikuri sistemis saSual ebiT. yvel a eri daj il dovebul ia samyaros aRqmisa da azrovnebis specifikuri TaviseburebebiT, da es specifikurobis dasabami aris im enaSi, romel zedac adamiani azrovnebs, afasebs da kategoriebad hyofs.

samyaros enobriv suraTi ar warmoadgens Semecnebul i samyaros mecnierul anarekl s. ena moicavs eTnosis kol eqtiur cnobierebas, maT Soris, mecnierebamdel sac. samyaros enobriv suraTi aris ra Suamaval i

adamiansa da real obas Soris, afigsirebs samyaros nacional ur-specifikur xedvas. mecnierul i codna obieqturia da aranacional uri. amgvani codnisaTvis adamiansi samyaros mecnierul suraTs agebs, roml is fragmentebsac disciplinarul i sferoebi warmoadgens.

samyaros mecnierul i suraTi es adamiansi profesional uri SemecnebiTi moRvaveobis nayofia, romel Sic asaxul ia mTel i kacobriobis mecnierul i moRvaveobis Sedegebi; es suraTi samyaroze obieqtur codnas asaxavs, romel ic mecnierul i azris ganvitarebis garkveul etapzea aqtual uri. samyaros enobrivi suraTi yofiti cnoierebis nayofia. mkvl evarebi aseT samyaros suraTs uwodeben yofits. „yofiti codna mecnierul i codnisagan subieqtis bunebit (xal xis farTo masebi), Camoyal ibebis wyaroti (upiratesad Sromiti moRvaveoba, cxovrebi seul i gamocdil eba), movl enis arsSi SeRwevis xarisxiT, Tvisebita da ganzogadebis xerxebiT, enita da sxva maxasiaTebit ebit gansxvavdeba” (Вичев, Штофф: 1980, 51). amitom real obis taqsonomia maTsi warmodgenilia rogorc mecnierul i da yofiti. am sistemaTa pararel izmi pirobitia, iseve rogorc pirobiti da waSililia sazRvrebicnoierebis orkonstruqts Soris – samyaros enobrivi da mecnierul suratebs Soris. amgvamad, samyaros mecnierul i suraTis el ementebi, codnis special uridargebis ramdenime cneba, roml ebic gaitavisa yofitma cnoierebam, aRweven samyaros enobrivi suraTsi da afartoveben mis sazRvrebs. natqvamis il usrireba movaxdinoT enobrivi eqsponentebis (macvnebel i) magal itze, romel Tac Sepirispirebul lingvokul turebsi cnebiti kavSiri aqvt „ful is” Tematur kl asifikatorTan: *электронные деньги, кредитная карта, символические деньги* (rusul enaSi); *dinero de plástico, dinero fiat* (espanur enaSi).

Tval i mivadevnoT cnoierebis ori konstruqts korel aciis movl enas samyaros mecnierul i suraTis kategoriaSi universal uri yofiti cnebis „ful i” transformaciis magal itze rusul i da espanur i enebis l eqsikografiul i wyaroebisa da maTi encikl opediur l eqsikonebis masal ebTan Sepirispirebis monacemebze dayrdnobiT.

itvl eba, rom ful i arsebobs iseve didi xania, rogorc TviT kacobriobis civilizacia. droTa ganmavl obaSi ful i special uri mecnierul i interesis obieqti xdeba, rac obieqtis axal rakursebs

aSuqebS. es ukanasknel i yofiTi codniSTvis SeiZl eba ar iyos yovel Tvis arsebiTi, magarm principul ia mecniერul i codniSTvis. yofiTi enobrivi cnobiereba cneba „ful is” mniSvnel obis Semdeg komponentebS afiqsirebS: „1. I iTonis an qaRal dis niSani, romel ic warmoadgens Rirebul ebis sazomS yi dva-gayi dvisas, Tanxa. 2. kapital i, saxsrebi” [Металлические и бумажные знаки, являющиеся мерой стоимости при купле-продаже: то или иное их количество, сумма. 2. Капитал, средства] (Большой Толковый Словарь русского языка под ред. С. А. Кузнецова). I eqsikonis definicia afiqsirebS yofiT SemecnebaSi cnebis ideal izacias, Semoaqvs ra ganmartebaSi kategoria „niSani”, anu raRaca, rac sagnis Semcvl el ia. amave rigSi ganxil eba cnebebi: „Rirebul ebis sazomi” da „kapital i” «мера стоимости» и «капитал». meore mniSvnel oba mecniერul i cnebis „kapital is” yofiT cnobierebaSi adaptacias asaxavs. SevadaroT mecniერul ganmartebas: „yvel a sabazro meurneobis erT-erTi ZiriTadi cneba: gadaxdis miRebul i saSual eba, rac SesaZl oa gadaicval os saqonel ze da momsaxurebaze, da gamoiyenebodes val ebis gadasaxdel ad. ful i aris sayovel Tao ekvival enti, gansakuTrebul i saqonel i, yvel a sxva saqonl is Rirebul ebis gamoxatul eba. ful i gadacvl is saSual ebis, gadaxdis, Rirebul ebis sazomis, simdidris dagrovebis, msofli o ful is funqcias asrul ebs. miuxedavad imisa, rom ful i arsebobs mraval i aTasi wel i, dRemde grZel deba diskusia imis Sesaxeb, Tu ra aris ful i da ratom gamoiyeneba meurneobaSi” (Большой Экономический Словарь: 2003). yofiT enobrivi SemecnebaSi *ful i aris: 1) niSani; 2) yi dva-gayi dvis sazomi*. mecniერul SemecnebaSi *ful i aris: 1) sayovel Tao ekvival enti; 2) gansakuTrebul i saqonel i; 3) yvel a sxva saqonl is Rirebul ebis gamoxatul eba*. gamovyot gansxvaveba: yofiTi enobrivi Semecneba ar gaiazrebs ful s rogorc saqonel s. Tumca istoriul ad ful i warmodgeba nivTier i sagnidan, raRac sagnidan, romel ic monetamdel periodSi asrul ebda gacvl isas Rirebul ebis sazomis funqcias, romel ic Semdeg yi dva-gayi dvaSi gadavida. yofiTi cnobiereba asaxavs rogorc Rirebul ebis sazomS, mecniერul i arqmevs „ekvival ents”, „sayovel Tao ekvival ents”. sasaqonl o warmoebis ganviTarebasTan erTad sayovel Tao ekvival entis rol i Tavidan eniWeboda Zvirfas metal ebs, Semdgom ukve rogorc ful s, xol o mogvianebiT – ful is niSnebs, qaRal dis kupiurebs. es aris yofiTi cnebis ideal izaciis

Semdgomi nabiji, radganac Tavistavad qaRal dis niSnebs ar aqvs Rirebul eba, is mxol od konvenciurad iTvl eba Rirebul ebis sazomad. miuxedavad imisa, rom yofiT cnobierebaSi ful adi niSnisa da oqros fondis kavSiri pirobiTia, ful is niSnebi inarCuneben yvel a kol eqtiur Rirebul ganwyobas, romelic dakavSirebul ia simdidresTan, Tavisufl ebasTan, Zal asTan. Sevadarot I eqsikonta monacemebi:

cxrili №1

<p style="text-align: center;">Деньги (БТСРЯ-2000 под ред. С. А. Кузнецова)</p>	<p style="text-align: center;">Деньги (Большой экономический словарь-2003)</p>
<p>деньга, денежка, бумажные деньги, разменять деньги, пересчитать деньги, тратить деньги, обращение денег, сила денег, власть денег, получить деньги за работу, копить деньги, прислать деньги, одолжить деньги, живые деньги (наличные), большие деньги, хорошие деньги (о значительной сумме денег), карманные деньги, покупать, приобретать за деньги, время – деньги, на медные деньги (на скудные деньги, ничтожные средства), быть при деньгах, без денег, иметь деньги, быть не при деньгах, свободные деньги, бросать. кидать. швырять деньги (на ветер), плакали деньги (пропали), денежки счет любят, денежная помощь, денежные ресурсы, денежная реформа, денежные знаки, денежная оплата, денежный доход, денежная премия, денежная работа, денежная невеста, денежный человек, денежный туз, денежный мешок (в зн. богатый человек)</p>	<p>деньга, денежка, деньги мировые, денежная вуаль, денежная база, денежная гипотеза, денежная единица, денежная емкость рынка, денежная иллюзия, денежная масса, денежная регалия, денежная рента, денежная реформа, денежная система, денежная школа, денежное вознаграждение, денежно-кредитное взаимодействие, денежное обращение, денежное обязательство, денежное покрытие, денежное предложение, денежные агрегаты, денежные документы, денежные доходы населения, денежные знаки, денежные накопления, денежные обязательства, денежные расходы, денежные расходы населения, денежные реформы, денежные системы, денежные средства, денежные средства в пути, денежные средства предприятий, денежные суррогаты, денежные фонды, денежный аккредитив, денежный голод, денежный капитал, денежный металл, денежный механизм, денежный мультипликатор, денежный начет, денежный перевод, денежный поток, денежный рынок, денежный стандарт, денежный товар, денежный фетишизм, денежный чек.</p>

gamovi yvanoT Tanxvedrebi: *бумажные деньги, денежные ресурсы, денежная реформа da a. S. enobriv SemecnebaSi ful Tan dakavSirebul i yvel a operacia miiswrafis konkretizaciisaken, xol o samyaros mecniერul suraTsi atarebs ganzogadebul xasiaTs. Sevadarot: ful is xarj va, ful is miReba, ful iani da ful adi bazari, ful adi surogatebi, ful adi*

meqani zmi [tratar dnygi, poluchit dnygi, byt pri dnygax i denezhnyy ryonok, denezhnye surrogaty, denezhnyy mexanizm]. yofiti enobrivi Semecneba miiswrafis xatovnebisken: denezhnyy chelovek, denezhnaya nevesta, denezhnyy meshok (o bogatom cheloveke), zhivye dnygi (o nalichnykh dnygax), ras adamiانى samyaros xatovnad arqmى Taviseburebebs asaxavs rogoricaa, magal iTad, gare samyaros saganTa gansaxiereba, romel sac mistvis faseul i mniSvnel oba aqvs.

cxri i №2

Dinero (en los datos de Real Academia Española Diccionario de la Lengua Española -2001)	Dinero (en los datos de la gran encyclopedia de economía 2008) (160)
Moneda corriente, Hacienda, fortuna. <i>José es hombre de dinero, pero no tiene tanto como se cree.</i> Moneda de plata y cobre usada en Castilla en el siglo XIV y que equivalía a dos cornados, Antigua moneda de plata del Perú, Penique, ochavo (moneda). Medio de cambio de curso legal, dinero a interés - El que se da o recibe a préstamo con interés, dinero al contado - dinero contante, o dinero contante y sonante - dinero pronto, efectivo, corriente, dinero de plástico, dinero en tabla - dinero contante, dinero negro - El obtenido ilegalmente, hacer dinero, hombre de dinero.	Medio de pago generalmente aceptado, el dinero sirve para comprar mercancías o cancelar deudas, dinero a un día, dinero ambulante, dinero barato, dinero caliente, dinero caro, dineraria, dinero circulante, dinero de plástico, dinero en circulación, dinero en efectivo o en metálico, dinero interbancario, dinero liquido, dinero metálico, dinero negro.

gamovi yvanoT Tanxvedrebi: *medio de pago (el dinero sirve para comprar mercancías o cancelar deudas) (gadaxdis saSual eba), dinero de plástico (pl astikuri ful i), dinero negro (Savi ful i).* ful Tan dakavSirebul i operaciebi espanur enobriv cnobierebaSi, iseve, rogorc rusul s eneaSi, miiswrafis konkretizaciisaken, xolo am enaze agebul i mecnierul i suraTis erTeul ebi atareben ganzogadebul xasiaTs: *dinero contante, efectivo da dinero circulante, dinero interbancario.* yofiti cnobiereba ufro xatovani: *dinero en tabla, hombre de dinero.*

zemoT moyvanil i anal izi cxadyofs imas, rom Semecnebis procesSi adamiانى iyenebs ara marto gonebas, aramed grZnobasac, da am codnas rogorc adamiانى moRvaweobis orientirs, afiqsirebs samyaros enobrivi suraTi: *денежка, власть денег* da a. S. (rusul enaSi); *hombre de dinero, dinero negro* (espanur enaSi). gare samyaros informaciis damuSaveba eyrdnoba mocemul lingvokul turaSi miRebul Camoyal ibebul ni San-

signifikatorebs, romel ic moicavs saxel isa Tu niSnis cnebiT Sinaarss. Semecneba aris is procesi, roml is Sedegsac warmoadgens codna, anu social uri mexsierebis urTul esi sistema. igi gadaecema Taobidan Taobas da azrovnebis stil is formirebaze axdens zegavl enas.

nebismieri bunebrivi ena real obis yofiT taqsonomias asaxavs, romel ic konkretul i nacional uri enis matarebl is kol eqtiur enobriv cnobierebaSi arsebobs. yvel aze nakl ebad ganviTarebul enasac ki, romel sac ar aqvs sakuTari mecniერul i ena, gaaCnia „suraTwarmoebiTi“ funqcia. amgvar enaTa masal aze agebul i samyaros model i ufro primitiul i iqneba, vidre sxva enebis mier agebul i, magram igi mTl ianad iqneba asaxul i misi matarebl ebis enobriv cnobierebaSi.

zemoTqmul idan gamomdinare, SesaZl ebel ia davaskvnaT, rom „enis semantikurad moyobili i l eqsikuri Semadgenl oba warmoadgens ara mxol od (da ara imdenad) mocemul i enis l eqsikons, aramed samyaros model is l eqsikur gansaxierebas, romel ic mocemul i eris kol eqtiur enobriv cnobierebaSi arsebobs“ (Корнилов: 2003, 96). arsebiTia isic, rom samyaros enobriv suraTi es mxol od enis l eqsikuri Semadgenl oba ar aris, aramed misi morfol ogia da sintaqsic aris (ix., magal iTad: Вежбицкая:1996). magram zustad l qsikis Semcvel obiTi pl ani warmoadgens samyaros aRqmis specifikuri Tvisеbebis gamovl enisa da verifikaciis masal as. enis semantikis saSual ebebiT kodirebul i samyaros suraTis cal keul i fragmentebi, droTa ganmavl obaSi SeiZl eba iyos „gadanaSTul i“, moZvel des (Маслова: 2004, 65). amasTan dakavSirebiT sainteresoа qarTul i enidan erTeul is „l ari“ magal iTad moyvana. qarTul i sityva „l ari“, romel ic Tanamedrove saqarTvel oSi gadaxdis erTaderTi kanonieri saSual eba qveynis teritoriaze. sityva „l ari“ niSnavs zogadad ganZs, qonebas. saukunebis ganmavl obaSi es sityva iyo „gadanaSTul i“, moZvel ebul i, magram imdenad „Camj dari“ samyaros enobriv suraTSi (enobriv doneze adasturebs motivirebul i sityvebi „sal aro“, „mol are“), rom obieqturi real obis Secvl isas, periferiul i zonidan „l arma“ gadainacvl a samyaros suraTis sakvanZo cnebiT zonaSi.

samyaros enobriv suraTSi misi Rirebul ebiTi Sefaseba aisaxeba, romel ic kvl ebebSi SesaZl oa warmovidginoT rogorc samyaros suraTis varianti. samyaros Rirebul ebiTi suraTis kvl eva efuZvneba imas, rom

masSi nacional uri da kul turul i kodebiT aRniSnul i zogadsakacobrio (universal uri) Rirebul ebebi da Sefasebebi airekl eba, romel Ta erTobl iobac kul turis garkveul tips qmnis. Rirebul ebiTi suraTi Semfasebl obiTi msj el obebis saxiT rekonstruirdeba, roml ebic rel igiur, moral ur, sayovel Taod miRebul i msj el obebis, fol kl orul , bibl iur da l iteraturul siuJetebs efardeba.

enaSi asaxul i Rirebul ebiTi dominantebi aseve ikvl eva cneba „konceptis“ gamoyenebiT, romel ic mocemul rakursSi gaigeba, rogorc mraval saukunovani gamocdil ebis, kul turis, mocemul i eris sarwmunoebis mental uri sacavi, roml is erT-erTi arsebiTi komponenti kul turul -eTnikuri el ementia. n. d. aruTinova konceptebs xsnis, rogorc „praqtikul i (yofiTi) fil osofiis cnebebi, warmoqmnil ni iseTi faqtorebis urTierTqmedebis Sedegad, rogoricaa erovnul i tradicia da fol kl ori, rel igia da ideol ogia, cxovrebeul i gamocdil eba da xel ovnebis xatebi, SegrZnebebi da faseul obaTa sistemebi“ (Арутюнова: 1992, 3). konceptebi pirvel adi kul turul i warmonaqmnebia, transl irebul ni adamianis yofis sxvadasxva sferoSi, kerZod, samyaros aTvisebis upiratesad cnebiT (mecniereba), upiratesad xatovan (xel ovneba, l iteratura, kerZod, poezia) da upiratesad SemoqmedebiT (yofiTi cxovreba) sferoebSi. J. a. varZel aSvil i Tvl is, rom Tu koncepts gavigebT rogorc kul turul ad mniSvnel ovan simravl es kol eqtiur cnobierebaSi, romel ic ganxorciel ebul ia enobrivi niSanSi, maSin SeiZl eba davupirispiroT: 1) obieqturi potenciuri Sinaarsi, an koncepti; 2) Sinaarsobrivi minimumi, romel ic ZiriTadad warmodgenil ia l eqsikur definiciebSi da romel ic konceptis aqtual izaciaa – azrobrivi potencial Tan mimarTebaSi yovel Tvis nawil obrivi da subieqturi (cnobil ia, rom l eqsikoni yovel Tvis sityvis obieqturi Semcvel obis avtoris subieqturi ganmartebis anarekl s warmoadgens) (Вардзелашвили: 2002).

koncepti agreTve aris samyaros konceptual uri suraTis el ementic. es suraTi Seicavs eTnosis material ur da sul ier gamocdil ebas, mis nacional ur kul turul specifikas.

samyaros enobrivi da konceptual uri suraTebis Tanafardobis sakiTxi, romel ic l ingvokul turul i sazogadoebisaTvis faseul obiTi

mniSvnel obebiT daj il dovebul i konceptTa erTobl iobiTaa warmodgenil i (n. d. aruTinova, a. veJbickaia, iu. k. karaul ovi, e. s. kubriakova, iu. s. stepanovi da sxv.), aseve erT-erTi sakvanZoa Tanamedrove lingvistikaSi.

rogorc p. i. pavilionisi Tvl is, „bunibrivi ena TviTon ar warmoadgens konceptual ur sistemas, xatovnad rom vTqvaT, is am sistemaSia „Cawnul i“, igi garkveuli konceptual uri sistemis Semcvel obis Semdgom agebasa da simbol ur warmodgenas emsaxureba” (Павиленис: 1983, 117). samyaros enobrivi suraTi es mTel s „konceptual ur karkasSi” gabneuli informaciaa, romelic TviT cnebebis Camoyal ibebasTan aris dakavSirebul i. konceptual uri sistemis Camoyal ibebaSi enis rol ze saubrisas, r. i. pavilionisi mas gansazRvravs rogorc kodis roli konceptebisaTvis. ena sxvadasxva konceptual uri sistemisa da maTSi arsebul i informaciis simbol uri reprezentaciis saSual ebaa. mecniერis azriT, sityvier simbolikas ar gaaCnia konceptual uri Sinaarsis gamoxatvis mtkice forma, rac konceptual uri sistemis kontinual urobasa da enis diskretul obas Soris winaaRmdogobiT aixsneba. r. i. pavilionisis azriT, konceptual uri sistema individis yvel a codnis, azris, warmodgenis erTobl iobaa, romelic mopovebul ia verbal uramde, verbal urad, araverbal urad. am sistemis reprezentacia SesaZl oa sxvadasxva simbol uri sistemebis saSual ebiT, maT Soris, eniT. samyaros konceptual uri suraTi, garda enobrivi saSual ebebisa, Sedgeba da gamoixateba, magaliTad, sxvadasxvagvari simbol uri qmedebebiT (wes-Cveul ebebi, ritual ebi), niSnebiT, artefaqtebiT da a. S.

maSasadame, samyaros enobrivi suraTi samyaros konceptual uri suraTis gamoxatvis erT-erTi formaa. es enaSi dafiqsirebul i da mocemul i enobrivi kol eqtivis sinamdvil is aRqmis sqemaa, anu es Taviseburi samyaros xedvaa enis saSual ebiT (Яковлева: 1994). samyaros enobrivi suraTi samyaros konceptual uri suraTis Semadgenel i nawilia, ganxil ul i rogorc adamianis kognituri moRvaweobis samyaros informaciis kategoriebad dayofil i reprezentacia. rogorc i. a. sternini da z. d. popovi wignSi „enis semantika-kognituri anal izi” aRniSnaven, samyaros konceptual uri da enobrivi suraTebi erTmaneTTan

dakavSirebul ia rogorc pirvel adi da meoradi, rogorc mental uri movl ena da misi verbal uri gansaxiereba, rogorc „cnobierebis Sinaarsi da am SinaarsTan mkvl evaris misawvdomobis saSual eba” (2006). I ingvisturi kognituri struqturebi „uSual od monawil eoben samyaros enobrivi suraTis Camoyal ibebaSi, im dros rodesac (konceptual uri) samyaros suraTis Camoyal ibebis „masal as”, pirvel rigSi, warmoadgens kognituri struqturebi, roml ebsac, rogorc mkvl evarebi Tvl ian, aqvT, an SeiZl eba hqondeT „verbal uri garsi”, anu wyvil Si gamodian I ingvistur kognitur struqturebTan” (Красных: 2003, 67). aRiarebul ia, rom ena rogorc sistema, aris samyaros konceptual uri suraTis reprezentaciis integratiul i komponenti. „samyaros konceptual uri suraTi aris samyaros erTiani gl obal uri xati, romelic adamianis msofl mxedvel obis safuZvel Si devs da adamianis mTel i sul ieri moRvaweobis Sedegs warmoadgens” (Постовалова: 1988, 25).

zemoTqmul idan Cans, rom samyaros konceptual uri suraTi ufro maRal i rigis movl enas warmoadgens, vidre samyaros enobrivi suraTi: „samyaros enobrivi suraTiT samyaros kognituri suraTis gansja mxol od SezRudul i masStabiTaa SesaZl ebel i, mudmivad unda gvaxsovdes, rom enaSi mxol od is aris dasaxel ebul i, rasac xal xisaTvis hqonda an aqvs axl a *komunikaciuri mniSvneloba*. amasTanave enobivi erTeul is „komunikaciuri niSnadoba” xal xis kul turisaTvis SeiZl eba mis mier gamoxatul i konceptis Rirebul ebasTan iyos dakavSirebul i (Карасик, Слышкин: 2001, 77).

am sakiTxTan dakavSirebul i samecniero I literaturis anal izis Sedegad SeiZl eba davaskvnaT:

1. samyaros suraTi codnis mental uri organizaciis sistemaa. meTodol ogiuri miznebisatvis samyaros model is sxvadasxva saxeobebs gamoyofen („mecnierul ”, „fil osofiur”, „enobriv”, „konceptual ur” da a. S.);

2. samyaros konceptual ur suraTSi ganxorcel ebul ia konceptual uri Sinaarsis simbol uri reprezentacia;

3. samyaros konceptual uri suraTi, roml is ZiriTad erTeul s koncepti warmoadgens, ufro maRal i rigis movl enaa, vidre samyaros

enobrivi suraTi, roml is erTeul ic sityvaa. samyaros enobrivi suraTi samyaros konceptual uri suraTis Semadgenel i nawil ia;

4. samyaros enobrivi suraTis erTeul ebi Tematur-semantikur sferoebad j gufdebian; samyaros konceptual uri suraTis erTeul ebi konceptosferoebad erTiandebian. kvl evis anal izis obieqtis gamsxvil ebisTvis koncepti aseve SeiZl eba warmovidginoT rogorc konceptual uri sfero;

5. samyaros enobrivi da konceptual uri suraTebi efardebian erTmaneTs, erT-erT maTganSi nebismieri cvl il eba, Sesabamisad, iwvevs cvl il ebas meoreSi. axal i cnebebis, xatebis, azrebis gaCena dakavSirebul ia rogorc real iis nominaciasTan (samyaros enobrivi suraTi), aseve maT konceptual izaciasTan (samyaros konceptual uri suraTi).

zemoTqmul is safuZvel ze, naSromSi samyaros suraTi gaigeba rogorc codnis mental uri organizaciis sistema, rogorc cnobierebaSi asaxul i samyaros mraval feroznebis Sedegi, miRebul i da gadamuSavebul i informaciisa „namdvil an SesaZl o samyaroze“. naSromSi kvl evis miznaT, samyaros konceptual uri suraTi warmodgenil ia rogorc abstraqcia – **konceptual izirebul i struqturebisagan Semdgari mental uri sivrce.** es varaudi efuZneba im ideas, rom individis cnobierebaSi arsebobs konceptual izaciis zonebTan dakavSirebul i mental uri areebi; cal keul azrovnebiT nawil s „SeuZl ia moicvas real uri situaciebis, warsul isa da momavl is, hipoTetikuri situaciisa da SesaZl o samyaros situaciebis, abstraqtul i kategoriebis Cveni gageba“ (Болдырев: 2001, 31). konceptual izirebul i struqturebi Seicaven codnasa da informacias imis Sesaxeb, Tu rogor unda gamoviyenoT es codna. naxsenebi struqturebi gaigeba rogorc adamiis moRvaweobis universal uri orientirebi. kognitivizmSi miRebul i debul ebis Tanaxmad, kognituri sqema (konceptual izirebul i struqtura) warmoadgens movl enaTa interpretaciis aracnobier saSual ebas, is adamiis aiZul ebs dainaxos gare samyaro garkveul i, kul turul ad-determinirebul i kuTxidan, da imoqmedos sakuTari kul turul ad-determinirebul movl enaTa interpretaciis Sesabamisad. maSasadame, konceptual izirebul i

struqtura warmoadgens SemecnebiTi da social uri moRvaweobis mimdinareobaSi Semdgomi interpretatiul i procesebis safuZvel sac.

am zogadhumanitarul i probl emis kvl evis lingvisturi aspeqti konceptual izirebul i struqturis areal Si CarTul i enobrivi erTeul ebis gamovl enaSi mdgomareobs, roml ebic samyaros mocemul fragmentze codnis obieqtivacia da rekonstruirebul i simravl is SigniT sistemuri kavSirebis damyarebas emsaxureba. Tumca, pragmatikis poziciidan, bunebrivi enobrivi urTierToba ganpirobebul ia praqtikul ad faqtorTa auracxel i mraval ferovnebiT. amitom, uaxl esi kvl evebi mimdinareobs ufro metad im tipiuri struqturebis gamovl enis mimarTul ebiT, roml ebic konceptual izirebul azrTan dakavSirebiT iwveven garkveul kognitur reaqsiebs konceptual izirebul azrzze. mkvl evarTa interest iwvevs agreTve am sqematuri struqturebis konceptual uri organizacia.

mocemul i naSromis konteqstSi, „ufro metad tipiuri struqturebis“ ricxvs, rogorc gancxadebul i iyo Sesaval Si, miekuTvneba universal uri lingvokul turul i koncepti „ful i“. am mtkicebis dasasabuTebl ad, Cven, pirvel rigSi, veyrdnobiT iu. s. stepanovis avoritetul azrss, romelic Tvl is, rom „ful i“ aris kul turis erT-erTi sabaziso koncepti, romelic monawileobs samyaros kategorizaciaSi dRes (Степанов: 1997, 661).

istoriul ad ful i warmoadgens sazogadoebaSi ful ad-sasaqonl o urTierTobis safuZvel s, da es faqti xSirad aisaxeba enaSi. amgvarad, n. e. agarkovas monacemebiT, amerikul i ingl isuri „ful is“ mniSvnel obiT 140 sityvas iTvl is, maSasadame, rogorc amtkicebs avtori, am eTnosis warmomadgenl ebis samyaros suraTSi ful i aris umTavresi cneba (АКД 2001). special ur kvl evaSi n. v. ufimceva amtkicebs imas, rom ful i, rogorc erT-erTi yvel aze mniSvnel ovani real ia, adamianis cxovrebaSi, ikavebs meore adgil s ingl isel ebis enobriv cnobierebaSi, xolo rusul enobriv cnobierebaSi - mesame adgil s, real iebis „saxl i“ da „cxovreba“ Semdeg (Уфимцева: 1998, 159). aqve aRvniSnoT, rom Cveni monacemebiT, anal ogiuri informacia espanuri masal is mixedviT mocemul i momentisTvis ar aris.

ni Sani, roml is ukanac dgas cneba „ful i”, formirdeba ori sxvadasxva kodis – enisa da kul turis urTierTqmedebiT. ful i aris adamiaris yovel dRiuri cxovrebis ganuyofel i nawil i, amitom am saxel iT dasaxel ebul i niSnis gamocdil eba Zal zed mniSvnel ovania individisTvis, maSasadame mniSvnel ovania is konceptic, romel ic am saxel is ukan dgas.

rogorc samecniero literaturis analizi mowmobs, samyaros suraTis Tanamedrove lingvisturi da disciplinaTaSorisi kvlevis umravlesoba efuzneba enis leqiko-semantikuri sistemis rogorc enobrivi niSnebis Tematuri kontinuumis gagebas, rogorc Taviseburi „Tematuri badis”, sadac sityvebi hipero-hiponimuri principiT dajgufebulia bude-azrebad. yovel i bude, romel ic warmoadgens samyaros taqsonomias enis niSnebsi, gansakutrebiT xSirad ganimarteba rogorc koncepti (konceptosfero), roml is aRwera da model ireba xorcieldeba upiratesad enis leqikuri sistemis erTeul Ta saSual ebiT. konceptis Sinaarsi dgindeba enobrivi erTeul evis gamovlenis gziT, romlebic mis Semdeg rakursebs warmoadgens: signifikaturi (konceptual izirebuli cnebis Sinaarsi), denotaturi (denotatis ganmazogadebel i niSnebis danawevrebuli minimumi) da konotaturi (konceptebSi cadebuli informacia, romel ic zemodan edeba maT sagnobrivi-logikur Sinaarss; Tavis TavSi moicavs emotiur, Semfasebl obiT, eqspresiul da stilistur komponentebs; motivirebulia Camoyalibebis kul turuli konteqstiT da konceptis realizaciit; verificirdeba konteqstual ur CarCoebSi).

amasTanave, yvela safuzveli arsebobs imisa, rom CavTval ot, rom konceptTa Sinaarssis rogorc samyaros suraTis logika-cnebiti kvanzebis konceptual izaciis meqanizmebisa da enobrivi reprezentaciis aRwera ganuyofelia derivaciuli procesebis kvlevisagan, romel ic vitardeba sawyis konceptual izirebuli codnis bazaze. „derivaciuli budobrioba, derivaciuli ojaxebi warmoadgenen denotaturi motxovnadobisa da im obieqtis etnosis aqtual urobis macvenebel /markerebs, romel ic dasaxel ebulia sityvit, romel ic ayalibebs garkveul derivaciul budes an derivaciul ojaxe (romel ic leqikuri komponentebis garda moicavs erTZirian sityvebs, da terminTa Sewyobebis, frazeol ogizmebs, paremiebs da sxv.). is, rac kul turuli istoriuli da mantaluri planiT arsebiti

ara aris, Tu eTnosisTvis aqtual uri ar aris, TaobebiT ar iqneba gadacemul i Ziris „genSi” da nacional uri enis Semdgomi ganviTarebisas verc derivaciul instrumentad gamodgeba – mwarmoebel Tu warmoebul el ementad” (Буянова: 2010, 59).

მოცემულ ი კვლ ევისაTვის პრინციპულ ად მTავარია Semdegi debul eba, რომელიც უახლესი ლინგვისტიკის მონაცემებზეა დაფუძნებული: სამყაროს სურათის გამოყალიბება დერევიაციული პროცესების განყოფილად (Зализняк: 2001; Кубрякова: 2006; Буянова: 2010; Некипелова: 2011 და სხვ.). «Нет ничего более естественного, чем анализ деривационных явлений с когнитивных позиций: очевидно, что именно соотнесение этих явлений с процессом познания и закрепления его результатов позволяет наблюдать, с одной стороны, в каких формах протекали познавательные процессы в языке, а с другой – как менялся язык под воздействием этих процессов и как происходило его постоянное обогащение и развитие по мере их осуществления» (Кубрякова: 2006, 91). მაშასადამე, დერევიაციული პროდუქციების უპირველესად განპირობებს ადამიანის გამოცდილების დამატებას, რაც იწვევს სამყაროს გააზრების კოგნიტური სედეგების ასახვას დერევიაციული ოგისებრ ტელებსი.

როგორც შესავალი იტყვა, ნაშრომში ანალიზის საგანს წარმოადგენს კოგნიტურ-ვერბალური სტრუქტურის „ფული” კონცეპტუალური დერევიაციის მექანიზმების ანალიზის რუსული და ესპანური ენების მონაცემებზე დაყრდნობით. დერევიაციის მექანიზმების, როგორც ადამიანის კოგნიტური მორვაობების, მისი კულტურის ინტეგრაციის და ენის დადგენისა და არწერის ამოცანას წარმოადგენს მეცნიერული აბსტრაქციების რთული კომპლექსებიტ ოპერირება. მივყვებით რამდენიმე ლოგიკას, სევერდეტ კონტეკსტუალური აზრის სტრუქტურირების პრობლემაზე, რაც, ცენიგებებტ, დაკავსირებულ ია სიგნიტ კონსტრუირებადი კოგნიტურ-ვერბალური სტრუქტურის დერევიაციული პროცესებთან.

I.3. konceptual uri azris topol ogiuri struqtura

(idea-cneba-codna-kognitur-verbal uri azrovnebiTi struqtura)

Tanamedrove mecnierebaSi azris probl emas ganxil aven rogorc rTul sistemas sami aspektis sinTezSi: ontol ogiuri, fenomenol ogiuri da qmedebiTi.

azri disciplinaTaSorisi terminia, romelic, „rogorc wesi, cneba mniSvnel obasTan erTad gamoiyeneba, Tanac misi gamoyenebis erTiani tradicia jer kidev ar aris gamomuSavebuli“ (Большая психологическая энциклопедия: 1998). ამ I eqsikონSi moyvanilia terminis ori ganmarteba: „1) arsi, მTავარი, ZiriTadi Sinaarsi (xandaxan dafarul i) movl enaSi, SetyobinebaSi an qcevaSi; 2) ama Tu im movl enis, gzavnilebisa an qmedebis pirovnული mniSvnel oba, maTi urTierToba interesebTan, konkretuli subieqtის cxovrebiSeული მოTxovნილებიS konteqstTan“ (ივე). მიTიტებუღია, რომლინგვისტიკაSi, ლოგისკა და Semecნების TeორიაSi „cneba „azri“ xSirad pirveli ganmartebiT gamoiyeneba“, რომელიც „faqtobrivad cneba „mniSvnel obis“ sinonimურია; ფსიკოლოგიაSi, სოციოლოგია და ფილოსოფიურ ანTროპოლოგიაSi კი ის xSirad მეორე ganmartebiT gamoiyeneba, და cneba mniSvnel obasTan qმნის პოლარული ოპოზიციას“. დიდი ენციკლოპედიური ლეკსიკონი აზრს განსაზრვავს როგორც იდეალურ Sinaარსს, იდეას, არსს, დანიSნულებას, რაიმეს საბოლოო მიზანს (Rიებუღობა); როგორც „ამა Tu im გამოTqმის მTლიან Sinaარსს, რომელიც მისი Semადგენელი ნაწილებიSა და ელემენტების mniSvnel obებს არ ემTxვევა, მაგრამ ამ mniSvnel obებს TვიTon განსაზრვავს“; არწისულია, რომ „ლოგისკაSi და რიგ SemTxვევაSi ენაTმეცნიერებაSi, იღივეა, რაც mniSvnel oba“ (Большой энциклопедический словарь: 2000). ფილოსოფიურ ენციკლოპედიურ ლეკსიკონიSi აზრი განმარტება, როგორც „Sინაგანი Sinaარსი, რაRაციS mniSvnel oba, ის, რაც SeიZიება გასაგები იყოს. ლოგიკურ სემანტიკაSi ენობრივი გამოTqმების ზოგად mniSvnel obას ყოფენ ორ ნაწილად: საგნობრივი mniSvnel oba და აზრი. რომელიRაც გამოTqმის საგნობრივი mniSvnel obას (მოცულიობიT, დენოტატიT, ეკსტენსიონალიT) უღოდებენ იმ საგანს ან საგანTაკლასს, რომელიც მოცემული გამოTqმიT არწისნება. ამასTanავე, ყოველი გამოTqმა Tავის TავSi ატარებს აზრობრივ Sinaარსს, რომელიც უღოდებენ აზრს. გამოTqმების გაგება ნიSნავს მისი აზრის გაTავისებას. Tu აზრი გაTავისებულია, მაSინ ცვენ ვიციT, რომელი ობიექტებს ეხება მოცემული

gamotqma, maasadame, gamotqmis azri aZl evs gezs mis sagnobriv mniSvnel obas" (2004). fenomenol ogiuri poziciidan, azri „fenomenis miRma arsebul i real obaa, romel ic amarTI ebs mis arsebobas, da aerTianebs real obis ufri farTo pl astTan. ganvsazRvraVT ra fenomenis adgil s erTgvar mTI ianobaSi, azri mis arsebobas aucul ebel s xdis, saganTa onTol ogiuri wyobis Sesabamiss" (Новая Философская Энциклопедия: 2001). xol o a. n. I eontievi wignSi «Деятельность. Сознание. Личность» azrs gansazRvraV, rogorc qmedebis miznis motivTan anarekl s (1977).

„sityvebis yofiT i gamoyeneba /.../ ubiZgebs imisaken, rom „azri“ ganisazRvros rogorc *raRaca, rac Cven mier gageba teqstis kiTxvisas*; da bevr mkvl evars pidapir gadmoaqvs es warmodgena yofiTidan mecnierebaSi; maSin is gaiazreba misi msgavsi ganmartebebis gverdiT: „is, rac aRiqmeba“, „is, rac gardaiqmneba“, „is, rac mi iReba“ da a.S, da „azri“ gamodis an rogorc *gagebis sagani*, an rogorc misi *produqti*. Tumca „azris“ amgvvari ganmarteba, srul iad bunebrivi, TviTon nagul isxmebi da, rogorc migvaCnia, sinamdvil eSi *moCvenebi Tia*. mas ar aqvs arc operacional uri, arc ontol ogiuri Sinaarsi" (Щедровицкий). aq moyvani l i azris ganmartebebi mowmoben ara marto misi amxsnel i ganmartebebis simravl es, aramed, upirvel es yovl isa, azris erTmniSvnel iani definiciis kriteriumTa gamomuSavebis sirtul es

gamoviyenoT daskvna, romel ic d. a. I eontievma fil osofosebis naSromebSi (e. huserl is, m. haidegeris, k. iaspersis, J. p. sartris, m. baxtinis, g. freges da sxv.), enaTmecnierul SromebSi, l ogikur semantikasa da diskursis anal izSi mis mier Catarebul i cneba azris gafarToebul i anal izis safuZvel ze gaakeTa. d. a. I eontievma daaformul ira azris ori ufro metad zogadi invariantul i Tviseba: konteqstual uroba (raimes azri yovel Tvis ganisazRvreba ufro farTo konteqstTan mikuTvnebiT) da intencional oba (raimes azri miuTiTebS daniSnul ebaze, miznobriv mimarTul obaze an moZraobis mimarTul ebaze). «Опираясь на эти две характеристики, можно в первом приближении определить смысл чего-либо как место и роль (назначение) в более общей структуре. Смысл объектов и явлений действительности является, по сути, системным качеством, которое они приобретают в контексте жизненного мира субъекта» (АДД: 1999)

azris kvl evisas l ingvistikaSi Semdeg sam istoriul paradigmas gamoyofen:

1. sityvacentrul i, romelic sityvis gamoyenebis l eqsikur variantebs Seiswavi is, xol o maTi saSual ebiT – azris mraVal saxeobas;
2. propozicional uri, roml is arsic SeiZl eba daviyvanoT Tezisamde: azri cval ebadia, is sityvis gamoyenebis procesSi yal ibdeba;
3. qmedebiTi: azri adamiანis mofiqrebul i azria, romelic urTierTobis procesSi yal ibdeba (SeiZl eba iyos rogorc manifesturi, aseve dafarul i).

l ingvokognituri mimarTul ebis erT-erTi fuZemdebel i i. a. sternini amasTan dakavSirebiT aRniSnavs, rom aucil ebel ia gaimij nos azris arseboba da misi aqtual izaciis xerxi. „enis sistemaSi nominirdeba yvel aferi is, rac sazogadoebaSi aris an xdeba gansj is sagan i, magram ara is yvel aferi, rac azrovnebis sagan i xdeba /.../. enaSi sityvebi komunikatiurad rel evnturi konceptebisTvis arsebobs, anu iseTi konceptebisTvis, roml ebis gansj asac sazogadoeba aucil ebl obad mi iCnevs“. magram ena es urTierTobis, da ara azrovnebis saSual ebaa.

enisadmi l ingvokognituri midgoma amodis im debul ebidan, rom adamiანis azrovneba araverbal uria, igi xorciel deba universal uri sagnobrivi kodiT (l . s. vigocki, n. i. Jinkini, i. n. gorel ovi), mas aqvs xatovan-sqemuri xasiaTi. azrovnebis erTeul i aris koncepti, diskretul i mental uri warmonaqmni, romelic adamiანis azrovnebiTi kodis sabaziso erTeul s warmoadgens. mas aqvs SedarebiT mowesrigebul i Sinagani struqtura, romelic pirovnebisa da sazogadobis SemecnebiTi (kognituri) qmedebis Sedegia. es erTianoba Seicavs asaxul saganze an movl enaze kompl eqsur, encikl opediur informacias; aseve Seicavs sazogado cnobierebis mier mocemul i informaciis interpretaciasa da sazogado cnobierebis damokidebul ebas mocemul movl enasa an saganTan (Попова, Стернин: 2007, 34).

konceptual uri simravl e, romelic koncepts ayal ibebs, es aris Ria sistema, erTdroul ad statikuric da dinamikuric: rogorc sistema is sistemawarmomqmneli TvisეებიT (statikuri aspekტი) aris mowyobil i; rogorc Semecnebis Sedegebis reprezentacias mas SeuZl ia gafarTovdes Semecnebis vel Tan erTad (dinamikuri aspekტი). Seqmnil i tradiciis

Tanaxmad, konceptis saxel i aris sityva, romel ic ufro metad srul ad, koncentrirebul ad da adekvaturad gadmocems mis azrss.

mocemul i arsi ar eqvemdebareba pirdapir dakvirvebas, magram iTvl eba, rom adamiani azrovnebs konceptebiT, rom konceptebSi adamianis enobrivi da kognituri gamocdil eba koncentrirebul i da kristal izebul ia (Кашкин: 2001, 45), xol o ena azris artikuli rebul i gamoxatvaa (Хайдеггер). a. p. babuSkinis sityvebiT, „enobrivi erTeul ebis codnis warmodgenis struqturebad gaazrebis probl ema aqtual uria, radgan konceptebis (konceptosfero) erTobl iobiT SeiZl eba vimsjel oT sinamdvil is mental ur model ze, romel ic asaxul ia zogadad enaSi da kerZod, konkretul i matarebl is enobrivi cnobierebaSi” (Бабушкин: 2001, 52). sinamdvil is mental uri model i es samyaros xatia, cnobierebis xatTa erTobl ioba. cnobierebis xati, Tavis mxriv, naSromSi ganmarteba Tanamedrove fsiqol ingvisturi paradigmis CarCoSi rogorc cnobierebis qmedebis Sedegi sinamdvil is fragmentis interiorizaciaSi, romel ic gansaxierebul ia garkveul wil ad struqturebul i da sistemalizirebul i codnisa da warmodgenis formaSi (ix. magaliTad, Гречко: 2004).

e. f. tarasovis (2000) kval dakval , enobrivi cnobiereba Cven mier ganixil eba, rogorc cnobierebis xatebi, roml ebic enobrivi saSual ebebiT xorciel debian: l eqsemebiT, SesityvebebiT, kol okaciebiT, frazeol ogizmebiT, teqstebiT, asociaciebiT, roml ebic cnobierebis konceptual izirebul zonaSi Sedian. cnobierebis fenomenebis dakvirveba da anal izi SesaZl ebel ia imdenad, ramdenadac cnobierebis fenomenebi xorciel debian enaSi, romel ic Seicavs azrobriv struqturebs, dakavSirebul s verbal ur niSnebtan.

enaSi ideal uri Sinaarsis ganxorciel eba xdeba nominaciur erTeul Si, sityvaSi. farTodaa cnobil i Cexi l ingvisti m. dokul il is azri nominaciis procesis arsebiT Tvissebebze, romel Sic SeiniSneba enis sitemis kavSiri azrovnebis sferosTan: „cnobierebaSi sinamdvil is ganzogadebul i anarekl i (anu Sinaarsi) j er muSavdeba, nawevrdeba da wesrigdeba mocemul i enis saSual ebebis Sesabamisad. cnebis es Sinagani formireba mocemul enaSi misi gamoxatvis mimarT xdeba e.w. onomasiol ogiuri kategoriebis daxmarebiT, anu ZiriTadi cnebiTi

kategorieb iT, roml eb ic enaSi saxel wodebis safuZvel s qmnia n” (Докулил: 1982, 96).

amis safuZvel ze marTe bul ad migvaCnia mtkiceba, rom enis sitemis semantikuri komponenti urTierTqmedebs cnobierebisa da azrovnebis sferoze, sadac l okal izirdeba azrovnebiTi (mental uri) movl enebi da procesebi, da romel ic adamians akavSirebs mis cnobierebaSi asaxul gare samyarosTan. kol eqtiuri monografiis „enis semantika-kognituri anal izi” avtorTa, i. a. sterninisa da z. d. popovas azriT, enobrivi nominacia aris gasaRebi, roml iTac adamiani „aRmoaCens” koncepts rogorc azrovnebiTi qmedebis erTeul s da SesaZl ebel s xdis mis azrovnebiT qmedebaSi gamoyenebas (2006).

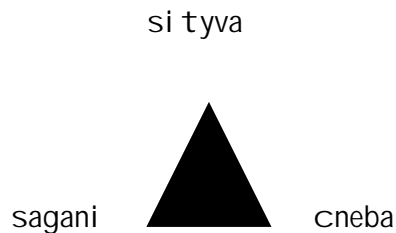
am rakursiT l ogikuria l ingvistur anal izSi terminis „topol ogia” Semotana (l aT. *topos* – adgil i; *logos* – swavl eba), romel ic maTematikaSi Tanamedrove Teoriul -mravl obiTi meTodis safuZvel s Seadgens. didi sabWoTa encikl opediis monacemebiT, maTematikur topol ogiaSi central uria anasaxis uwyvetobis idea. j er kidev wina saukunis 30-ian wl ebSi cneba „topol ogia” gamoiyeneboda fsiqol ogiaSi, rogorc did sabWoTa encikl opediaSi citirebul i statiis avtori a. a. mal sevi amtkicebs, «Развитие Т. продолжается во всех направлениях, а сфера её приложений непрерывно расширяется» (i qve).

konceptual uri azris topol ogiuri struqtura Cven mier gaigeba, rogorc sxvadasxva enobrivi saSual ebebiT gamoxatul i struqturul ad da ierarqiul ad mowyobil i konceptual uri azri, roml is birTvic rel evanturia makonstruirebel i sistemis yvel a wevrisaTvis. Kkognitur-verbal uri sistema saxel wodebas iRebs sityviT, romel ic yvel aze srul ad da adekvaturad gadmocems konceptual ur azrs. sivrce, romel Sic mocemul ia es topol ogiuri struqtura enobrivi cnobierebaa. is individis mental obaSi sistemurad organizebul konceptual izirebul ared inaxeba rogorc „azrovnebiTi qmedebis gl obal uri erTeul i”¹. enobrivi xerxSi gaigeba niSani, romel ic azris topol ogiur struqturaSi Sexveul (свернутое) ideal ur da xatovan Sinaarss material izებს.

¹ i. a. sterninis mier konceptis defini ciidan (2006).

g. freges mtkicebis Tanaxmad, rodesac Cven viyenebT niSans, gvinda vTqvaT raime ara niSanze – mTavari, rogorc wesi, aris misi mniSvel oba. semiotikasa da lingvistikaSi niSanTa urTierTobis kvl evisaTvis miRebul ia e. w. „freges samkuTxedis“ gamoyeneba.

cxrili №3

sagnis (nivTis) an movl enis tipi es niSnis denotatia, xolo konkretuli sagani (nivTi) an movl ena – referenti. vinaidan adamiani nivTebis aRniSnavs ara pirdapir, aramed nivTebis misi aRqmis meSveobiT, samkuTxedis Tavze xSirad aTavseben nivTze warmodgenas, niSnis signifikats. es martivi geometriული model i moTxovnadi gaxda lingvistur kvl ebebSi abstraqtuli idealuri struqturebis warmosadgenad, da amitom naSromSi is warmodgenili iqneba Tavisi sxvadasxvavari interpretaciiT.

msjel obisas mivuaxl ovdit ra idealuri Sinaarsis sakiTxs, niSnis Sinagan formas, SevCerdeT cnebis, mniSvel obisa da azris kategoriebze, rogorc isini ganmartebian Tanamedrove lingvistikaSi; aseve SevCerdeT maT Tanafardobaze konceptTan, erTeul Tan, romelic erTdroul adcnobierebis kategoriaca da misi eqspl ikaci. aRiarebul ia, rom koncepti araverbaluri mentaluri warmonaqmnia (Damasio: 1989; 1995; 1999; Болдырев: 1999; 2000), romlis saxel wodebac sityvas dublirebs, romlis saSual ebitac is verbal izdeba. Tumca aq Cndeba erT-erTi yvel aze rTuli sakiTxi – aradakvirvebadi donis kategoriebis gamij vna.

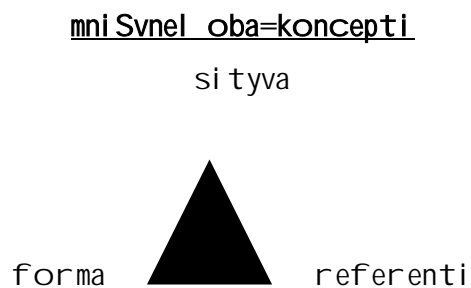
enis erTeulebis mniSvel obaSi adaminTa Semecnebiti gamocdileba „dapresili“. sityvis mniSvel oba im cnebis gaazrebas akumul irebs,

romelic dakavSirebulia referentTan.AaRsaniSnavia, rom Teoriul lingvistikaSi sityvis mniSvnel obisa da cnebis problema erT-erTiyvelaze rTulia. es, pirvel rigSi, aixsneba imiT, rom maTi analizisas saqme gvaqvs Sinaarsobrivi Tval sazrisis arSTan, amitom mkvl evarTamsjel obebs eyrdnoba. ase, magal iTad, v. a. zvegincevi gamjnavs mniSvnel obas da cnebas da Semdegnairad xsnis maT Soris gansxvavebis safuZvels: „cnebasა da sityvis l eqsikur mniSvnel obas Soris gansxvaveba mdgomareobs imaSi, rom pirvel is formirebaSi monawil eobas iRebs, ase rom vTqvaT, ori Zal a: sagani da azrovneba, xol o meoris formirebaSi ki – sami Zal a: sagani, azrovneba da enis struqtura (Звегинцев: 1996).

akademiuri tradiciis Tanaxmad iTvl eba, rom «Понятие... в общем виде /.../ представлено всегда по крайней мере некоторым общим именем или его словосочетанием... В традиционном языкознании П. рассматривается как связанное с одной определенной знаковой формой – общим именем...» (ЛЭС: 384). magram konceptic iRebs saxel s sityvaSi, maSasadame, is, rogorc cneba, dakavSirebulia niSnis formasTan rogorc ideal uri da material uri.

ase magal iTad, j. l aionsis ganmartebiT, mniSvnel oba gaigivebuli konceptTan il ustriebulia Semdeg sqemaze (safuZvel Si devs freges mier SemoTavazebuli modeli):

cxრილი №4

(Lyons, John: 1968, 404).

v. v. kol esovis statiaSi „kul turis koncepti: xati – cneba – simbolo“ (1992) Rvivdeba koncefcia, romel Sic kul turuli konceptebi warmodgebian rogorc nacional uri sametyvel o-azris („речемысли“) Sinaarsobrivi struqtura. kul turis am konceptebs, ATavis mxriv, aqvs kavSiri nacional uri cnobierebis konceptual ur vel Tan. avtori

gvTavazobs gavmij noT terminebi „koncepti“ da „cneba“ Semdegis safuZvel ze: arsebobs ori termini: *conceptus* – msj el oba, cneba, war modgena (saganze) da *conceptum* – Canasaxi, marcval i (am SemTxvevaSi azri). Tu koncepti viwro gagebiT, rogorc *konceptusi*, efardeba cnebis mocul obas, maSin unda gamovikvl ioT ara mar to cneba, aramed konceptis rogorc *konceptumis* xatic. amgvarad, naSromSi aqcenti keTdeba imaze, rom koncepti ufro tevadi erTeul ia, vidre sakuTriv cneba. peterburgel i mecnieri konceptis ganviTarebas xedavs, rogorc azris „Canasaxi“-koncepti xati-msgavsebisa da konceptusi-cnebis meSveobiT moZraobas simbol osken (Колесов: 1992, 36-38).

cnebisa da konceptis gamij nisaTvis naSromSi Cven amovdiodiT Semdeg mtkicebul ebidan: „cnebisgan konceptebi l ogikurad... gansxvavdebian imiT, rom isini ara mxol od racional urad gaiazrebian, aramed „ganicdebian“, „kol eqtiuri aracnobieris“ msgavsad (Арутюнова, Кубрякова: 2001, 31). zemoTqmul i eTanxmeba i. s. stepanovis azrs, rom koncepti igive rigis movl enaa, rac cneba, magram Tu cneba l ogikisa da fil osofiis kanonebiT ganisazRvreba, maSin koncepti ganisazRvreba kul turis kanonebiT; koncepti es gancdil i cnebaa, adami anis cnobierebaSi arsebul i kul turis garemos „kol ti“.

konceptis denotacia ara „pirdapir“ samyarosTan gaSuqebul ia a. a. zal evskaias mosazrebaSi, mecnieri ganmartavs concepts, rogorc winda ideas (ix.: Залевская: 2000). warmodgenil i pozicia uaxl ovdeba a. veJbickas azrs, romelic Tvl is, rom mniSvnel obebi garkveul wil ad enisgan damoukidebel ia. amasTan dakavSirebiT moviyvanoT n. n. bol direvis azri: „xal xi xSirad sityvebs iyenebs ara maTi mniSvnel obis doniT, aramed maT mier gadmocemul i azris doniT, anu konceptebisa da konceptual uri niSnebis“ (Болдырев: 2001, 26). am probl emisadmi miZRvnil publ ikaciebSi gavrcel ebul ia mtkiceba, rom ena aris erT-erTi niSanTa sistema, roml is meSveobiTac material izdeba konceptual uri azri (Антология концептов: 2005). da Tu es simarTl ea, maSin koncepti sxvadasxva semiotikuri sistemis erTeul ia, roml is saSual ebiTac Sesazl oa misi azris eqspl icireba. v. b. kaSkini Tvl is, rom freges samkuTxedis gamoyeneba SeiZl eba ufro farTo azriTac – adami anisa da misi garemomcvel i

samyaros kavSi rebis aRni Svisatvis. am safuZvel ze SesaZl ebel ia model is ageba:

cxrii №5

ni SanTa sistemebi

Sej amebisas, SeiZl eba davaskvnaT: xal xi xSirad iyenebs sityebs ara maTi codnis doniT, aramed maT mier gadmocemul i azrebis doniT, anu konceptual uri niSnebiT; sityebs iyeneben rogorc mza kl iSebs (gramatikul i formebs anal ogiurad) srul iad sxva, Seusabamo konteqstebSi..." (Болдырев: 2001, 26); sityvis mniSvel oba – es aris koncepti, „daWeril i niSniT” (Кубрякова: 1991); niSani ki – sityvaa.

arsebiTia, rom jer kidev struqtural istebi aRiarebdnen: mniSvel obebi konteqstual urad ganpirobepul ia. Tumca, konteqstual uri ganpirobepul oba struqtural istebs mier gaigeboda, rogorc enobrivi sistemis SigniT niSnebs Soris sintagmatikuri da paradigmaticul i urTierToba. kognitur lingvisitikaSi ki konteqsti (cognitive domains) enobrivi sistemis mimaT garegani fonia. amitom mniSvel obebi gaigeba rogorc kognituri struqturabi, CarTul ni codnisa da azrebis model ebSi (Gilles Fauconnier, George Lakoff, Charles J. Fillmore, Ronald W. Langacker da sxv.).

Tanamedrove kvl evebi mniSvel obis aRwerisas emyarebian im meTodikas, romel ic asaxavs mniSvel obis struqturizacias gadmocemul i

informaciis tipebis mixedviT, roml is saSual ebiTac miRebul ia sityvis mniSvnel obis „gaxl eCa“ Semdeg difuzur makrokomponentebad²:

- denotatiuri, romel ic Seicavs sagnobriv-cnebiT (obieqtur) informacias;
- konotatiuri (subieqturi), roml is saSual ebiTac gadmoicema mosaubris urTierToba araenobriv sinamdvil is saganTan;
- funqcional ur-stil isturi, romel ic gansazRvavs sityvis adgil s l eqsikuri sistemis Sesabamis registrebSi;
- gramatikul i, romel ic v. n. Tel ias ganmartebaSi asaxavs enobriv kompetencias zedapirul (formal ur) da siRmiseul (pol isemiisa da omonimiis semantikurad gadamWrel) doneze (Телия: 1991, 40-41).

gamoCenil i germanel i moazrovne hans-georg gadameri gagebis probl emaze msj el obisas wers, rom sityvas mniSvnel oba aqvs ara mxol od sistemaSi an konteqstSi, TviTon misi arseboba konteqstSi gul isxmobs, rom „arasdros ar SeiZl eba sityvis gancal keveba im mraval mniSvnel ianobisagan, romel ic mas aqvs, maSinac ki Tu konteqstiT mas erTmniSvnel iani azri aqvs“; „cal keul i sityvis azris safuZvel Si yovel Tvis devs sityvebis mTel i sistema. /.../ aseve ar SeiZl eba, sityvis mniSvnel obis „ideal uri erTianobis“ azris gaTval iswinebiT, mTI ianad gamovyot igi niSnebisagan da gamoxatvis sxva fenomenebisagan. /.../ enis safuZvel s, etyoba, qmnis sityvis unary, iyos araerTmniSvnel iani, anu nebismieri sityvis unari moqnil ad gaSal os mniSnel obaTa marao, da zustad am moqnil obaSi mJRavndeba iseTi qmedebis simamace, rogoric metyvel ebaa. /.../ nebismieri enis unikal uri Tviseba... imaSi mdgomareobs, rom nebismieri sityva badebs meores...“ (Гадамер: 1991, 57-59). fil osofiis es rakursi eTanxmeba am probl emisadmi lingvistur midgomebs. ase magal iTad, s. a. Jabotinskaias Sexedul ebis Tanaxmad, romel ic warmodgenil ia statiaSi „noinatiuri procesebis anal izisadmi lingvokognituri midgoma“, enobriv erTeul is mniSvnel oba ver iqneba dayvanil i im informaciasTan, rac enobriv niSnis garegani formiTaa ganpirobetul i. mniSvnel oba es mental uri konstruqtia, romel ic inaxeba

²mniSvnel obis tipebis (pirdapiri, gadataniTi), sametyvel o urTierTobis tipis, pragmatul i ganwyobebis mixedviT pirvel adgil ze gamodis sityvis mniSvnel obis garkveul i makrokomponenti

da/an yal ibdeba azrovnebaSi. is SeiZl eba iyos enobrivi da sametyvel oc. sametyvel o mniSvnel oba dakavSirebul ia konteqstTan, situaciastan, funqciastan, saganTan an niSanTan, referentTan, xol o enobrivi dakavSirebul ia signifikatTan, romel ime „tipiur nimuSTan“. miTiTebul ia, rom enobrivi mniSvnel oba SeiZl eba iyos metad an nakl ebad ganzogadebul i. da enobrivi mniSvnel obis es done damokidebul ia (kognitivizmis terminebiT) sqemis doneze, romel Sic ganzogadebul ia cnobierebaSi damkvidrebul i mocemul i samyaros fragmentTan dakavSirebul i nimuSi (2010, 9).

u. Ceifis azriT, enobrivi mniSvnel obebiT Cveni codna samyaroze mxol od nawil obrivad gadmoicema: „ena – codnaSi saukeTeso fanj araa, Cven xom yovel Tvis viyenebT enas, raTa gamovxatoT is... da mainc arsebobs azrebi, roml ebic Zal ian rTul ia gadmoices sityvebiT da romel Ta obieqtivaciis drosac Cven mniSnel ovan sirTul eebis vawyvdebiT...(Chafe: 1987, 109).

m. v. I ebedevis monografiaSi „enobrivi mniSvnel obis stabil uroba“ (1998) miTiTebul ia, rom sakiTxi, Tu ra aris niSnis mniSvnel oba, niSnas Tu romel i konceptual uri an kognituri warmonaqmnia nagul isxmevi niSanSi, Tu informaciis romel i kvantia gamoyofil i samyaros Sesaxeb cnobebis saerto nakadidan, da Tu romel i konceptia dakavSirebul i niSanTan. avtoris koncefciis Tanaxmad, niSani mniSvnel obas izens ara marto cal keul i kavSiridan „aRmniSvnel i – aRniSnul i“, aramed im codnis mTel i korpusis aqtiuri zegavl enis Sedegad, rasac enobrivi sazogadoeba fl obs. cal keul i real iis aRniSvna ar SeiZl eba iyos aqti, sxva real iebisa da maTze adamiანიური warmodgenisgan damoukidebel i. am aRniSvnaze zegavl enas axdens samyaros mTel i suraTi. I ebedevis Tanaxmad, mniSvnel oba asrul ebs saCvenebel funqcias, is ufardebs xmovan kompl eqss cnebas, romel ic ama Tu im saSual ebiT arsebobs niSnis gareT an niSnis gareSe da romel ic hipotezurad SeiZl eba gaCndes enis matarebel ebis cnobierebaSi jer kidev manamde, sanam isini konvencional urad daamagrebden mocemul i cnebis ukan gansakuTrebul xmovan kompl eqss. amgvarad, avtori mniSvnel obas akavSirebs enobrivi niSnebtan, roml ebic verbal izeben mental ur konceptual ur codnas (konvencional uri kategorizaciebis konceptebis sistemas).

i. a. sterninisa da z. d. popovas ukve naxseneb naSromSi „enis semantukur-kognituri analizi“, amasTan dakavSi rebiT naTqvamia, rom mniSvnel obisa da konceptis gamijvnis sirTul eebi ganisazRvreba maTi gadakveTis zonaSi, da saWiroebs vrcel /gaSl il /srul gansjas. avtorebs mohyavT parametrebi, roml ebic saWiroa aRniSnul i arsebis skrupul ozuri anal izisaTvis (2006). Tval saCinoebisaTvis Cven mier gaanal izebul i masal a moyvanil ia Semdeg cxril Si:

cxril i №6

mniSvnel oba vs. koncepti

saerTo Tvissebebi	Gansxvavebebi	urTierTobebi
1. adami anis cnobiereba asaxavs obieqtur da subieqtur sinamdvil es.	1. koncepti adami anis kognituri cnobierebis produqta. mniSvnel oba – enobrivi cnobierebis.	1. mniSvnel oba konceptis mimarT gamodis rogorc misi nawil i, romel ic dasaxel ebul ia mocemul sazogadoebaSi regul arul ad gamoyenebul i da asaxul i enobrivi niSnit; da romel Sic verbal izdeba mocemul i lingvokul turisaTvis rel evanturi konceptis nawil i.
2. orive arsi kognituri bunebis movl enaa, adami anis cnobierebis saSual ebiT sinamdvil is asaxvisa da Semecnebis Sedegi.	2. semantukur enobrivi erTeul ebi es konceptis komunikatiur rel evanturi nawil ia.	2. konceptis mTel i Sinaarsis eqspl ikaciisaTvis Cveul ebriv saWiroa bevri l eqsikuri erTeul i, aucil ebel ia eqsperimental uri kvl evebi, roml ebic lingvisturi anal izis Sedegebs emateba.
3. konceptis kognituri Tvissebebi real uri sinamdvil is movl enebis garkveul mxareebis asaxaven. si tyvis mniSvnel oba metyvel ebaSi reprezentirebs cal keul kognitur Tvissebebs, roml ebic qmni an/ayal i beben konceptis Sinaarss.		3. mniSvnel oba da konepti efardeba rogorc komunikatiur rel evanturi nawil i da mental uri erTianoba.

Sej amebisas moviyvanoT m. v. pimenovas si tyvebi: „si tyvisa da konceptis Tanafardoba SeiZl eba Sevadar oT aisbergis xil ul da uxil av

nawil s. I eqsikuri mniSvnel obis komponentebi niSnad konceptual ur niSnebs gamoxataven, magram ara srul ad. koncepti sityvis I eqsikur mniSvnel obaze farTea... konceptis struqtura ufro rTuli da mraval ferovania, vidre sityvis I eqsikuri mniSvnel oba" (cit.: Стернин, Попова: 2006).

iTvl eba, rom sityvis I eqsikuri mniSvnel obis mocul oba, romel sac koncepti verbal izებს, rogorc wesi, ufro mcirea, vidre mocemul konceptSi potenciurad Cadebul i azrebi da mniSvnel obebi, xolo maT mier gadmocemul i azrebis doneze: „azri es aris gza, romli iTac adamianebi midian saxel amde" (Фере: 1997, 181). saxeli konceptis dasaxel ebaa, romel ic emTxveva sityvis gareplans (Болдырев: 1999; 2000).

konceptSi, romel ic gagebul ia, rogorc samyaroze codnis erTeuli da mexsierebis el ementi, fiqsirdeba erTnairi Tvisებების მკვლელობის საგანად დიდი რიგი; is moicavs realiebis mTels kl ass. „koncepti aris sinTezirebadi lingvomentალური ჰარმონიკა, რომელსაც მეთოდოლოგიურად სეველია ჰარმონიკა (ხატი), ცნება, მნიშვნელობა და ელ აფერი es konceptSi CarTuli „მოხსნილი“, რეცეპტიული სახე /.../, ცნებისაგან ირებს აზრის ჰარმონიკის დისკურსს, ხატისაგან – ამ ჰარმონიკის მეტაფორულ ობასა და ემოციურ ობას, მნიშვნელობისაგან – მისი სახელი სეველია ობას ელ eqsikur sistemaSi" (Воркачев: 2005, 11-12).

imis wyal obiT, rom koncepti verbal izდება ენაში და აგვს მატერიალური-ნიშნობრივი სემანტიკის, ის ჰარმონიკის ლინგვისტიკური ანალიზის ობიექტს. ამ რაკურსით სიტყვა ხდება კონცეპტუალური პარადიგმის ნიშანი: მას შეუძლია სეინაქსო განმარტებულ ტანურ ტიპობის „გამწვირებლობა“, შეუძლია თავის სინარსში „სეუსვას“ სოცეული მნიშვნელობების ელემენტები, ტვიტონ გაიზარდოს, გახდეს მეტაფორა, სიმბოლო. ის გახსნილია ინდივიდუალური აზრებისათვის, რომელიც დაფუძნებულია ინდივიდუალურ გამოცდილებასა და რეფერენტის გეგმა-ინტერპრეტაციაზე. ის შეიძლება გახდეს სიმბოლოური, მეტაფორული ნიშანი, რომელიც სეველია მნიშვნელობის დისკურსსა და აზრს. ეს ელ ა ტრანსფორმაცია შეიძლება გაიგებდეს როგორც კოგნიტიური პროცესების ობიექტივაციის ფორმები. ამავ რიგში ცვენ განვიხილავთ კონცეპტუალური დერეივაციის მექანიზმებსაც. ნაშრომში კონცეპტუალური დერეივაციის მექანიზმები გაიგება როგორც გლობალური ენობრივი პროცესის ნაწილი, და,

cnobierebis fundametur TvisebasTan ganaxorciel os dayoba „nawil i-
mTl iani”. am Tvisebis wyal obiT adaman-mosaubres SeuZl ia gadarTos
cnobiereba ama Tu im enobrivi erTeul iT reprezentirebul i konceptis
nawil idan mTel konceptze (mental ur dargze), ris fonzec gaigeba
mocemul i enobrivi erTeul i. struqtura xasiaTdeba semantikuri,
derivaciul i, funqcional uri da kognituri aspeqtების korel aciiT da
warmodgenil ia kontinuumiT, romel ic sawyisi kognitur-denotatiuri
situaciebis sxvadasxva aspeqtებიTaa dasaxel ebul i da, romel ic
sayovel Tao enisa da mecniერul i enis kuTvnil ebas warmoadgens.

zemoTqmul is safuzvel ze koncepti model irdeba da aiwereba
rogorc **rTul i integratiul i verbal ur-derivaciul i mTl ianoba**,
roml is Sinaarssac warmoadgens yvel a enobrivi erTeul i, denotatiurad
Tu signifikatiurad (konotatiuri el ementebis CaTvl iT) dakavSirebul ni
mis prototipTan, romel ic xel s uwyobs mniSvnel obis sawyisi/birTvul i
komponentis konceptual uri derivaciis procesebs. konceptual uri
derivatebi, roml ebic koncepti „ful is” cal keul kognitur-verbal ur
struqturas ayal ibeben, Cven mier gaigeba rogorc siamdvil is mocemul
fragmentTan dakavSirebul i Semecnebisა da kategorizaciis Sedegebis
damagreba enobriv formaSi.

1.4. dinamikuri derivaciul i procesebi rogorc kognitur-verbal uri struqturebis ganvitarების faqtorebi

rogorc ukve iTqva, lingvistikaSi derivaciis cneba (amodis
l atinuri *derivatio* – gadaxra, gadayvana) umTavresad ukavSirdeboda
sityvaTwarmoebiTi urTierTobebis Seswavl as. am cnebis gamoyenebis vel is
gafarToebaSi gadamwyveti nabiji gaakeTda e. g. kuril oviCis naSromSi
„derivacia l eqsikuri da derivacia sintaqsur i” (1962), romel ic
derivacias aseve ganixil avda rogorc gramatikul i formis gardaqmnas,
romel sac Tavisi pozicia aqvs winadadebis Tu sityvaTSeTavsebis

sintagsur struqturaSi. enaTmecnierebis am dargSi ideebis evol uciam, sityvaTwarmoebiTi sistemebis gankuTvnol obasa da funqcionirebaze warmodgenis gafarToebam, upirvel esad, mis onomasiol ogiur mimarTul ebaSi, xel i Seuwyo im debul ebis Camoyal ibebas, rom enaSi nominatiuri moRvaweoba ganisazRvreba rogorc: «как речемыслительная, а значит, как постоянно соотносящая между собой речевые или языковые структуры с мыслительными, т.е. когнитивными или концептуальными. /.../ формируясь, производное слово проходит путь от знака-сообщения к знаку-называнию, от мотивирующего суждения об обозначаемом к его номинации..., при создании или использовании в тексте каждое производное обретает свои собственные функции...» (Кубрякова: 2004, 392).

Tanamedrove enaTmecnierebaSi aRiarebul ia, rom sityvaTwarmoebis dargSi Sedis is sakiTxebi, roml ebic exeba kategorizacias, informaciis kognitur damuSavebas da adamianis SemecnebiTi moRvaweobis verbal izacias (ix. Панкрац: 1992; Заботкина: 1997; Голев: 1998; Жаботинская: 1992; 2002; Кубрякова: 2004; Кустова: 2004 Dda sxv.). aseve aRiarebul ia, rom sityvaTwarmoebiTi meqani zmebi ganuyofel ia diskursSi maTi real izaciisgan, sadac sityvaTwarmoebiTi sistemis erTeul Ta mTavari amocanaa Semdegi amocanebis Sesrul eba: uzrunvel yofil i iqnas maqsimal uri informatiul oba, iyos gasagebi, gawonasworebul i iqnas Temisa da remis, referenciisa da predikaciis urTierToba, Sesrul des Sesabamisi il okatiuri funqcia. mocemul i momentisaTvis «под Д. часто понимается не только словообразование, но и словоизменение и вообще процессы образования в языке любых вторичных знаков, в т. ч. предложений» (147).

terminis „derivacia“ paral el urad samecniero l iteraturaSi farTodaa aseve warmodgenil i termini „transpozicia“, magal iTad S. bal i transpoziciis movl enas ganxil avs rogorc sityvaTwarmoebis umTavres wyaros. S. bal is damsaxurebaa transpoziciis gramatikul i mxaris siRmiseul i anal izi. aseve mis mier iqna aRniSnul i mocemul i enobrivi movl enis semantikuri bunebac (Балли: 1955, 179-196). bal i xazss usvamda transpoziciis movl enis mniSvnel obas da werda: «Замкнутые в своих основных категориях, знаки служили бы весьма ограниченным источником средств для удовлетворения многочисленных потребностей речи. Но благодаря межкатегорийным заменам мысль освобождается, и выражение обогащается и получает различные оттенки»

(Балли: 1955, 143). S. bal is koncepciaSi gamij nul ia transpoziciis Semdegi saxeebi: funqcional uri, semantikuri da impl icituri (hipostasi).

funqcional uri transpoziciis kvl evisas S. bal im SeimuSava mocemul i procesis samwevriani sqema: transponirebadi („niSani, romel ic transponirebas ganicdis”), matransponirebel i, an kategoriis niSani („niSani, romel ic axal kategorias transponirebs”), transponirebul i („transponirebadi matransponirebadis mier Semdgom gardaqmnil i”) (Балли: 1955, 133). transpoziciis faqtTa ganxil visas am sqemas aseve iyenebs l . teneric, romel mac terminol ogiuri erTmniSvnel obis mizniT transpoziciis aRsaniSnavad Semoitana cneba „transl acia”. tenerma scada gaekTebina transpoziciul i movl enebis tipol ogia da gaesxvavebina martivi, mravl obiTi (mravl gzis) da reversul i transl aciebi (Теньер: 1988, 403).

S. bal is mier SemuSavebul ma transpoziciis Teoriam farTo mecnieryl i rezonansi gamoiwvia, misi cal keul i aspektebi muSavdeboda o. espersenis, a. seSes, a. freis, l . teneris naSromebSi. rusul enaTmecnierebaSi transpozicia ikvl eva sityvaTwarmoebis, sintaqsuril sinonimiis, semantikuri sintaqsis sakiTxebTan erTad (B. Г. Гака, Е. С. Кубряковой, Э. П. Кадькаловой, Е. И. Коряковцевой, П. А. Соболевой, И.Б. Шатуновского da sxv.).

farTo gagebiT transpozicia es aris «перенос любой языковой формы, например, транспозиция времен (использование настоящего времени вместо прошедшего или будущего), наклонений (употребление императива в значении индикатива или условного наклонения), коммуникативных типов предложения (употребление вопросительного предложения в значении повествовательного) и др. Термин транспозиция используется также для обозначения метафор и иных переносов в лексике» (ЛЭС: 1990, 519). transpozicia am gagebiT efuZneba imas, rom „formisa da Sinaarsis Sej axeba badebs ufro rTul azrss da qmnis konteqstis xatobriv-gramatikul xasiaTs” (Меркулова: 1997, 5). amgvare transpozicia „pirvel rigSi xasiaTdeba rogorc stil isturi xerxi” (Бондарко: 1963, 59) da gamodis rogorc „niSnisa da mniSvnel obis asimetriis erT-erTi kaSkaSa gamovl ineba, roml is Sedegadac gramatikul i forma mdidrdeba axal i azrebiTa da konotaciebiT” (iqve, 4). farTo gagebiT transpoziciisaTvis damaxasiaTebel ia „aratrivial ur komunikatiur

situaciaSi sityvaforme bis funcioni reba, romel ic warmoiSveba rogorc standartidan gadaxveva" (iqve, 5).

transpoziciisa da derivaciis gverdiT SeiZl eba gamoiyos ekspansi ac, romel ic niSnis struqturis gafarToebas gul isx mobs, rodesac metyvel ebis erTi nawil is fargl ebSi xdeba sityvis erTi kl asidan meoreSi gadayvana (professor - professorship) (iqve).

magal iTad, m. f. I ukini termins „substirucia" amj obinebs. „Cven vTvl iT, rom enaSi SeimCneva ara gadasvl a, aramed I eqsiko-gramatikul i substitucia (I aTinuridan substitutio - „Senacvl eba, Casma") - sityvaforme bis saSual ebiT metyvel ebis nebismieri nawil idan Tavisi meoreul i forme bis (transformebi) warmoSoba da maTi gamoyeneba substirutebad - sxva konkretul i an potenciuri metyvel ebis nawil ebis sityvebis Semcvl el ebad. Tumca mecnierebaSi, vfiqrobT, rom mainc dasaSvebia termini *gadasvl is* (tradiciis Tanaxmad) gamoyeneba, Tu mis ukan gavige bT metyvel ebis erTi nawil is sityvaformis gamoyenebas meore I eqsiko-gramatikul i kl asis mniSvnel obiT" (Лукин: 1986, 50). „gadasvl a es ris erTi sametyvel o movl enebis meored gardaqmnis diaqronul i (evol uciuri) procesi, aseve movl enebis Soris sinqronul i kavSirebis asaxva da opoziciurad dapi rispirebul movl enebis Soris damakavSirebel i rgol ebis arseboba. gardamavl oba es enis iseTi Tvisebaa, romel ic enobrivi faqtebs erTian sistemad krav s, asaxavs ra maT Soris sinqronul i kavSirs a da urTierTqmedebas, da aseve ganapirobebs diaqronul i gardaqmnis SesaZl ebl obas (Бабайцева: 2000, 15). avtori gardamavl obas Tvli s enis Seuval Tvisebad, romel ic misi yvel a donisTvisaa damaxasiaTebel i: „mocemul i terminebi -cnebebi namdvil ia enis yvel a doneze gadasvl isaTvis, roml is mizezebic aris enisa da metyvel ebis erTeul Ta mra val aspeqturoba, enaSi azris gamosaxatavad saWi ro sityvebisa da konstruqciebis ararboba, enobrivi saSuel bebis ekonomiisaken swrafva, sinkretul i warmonaqmnebis semantikuri tevadoba, diferenciaciaSi azrobrivi kavSirebisa da urTierTobebis saWi roeba, TviTon enis struqturis moTxovnil eba" (iqve). movl enis konkretul i SemTxvevebis kvl evisaTvis aseve gv xvdeba terminebi „konversia" (И. А. Мельчук, В. Г. Гак, Ю. С. Степанов, К. А. Левковская, А. И. Смирницкий da sxv.), „transformacia" (В. Н. Мигирин).

zemoTmoyvanil i mimoxil vis mizani mdgomareobda ara marto movl enis sxvadasxvagvari nominaciis demontrirebaSi, roml ebsac sxvadasxva lingvistebi sxvadasxvagvarad ganixil aven, aramed imaSi, rom zogadad warmogvedgina erT-erTi central uri lingvisturi probl emis konkretul i sakiTxi - romel iRac sawyisi simbol oebidan meoreul i erTeul ebis warmoqmnis dinamikuri procesi, aseve sxvadasxva struqturul i enebis saSual ebiT erTi da imave azrebi adekvaturad gadacemis xerxebis probl ema.

disertaciaSi Cven viyenebT termins „derivacia“: „es termini, rogorc Cans, ufro metad moxerxebul ia imitom, rom sakmaod umniSvel o Zal isxmevis fasad is SeiZl eba gamoviyenoT ara mxol od **procesTan**, aramed **SedegTanac**, anu semantikuri gadasvl ebis konkretul faqtebTan /.../. es termini aseve moxerxebul ia imitom, rom is miuTiTebis warmoebul ebaze ise, rom ar azustebs mis sazRvrebs, da amiT is Tanabrad gamoiyeneba rogorc sinqroniaSi, aseve diaqroniaSi. amas ki proncipul i mniSvel oba aqvs, radganac integral uri model is SeqmnisaTvis aucil ebel i terminol ogiuri bazis Seqmnas uzrunvel yofs, roml is fargl ebSic mraval mniSvel ian sityvebs Soris arsebul i diaqronul i semantikuri cvl il ebebi da sinqronul i urTierTobebi aRiwerebodnen erTi metaenis saSual ebiT“ (Зализняк: 2001, 13). disertaciaSi gaRvivebul i koncefciis amgvar integral ur model s warmoagens kognitur-verbal uri struqtura, lingvokul turul i koncepti „ful i“, roml is model ireba da aRwera efuZneba amorCel cnebasTan dakavSirebul i sawyisi enis, (kognituri) situaciis (J. fakonies terminebiT) konceptualizaciisa da enobrivi eqspl ikaciis variatiul i xerxebis dadgenas.

disertaciaSi gaRvivebul i koncefciis Tanaxmad, derivaciis aqtebSi xorciel deba kognituri struqturabis Camoyal ibeba da ganviTareba - gaazrebul i gamocdil ebis enobrivi cnobierebis fragmentebis. axal i gamocdil eba enobrivi cnobierebaSi struqturirdeba abstraqtul i konstruqtebis saxiT, roml ebsac sxvadasxva skol isa Tu mimarTul ebis tanaxmad, mkvl evarebi sxvadasxvagvarad warmogvidgenen: freimebi (Fillmore: 2006, 373-401), sqemebi (Rumelhart: 1975), skriptebi (Schank, Abelson: 1977), stereotipebi (Putnam: 1975), badisebri struqturebi „moniSnul i totebiT,

romel sac SeuZl ia propiziciul i informaciis kodireba" (Лакофф: 2004, 162), konseptebi (Кубрякова: 2001, 2004, Степанов: 1996, Болдырев: 2001, Стернин, Попова: 2006 da sxv.). „es struqturebi Sedgebian sl otebisagan – situaciis (an obieqtis) potenciuri da aqtual uri niSnebisagan, roml ebic struqturirebas eqvemdebarebian. konkretul sametyvel o situaciaSi mosaubris individual uri gamocdil ebis damokidebul ad aqtual urdeba kognituri struqturis is an sxva nawil i, is an sxva konseptual uri niSani. amgvarad, sazogado cxovrebis axal i movl ena an axal i tendencia ara ubral od iRebs enobriv nominacias, isini iwyeben asociatiuri kavSirebiT gazrdas, iReben Sefasebas, gamoiyofa mocemul i kul turisaTvis rel evanturi esa Tu is niSnebi da a. S.“ (Александрова: 2009, 4).

enis matarebel Ta cnobierebaSi axal i kul turul i gamocdil ebis ganzogadeba dakavSirebul ia ufro metad kul turul -niSnadi niSnebis konseptual izaciasTan da maT safuZvel ze lingvokul turul i konseptebis formirebasTan – gansakuTrebul i tipis kognituri struqturebis, roml ebic lingvokul turul i sazogadoebis Rirebul ebaTa ganwyobis Sesaxeb informaciaa kodirebul i.

uaxl esi lingvistikis poziciebidan, konseptual uri derivaciis sagans warmoadgens „erTi da imaves aRweris al ternatiul i xerxebi“, romel Ta kvl evac gvabrunebs „xal xis mier sxvadasxva mxridan da sxvadasxva aspeqtSi danaxul ontologiurad msgavs real iebTan“ (Кубрякова: 2004, 17). Mkvl evarebi Tvl ian, rom am procesis sawyisi baza rogorc kognitur, aseve lingvistur aspeqtSi aris axl is metkvidreobitobis principi (Очерки по лингвистической детерминалогии и дериватологии русского языка. Коллективная монография: 1998). amazeve miuTitebs v. i. Plotnikov fil osofiuri nasromis „dialektikis kategoriebi“ Semdeg nawil Si - „mizezobrioba da genetikuri kavSiri“: „genetikuri kavSiri warmoadgnes iseT kavSirs, romelic erTi sagnis meoreSi gadasvl is process axasiaTebis, es nebismieri saxil cvl il ebaa, roml is drosac Sevl il i sagan ar qreba absoluturad, aramed gardaqmnil i formiT yovel Tvis erTveba cvl il ebebis SedegebSi“ (Плотников: 1974, 6).

axal i Cndeba rogorc invarianti, rogorc sawyisi variantis al ternatiul i saSual eba, rogorc araenobriv samyaroze ukve arsebul i

determinebul i codnis enobrivi formebiT warmodgenisa da gaazrebis dinamikuri procesis Sedegi. variantebi warmoadgenen „erTmaneTis gadamkveT, magram da ara igive urTierTobebis mizezebis da kvl evis, Zvel isa da axl is, cnobil isa (xSiris) da axl is, birTvul isa da periferiul is, mocemul isa da axl is, sawyisisa da warmoebul is, mamotivirebel isa da motivirebul is, adrindel isa da Semdgomisa, aramarkirebul isa da markirebul is, martivisa da rTul is, sawyisisa da damokidebul is da, SesaZl oa sxvebisac. isini konkretul SemTxvevebSi warmosdgeblian diferenciebul ad (konebad) an diferencirdebian aspeqtisgan (sinqronul an diaqronul, statikur an dinamikur, struqturul an funqcional ur, formal ur an semanatikur), realizaciis pl anisa an donesTan damokidebul ad, aseve gamoyenebis konkretul - teqstobrivi pirobebis” (Очерки по лингвистической детерминалогии и дериватологии русского языка. Коллективная монография: 1998, 67).

avtorTa azriT, enobrivi erTeul ebis derivacia, roml ebic asaxaven Semecnebul i cnobierebis kognitur procesebis, warmoadgens sawyisi erTeul ebis funqcionirebisa da ganvitarebis specifikur formas, romelic maT modifikacias gul isxmobs; amitom „nebismieri erTeul i enaSi aris sakuTari derivaciul i funqcionirebis potencial is matarebel i, xolo ufro zogadad – sakuTari TviT ganvitarebis potencial is matarebel i” (iqve). aRiniSneba, rom markirebul i derivaciul i Sinaarsi enaSi atarebs special izirebul (regul arul, sistemurad organizebul, realizaciis meqanizmebiT uzrunvel yofil) xasiaTs, amasTanave „derivaciul i urTierTobebis saxeobaTa umravl esoba tipebadaa dawyobil i enaSi, xolo yovel i tipi, rogorc wesi, avtomaturi warmoebis dinamikur model ad transformirdeba” (iqve, 64). zemoTqmul i Tval saCinod warmodgeba sityvaTwarmoebiTi tipebis magal iTze, sadac gamoxatvis pl anis invariantul struqturul formul as, anu derivacias, aqvs mraval i varianti. yvel a es varianti asaxavs derivaciis doneobrivi tipebis specifikas. xolo yovel i donis SigniT, rogorc z. i. rezanova aRniSnavs, variantebi asaxaven derivaciis funqcional ur Taviseburebebsa da am procesis inovaciuri Semadgenel is Sinaarss, magal iTad, sityvaTwarmoebaSi (leqsikuri derivaciis) sistemebi gansvavdebian

erTmaneTisagan sintaqsur i, modifikaciuri da nominatiuri orientaciebiT (Резанова: 1996).

amgvari midgomiT samyaros enobrivi suraTi warmodgeba ara mxol od Tematuri principiT struqturirebul i, romel sac, rogorc samecniero l iteraturis mimoxil vidan Cans, miekuTneba l ingvistikaSi arsebul i konceptTa yvel a gansazRvreba, aramed xol o derivaciul -genetikuradac, rac mudmivi ganvitarebis saSual ebiT samyaros enobrivi konceptual izaciis yvel a simdidres da mra val saxeobas asaxavs, da, rac enobrivi doneze mJRavndeba, upirvel esad, erTZiriani sityvebis semantiku r-associaciur „ganStoebaSi”.

SemecnebiTi moRvaweobis porcesSi adami ani axial i gamocdil ebis verbal izaciisaTvis iyenebs sityvaTwarmoebiTi model ebis arsebul arsenal s: enobrivi materiisaTvis ukve verbal izebul i real iis axial i rakursebisa da Tvisebebis Semateba – *денежность, денежно; dinerario, dineral; imisaTvis, rom metyvel ebis sagans mieces daxasiaTe ba, Sefaseba - dinerillo, dinerazo, dinero menudo; referentTan impl icituri kavSiris bazaze (ufro xSirad mamotivirebul i safuZvl is meSveobiT gamoixateba, Tumca dasaSvebia supl etivizaciis SemTxvevebic) axial i real iisaTvis saxel is SedgenisaTvis: денежник³, дензнак, кредитно-денежный; crédito-diner al, de dinero, papel moneda. enobrivi sistemebis miRma arias okazional izmebi (miekuTnebian metyvel ebas), magram isinic aseve iqmnebian ukve arsebul i model ebis bazaze, magal iTad, okazional izmebi «долларизация», «ваучеризация» rusul enaSi an “dolarización” espanurSi, roml ebsac aseve axasiaTebT sityvaTwarmoebiTi warmoebul oba, rac xel s uwyobs maT swor gagebasa da interpretacias.*

erTi budis SigniT moqmedi sityvaTwarmoebiTi model ebi Seicaven saerTo el ements, romel ic miekuTvneba Sinagan formas, da romel sac l ingvokognitur kvl ebebSi uwodeben „protoverbal ur warmonaqmnebs” (Любимова: 2010; Селиванова: 2000). misi modifikacia enobrivi sistemis kanonebiT xorciel deba, magram ganpirobepul ia kognituri qmedebiT, roml is safuZvel Sic devs sawyisi determinantebis bazaze axl is warmodgenis strategia. es real iaze im codnis invariantia, romel ic

³ «кошель», «бумажник»-is mni Svnel obi T; Tanamedrove rusul enaSi gamosul ia xmarebi dan, moуvanil ia v. dal is l eqsikoni s monacemebi T.

cnobierebis mier ukve gaTavisebul ia da damagrebul ia enaSi garkveul i ni Snis ukan.

rogorc zemoTqmul idan cans, konceptual uri derivacia rogorc „erTi da imaves aRweris alternatiul i xerxi” amouwuravia sityvaTwarmoebiTi sistemis Sesazl ebl obebiT, romelic erTZiriani sityvebis ganStoebiTaa Semofargl ul i, Tval i mi vadevnoT: «Бабки, деньжищи и ещё раз деньжищи высыпались на экран, который так нравоучительно внушал нам про ценности демократии, про свободу слова, про права человека и т. д. Вот они истинные ценности, понял внимательный и умный зритель, видя, как горят мониторы, крутятся барабаны и отражаются купюры в сияющих глазах знатоков. [Вадим Самодуров. Клоны, которые играют в карты (2002) // «Вечерняя Москва», 2002.02.07]». derivat «деньжищи» aqvs Semdegi mniSvnel oba - «Увелич. к суц. деньги 1.», где «деньги 1»: «Металлические монеты и бумажные знаки, являющиеся мерой стоимости товаров и средством платежа. *отт.* То или иное количество монет и бумажных знаков.» (Современный толковый словарь русского языка Ефремовой: 2000). mosemul konteqstSi warmodgenil ia sawyisi variantis «деньги» ori derivati, romlebic konteqstual uri sinonimebia – sityvaTwarmoebiTi derivati «деньжищи» da stil isturad markirebul i konceptual uri derivati «бабки»: «**БА́БКИ** -бок; мн. *Жарг.* Деньги. *Зашибать, заколачивать б.*» (БТСРЯ: 2000). isini aRviveben konkretul -teqstobriv mniSvnel obas «очень много денег», romelic motivirebul ia determinirebul i variantiT: **деньги** → **количество, число, сумма.** orive erTeul i sawyisi erTeul is funcioni rebisa da ganvitarebis specifikur formas warmoadgens, orive forma ontologiurad imave real iebis sxvadasxva rakursebs asaxavs, xdis ra aqtual urs konteqstSi konceptis „ful i” sxvadasxva rakurss rusul enobriv cnobierebaSi. ful is raodenoba, rac aqcevs mas «деньжищи»-ad, Seizl eba atarebdes subieqtur xasiaTs, SevadaroT: «Пятьсот тысяч долларов! Вы хоть представляете, какие это деньжищи? Я хотела было ответить «да», но вовремя вспомнила, что представилась простой медсестрой...» [Дарья Донцова. Доллары царя Гороха (2004)]» и «А новая плита стоит 3000 руб. Где же взять такие деньжищи? Я только что похоронила 33-летнего сына, а сама давно не работаю, потому что не берут. [Помогите, пожалуйста! (2002) // «Домовой», 2002.10.04]». SevadaroT rusul i «деньжищи» -is espanuri ekvivalentis dineral-is konteqstual ur gamoyenebas (espanuri enis nacional uri korpusis masal ebi): “...y con interés en la población.

P. - Señor, yo vuelvo a lo de la CFE, porque somos víctimas directas de un cobro que como lesiona gravemente la economía lo consideramos injusto. Estuvimos en CFE para que nos dieran alguna explicación porqué cada bimestre el recibo va subiendo; nos dieron una tabla de precios por kilowattoras como le llaman ellos. Pero al final tiene uno que dice "adicional" que es realmente lo más caro. Si usted pasa todas estas etapas de consumo y llega usted a la "adicional" tiene usted que pagar un **dineral** por kilowattoras y es lo que, según ellos, hace que incremente el recibo en forma dramática. Conociendo como es de mañoso el gobierno, porque debemos decirlo, acuérdesse usted de aquel 1148 famoso que cuando se dio cuenta el consumidor porqué estaba pagando y a qué se debía, dijeron que era para el mantenimiento y revisión de líneas transmisoras eléctricas, lo que fue realmente soberana mentira, porque hasta donde averiguamos nosotros, el 1148 que se cobrara iba íntegro, sobre todo en el gobierno de Salinas... [Luis Rios Elizalde].

meore konteqsti: "medio decente; y como nosotras no tenemos rentas, en cuanto nos ven algo que se lo regalan a una... ¡ como no regalen!... Ni la rubia ni yo tenemos otras rentas que la peseta que ganamos a coser en las casas adonde nos llaman, y la jícara de chocolate, por la mañana y por la tarde, que nos dan además, como usted sabe. Pero conocemos nuestra obligación, y con dos varas de tul y seis de percalina hacemos un traje que los que no lo entienden piensan que vale un **dineral**... Lo mismo que lo que ahora llevo puesto... pues cuatro veranos tiene, y Dios sabe lo que tirará todavía si no se van del mundo el agua, el jabón y las planchas... ¡ Vaya! - Si yo estoy en eso mismo, hija mía. - Es claro, esa muchacha es de suyo vistosa y arrogante; después, tiene unas manos divinas para cortar y coser, y hace un vestido de baile aunque sea de unas enaguas..." [José María de Pereda].

orive konteqstSi "dineral" es aris marTi ac didi ful i, romel ic unda daixarj os Suqze (pirvel i magal iTi), xol o meore magal iTSi, „didi ful i" es aris momsaxureobis anazRaurebis ful i, maSasadame, "dineral" xdeba subieqturad-markirebul i. l eqsemis subieqturi Sevsebis kidev erTi magal iTi, saidanac cans, rom ra Tanxasac ar unda Seadgendes "dineral" da razec ar unda daxarj ul iyo, im adami anisaTvis, romel ic mas ixdis, ar aqvs mni Svnel oba: "Además, harto fácil es para mí cumplir este mandamiento. No estoy resentida, sino agradecida de que me haya tenido cerca de tres años en el colegio. Yo estaba imposible de mimada, de traviesa y de voluntariosa. Yo era un diablillo y necesitaba que me metiesen en costura. Ahora, que he vuelto de nuevo a casa, soy persona de mucho juicio. ¿ Y cómo no he de querer a mamá? Me mimas, me celebra, me idolatra. Mis caprichos son ley. Mamá me regala mil dijes; gasta un **dineral** en mis vestidos y sombreros. Nunca rabia cuando vienen las cuentas. Hasta le parece poco lo que paga. Y con todo, no puedo negarlo: mamá me tiene quejosa. Buena y santa es la inocencia; sí, señor; muy

buena y muy santa; pero yo acabo de cumplir diecisiete años, y aunque apenas hace tres meses que salí del Sagrado Corazón de Jesús, no por eso ha de imaginar mamá que soy tonta y que no veo ni entiendo nada. “ [Juan Valera]. maSasadame, espanur enobriv cnobierebaSi, iseve, rogorc rusul Si, mocemul i derivatis Sinagani forma miiswrafis subieqturi Sevsebisaken da damokidebul ia konkretul kognitur situaciaze.

I . v. babinas mixedviT, vTvl iT, rom konceptual uri derivacia, romelic kognitur-verbal ur struqturas ayal ibebs, hipotezurad ganpirobeful ia ori dinamikuri procesis qmedebiT – konceptual ur kompoziciurobasTan da konceptual ur integraciasTan, romlebic kognitur meqanizmebSi xorciel debian:

- Sefardeba da Sedareba – ukve arsebul i el ementebisa da mniSvnel obebis Serwyma da kompanovka, romelic mocemul konteqstSi determinirebul i konceptual izirebul i azrisa da sawyisi supoziciis rel evanturia, magal iTad: *деньги* → *денежный* → *деньжищи* [dadebiTi veqtori] vs. *деньги* → *безденежный* → *безденежье* → *гроши* → *копейки* → *крохи* [uaryofiTi veqtori] (rusul enaSi); *dinero* → *de dinero* → *dineral* [dadebiTi veqtori] vs. *dinero* → *falta de dinero* → *sindineritis* → *céntimos* [uaryofiTi veqtori] (espanur enaSi);

- daSeneba – mental uri sivrcisa (samyaros suraTi) da mental uri ol qis (misi cal keul i fragmentis, Cvens SemTxvevaSi – „ful is” determinirebul i Tematuri kl asifikatori) naerTi, rodesac metyvel ebaazrovnebiTi moRvaveobis procesSi aqtiurdeba damatebiTi el ementebi, romlebic Tavdapirvel ad ar SeimCneoda konceptis sawyis konceptual izirebul azrSi, magal iTad: *деньги* → *богач* → *миллионер* [dadebiTi veqtori] vs. *деньги* → *нищий* → *побирушка* [uaryofiTi veqtori] (rusul enaSi); *dinero* → *adinerado* → *millonario* [dadebiTi veqtori] vs. *dinero* → *pobre* → *mendigo* [uaryofiTi veqtori] (espanur enaSi);

- ganviTareba da integracia – sawyis determinirebul konceptual izirebul azrSi ukve arsebul is safuZvel ze axal i el ementebis gaCena azri/mniSvnel obis erTeul ebSi, romlebic „mi izidebian” kognitur-verbal ur struqturisaken, upiratesad, arapirdapiri referentul i kavSiris safuZvel ze, magal iTad: *успех* = *деньги*,

свобода = деньги, слава = деньги, карьера = деньги, PR = деньги, везенье=деньги (rusul enaSi); *éxito =dinero, libertad = dinero, gloria = dinero, carrera = dinero, PR = dinero, fortuna = dinero* (espanur enaSi); arsebiTia, is rom konkretul sametyvel o situaciaSi aq moyvanil yvel a erTeul s orive enaSi SeuZl ia gaaRvivos Sefasebis rogorc dadebiTi, aseve uaryofiTi veqtori.

yvel a es meqanizmi model irebadi kognitur-verbal uri struqturis konceptual ur kompoziciurobasa da mis zonaSi axal i el ementebis CarTvas uzrunvel yofs, roml ebic sawyis azrTan TanafardobaSia. naSromSi konceptual uri kompoziciuroba ganisazRvreba konceptis struqturis model irebisas da misi birTvul i el ementis - prototipis (variantis) dadgenisas, romel ic sawyis kognitur-denotatiur situacias da misi verbal izatorebis (invariantebis, variantis warmodgenis al ternatiul i xerxebis) mocul obas efardeba. struqturis kavSiri prototipTan, romel ic varirebis SesaZl ebl obebis sivrces qmnis, da SesaZl ebel ia iyos eqspl icituri/pirdapiri da impl icituri/arapirdapiri (verificirdeba analizis special uri procedurebiT), warmoadgens konceptual uri kompoziciurobis daxasiaTebis safuZvel s. am Teziss konceptual uri derivaciul i procesis kvl eva gadahyavs kacobriobis arsebobis „ena-samyaros“ doneze, romel ic Rvivdeboda baxtinis, hai degeris, vitgenSteinis, gadameris naSromebSi. enis gamoyenebis konkretul i formebis gansakuTrebul i mniSvnel ovneba, gadameris si tyvebiT, mdgomareobs imaSi, rom zustad adami anis samyaro warmoadgens enas. da «Только мифический Адам, подошедший с первым словом к еще не оговоренному девственному миру, одинокий Адам мог действительно до конца избежать этой диалогической взаимоориентации с чужим словом о предмете. Конкретному человеческому слову это не дано» (Бахтин: 1975, 92).

konceptual uri kompoziciuroba SesaZl ebel ia iyos martivi da garTul ebul i tipis, rac damokidebul ia birTvul i el ementis tipze. orive tipis struqturaSi, konceptis Sinaarssa da struqturaze sxvadasxvagvari Sexedul ebis miuxedavad, miRebul ia konceptual izaciis sabaziso done/fenis gamoyofa, „...universal ur sagnobriv kodSi makodirebel i koncepti rogorc azrovnebiTi erTeul i, pl us zogierTi damatebiTi konceptual uri niSnebi“ (Стернин: 2001, 59). Tu konceptis Sinaarsi konkretul grZnobiT SegrZnebebs da warmodgenebs asaxavs, is

Seizl eba amoiwuros done/fenebiT. is aseTive Seizl eba iyos intel eqtual urad nakl ebad ganviTarebul i adami anis, an bavSvis cnobierebaSi.

ufro rTul i konceptebi warmodgebian ierarqiul ad mowesrigebul i struqturis saxiT, romel Siac ZiriTad sabaziso doneze efineba damatebiTi kognituri fenebi. sabaziso fenis, damatebiTi kognituri niSnebis da fenebis erTobl ioba Seadgens konceptis mocul obas, roml ebic mis struqturas gansazRvraven (Стернин: 2001, 59). amasTanave arsebiTia is, rom kognitur-verbal uri sruqturebi (konceptebi) sxvadasxva sizuztis doniT verbal izdebian.

Cveni gagebiT, konceptis garTul ebul i struqturis tipi gadmoicema abstraqciis pirobiTi doneebiT, roml ebic Semecnebis evol uciis procesSi Rvivdeba rogorc konceptual uri derivaciis Sedegi sawyisi protoverbal uri el ementis bazaze. Sesabamisad, axal i gamocdil ebis verbal izaciisaTvis sistebaSi erTveba axal i el ementebic⁴, roml ebic Cndeba rogorc sxva mental ur ol qebTan kognituri operaciebis Sedegi: maTu el ementebis xel axl a kombiniereba da niSanTa erTi, an ramdenime Tvisebis mixedviT maTi SeTavseba, warmoadgens azrovnebis SemoqmedebiTobas. konceptual uri integracia SesaZl ebel ia ganxorciel des metaforul i model iT (farTo gagebiT, yvel a misi saxeobis CaTvl iT): *деньги → кровь, деньги → пот, деньги → звонкая монета, деньги → желтый дьявол, деньги → золотой телец* (rusul enaSi); *dinero → sangre, dinero → sudor, dinero → moneda sonante, dinero → diablo amarillo, dinero → becerro de oro* (espanur enaSi).

am procedurebis Sedegad, cal keul kognitur-verbal ur struqturaSi Cndeba sxva konceptTan mosazRvre konceptual izaciis zona, romel ic konceptis Cvens kompoziciur model Si imyofeba abstraqciis II an III doneze. abstraqciis doneebis gansazRvisaTvis diferenciul niSans warmoadgens prototipul birtvul el ementTan kavSiris gamWvirval oba da standartul i enobrivi pirovnebisatvis dekodirebisatvis gaxsnil oba, anu enaSi real iaze determinirebul i codnis gamoxatul ebis done. aq, pirvel rigSi, saubarია supl etiur derivaciaze, magal iTad,

⁴upiratesad sawyis referentTan (struqturis prototipTan) misi arapirdapiri kavSiris meSveobiT.

деньги → *бабки*, *деньги* → *выручка*, *деньги* → *навар*, *деньги* → *благополучие*, *деньги* → *крах* (rusul enaSi) da *dinero* → *ganancia*, *dinero* → *bonanza*, *dinero* → *bienestar*, *dinero* → *prosperidad*, *dinero* → *fracaso*, *dinero* → *falencia* (espanur enaSi). konceptis struqturis kvl evaSi mxatvrul i an publ icisturi diskursis CarTva afarToebs warmoadgenas enobriv erTeul ebze, roml ebic masSi abstraqciis doneebS ayal ibeben. vTvl iT, rom l ogikuri safuzvel i arsebobs imisa, rom amgvari kavSirebi mivakuTvnoT ganmuxtvas, roeml ic aiwereba rogorc sxvadasxva tipebis nominatiuri erTeul ebis gradual uri statikuri dapirispireba, da roml ebic drois erT monakveTze Tanaarseboben (Копыленко, Попова: 1985) da roml ebsac mocemul i enobrivi sazogadoebis yvel a wevri iziarebs.

aqedan gamomdinareobs is, rom konceptual uri derivaciul i procesebi, roml ebic dakavSirebul ia Sefardebisa da Sedarebis (prototipTan) meqanizmebis qmedebasTan, daSenebis (prototripis), ganvitarebis (prototipis) da integraciasTan (prototipTan kavSiris safuzvel ze), ufro metad gaaqtiurebul ia garTul ebul i tipis kognitur-verbal uri struqturabis Camoyal ibebisas.

amgvari midgomiT kognitur-verbal uri struqtura warmoadgens konceptual uri derivaciis Sedegs, drois erT monakveTze aRebul s, romel Sic sinqronizebul is kognituri da enobrivi procesebi. amis safuzvel ze win gamodis hipoTeza: Sedegi - konceptual uri struqtura, mental uri ol qis gaTavisebisas asaxavs abstraqciis sxvadasxva doneS. doneebS Soris arsebul i sazRvrebi urTierTSeRwevadia. ase, codnis, gamocdil ebis, gaazrebis, kategorizaciisa da samyaros Sefasebis bunebrivi struqturabi, roml ebic obieqtiurdebian enaSi arsebul i sityvaTwarmoebiTi model ebis arsenal is meSveobiT, Sedian derivaciis ufro maRal doneebSi, magal iTad, l eqsikuri derivacia aris winadadebisa da teqstis derivaciis komponenti.

zemoT aRweril i kognituri meqanizmebis moqmedebis Sedegad sawyisi protoverbal uri warmonaqmnis mamotivaciebel i potencial i afarToebs konceptual izirebul i codnis potencial s. is l eqsikuri erTeul ebi, roml ebic konceptis abstraqtul doneebS ayal ibeben, mis birTvul prototipul el ementTanaa dakavSirebul i signifikatiuri mniSvnel obiT; es ki naTI ad warmoaCens konceptis bunebaze Tanamedrove l ingvistikis

ideas, romel ic gaigeba rogorc „individis Semecnebasa da komunikatiur qmedebaSi spontanurad funqcionirebul i dinamikuri xasiaTis perceptual -kognitur-afeqturi warmonaqmni, romel ic adami nis fsiqikuri cxovrebi s kanonzomierebebs eqvemdebareba...” (Залевская: 2001, 39).

naSromSi hipoTezurad model irebul i koncepti „ful i” unda miekuTvnos orive lingvokul turaSi konstruqtebis kategoriis garTul ebul tips, rac mocemul i kognitur-denotatiuri situaciis gaTavisebis eqstral ingvistur faqtorebTanaa dakavSirebul i.

rusul da espanur lingvokul turaSi konceptual uri derivaciis prizmaSi, konceptis „ful i” model ireba da kontrastul i anal izi, Sesazl ebl obas mogvcems aRvniSnoT semiozisis orive enis sivrceSi aqtiuri zonebic, anu is zonebi, roml ebic orive xal xis samyaros enobriv suraTSi determinanti „ful is” axal , kul turul -niSnadi niSanTvi sebebis warmoqmni s dinamikur procesebTan arian dakavSirebul ni.

disertaciaSi gaRvivebul i koncefcia konceptual uri derivaciis, freimul i semantikis, prototipTa Teorias efuZneba, roml ebic integrirebul ia lingvokul turol ogir kvl evaSi.

I.5. konceptebis rogorc kognitur-verbal uri struqturebis rekonstruqciis, aRweris da freimul i model irebis meTodika

kognitur-verbal uri sistemebis model ebi da hipoTezuri warmodgenebi efuZneba kognitivizmi dan nasesxeb Teoriebsa da koncefciebs.

konceptebis model ireba da aRwera mkvl evarebs saSual ebas aZl evs:

1) win wavidnen konceptual izaciis procesebis xasiaTisa da specifikis gagebis gzaze, sadac warmodgenil ia samyaros Camoyal ibebul i suraTi, rel evanturi mocemul i lingvokul turisaTvis;

2) gamoikvl ion samyaros suraTis fragmentebis ekspl ikaciisaTvis verbal uri erTeul ebi s SerCevis gansxvavebebi, romel ic metyvel ebiTi-azrobri vi qmedebis formebsa da referenciis tipebzea damokidebul i da romel ic aqTual urs xdis komunikatiur rel evantur azrs. es azri arsebo s kognitur-verbal ur struqturaSi, konceptis im nawil Si, romel ic enaSi material izdeba.

am konteqstSi gansakuTrebul i mniSvnel oba aqvs g. p. Sedrovickis mier gamoTqmul azrs, kognituri sqemebis⁵ *Tel eol ogiur*⁶ kavSirze empiriul masal asTan, romel ic axasiaTebis cal keul azrebsa da mniSvnel obebs: „Cven SegviZl ia vTqvaT - meTodol ogiuri cnebebi „azri“ da „mniSvnel oba“ aris *konstruqtebi*, da rom isini maTi funqciebis Sesabamisad Cven mier konstruirdebian SemecnebiT qmedebaSi“. /.../ mTavaria mxol od gavarkvIoT, rom es obieqtebi iqnebian *ideal uri obieqtebi* /.../(181). Tu gvsurs CavataroT romel ime sityvis azris an mniSvnel obis romel ime anal izi, maSin yvel a SemTxvevaSi unda avagoT – zustadac rom avagoT, da ara gamovikvl IoT meTodol ogiuri sqemebi da cnebebi „azri“, „mniSvnel oba“, „semantikuri mniSvnel oba“ da a. S.; es ki aseve niSnavs (da amasTanave pirvel rigSi) avagoT da davsaxoT is ontol ogiuri suraTebi da model ebi, roml is CarCoebSic SesaZl ebel i iqneba gaiSal os es sqemebi da cnebebi”⁷.

Tumca unda aRvniSnoT, rom yvel a es procedura exeba pirobiT amxsnel obiT pl ans, romel ic aucil ebel ia sakvl evi poziciisaTvis, romel zedac meqanizmTa maxasiaTebi ebTan ar SeiZl eba gaTanasworebul i iyos azrebis gageba da formireba.

kognitur struqturaSi igul isxmeba informaciis gadamuSavebis model i, romel ic moicavs mTel rig hipotezur l ogikur operaciebs. am struqturis abstraqciis agebisas, kognitivisti mkvl evarebi mas sxvadasxvagvarad warmoidgenen, magal iTad, rogorc detal uri sqema – konkretul i Sinaarsis vizual uri suraTi, warmoqmnil i cnobierebaSi rogorc reaqlia sityva-stimul ze. Cven mier gasaanal izebel i koncepti „ful is“ mixedviT, Tu mas ganvixil avT wmindakognitur aspeqtSi, es SeiZl eba iyos *konkretul i kupiura*, (vizual uri suraTi) amotivtivebul i warmosaxvaSi. model s aseve gaigeben rogorc ufro nakl ebad detal ur topol ogiur an xatovan sqemas, “image schemas”: „ful i” – xati, magal iTad, *banknotebiani qeisi, ful is dasta, oqros monetebi* da a. S. ful i SeiZl eba warmovidginoT aseve rogorc hiperonimi-ganzogadeba: „ful i” (yvel a Tanahiponimis CaTvl iT). zogierT naSromSi kognituri struqtura aris

⁵ Cveni gagebiT – konceptebi: s. m.

⁶ berZnul i dan – mi zani.

scena an movl enaTa ganviTarebis scenari, epizodebi, warmoqmnil ni cnobierebaSi rogorc reaqtia sityva-stimul ze. is Sesazl ebel ia warmovidginoT rogorc gestal tic – fsiqikisa an cnobierebis erTiani mtkice xati, romel sic damagrebul ia grZnobiTi da racional uri; rogorc kol eidoskopuri koncepti – cvl adi freimebis an epizodebi-scenarebis SenaerTi da a. S.; rogorc koncepti-propozicia – gamocdil ebis garkveul i sferos nimuSi da rogorc koncepti-prototipi – cnobierebaSi garkveul i kategoriis yvel aze zusti nimuSi. xSiria aseve model is warmodgena rogorc ganmazogadebel i freimis⁸ (ing. frame – karkasi, ConCxi, CarCo, struqtura), romel ime situaciisa, romel ic asociaciebis „konebiT” aris dakavSirebul i: magal iTad, „**ful i**” → *samuSao* → *riski* → *simdidre* → *iaxta* → *kruizi* da a. S.

I lingvistikaSi kognituri procesebisa da enis funqcionirebis kavSiris gamovl enis mizniT ikvl eva am struqturebis enobrivi proeqciebi, Tumca, gavrcel ebul i mosazrebis Tanaxmad, Sesazl ebel ia, rom am abstraqtul ma struqturebma moicvan Sinaarsis is nawil ic, romel ic ar gadmoicema enobrivi xerxebiT. maSasadame, saubarია **kognitur-verbal uri struqturebis** aRwersa da model irebaze. rogorc ukve aRiniSna, samecniero abstraqtias, romel ic emsaxureba cnobierebis am struqturebis aRwersa da model irebas, da romel mac „gamoyenebis sixSiriT mniSvnel ovnad gauswro yvel a sxva proterminol ogiur warmonaqmnebs”, aris koncepti (Воркачев: 2004, 41). rogorc i. a. sternini da z. d. popova aRniSnaven, „azrovneba aris konceptebiT, rogorc struqturirebul i codnis gl obal uri erTeul ebiT, operireba” (Попова, Стернин: 1999). Tumca imis warmodgena, Tu ra dgas am abstraqtia is ukan da ra unda iyos konceptebis eqspl ikaciis safuZvel i, Tanamedrove I lingvistur mecnierebaSi erTmniSvnel iani ganmarteba ar aqvs. es aseve exeba konceptual uri anal izis meTodol ogias da sabol oo Sedegis warmodgenis formebs. magram anal izis obieqtze Sexedul ebebsgan damoukidebl ad, koncepti ikvl eva rogorc „konstruqtiul i arsi”

⁸ 1970-ian wl ebSi cneba „freimi” pirvel ad iqna gamoyenebul i amerikel i mecnieri m. I . minskis mier (M. L. Minsky), romel ic ikvl evda xel ovnuri intel eqtis probl emebs. is iyo erT-erTi pirvel i, vinc Seqmna codnis struqturebis Teoriul i model i („freimebis Teoriad” wodebul i), romel ic devs xal xis yovel dRiuri kognituri moRvawebis safuZvel Si.

(termini J. varZel aSvil i: 2004), romel sac konstruireben da rekonstruireben, scil debian ra ganwyobas, rom concepts aqvs gansazRvrul i struqtura, romel ic ar SeiZl eba warmovidginoT rogorc myari, ucvl el i mTI ianoba (4) koncepti rogorc l ingvisturi kategoria – konstruqtiul i arsi – real izdeba enis sistemaSi: 1) rogorc niSani, romel sac aqvs Sesabamisi Sinaarsi; 2) rogorc komunikatiuri erTeul i, romel ic asaxavs enis matarebl ebis mental uri Taviseburebis specifikas. amasTanave konceptis rekonstruqciisas sabol oo amocanas warmoadgens ara marto mniSvnel obis semantikuri aRwera, aramed mniSvnel obis gan winaswar gansazRvrul i denotatiuri mikuTvnil ebul oba, niSnis gamoyenebis pirobebis CaTvl iT, aseve yvel a im faqtoris maqsimal urad zusti aRricxva, „roml ebic mniSvnel obasTan erTad zegavl enas axdens metyvel ebaSi niSnis funqcionirebaze, da kerZod mis gagebaze” (Селиверстова: 2001, 303).

unda aRiniSnos, rom naSromebis umetesobaSi saubarua konceptebis **semantikuri** model ebis rekonstruqciasa da anal izze, razedac mowmobs vrcel i bibli ografia mocemul i sakiTxis irgvl iv (ix. magal iTad: Методика когнитивных исследований: 2002). aRiarebul ia, rom konceptebis semantikuri Sevsebis „gasaRebs” warmoadgens anal izis Tanmimdevrul i procedurebi, romel Tac unda gamoavl inon: 1) attributebis nakrebi, roml ebic ucveneben ama Tu im konceptual uri vel is kuTvnil ebas; 2) gansazRvrebepi, roml ebic Rirebul ebaTa sistemaSi adgil iT arian ganpirobepul ni; 3) adamanis cxovrebaSi funqciebze miTiTebebi (ix.: «Логический анализ языка. Культурные концепты»: 1993). zemoTqmul idan gamomdinare, vel is koncefcia, romel ic amodis i. triris ideebidan da farTod gavrcel da l ingvistikaSi, erTvis konceptis struqturul i organizaciis ideas. konceptual izirebul i movl enis adgil i Rirebul ebaTa sistemaSi ikvl eva paremiebis, aforizmebis, precedentul i teqstebis masal ebze dayrdnobiT. funqciebze miTiTebebi – maT Soris, momij nave discipl inebis monacemTa anal izis saSuel ebiTac. koncept „ful Tan” mimarTebaSi, es ekonomikuri mecnierebis, sociol ogiisa da kul turol ogiis monacemebia.

konceptis struqtura ganzogadebul i niSnebis erTobl iobaa, informaciul i Sinarsi da interpretaciul i vel i, roml ebic aucil ebel i

da sakmarisia sagnis an movl enis rogorc samyaros suraTis fragmentis identifikaciisaTvis. iu. s. stepanovis farTod cnobil rusul i kul turis konstantebis l eqsikonSi mocemul ia konceptis struqturis Semdegnairi ganmarteba, romel ic moicavs sam fena-komponents:

1) ZiriTadi, aqtual uri niSani, romel ic rel evanturia mocemul i kul turis yvel a matarebl isaTvis rogorc maTi urTierTgagebisa da urTierTobis saSual eba;

2) damatebiTi/damatebiTebi, „pasiuri“ niSnebi, sadac koncepti aqtual uria mxol od garkveul i social uri j gufebisaTvis;

3) Sinagani forma, an etimol ogiuri niSani, enis matarebl ebisaTvis Cveul ebriv gaucnobierebel i da aRmoCenil i mxol od mkvl evarebis mier (Степанов: 1997, 45).

mocemul i hipotezidan gamomdinareobs: „...kul turul -specifikuri konceptebisaTvis yovel Tvis unda vel odoT daumTxvevl obas sxvadasxva matarebl is mier konceptebis azris fl obis donebs Soris“ (Фрумкина: 1999, 5; ix. agreTve: Лихачев: 1993, 5; Степанов: 44-45; Бабаева: 1998, 128; Чернейко: 1995). gamomdinare debul ebidan, rom konceptebi efardebian snebis, mniSvel obisa da azris kategoriebs, ara marto Semecnebis l ogikiT motivirebul ebs, aramed im kul turiTac, romel Siac isini yal ibdebian, kul turul ad-markirebul i Sinaarsis doneze „unda vel odoT daumTxvevl obes“ sxvadasxva l ingvokul turisaTvis universal uri konceptebis anal izis drosac ki, romel Ta ricxvSic Sedis kognitur-verbal uri struqtura „ful i“.

i. a. sterninisa da z. d. popovas azriT, konceptebi, arian ra ideal uri arsebi, yal ibdebian adamianis cnobierebaSi uSual o grZnobiTi gamocdil ebidan, saganTan pirdapiri kontaktidan, adamianis azrovnebiTi operaciebidan sxva konceptebTan, enobrivi urTierTobidan, enobrivi erTeul ebis mniSvel obebis gaTavisebidan. grZnobiTi xati cnobierebaSi kodirebul ia universal uri sagnobrivi kodis erTeul ebiT da xdeba konceptis mTavari komponenti – misi birTvi. struqturis birTvi model irebadi struqturis prototipia, romel ic sawyisi kognitur-denotatiuri situaciis rel evanturia.

kognituri mecnierebis fargl ebSi SemuSavebul ia kategoriis formirebis prototipul i principi (ix. e. roSis, j. l akofis b. rasel isa

da sxv. naSromebi): „kategoriebi yal ibdeba Tavisi „saukeTeso nimuSebis” – prototipebis irgvl iv da aqvs arazusti, aramkafio sazRvrebi”. kategoriai uri maxasiaTebl ebi ganisazRvrebian ara igiveobiT, aramed ramodenime prototipul i maxasiaTebl ebi msgavsebiT. prototipi aris is erTeul i, romel ic ufro metad avl ens am maxasiaTebl ebs. prototipi es konstanturi, dominanti el ementia, roml is safuZvel zec ganisazRvreba konceptis rogorc simravl is nominatiuri simWidrove. amitom konceptis struqturis model irebisaTvis aucil ebel ia prototipis dadgena – sabaziso grZnobiTi xatis (birTvis), romel ic ayal ibebs mis ZiriTad (sabaziso, birTvul) kognitur fenas.

mocemul naSromSi konceptis „ful i” model irebis safuZvel Si devs prototipul i midgoma: misi sabaziso grZnobiTi xati, romel ic konceptis sakvanZo l eqsemis definiciuri anal izis special uri procedurebis safuZvel ze gamoiyvaneba da romel ic gaigeba rogorc „kategoriebi saukeTeso nimuSi”. prototipi model irebadi kognitur-verbal uri struqturis invariantia, es determinaciur-derivaciul i Sinaarsis ganzogadebul i gamoxatvis pl ania, dakavSirebul i sawyis kognitur-denotatiur situaciasTan. am birTvul komponentSi rogorc ganviTarebis sayovel Tao principis asaxva Senaxul ia TviTganviTarebisa da masSi axal i el ementebis gaCenis potencial i. „enaSi yovel i erTeul i aris Tavisi derivaciul i funqcionirebis potencial is matarebel i, ufro zogadad – Tavisi TviTganviTarebis potencial is matarebel i (Голев: 1998, 65).

amgvare potencial is Camoyal ibebsa da regul arul i realizaciis umTavresi piroba aris TviTin enobrivi sistema, romel Sic erTeul Ta derivaciul i funqcionirebis model ebia Cadebul i. „am model ebis struqtura (asaxul i maT „gamosasvl el ” - derivatebSi): „sawyisi (mamotivirebel i) baza pl us inovaciuri el emnti” imeorebs ganviTarebis sayovel Tao formul as: "H = S + h", sadac H - umaRl esis Sinaarsia, S - Sinaarsi, romel ic nasesxebia umaRl esis mier umdabl esisgan, da h - sirTul is namati, spesifikuri Sinaarsi, modifikaciuri ingrediенти” (Голев: 1989, 29). enobrivi erTeul ebis derivacia (formal uri da azrobrivi) anal izis am rakursisas warmoadgens prototipis funqcionirebisa da ganviTarebis spesifikur formas, romel Sic

sexveul ia samyaros suraTis determinirebul i fragmenti, sawyisi sabaziso suppozicia, gaxsnli i gazrdisa da modifikaciisTvis. erTeul ebi, roml ebic ayal ibeben mocemul kognitur-verbal ur struqturas, prototipTan damokidebul ebaSi warmodgebian rogorc **invarianti-varianti**.

prototips, Camoyal ibebul i tradiciis Tanaxmad, gamoyofen l eqsikonSi konceptis saxel is definiciidan. dasmul i amocanebis gadasaWrel ad da kvl evis l ogikidan gamomdinare, am etapze miwmarTavT l eqsikografiul wyaroebS. rusul enobriv azrovnebaSi konceptis „ful i” semantikuri prototipis dasadgenad gamoyenebul ia: Толковый словарь русского языка под ред. Д. Н. Ушакова, Малый академический словарь (МАС) под ред. А. П. Евгеньевой, Большой толковый словарь русского языка под ред. С. А. Кузнецова (БТС-2000), aseve el eqtronul i versia Нового толково-словообразовательного словаря русского языка Т. В. Ефремовой-2000, romel ic iTvl eba mocul obiT yvel aze srul ganmartebiT l eqsikonad (138), Словарь русского арго, В. С. Елистратов. 2002, Словарь синонимов В. Н. Тришина (2010). espanur enobriv azrovnebaSi konceptis Diccionario de la Lengua Espanola de la Real Academia (2001), Joan Coromines. Breve diccionario etimológico de la lengua castellana (2008), Diccionario de uso del español de María Moliner (1997), Semdegi l eqsikonebi s el eqtronul i versiebi: Diccionario Enciclopédico Vox 1. (2009), Diccionario de la lengua española (2005), La gran encyclopedia de economía 2008, Diccionario Manual de la Lengua Española (2007).

rusul l eqsikografiul wyaroebSi l eqsema warmodgenil ia Semdegi distribuciebiT: «ДЕНЬГИ, денег, деньгам-деньгам, ед. (истор.) деньга, деньги, и (простореч.) деньга, деньги, ж. (тюрк. tamga - клеймо, печать). 1. только мн. Металлические и бумажные знаки, являющиеся **мерой стоимости при купле-продаже**⁹. Медные деньги. Заработал много денег. 2. только мн. **Капитал**, состояние, средства¹⁰ (разг.). Он теперь при больших деньгах. Ни за какие деньги не отдам. Время - деньги. Пословица. 3. только ед. деньга, деньги, собир. То же, что деньги (простореч.). Зашибать деньгу. У Павлинского всегда водилась вольная деньга. Салтыков-Щедрин. 4. деньга, деньги, ж. То же, что денежка в 1 знач. (истор.)» (Словарь Ушакова); «ДÉНЬГИ, *déneг*, *деньгáм* и *дéньгам*, *деньгáми* и *дéньгами*, *о деньгáх* и *о дéньгах*, мн. 1. Металлические и

⁹ gamoyofil ia Cven mier: s. m.

¹⁰ gamoyofil ia Cven mier: s. m.

бумажные знаки, являющиеся **мерой стоимости при купле-продаже**¹¹. Бумажные деньги. Разменять деньги. Пересчитать деньги. □ У меня своих собственных денег было рублей тридцать, заработанных рукодельем. Эти деньги были отложены у меня на новое платье. Достоевский, Бедные люди. 2. **Капитал**¹², средства. Время – деньги. Поговорка. Не деньги, а истинная любовь приносит людям счастье. Куприн, Ночлег. -Будет такая школа и в нашем городе. - Деньги уже отпущены. В. Беляев, Старая крепость.» (МАС); «1. Металлические и бумажные знаки, являющиеся **мерой стоимости при купле-продаже**¹³; то или иное их количество, сумма. *Бумажные д. Обращение денег. Разменять д. Пересчитать д. Тратить д. Получить д. за работу. Копить д. на пальто. Одолжить немного денег. Живые д.* (наличные). *Большие, хорошие д.* (о значительной сумме денег). *Карманные д.* (суммы для личных мелких трат). *Пластиковые д.* (платежные карточки, предназначенные для безналичных расчетов за товары и услуги). 2. **Капитал**¹⁴, средства. *Располагать деньгами. Он человек с деньгами. Д. на строительство уже отпущены.* * *Время - деньги* (Погов.). ◇ На медные дѣньги (учиться, быть воспитанным). На скудные, ничтожные средства; недостаточно. При деньгáх (быть). Иметь деньги; быть со средствами. Не при деньгáх (быть). Без денег; без свободных, излишних денег. Бросать (кидать, швырять и т.п.) дѣньги на ветер (см. Ветер). Дѣнежки, -жек, -жкам. *Ласк. Денежек дать? Плакали мои д.* Пропали, не вернёшь. * *Денежки счёт любят* (Погов.). Денежный (БТС-2000); «1. Металлические монеты и бумажные знаки, являющиеся **мерой стоимости**¹⁵ товаров и средством платежа. *отт.* То или иное количество монет и бумажных знаков. 2. Средства, предназначенные, отпускаемые для чего-либо. 3. *разг.* Плата за труд; зарплата. 4. Состояние, богатство; **капитал**¹⁶» (Словарь Ефремовой).

definiciis Tanxvdenil i komponentebi – determinirebul i Sinaarsi, romel ic inovaciuri el ementebis damatebisatvis sawyis mamotivirebel bazas warmoaddgens:

- 1. Металлические и бумажные знаки, являющиеся мерой стоимости при купле-продаже; 2. Капитал, состояние, средства (разг.). (Словарь под ред. Ушакова);
- 1. Металлические и бумажные знаки, являющиеся мерой стоимости при купле-продаже; 2. Капитал, средства. (МАС);

¹¹ gamoyofil ia Cven mier: s. m.

¹² gamoyofil ia Cven mier: s. m.

¹³ gamoyofil ia Cven mier: s. m.

¹⁴ gamoyofil ia Cven mier: s. m.

¹⁵ gamoyofil ia Cven mier: s. m.

¹⁶ gamoyofil ia Cven mier: s. m.

- 1. Металлические и бумажные знаки, являющиеся мерой стоимости при купле-продаже; Капитал, средства. (БТС: 2000);

- 1. Металлические монеты и бумажные знаки, являющиеся мерой стоимости товаров и средством платежа; 4. Состояние, богатство; капитал (Словарь Ефремовой).

Иsv1 si tyva «деньги»-is komponenturi anal izis meTodaT gamoiyvaneba konceptis birTvis mamotivirebel i sawyisi supoziciis „gragnil i“:

cxrili №7

si tyva	gvareobiTi sema	diferenciul i sema	invariantul i sema
Деньги (ЛСВ1)	мера стоимости при купле-продаже	Металлические и бумажные знаки, средство платежа	мера стоимости

gavagrZel oT anal izi:

cxrili №8

si tyva	gvareobiTi sema	diferenciul i sema	invariantul i sema
Деньги (ЛСВ2; ЛСВ4)	Капитал	состояние, средства, состояние	Богатство

enobriv cnobierebaSi asaxul i cnebaTan «деньги» dakavSirebul i kognituri procesebis semantikuri parametris, misi mamotivirebel i bazis dadgena: мера стоимости + капитал, где «капитал»: « 1. Совокупность средств (имущество, деньги, недвижимость), приносящих прибыль. *Промышленный к. Финансовый к. Страны капитала* (капиталистические). *Власть капитала*. 2. обычно мн.: капита́лы, -ов. *Разг.* Значительная сумма денег. *Капиталов у меня нет, чтобы такие покупки делать. Капиталу маловато для чего-л. Я нынче при капиталах* (богат). **Нажить к. (стать богатым)**¹⁷3. (с опр.). То, что представляет собой большую ценность, важное достояние. *Научный к. Моральный к. Политический к.* (авторитет в политических кругах)» (БТС-2000). maSasadame, kapital i SeiZl eba gaigebodes ara marTo l eqsema «богатство» kontekstual ur sinonimad: yofiT cnobierebaSi is kategoriaSi «деньги» konceptual uradaa gaTavisebul i da maTi raodenobis

¹⁷ gamoyofil ia Cven mier: s. m.

gansazRvrebawarmoadgens, anu simdidris. ful is didi raodenoba – simdidre: «1. Обилие материальных ценностей (денег, драгоценностей, недвижимого имущества и т.п.); малое количество или отсутствие денег – бедность: «1. Состояние, положение бедняка; нужда. *Жить в бедности. На б. просить, собирать, давать* (в связи с крайним недостатком средств к существованию, затруднительным материальным положением)» (БТС: 2000). maSasadame, Catarebul i analizis sedegad dadginda: koncepti «деньги»-is kognitur-verbal uri rusul enaSi struqturirebul ia prototipis «мера стоимости, капитал» irgvl iv, romel ic Cven mier gaRvivebul i hipotezis Tanaxmad, rogorc aucil ebel i sistemaTwarmoebiTi piroba, derivaciul i ganviTarebi skenaamidrekil i.

sanam espanur enaSi konceptis „ful i” l eqsikonur el iminaciaze gadaval T, davafiqsiroT faqti, romel sac mniSvnel oba aqvs Semdgomi kontrastul i analizisaTvis. espanuri enis l eqsikografiul i wyaroebis monacemebiT, konceptis saxel i warmodgenil ia dubl eturi paraTi “dinero-moneda”. amgvari daskvna gavakeTeT l eqsikonuri distribuciebis SedarebiTi analizis safuZvel ze, romel ic warmodgenil ia cxril ze (Tanxvdenil i komponentebi xazgasmul ia), SevadaroT:

cxrili №9

Dinero	Moneda
<p>Moneda corriente, Hacienda, fortuna. Moneda de plata y cobre usada en Castilla en el siglo XIV y que equivalía a dos cornados, Antigua moneda de plata del Perú, Penique, ochavo (moneda). Medio de cambio de curso legal, dinero a interés - El que se da o recibe a préstamo con interés, dinero al contado - dinero contante, o dinero contante y sonante - dinero pronto, efectivo, corriente, dinero de plástico, dinero en tabla - dinero contante, dinero negro - El obtenido ilegalmente, hacer dinero, hombre de dinero. Medio de pago generalmente aceptado, medida de valor, el dinero sirve para comprar mercancías o cancelar deudas, dinero a un día, dinero ambulante, dinero barato, dinero caliente, dinero caro, dineraria, dinero circulante, dinero interbancario, dinero liquido, dinero metálico, dinero negro.</p>	<p>de oro, plata, cobre u otro metal, billete o papel de curso legal, haber monedado, <i>Econ.</i> Instrumento aceptado como unidad de cuenta, medida de valor y medio de pago, Conjunto de signos representativos del dinero circulante en cada país, moneda corriente, moneda de oro o plata moneda, contante y sonante, moneda de vellón - . moneda acuñada de plata y cobre en proporciones variables y solo de cobre desde el reinado de Felipe V, Moneda metálico, moneda de reserve - moneda que se prefiere en los mercados internacionales por su estabilidad y aceptación general.</p>

rogorc warmodgenil i masal a cxadyofs, espanuri enis l eqsikonebi afiqsirebs l eqsemaTa sinonimurobas (SevadarOT dinero da moneda), mniSvnel obebis Tanxvdenil i komponentebi: “Moneda corriente“, “dinero/moneda circulante”, “dinero/moneda metálico”, “moneda acuñada de plata”, “medio de pago”, “medida de valor”.

amgvarad, SesaZl ebel ia gamoiTqvas varaudi mocemul i dubl etebis l eqsiko-semantikur sinonimaze, romelic diskursSi azrobriV/konotatiuri derivaciis konteqstis Sesabamisia, da ar gamoricxavs funcioni rebis SesaZl o pragmatul Taviseburebebs. vinaidan, rogorc ukve iTqva, variantebi arseboben rogorc gadamkveTebi, magram ara mizezisa da Sedegis igive urTierTobebi“. zemoTqmul is safuZvel ze, l ogikuria is daSveba, rom espanur l ingvokul turaSi kognitur-verbal uri struqturis “dinero-moneda” TviTon saxeli konceptual uri derivaciis Sedegs aaSkaravebs, rac motivirebul ia `ful is“ sagnobrivi sferoTi. Catarebul i analizis safuZvel ze dubl etur wyvil Si “dinero-moneda” sawyis variantad gansazRvrul ia l eqsema “dinero”.

espanuri enis l eqsikografiul i wyaroebis monacemebiT: “**dinero.** (Del lat. *denarius*). **1.** m. Moneda corriente.**2.** m. Hacienda, fortuna. *José es hombre de dinero, pero no tiene tanto como se cree.* **3.** m. Moneda de plata y cobre usada en Castilla en el siglo XIV y que equivalía a dos cornados. **4.** m. Antigua moneda de plata del Perú. **5.** m. penique. **6.** m. ochavo (|| moneda).**7.** m. Peso de 24 granos, equivalente a 11 g y 52 cg, que se usaba para las monedas y objetos de plata. **8.** m. *Econ.* Medio de cambio de curso legal.”; “**moneda.** **1.** f. Pieza de oro, plata, cobre u otro metal, regularmente en forma de disco y acuñada con los distintivos elegidos por la autoridad emisora para acreditar su legitimidad y valor, y, por ext., billete o papel de curso legal. **2.** f. haber monedado. **3.** f. *Econ.* Instrumento aceptado como unidad de cuenta, medida de valor y medio de pago. **4.** f. *Econ.* Conjunto de signos representativos del dinero circulante en cada país.” (Diccionario de la Lengua Espanola de la Real Academia (2001)); “Dinero **1.** m. Moneda corriente. **2.** Moneda castellana de plata y cobre del s. XIV. **3.** Moneda peruana de plata. **4.** Penique. Antiguo peso para las monedas y objetos de plata. **5.** Caudal (hacienda). **6.** dinero al contado, contante, {o} contante y sonante, {o} en tabla Dinero pronto, efectivo, corriente. **7.** dinero burgalés Moneda castellana de oro del s. XIII. **8.** *ECON.* Cualquier mercancía susceptible de ser usada como medio de cambio, como patrón común de los precios de las demás mercancías y como medio de realización de pagos diferidos. dinero negro Dinero

que circula al margen de los circuitos de cualquier tipo de registro o control por parte de la autoridad monetaria” (Diccionario Enciclopédico Vox 1. © 2009 Larousse Editorial, S.L.); “Dinero (Derivado del latín «denarius», formado con «deni», y éste de «decem»; v.: «denario, DIEZ, dinar; adinerar».) **1.** Nombre de distintas *monedas: Denario romano: Judas vendió a Jesucristo por treinta dineros’; Moneda de plata y cobre usada en Castilla en el siglo XIV, equivalente a dos cornados; Moneda de plata del Perú; (Aragón). *Ochavo; Penique.* **2.*** *Peso de 4 granos, equivalente a 11,52 gramos, que se utilizaba antiguamente para pasar monedas y objetos de plata.* **3.** Conjunto de monedas corrientes: ‘Un montón de dinero’; Cantidad expresada en monedas: ‘Diez pesetas es poco dinero’; Cosas de valor convertibles en dinero: ‘Tiene mucho dinero en acciones y fincas’” (Diccionario de uso del español de María Moliner (1997)); “**1. m.** Moneda corriente, que tiene valor legal: *necesito dinero para ir a la compra.* **2.** Fortuna, riqueza, conjunto de bienes: *proviene de una familia de mucho dinero.* **3.** dinero negro El que circula sin ser declarado al fisco: tiene una nómina muy baja, pero se la completan con dinero negro”(159); “**1.** Conjunto de monedas y billetes que se usan como medio legal de pago: eché todo el dinero que tenía encima de la mesa. dinero contante y sonante o dinero efectivo Dinero que se tiene en billetes o monedas para usarlo en cualquier momento: le exigí que me pagara en el acto y con dinero contante y sonante, no con tarjetas de crédito. dinero de plástico Tarjeta de crédito. dinero negro Dinero que se mantiene oculto a la hacienda pública, generalmente obtenido en operaciones ilegales: la circulación de dinero negro es perjudicial para la economía. **2.** Conjunto de riquezas o valores que pueden transformarse en dinero: no le falta dinero, porque tiene una casa muy buena y su cuenta corriente es muy cuantiosa. **3.** Moneda de plata y cobre utilizada en Castilla en el siglo xiv : un dinero equivalía a dos cornados. *coloquial de dinero* [persona] Que posee riquezas: es de una familia de dinero. ETIMOLOGÍA: Voz patrimonial del latín denarius ‘moneda de plata que había valido diez ases’, derivado de deni ‘cada diez’ y éste de decem ‘diez’. La voz sufrió una extensión semántica ya en latín pasando a designar cualquier tipo de moneda. De la familia etimológica de diez (V.) (156)”; “**1. m.** Moneda corriente, que tiene valor legal: *necesito dinero para ir a la compra.* **2.** Fortuna, riqueza, con junto de bienes: *proviene de una familia de mucho dinero.* **3. dinero de plástico** col. Tarjetas de crédito: *me he aficionado al dinero de plástico y pocas veces llevo efectivo.* **4. dinero limpio** El que se consigue dentro de la más estricta legalidad: *ya he dejado aquellos trapicheos, esto que gano ahora es dinero limpio como el tuyo.* **5. dinero negro** El que circula sin ser declarado al fisco: tiene una nómina muy baja, pero se la completan con dinero negro. **6. dinero sucio** El que se gana con actividades ilegales: *su fortuna es toda de dinero sucio ganado en casinos ilegales.* **7. de dinero** loc. adj. Muy rico, de gran fortuna: *se nota que es una chica de dinero*”; “**1.** Conjunto de monedas y billetes que se usan como medio legal de pago en una comunidad de personas. — **negro** Dinero obtenido

de forma ilegal y que se mantiene oculto a la hacienda pública. **2.** Cantidad o valor de estas monedas y billetes. **3.** Conjunto de riquezas o valores y cosas que se poseen. **de dinero** *fam.* Se aplica a la persona o grupo que posee abundantes riquezas.

vagrZel ebT ra anal izss, gamovi yvanoT l eqsema "dinero"-s definiciis Tanxvdenil i komponentebi– determinirebul i Sinaarsi, romelic inovaciuri el ementebis damatebisaTvis sawyis mamotivirebel bazas waroadgens:

- 1. Moneda corriente; 2. Hacienda, fortuna (Diccionario de la Lengua Espanola de la Real Academia , 2001);
- Moneda corriente; Caudal (hacienda). (Diccionario Enciclopédico Vox 1. © 2009);
- Conjunto de monedas Corrientes. (Diccionario de uso del español de María Moliner, 1997);
- 1. Moneda corriente, que tiene valor legal; 2. Fortuna, riqueza, conjunto de bienes. (Diccionario de la lengua española © 2005 Espasa-Calpe);
- Conjunto de monedas y billetes que se usan como medio legal de pago; 2. Conjunto de riquezas o valores que pueden transformarse en dinero;
- 1.m. Moneda corriente, que tiene valor legal; 2.Fortuna, riqueza, con junto de bienes;
- Conjunto de monedas y billetes que se usan como medio legal de pago en una comunidad de personas; 3. Conjunto de riquezas o valores y cosas que se poseen. (Diccionario Manual de la Lengua Española Vox. © 2007 Larousse Editorial, S.L.).

l svl si tyva "dinero"-s komponenturi anal izis meTodaT gamoi yvaneba konceptis birTvis mamotivirebel i sawyisi suppoziciis „gragnil i”:

cxril i №10

si tyva	gvareobiTi sema	di ferenciul i sema	invariantul i sema
Dinero (VLS1)	conjunto de monedas y billetes que se usan como medio legal de pago	monedas y billetes, medio de pago	medio de pago

gavagrZel oT anal izi:

cxrii i №11

si tyva	gvareobiTi sema	diferenciul i sema	invariantul i sema
Dinero (VLS2; VLS3)	fortuna, riqueza, conjunto de bienes	hacienda, fortuna	Riqueza

enobriv cnobierebaSi asaxul i cnebasTan “dinero” dakavSi rebul i kognituri procesebis semantikuri parametris, misi mamotivirebel i bazis dadgena: medio de pago + riqueza, sadac “riqueza: **1. f.** Calidad de rico. **2.** Abundancia de bienes y cosas preciosas. **3.** Opulencia. **4.** Caudal, capital, dinero en gran copia. **5.** Abundancia de cualidades o atributos excelentes. ECON. POLÍT. En ec onomía, sinónimo de patrimonio, ya sea en el ámbito nacional o en el individual. LING. **riqueza idiomática** Término que expresa la posibilidad que posee una lengua de permitir a sus usuarios la precisión y matización de las expresiones” (Diccionario Enciclopédico Vox 1. © 2009 Larousse Editorial, S.L.). В результате проведенного анализа установлено: “riqueza” SeiZl eba gaigebodes ara mar to l eqsema “capital”-is konteqstual ur sinonimad: yofiT cnobierebaSi is kategoriaSi „ful i” konceptual uradaa gaTavisebul i da ful is raodenobis gansazRvrebas warmoadgens, anu kapital is. kapital i es aris ful adi saxsrebis raodenoba: **5.** Conjunto de bienes que posee una persona o una sociedad, especialmente en dinero o en valores” (Diccionario Enciclopédico Vox 1. © 2009 Larousse Editorial, S.L.). amgvarad, konceptis “dinero” kognitur-verbal uri struqtura espanur enaSi struqturirebul ia prototipis “medio de pago, riqueza” irgvl iv, romel ic derivaciul i ganviTarebiskenaamidrekil i.

amgvarad, rusul da espanur l ingvokul turebSi koncepti „ful is” sawyis mamotivirebel bazad, kognitur-denotatur situaciad, romel Sic Cadebul ia derivaciul i funqionirebis potencial i, warmosdgebra prototipi «мера стоимости, капитал»/“medio de pago, riqueza”. kontrastul i l ingvokul turol ogiuri anal izis poziciebidan yuradRebas iqcevs dadgenil i faqti: orive l ingvokul turaSi srul iad emTxveva komponenti:

«мера стоимости/“medio de pago”. komponents «капитал» rusul semantikur prototipSi Cven ganvixil avT rogorc espanuri “riqueza” sinonimad.

aRsanisnavia, rom dadgenil i prototipi aRwers/gadmocems ful is l ogikur gaazrebasa da sagnisadmi pragmatul ganwyobas. es aspeqti l eqsikonis erTeul is mniSvnel obis denotatur komponentze miuTitebs, romel Sic SekumSul ia obieqturi sagnobriv-cnebiTi informacia. magram, koncepti rogorc l ingvo-mental uri kategoria erTiandeba sabaziso grZnobiTi xatis irgvl iv, **mgrZnobiare cnebis** (Степанов: 1997). moviyvanoT e. s. Kkubriakovas azric, rom im masal asTan muSaobisas, romel ic adamianis cnobierebas xel misawvdoms xdis, unda gaviTval iswinoT: „mol aparakeTa enobrivi cnobiereba yal ibdeba aTaswl eul ebis ganmavl obaSi, da warmoadgens sxvadasxva epoqis, kul turisa da msofl mxedvel obis daSrevebas”, amitom masTan mimarTebaSi l ogikis mkacri kanonebis dacva „sul cota uadgil oa”: ena demonstrirebs azrovnebis process mis bunebriv mimdinareobaSi” (2004, 127).

erTeul ebi, roml ebic dadgenil i prototipul i niSnit konceptis areal Si arian CarTul ni, savaraudod unda gamoirCeodnen semantikuri abstraqciit, roml is gamovl enac saSual ebas mogvcems davadginoT konceptual uri niSnebis nakrebi (kn) da warmovidginoT konceptis „ful i” maqsimal urad srul i aRwera dapirispirebul l ingvokul turebSi. yovel i invarianti, im erTeul ebis CaTvl iT, roml ebic prototiptan impl iciturad arian dakavSirebul ni, naSromSi gaigeba rogorc prototipis konceptual uri derivati, romel ic invariantTan, struqturis prototiptan Sedarebit xasiaTdeba abstraqciis doniT. „invariant-variantis” urTierTobaSi atraqcia SeiZl eba iyos formal uri, cnebiTi, konceptual uri. prototipi model irebadi struqturis wevrebTan „variant-invariantis” tipis urTierTobebSia, roml ebic efuZnebian sawyis supoziciebs (Sefasebebs, stereotipebs, simbol oebS), roml ebic Camoyal ibebul ia kul turaSi.

koncepti arseboBS rogorc cnobierebis dinamiukuri struqtura, is ganicdis cvl il ebebs, izrdeba mocul obiT, amitom istoriis svl asTan erTad birTvis irgvl iv warmoiqmnebian axal i fenebi – konceptual uri niSnebi, warmoqmnil ni ufro konkretul i birTvul ebisagan. Tu cnebis konceptual izaciis procesSi Ziritad mimarTul ebas iZl eva misi

prototipi, maSin sworia, rom determinirebul i Sinaarsis cal keul i nawil is nebismier ganviTarebas, romel ic enobriv formas iRebs, SeiZl eba ewodos **konceptual uri derivacia**.

dinamikuri procesebi enis azrobriv sivrcesi motivirebul ia eqstral ingvisturi da Sidaenobrivi faqtorebiT: sazogadoebis cxovrebaSi sazogado-politikuri da sociokul turul i cvl il ebebi, kul turaTaSorisi da eTnosTaSorisi kontaktebis aqtivacia yovel Tvis dakavSirebul ia gare samyarosTan urTierTqmedebis axal gamocdil ebasTan, Sesabamisad, enis matarebl ebs ucndebaT axal i movl enebis nominaciis, maTi Sefasebis, gamoyofis, am movl enebis umTavres, mniSvnel ovan niSnebze „aqcentis gakeTebis“, am movl enebis konceptual ur „kol tebad“ ganzogadebis moTxovnil eba. „axal i gamocdil ebis aRniSvnisaTvis erT SemTxvevaSi enas SeuZl ia gamoiyenos ukve arsebul i Sidaenobrivi resursi, da am SemTxvevaSi mkvl evari SeiZl eba dainteresos sawyisi Tavdapirvel i l eqsikis azriswarmoSobis (derivaciul i) potencial is sakiTxma. sxva SemTxvevebSi axal i gamocdil eba warmodgeba kontaktsi myofi kul turebisgan nasesxebi l eqsikur erTeul ebiT, am SemTxvevaSi mkvl evaris interesi SeiZl eba gamaxvil des transderivaciul procesebze - nasesxebi erTeul is axal enobriv real obasTan sityvaTwarmoebiT adaptaciaze da misi derivaciul i potencial is real izaciaze axal enobriv sivrcesi...” (Александрова: 2009, 4). konkretul sametyvel o situaciaSi mosaubris individual uri gamocdil ebisgan damokidebul ad aqtual urdeba kognituri struqturis es Tu is konceptual uri niSani. amgvarad, sazogado cxovrebis axal i movl ena Tu axal i tendencia ara marto iRebs enobriv nominacias, is iwyebs asociatiuri kavSirebiT gazrdas, iRebs Sefasebas, iwyebs mocemul i kul turisaTvis rel evanturi ama Tu im niSnebis gamoiyofas da a. S.

konceptis model irebisas amodian iqedan, rom mis ierarqiul struqturaSi doneebi erTmaneTTan dakavSirebul ni arian warmoebul obis urTierTobebiT, yovel i Semdgomi donis abstraqtul obis zrdiT. ivaraudeba, rom konceptSi fenebis ganl ageba ierarqiul ia. sabaziso fenis, damatebiTi kognituri niSnebisa da fenebis erTobl ioba Seadgens konceptis mocul obas, gansazRvravs ra mis struqturas (Стернин: 2001, 59).

konceptis ar gaaCnia sazRvrebi, radgan „am dargSi ar aris mTlianad „obieqturad mocemul i” (Степанов: 2004, 4). I ingvokul turol ogiur kvl eebSi konceptis sxvadasxva fenebi gaigeba rogorc Sesabamisi epoqebisa da maTi damaxasiaTebel i Semecnebis model ebis, faqtebisa da movl enebis Sefaseba. amgvarad, am mraVal zomian integrireb ad kategoriaSi gamoyofen sam ZiriTad Semadgenel s: cnebiTs, niSnads da xatovans, xol o I ingvokul turul i kvl eebis konteqstSi – specifiur faseul obiT-Semfasebl obiTsac (Друзина: 2005; Карасик: 2002; Попова, Стернин: 2005 da sxv.).

vinaidan koncepti aris ideal uri warmonaqmni, romel ic uSual o dakvirvebas ar eqvemdebareba, iqmneba garkveul i sirTul eebi dakavSirebul i mis mraVal zomian da integrireb ul i struqturis anal izTan. magal iTad, I . o. Cerneiko konceptis struqturas warmoidgens rogorc geStal tTa ierarqias - „abstraqtul i saxel is atributul - predikatul i Serwymis impl ikaturebs”, abstraqtul is erTgvarad fizikuri formiT gamoxatva (Чернейко: 1995, 81). gansakuTrebul ad xSirad koncepti ganixil eba rogorc informacia, freimis, freimul i struqturis msgavsad gaerTianebul i da sistemalizirebul i (Карасик: 2002; Прохвачева: 2002; Багумян: 2004; Моисеева: 2007). C. fil mori, romel mac pirvel ma daukavSira I ingvistikas freimi, mas gansazRvravs rogorc „I ingvisturi arCevanis nebismier sistemas /.../, roml sac SeuZl ia asociRdebodes scenebis prototipul nimuSebTan” (cit. D. Tannen: 1993, 20).

t. a. van deikis azriT, anal izisas unda iqnas gaTval iswinebul i is faqti, rom „freimebi ara mxol od „statikur” monacemebs Seicaven, aramed „dinamikur” procedurebsac, roml ebic aRweren rogor unda imoqmedo ama Tu im garemoebaSi” (T.A. van Dijk: 1977, 19). amitom cnobierebaSi freimi „ful i” ara mar to statikuri „monacemTa bazaa” zogadad ful is Sesaxeb, aramed yovel j erze cvl adi informaciaa imis Sesaxeb, Tu rogor unda moviqceT an ar moviqceT ful Tan mimarTebaSi, raTa gamovimuSavoT ful i, davxarj oT ful i, davzogoT ful i da a. S. deiki aRniSnavs, rom adamanTa urTierTobis efeqturoba damokidebul ia imis gacnobierebaze, Tu romel i freimis CarCoSi xdeba komunikacia. erTi da igive fraza freimi „xumrobis” an freimi „Cxubis” mixedviT SeiZl eba sxvadasxvagvarad aRiqmebodes (interpretaciul i freimi) (iqve, 60). magal iTad, fraza

„haeridan ful is gakeTeba“ SeiZl eba mivakuTvnoT rogorc freims „Seqeba“, aseve freims „Seuracxyofa“, rac damokudebul ia sametyvel o urTierTobis situaciassa da mol aparakis intenciaze.

C. fil mori cneba „freims“ l eqsikuri vel ebis Teoriebs adarebs, roml is Tanaxmadac adamianebi interpretireben cal keul i erTeul ebis mniSvnel obebs im adgil is safuZvel ze, ra adgilic uWiravT am erTeul ebs maTi vel ebis sistemaSi. triris mixedviT, „sityvis mniSvnel obis gageba ZiriTadad dayvanil ia im struqturis gagebamde, romel Sic es sityva funcionirebs...” (cit. Ч. Филлмор: 1988, 59). amrigad, vel is koncefcia Zal ian axl os dgas fil moris mier gagebul freimis koncefciasTan. amasTanave, rogorc v. z. demiankovi aRniSnavs, enobrivi erTeul ebis gamoyenebis strategiebis da interpretaciis realizacia erovnul i standartebiT, social uri kanonebiT da kul turiT aris ganpirobebul i, sadac kul tura „varaudobs subieqtis arCevans ramdenime SesaZl ebel idan” (Демьянков: 2001, 319).

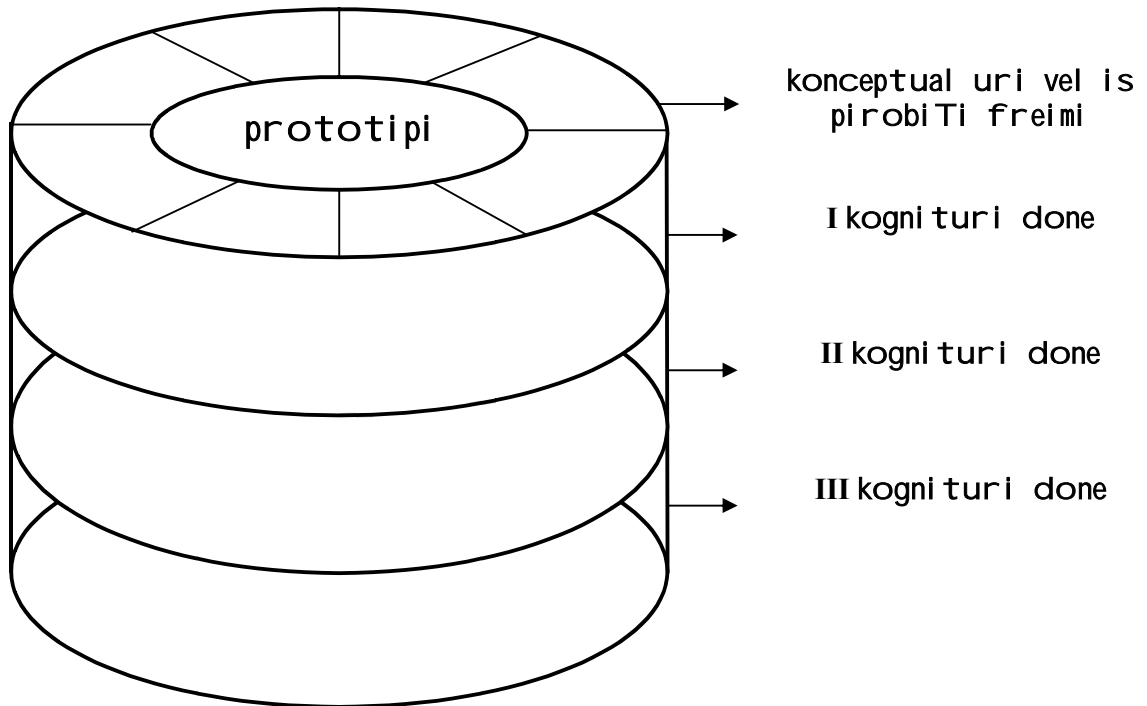
freimebi, iseve rogorc conceptebi, miekuTvnebian kognitur struqturებს, da amasTan dakavSirebiT mniSvnel ovanad miicneva am pirobiTi konstruqtebis gamijvnis sakiTxi. v. n. Tel ia Tvl is, rom „koncepti yovel Tvis aris freimSi struqturirebul i codna, xol o es ki niSnavs, rom is asaxavs ara mxol od obieqtis arsebiT niSnebs, aramed yvel a imas, romel ic mocemul enobrivi kol eqtivSi ivseba arsis codniT” (1996, 96). v. i. karasikis warmodgeniT, freimi es aris „geStal ti mis dinamikaSi, agebasa da sxva geStal tebtan kavSirSi” (2002, 152-153), romel sac aqvs spiral iseburi xasiaTi: rodesac adamiani ixsenebs raimes, mis amosaval xatSi erTveba mTel i cxovrebiSeul i gamocdil eba, romel ic spiral iviT ixsneba. mecniერis azriT, freimi rogorc struqtura mexsierebaSi Senaxul i informaciis Seswavl is, aseve gamoyofisa da misi nawil ebis konkretizaciis saSual ebas iZl eva, freimis spiral is daxveul obis zomis Sesabamisad. aseve arsebobs Tval sazrisi, rom freimi aris „l ingvisturad orientirebul i koncepti, romel ic codnis enobrivi realizacias uzrunvel yofs” (Andor: 1985, 214). xol o, magal iTad, r. m. Jel tuxina aRniSnavs, rom „Tu ganvixil avT koncepts rogorc azrovnebis erTeul s, rogorc erTgvar codnas, maSin freimi iqneba am codnis

organizaciis forma, misi azrovnebiTi struqturirebis saSual eba” (Желтухина: 2003, 117).

aq moyvanil i Sexedul ebebis ganxil va, saSual ebas gvaZl evs gavakeToT daskvna imis Sesaxeb, rom cnebebis „koncepti” da „freimis” gamijvna pirobiT xasiaTs atarebs, iseve rogorc pirobiTia TviT es kategoriebic. am abstraqciebis gageba damokidebul ia mkvl evaris mier warmodgenil konstruqtze, l ogikasa da konkretul i anal izis mizanze. rogorc cans, freimul i midgoma saSual ebas izl eva sawyisi da warmoSobil i enobrivi erTeul ebis semantika, konceptual uri niSnebis diapazonze warmoadgenis gafarToebisas da konceptual uri struqturis karkasis gaxsnisas, Tanasworad warmovidginoT.

am naSromSi freimi gaigeba kognitur-verbal uri struqturis konceptual uri vel is kl asifikatorad, romelic kvl evaSi Semodis enobrivi monacemebis organizebisatvis. yovel i freimi struqturirebul i simravl is prototipul , birTvul el ementebTan dakavSirebul informacias aerTianebs, maT Soris, eqstral ingvisturi kavSirebis safuZvel zec, vinaidan, rogorc iTvl eba, freimebi ar miekuTvnebian mxol od enobrivi urTierTkavSirebis sferos, aramed uSual od arian dakavSirebul i araenobrivi sinamdvil is interpretaciasTan. freimebi qmnian konceptis sistemas, mis konceptual ur sferos¹⁸. freimebi-kl asifikatorebi, iseve rogorc maTi Semadgenel i erTeul ebi, „oj axuri msgavsebis” principiT arian moyobil ni da prototipis konceptual uri derivaciis safuZvel ze, qmnian uwyvet kontinuums. model irebadi kognitur-verbal uri struqtura koncepti „ful i” SeiZl eba warmovidginoT grafikul i model is saxiT, sadac, rogorc ukve iTqva, konceptis struqturis abstraqciis doneebi efardebian konceptual uri derivaciis procesis abstraqciis doneebis sawyisi kognitur-denotatiuri situaciis bazaze:

¹⁸ingl isurenovan l iteraturaSi – domen.

konceptual uri steuqturis model irebisas cal keul i freimebis nominatorebi da maTSi Semaval i enobrivi erTeul ebi konceptual uri vel is SigniT SesaZI ebel ia ganawil dnen Sesabamisi freimebiT. freimebis raodenoba dazustdeba Semdgomi I ingvokul turul i anal izis procesSi.

misi konceptual uri organizaciis saSual ebis rekonstruqciisa da anal izisas, konceptual izirebul azrze misi kognituri reaqciebis gamovl enisas da konceptis nominatiuri simWidrovis gansazRvrisas amovdivarT zemoTgamoTqmul i hipoTezidan: sistemis parametrebi isaxeba misi prototipul i birTviT; yvel a sistemaTwarmomqmnel i procesi, individual uri interpretaciis CaTvl iT, **konceptual uri derivaciis** meqani zmebzea dafuZnebul i.

konceptual uri derivacia es kognitur-verbal uri struqturis ganuyofel i da aucil ebel i Tvisesaa, romel ic mocemul dinamikur simravl es ikavebs Sida sistemur kavSirebSi. mocemul i sistemis stabil uroba atarebs pirobiT xasiaTs. am struqturis sazRvrebi moZravia, enis ganvitarebis yovel etapze ganisazRvreba pirobiTad, rac dakavSirebul ia enobrivi sistemis dinamikur xasiaTTan, axal i el ementi-

niSnebis gamoCena-gaqrobaSTan, roml ebic emsaxurebian komunikatiur-pragmatul i amocanebis adekvatur gadaWras.

I lingvistikaSi konceptebis model ireba xorciel deba kategorizaciisa da konceptual izaciis procesebis kvl evis adekvaturi meTodebis Ziebisa da srulyofis kalapotSi, romelic adamianis konceptualuri sistemis safuZvelSi devs, da romlis mniSvelovani nawilic SeiZleba Semecnebuli iyosenis saSualebiT.

Tavi meore

kognituri derivaciuli procesebis enobrivi reprezentacia struqtraSi „fuli“ («Деньги», “Dinero/moneda”) rusul da espanur lingvokul turebSi

II. 1. eqstral ingvisturi faqtorebis zegavlena derivaciuli procesis sawyisi supoziciis Camoyal ibebaze konceptis „fuli“ («Деньги», “Dinero/moneda”) struqturaSi

im enobirvi masalis amorCevisas da arwerisas, romel sac koncepti „fuli“ («Деньги», “Dinero/moneda”) verbalizebs, cven davcil diT hipotezas, romlis Tanaxmadac enobrivi mniSvelobis (denotatis) safuZvelSi devs prototipuli araenobrivi situaciis kognituri xati. Cveni gagebit, prototipuli situaciis kognituri xati warmoadgens misi derivaciuli potencialis realizaciisaTvis sawyis bazas, konceptis arealSi cartuli enis erTeulTa sxvadasxva donis semantikis universalur mamotivirebel safuZvels. i. iu. kolsovis azrit, «Неразрывное единство концептуальной и языковых структур в лингво-когнитивной деятельности поддерживается непрерывным процессом «перекодирования» концептуальной информации образно-схематического вида в семантическое и прагматическое содержание языковых знаков, который составляет содержание языковой актуализации концепта» (АДД: 2009). amgvarad, prototipuli kognituri denotatiuri situaciis semantikuri struqtura yal ibdeba kognituri,

Sidasistemuri da garesistemuri faqtorebis urTierTqmedebis Sedegad. ukanasknel i faqtori dakavSirebul ia cnebis gaazrebis konvencional ur tradiciasTan, romel ic Camoyal ibda garkveul kul turaSi.

prototipul i situaciis kognituri xati warmoadgens informaciis umniSvnel ovanes nawils, romel ic sawyisi variantis modifikaciuiri procesebis safuZvel Si devs. amasTan dakavSirebiT SegaxsenebT, rom Tanamedrove kvl ebebSi derivacia ganisazRvreba rogorc sawyisi supoziciebis bazaze axlis warmodgenis fundamental uri da universal uri xerxi (narkvevebi rusuli enis lingvistur determinologiassa da derivatologiassi: kol eqtiuri monografia: 1998, 65-68). amitom logikuria ganvixil ot prototipul i kognitur-denotatiuri situacia rogorc mikuTnebul i zogierT sawyis supoziciebTan, romlebic kognituri operaciebis Sedegad modifikaciis zemoqmedebis qveSeqceviandae naSi manifestirdebian.

Cveni warmodgeniT, konceptual uri azris topologiuri struktura mowyobil ia prototipul i birTvis irgliv, romel ic kvl evaSi obieqtis gamsxvilebisaTvis SeiZleba gaisalos rogorc kognitur-denotatiuri situacia, mocemuli sawyisi supoziciebiT. sawyisi supoziciebi – aris lingvokul turaSi dawyobil i konvencional urad miRebul i dasvebebi, dakavSirebul ni araenobrivi samyaros realiasTan, romlebic mocemuli enis sasual ebebiT mJravndebian.

supozicia (lat. suppositio – winapiroba, varaudi) farTo gagebiThqvia dasvebasac da dasvebul sac. supozicia «называется также отнесенность слова, имеющего одно и то же значение, к областям, часто весьма различным...» (152). logikis leqikonis Tanaxmad, enaSi erTi da igive termini SeiZleba miekuTnos sxvadasxva tipis sagnebs: «1. Он может использоваться для обозначения отдельного предмета соответствующего класса. Это употребление термина в его собственном, или обычном, смысле называется формальной (или естественной) С. Напр., слово «человек» обычно является общим именем множества людей. Говоря «Человек смертен», мы имеем в виду: «Все люди смертны», т.е. «Каждый из людей смертен». 2. Слово может обозначать себя, т.е. использоваться в качестве своего собственного имени. Примером такого употребления слова «человек» служит утверждение: «"Человек" начинается с согласной буквы». Это т.н. материальная С. или роль слова. 3. В определенном контексте слово может оказаться именем единичного объекта того класса

объектов, который обычно обозначается этим словом. Так, слово «человек» обозначает множество людей, но в конкретном случае оно может употребляться для обозначения отдельного человека: мы говорим «Идет человек», подразумевая: «Идет конкретный человек». Такая роль слова называется персональной С. 4. Слово может употребляться для обозначения всего соответствующего класса объектов, взятого как целое. Это – т.н. простая С. Слово «человек» обозначает в ней всех людей, рассматриваемых как некоторое единство: «Человек является одним из видов животных» (143).

amgvarad, l ogikis Tval sazrisiT, axl is warmodgenisaTvis sawyisi supoziciebia:

1. formal uri (an bunebrivi) supozicia, magal iTad, ful i pirdapiri gagebiT;
2. material uri supozicia, anu, sityva-niSnis rol i enis sistemaSi, magal iTad ful i es aris arsebiTi saxel i;
3. personal uri supozicia, magal iTad, ful is gamomuSaveba, daxarj va;
4. martivi supozicia, magal iTad, ful is es aris kapital is saxeoba.

Tu Cveni kvlevis rakurss davumatebT l ogikis cnebiT aparats, igive supoziciebi SeiZleba konceptis „ful i” («Деньги», “Dinero/moneda”) prototipul i kognitur-denotaturi situaciis Camoyal ibebisaTvis sawyisebad CavTval ot, romel Sic derivaciul i funqcionirebis potencial ia Cadebul i. misi enobrivi gamomJRavnebaa verbal izebul i codna, damagrebul i konceptis prototipis «мера стоимости, капитал» (rusul enaSi) da “medio de pago, riqueza” (espanur enaSi) ukan. aqtual izaciisas konceptual uri Sinaarsis garkveul i nawil i, sawyisi denotaturi situaciisTan kontrastirebis Sedegad, gamodis aqtual uri azris doneze. kognituri meqanizmebis, Sefardeba da Sedareba, daSeneba, ganvitareba da integracia, qmedebis Sedegad obieqtSi gaiazreba axal i rakursi, romel ic CarTul ia topologiuri struqturis zonaSi.

prototipul i el ementis «мера стоимости, капитал» (rusul enaSi) da “medio de pago, riqueza” (espanur enaSi) enobrivi aqtual izacia ganisazRvreba parametriT „aqtual izirebadi konceptual uri Sinaarsis mocul oba”. am parametrSi fiqsirdeba im gamocdilebis erToba, romel ic samyaros suraTis fragmentis „ful i” («Деньги», “Dinero/moneda”) asaxvisaTvis dagrovda konkretul lingvokul turaSi. lingvokul turol ogiis

sabaziso debul ebebis Tanaxmad, es parametri asaxavs specifikur xasiaTs, cnebis gaazrebis tradicias da sinamdvil is faqtis konsruirebasa da model irebaze konkretul i enis daxmarebiT axdens zegavl enas.

ful i aris social urad-determinirebul i warmoadgenebis mTel i kompl eqsi, romelic icvl eba sazogadoebaSi mimdinare cvl il ebebis fonze, magram ama Tu im kul turaSi ful Tan damokidebul eba efuZneba aswl eul ebis ganmavl obaSi gamomuSavebul mtkice nacional ur stereotips, romelic motivirebul ia ara marto TviTon ful is funqcional uri universal izmiT, aramed cal keul i kul turis faseul obiTi orientirebiT.

Tanamedrove kvl evebSi, romelic mieZRvna socio-pol itikur probl emebs, ful is fenomenis da sazogadoebaSi misi rol is anal izs didi yuradReba eTmoba (ix. magal iTad: Maltal Sh. Mind, Market and money: psychological fondation of economic behavior. New York, 1982; Furnham A. Many sides of the coin: the psychology of money usage // Personality and Individual Differences. 1984. V. 5.; Lewis A., Webley P., Furnham A. The new economic mind: the social psychology of economic behavior. New York, 1995; Фенько А.Б. Проблема денег в зарубежных психологических исследованиях // Психол. журн. 2000. Т. 21. № 1.С. 50-62 da sxv.). germanul i sociol ogiis kl asikosis g. zimel is azriT, romalic ikvl evda sabazro ekonomikaSi determinant ful is yovl isSemZl eobas, ful i iqceva saSual ebad, romelic „fsiqol ogiurad xdeba xal xis umetesi nawil isaTvis absol uturi mizani” (cit. Московичи С.: 1998). aseve aRiniSneba, rom „pol itikaSi SeRwevisas da misi specifikuri formebis (ful adi, finasur-sakredito, sagadasaxado, satarifo, Semosavl ebis da saxel faso pol itikis da a. S.) warmoqmnnisas, ful i gaxda ara marto ekonomikuri, aramed pol itikuri da pol itikur-fsiqol ogiuri fenomeni”, zustad xal xis fsiqol ogiaSi „devs iseTi makroekonomikiuri Tu pol itikuri movl enebis mizezebi, rogoricaa „ful adi aSl il oba”, „finansuri garyvnil eba”, „infl aciuri fsiqozebi”, „finansuri panikebi” (Денейка 2002, 36). rogorc „adami anis adami anze zemoqmedebis iaraRi erTobl ivi real obis Seqmnis mizniT” (Московичи: 1998). a. iu. iurevis sityvebiT, ful s „aqvs upiratesad pol itikuri siZl iere” (1999). amgvarad, Tanamedrove sazogadoebaSi ful i gaxda pol itikuri stabil urobis maCvenebel i, xel isufl ebis, Zal aufl ebis, warmatebis universal uri

sinonimi. magram j er kidev XIX saukuneSi ful is Sesaxeb iTqva: „sxva nebismier sikeTes mxol od erTi survil is dakmayofil eba SeuZl ia... mxol od ful ia absol uturi sikeTe: is pasuxobs ara romel ime moTxovnil ebas in concreto, aramed moTxovnil ebebs saerTod, in abstracto“ (A. Шопенгауэр: 1997). Tu: `is yvel aferi, rac Sen ar Segizl ia, SeuZl ia Sens ful s: mas SeuZl ia Wama, sma, mej l isze, TeatrSi siarul i, SeuZl ia mogzauroba, iZens xel ovnebis nimuSebs, codnas, istoriul iSviaT nivTebS, pol itikur Zal aufl ebas, es yvel aferi mas SeuZl ia Sen mogakuTnos; es yvel aferi mas SeuZl ia iyidos; is namdvil i Zal aa“ (K. Маркс: 1844, 131).

ful i aris «особый вид универсального товара, используемого в качестве всеобщего эквивалента, посредством которого выражается стоимость всех других товаров. Деньги представляют собой товар, выполняющий функции средства обмена, платежа, измерения стоимости, накопления богатства, образно говоря, «товар всех товаров» (Современный экономический словарь 2006). Tanamedrove ekonomikur l iteraturaSi ful is arsi miRebul ia ganisazRvros sami midgomis safuZvel ze: pragmatul i (ful i zomavs yvel a saqonl is Rirebul ebas da, maSasadame, maT real ur sazoms warmoadgens), warmosadegi Rirebul ebis koncefciebi (ful i aris bazarze arsebul i yvel a saqonl is Sej amebul i Rirebul eba) da arametalis ful is Rirebul ebis koncefciebi (ful i sakuTari Rirebul ebis mfl obel ia). maSasadame, ful i ganisazRvreba Tavisi arsis gamovl inebis formebiT, anu, im funqciebiT, romel sac is sazogadoebaSi asrul ebs. mocemul i momentisaTvis ekonomikur mecnierebaSi gamoyofen ful is Semdeg xuT funqcias:

1. Rirebul ebis sazomi: Sromis da moxmarebis sazomis kontrol isaTvis, Sromis danaxarj is aRricxvisaTvis, faswarmoqmnis procesSi.

2. brunvis saSual eba: ful i xel s uwyobs ful adi Semosavl ebis real izacias daxarj ul i Sromis raodenobisa da xarisxis Sesabamisad, ful i emsaxureba saqonl is brunvas (es xdeba sameurneo operaciebs Soris saqonl is brunvisas, bazarze yidva-gayidvis garigebebis ganxorciel ebisas da a. S.; yvel a es procesi gasaSual ebul ia naRdi ful iT), ful i warmoebisa da sazogadoebrivi produqtis ganawil ebis iribi kontrol is saSual ebas warmoadgens.

3. gadaxdis saSual eba: ful i gamoiyeneba ful adi val debul ebebis dasafarad (Sromis gadasaxadi, pensia/stipendia/Semweoba, saval o, finansuri da sadazRvevo val debul ebebis, aseve im val debul ebebis, romelic damokidebul ia administraciul -sasamarTl o organoebze), warmoebaze da mTl iani sazogado produqtis ganawil ebaze kontrol isaTvis (xorciel deba finansuri da sabanko organoebis mier ekonomikis dafinasebisa da dakreditebis procesSi, asevs meurneobis saangariSo-sakaso momsaxurebis procesSi. Tavis mxriv, am mizniTve iqmneboda sagadasaxado sistema).

4. dagrovebis saSual eba: ful adi saxsrebis mfl obel s SeuZl ia nebi mieri saqonel is SeiZena, amitom is aris sazogadoebrivi simdidris gansaxiereba. amis gamo xal xs uCndeba bunebrivi swrafva ful is dagrovebisa da Senaxvisaken. Amis gamo, yidva-gayidvisas aqti wydeba, da ful i gamodis brunvidan.

5. msofli o ful is funqcia: ful i aris saerTaSoriso gadaxdis da msyidvel obiTi saSual eba, sazogadoebrivi simdidris gansaxiereba. oqros standartis dros msofli o ful s oqro warmoadgenda. zogierTi saxel mwifo msofli o ful ad saerTaSoriso saval uto SeTanxmebebisa da saval uto kl iringebis gamoyenebis iniciatoria. saval uto kl iringebi aris moTxovnisa da val debul ebebis urTierTCaTvl aze dafuZnebul i saSinao da saerTaSoriso unaRdo angariSsworebis sistema savaWro da sxva operaciebi saTvis.

xuTive funqcia warmoadgens ful is rogorc saqonl isa da momsaxurebis sayovel Tao ekvivalentis erTiani arsis gamovl inebas; es funqciebi xasiaTdebian dinamiurobiT da mWidrod arian dakavSirebul ni erTmaneTTan (B.A. Челноков. Эволюция денег, кредитов и банков: 2004; Н.Г. Малахова. Деньги, кредит, банки: 2006; Современный экономический словарь: 2006).

nobel is premiis laureate f. a. haieki wignSi `kerZo ful i" werda: `ful i xSirad ganimarteba rogorc gacvl is erTaderTi miRebul i saSual eba. (es ganmarteba ekuTvnis karl mengers, roml is naSrommac sabol ood gagvaTavisufl a Suasaukuneebis warmodgenisagan, roml is Tanaxmadac ful i an misi Rirebul eba iTvl eboda saxel mwifos qmnil ebad. /.../ Zvel ad Cinel ebi Tavis warmodgenebs ful ze gamoxatavdnen terminiT, rac si tyvasi tyviT niSnavda „yovel dRiur saqonel s". gamoTqma, amJamad

farTod miRebul i - `ful i yvel aze metad l ikviduri aqtivia", niSnavs, ra Tqma unda, imaves)... yvel gan yvel gan miRebul gacvl is saSual ebas - erTaderTi funqcia, rac obieqtma unda Seasrul os, raTa gaxdes ful i, Tumca sayovel Taod miRebul i gacvl is saSual eba aseve izens damatebiT funqciebs: saangariSo erTeul i, Rirebul ebis Senaxvis saSual eba, gadavadebul i gadaxdis saSual eba da a. S. (182)".

ful is es universal uri arsobrivi Tvissebebi, iseve rogorc misi universal uri funqcional izmi, mtkicebis Tanaxmad, unda amodiodes saerTo civil izaciuri saTaveebidan, ful adi urTierTobebis aRmocenebis periodidan dawyebul i.

Sromis sazogado ganawil ebam, ekonomikuri urTierTobebis ganviTarebis istoriis Tanaxmad, gamoiwvia Sromis produqtebis mudmivi gacvl is aucil ebl oba, anu sasqonl o warmoebis aucil ebl oba. gacvl a aris saqonl is moZraoba erTi saqonl ismwarmoebl idan meoresken, da es gul isxmobs ekvivalentobas. amgvarad sxvadasxva formisa da zomis saqonl is gazomvis obieqturi aucil ebl oba Cndeba, istoriul ad Cndeba cneba gacvl iTi Rirebul eba. gacvl iTi Rirebul eba aris saqonl is unari gaicval os sxva saqonel ze garkveul i porciebiT, rac saqonl is raodenobrivi Sedarebas uzrunvel yofs. ekonomikaSi amgvari urTierTobebi dayvani lia formul asTan: saqonel i - saqonel i. Sromis ganviTarebasTan erTad sul ufro da ufro bevri saqonel i Sedioda bazarze. amasTanave yovel i saqonl imwarmoebel i Tavisi Sromis produqtis safasurad cdil obda mieRo sayovel Tao saqonel i, anu saqonel i, romel ic yvel as sWirdeba. amgvar obieqtur aucil ebl obasTan dakavSirebiT sasqonl o masidan gamoiyofoda saqonel i, romel mac Seasrul a sayovel tao ekvivalentis roli. amgvarad, Zal ian xangrZl ivi da rTul i ganviTarebis Sedegad formul is `saqonel i - saqonel i" sanacvl od gaCnda gacvl is axal i formul a: `saqonel i - ful i - saqonel i". da zustad am periodSi ibadeba cneba-xati `yovel dRiuri saqonel i".

msofli os yvel a xal xs Taviseburad warmoudgenia pirobiTi ful adi erTeul i, romel ic ful is funqcias asrul ebs. okeaneTis Zvel i xal xebe, magal iTad, metad afasebdnen iSviaT niJarebs, mopovebul s zRvis siRrmeebidan, mesaqonl eebi - pirutyvs, Crdil oeTis xal xebe, sadac

bewweul is rewva iyo ganviTarebul i, - bewviani cxovel ebis tyavTan da a. S. sxva sityvebiT, rom vTqvaT, sayovel Tao ekvivalentis funqcias asrul ebda is obieqti, roml is warmoebasa Tu mopovebas sWirdeboda adaminebi. am etapze gamoyofen ful is sasqonl o ekvivalentis sam ZiriTad saxebas: animalistikuri (saqonel i, bewweul i, niJarebi), vegetabilistikuri (marcval i, Tambaqo), gil oistikuri (maril i, qvebi, l iTonebi). istoriul i wyaroebis mixedviT, indoevropel i xal xebisaTvis monetebandel periodSi, rogorc simdidris ekvivalenti, amgvari obieqts upiratesad pirutyvi warmoadgenda (ix., magal iTad: g. dundua, T. dundua: 2006, 3-65).

homerostan saqonl is fasi ganisazRvreboda xarebiTa da ZroxebiT. aqve gavixsenoT Zveli berZnebis andaza: „xari enaze“ (βουζ έπι γλώσση), romel sac im adamiantan mimarTebaSi iyenebdnen, roml is dumil istvisac uxvad ixdidnen. rogorc cans, im droidan arsebobs sityva „gekatomba“, berZnul ad – asi xari. es is Tanxaa, romel sac iyenebdnen savaWro garigebebSi. zustad gekatombas swiravdnen Zveli berZnebi RmerTebis. moyvanil i magal iTi afiqsirebs aseve ful is xatobriv gadaazrebas ukve antikur epoqaSi.

bunibrivia, rom natural ur, „cocxal “ ful s hqonda bevri nakl i, rac arTul ebda mis „brunvas“: SeuZl ebel i iyo aseTi ful is dayofa (mag: Zroxis) da gadazidva (mag: qvebis). simZimisa da mal fuWebadobis gamo ver xerxdeboda maTi ramodenimejer gamoyeneba. amastan yvel aze mniSvel ovani probl ema mainc is iyo, rom aseTi ful is mopoveba da Senaxva did drosa da fizikur danaxarj ebs saWiroebda. amgvari saqonel i ar akmayofil ebda sasqonl o brunvis moTxovnebs da Tavisi TvissebebiT ar Seesabameboda ekvivalentobis pirobebs. am rigidan gamoiyofa l iTonebi, roml ebic Tavdapirvel ad gamoiyeneboda zodis, samkaul is da iaraRis formiT, da gaxda safuZveli ful is Semdgomi evol uciisaTvis. Zv. w. V saukuneSi sasqonl o garigebebSi pirutyvi Caanacvl a brinj aom. kanonis Tanaxmad umaRl esi jarima Seadgenda or cxvars da ocdaaT xars. magram amavdroul ad kanoni iTval iswinebda erTi xaris aTi funti brinj aoTi Secvl as. oci tabul is kanoniT (Zv. w. V s-is Sua) Rirebul ebis sazomi iyo l iToni. Zv. w. 430 wels, l ucius papiriusis kanonis Tanaxmad,

SemoRebul i qna j arimis xel sayrel i ekvival enti, ase rom pirutyviT angariSi wamgebiani gaxda.D

istoriis ganviTarebis Sedegad, natural uri ful i Caanacvl a ufro metad moxerxebul ma ful ma, monetebma. Tumca, unda aRiniSnos, rom monetarul i periodis adreul etapze j er kidev SeiniSneboda wina periodTan kavSiri. ase, Zv. w. I saukuneSi romaul dinarebze gamosaxul ia xarebis xvna. arsebobs monetebi, romel zec gamosaxul ia xari rogorc zvaraki; Zv. w. IV-III saukuneebSi pantikapeas drahmebze detal uradaa gamosaxul i xaris Tavi. Zvel berZnul i miTebidan cnobilia, rom Tezevsma, romel ic aTenis pirvel i mefe iyo, ful is moWra daiwyo zustad xaris gamosaxul ebiT. Tavdapirvel ad romSi ful is ekvival enti aseve iyo pirutyvi, rac Cans ful is romaul i aRniSvidan – pecunia, romel sac safuZvl ad udevs sityva `pekus-pecus". aRvniSnoT, rom Tanamedrove espanur enaSi cnebis `ful adi" aRsaniSnad "*de dinero, monetario, dinerario,*" gverdiT aris sityva *pecuniario*, romel ic amodis aRniSnul i wyarodan. ful is saxel wodebis kavSiri mis istoriul ekvival entTan SeiZl eba CaiTval os kul turul universal iad. amgvari daskvna Cven mier keTdeba imis safuZvel ze, rom anal ogiuri kavSiri aris sxva enebSic. magal iTad, qarTul i fara: „fara – wuril i ful i osmal Ta" (niko CubinaSvil i, qarTul i I eqsikoni: 1812-1825) da „fara – nadi rT j ogi (sul xan-saba orbel iani, I eqsikoni qarTul i: 1993), romel sac SeeZl o Seesrul ebina ful is funqcia. xol o TviT sityva `ful i", zogierTi monacemiT, amodis sparsul idan `foR", rac SeiZl eba vTargmnoT rogorc tomara, rusul i «мешок». aq mniSvnel ovania vaxsenoT, rom kul turis historiaSi artefaqti «мешок» dakavSirebul ia pirutyvis tyavTan, cxovel is bewvTan. es kavSiri Semonaxul ia bevr evropul enaSi, razec miuTitebs m. fasmeri: «др.-инд. mēśās «баран, шкура», авест. maēša- м. «овца», maēšī (ж.) – то же, ср.-перс., нов.-перс. mēš «овца, баран», др.-исл. meiss м.» (150). avtoris azriT, rusul i «мешок» aseve amodis kul turul i konidan: «от мех «бурдюк, мешок», мешо́к, род. п. -шка́, укр. міх, ст.-слав. мѣхъ ѡскѡц (Супр.), болг. мех(ѣт) «бурдюк, мех» (Младенов 312), сербохорв. мијех, мн. мијехови, мѣх, род. п. мѣха «поддувало, пузырь», словен. meň, род. п. meňa «бурдюк, мех», чеш. měch, слвц. mech «мех», польск. miech «мех, куль, поддувало», в.-луж., н.-луж. měch, полаб. mech.» (i qve).

rusul enobriv cnobierebaSi cnebis konceptual izacia uZvel es epoqaSi aseve dakavSirebul ia pirutyvis gacvl is niSanTan. rogorc iu. s. stepanovi aRniSnavs, termini *скоть* (*pirutyvi*) niSnavda ful s rogorc gacvl is saSual ebas zogadad. magram, v. o. kl iuCeviskis azriT, ukve XI-XII saukuneebSi sityva *скоть* „ful is“ mniSvnel obiT, rogorc Cans iyo arqai zmi.

XII saukunis bol odan Cndeba axal i termini *пенез* (*пенязь*), romel ic saxarebis TargmanSi gamoyenebul ia sityvebis „moneta“ da „romaul i dinari“ mniSvnel obiT: «*Венец старых чада чад: похвала же чадом отцы их. Верному весь мир богатство, неверному же ниже пенязь.*» (Елизаветинская Библия). axal i sityva ar devnis kuns da arsebobs masTan erTad. mkvl evaris azriT, es termini nasesxebia germanikul i, savarautoT skandnaviuri enebidan, sadac *peninger* monetas niSnavda. mogvianebiT aseve gamoCnda Semdegi ful is erTeul ebi – *гривна, куна* da misi nawili *ногата, резана, векша*. Zvel i rusul i sl avuri monetebi moxseniebul ia novgorodisa da kievis matianeebSi, sadac gvxdება saxel wodebebi *гривны, куны, ногаты, резаны, векши*. Векша – Zvel i ruseTis erT-erTi yvel aze wrili erTeul ia, warmoqmnil i sityvidan *векша*, ciyvi. am saxel wodebiT arsebobda XIV saukunemde. rezani momdinareobs zmndan *резати*, rac iZl eva saSual ebas vivarautoT maTi kavSiri `tyavis ful Tan“: *резана* - tyavis moWrili nawili. XII saukuneSi ful adi erTeul i rezana faqtobrivad gaTanabrebul i iyo kunTan da isesxa misi saxel wodeba. mocemul i sityva Zvel ruseTSi enaSi arsebobda ful is wrili erTeul is mniSvnel obiT. «А ЕЕ ПОКЛОНЪ ВИРНЬИ: ВИРНИКОУ ВЗЯТИ 7 ВЪДОРЪ СОЛОДОЮ НА НЕДЪЛЮ... А ВЪ СРЕДУ РЯЗАНОУ.» (Срезн., 3, 217). Kuna – or gramiani vercxli is moneta, roml is saxel wodebac warmoiqmna kvernis tyavisgan (куница), gacvl iTi saqonl isagan. nagata – aris Zvel i kunis Rirebul ebis erTeul i, romel ic moxseniebul ia 1150 wl is smol enskis sigel Si, rusul i sinamdvil is erT-erT siaSi¹⁹. saxel wodeba *гривна* amodis sl avuri sityvidan *грива*. i. i. sreznevskis Zvel i rusul i enis l eqsikonsi vxvdebiT sityvas ГРИВЪНЪЙ, kisris. es safuZvel s iZl eva vivarautoT, rom grivna,

¹⁹ zogierTi istorikosi am azrs ar iziarebs, Tvl ian, rom nagata momdinareobs arabul i nakd.

ganicada ra substantireba, SeiZina yel sabamis an Zewkvis mniSvnel oba, romel sac yel ze atareben: МИЛОСТЫНЕЮ ЯКО ГРИВНОЮ УТВАРЬЮ ЗЛАТОЮ УКРАСУЯСЯ. (Срезн.,1,591). ruseTis akademiis l eqsikonsi aRniSnul ia es mniSvnel oba, rogorc oqros niSani, romel sac ZewkviT kiserze atarebdnen. drois svl asTan erTad sityvis *гривна* semantika farTovdeba, is aRniSnavs ara mxol od yel sabams an kiserTan dakavSirebul sxva samkaul s, aramed imasac, rac efardeba raRacis `Semoxvevas`, anu Cndeba mniSvnel oba sal te, beWedi, samaj uri. «ВИДИМ УБО ПОТЕМНЬВШУ ЧАСТЬ ЕЯ (ЛУНЫ), АКЫ ГРИВНОЮ ИЛИ ОБРУЧЕМ ОБЛОЖЕНУ.» (Срезн.,1,1,587). imasTan dakavSirebiT, rom yel sabami, samaj uri, beWedi umetes wil ad faseul sagnebs warmoadgenen, xSirad, damzadebul s oqrosa da vercxl isgan, SeiZl eba vivaraudoT, rom grivna gamoiyeneboda woniT da ful ad erTeul ad, da warmoadgenda vercxl is an oqros zods. rogorc zemoTqmul idan cans, am kul turul areal sic SeiniSneba natural uri ful isa da momdevno monetis periodis kavSiri. ruseTSi ful adi sistemis gaCenis Semdeg, ful is saxiT amgvari zodebis gamoyeneba meore etapia bewveul is Semdeg, rac aseve il ustirebs ful is evol uciis saerto periodizacias. Zvel rusul da rusul enaSi, iu. s. stepanovis monacemebiT, ful is saxel wodebam gaiara ramdenime etapi, TviTon cnebis konceptual izaciis Sesabamisad. SemorCeni l *"скоть, куны, векши, гривны"* sanacvl od Semovi da nasesxoba *пenez (пenezь)*: «ВЕЛИКИЙ ЦЫСАРЮ, СЛУЖУ Я ТЕБЬ МНОГО ЛЬТЬ, А ЗА ТО ЕЩЕ НЕ ИМЫВАЛ ВЫСЛУГИ НИ ЕДИНЫЯ ПЕНЕЗИ.» (СлРЯ XI-XVII,14,192). iu. s. stepanovis azriT, sityva деньги rusul enaSi bol os Cndeba. v. o. kl uCevski varaudobs, rom misi forma mommobs imas, rom is nasesxebia XIII saukuneSi. mecnieris azriT, es sityva Turqul i warmomavl obisaa da miuTitebs im periodze, rodesac ruseTSi ful is brunva damokidebul i iyo TaTrebze, roml ebic rusi mosaxl eobisagan begaras da baJs agrovebdnen. unda aRiniSnos, rom mocemul i momentisaTvis ar aris erTiani azri rusul enaSi sityva «деньги» etimol ogiaze. rusul i *деньга, деньги* enaTesaveba kazakur-TaTrul *tenga, tenge-es*, vercxl is an oqros moneta. `meores mxriv, Zvel ad es sityva cnobil i iyo zogierT axl o aRmosavl ur enebSi... da SeiZl eba ruseTSi movaWreebis an mogzaurebis saSual ebiT Semovi da irani dan. /.../ sityvaze

Seizl eba mxol od vamtkicoT, rom *деньги* usxoenovania, nasesxebia, rogorc sCans, aRmosavl eTidan" (Черных: 1993, 241).

zemoT moyvanil i monacemebi dasturdeba bibli iuri teqstebis anal iziTac, roml ebSic, mkvl evarebis azriT, ful adi sistemis evol uciaa asaxul i, bunebrivia, qaral dis ful is Semosvl amde. ful i – aris pirutyvi: «И взял Авраам мелкого и крупного скота и дал Авимелеху, и они оба заключили союз» (Быт. 21:27); ful i – pirutyvi da Zvirfasi l iTonebi (oqro da vercxl i), roml is fasic woniT dgindeboda: «И был Аврам очень богат скотом, и серебром, и золотом» (Быт. 13:2); ful i – Zvirfasi l iTonebi zodis da/an standartul i wonis beWdis saxiT: «...между добычею увидел я одну прекрасную Сennaарскую одежду и двести сиклей серебра и слиток золота весом в пятьдесят сиклей...» (Нав. 7:20-21), «...человек тот взял золотую серьгу, весом в десять сиклей золота...» (Быт. 24:22); ful i – oqros an vercxl is zodebi special uri beWdiT: «...и отвесил Авраам Ефрону серебра, сколько он объявил вслух сынов Хетовых, четыреста сиклей серебра, какое ходит у купцов» (Быт. 23:16); ful i – standartul i moneta: : «И купил часть поля, на котором раскинул шатёр свой, у сынов Еммора, отца Сихемова, за сто монет» (Быт. 33:19).

sityva `moneta" (rusul i монета, espanuri moneda, rogorc ingl isuri money an qarTul i moneta) etimol ogiurad amodis iunona monetadan (damrigebel i), romaул taZarSi, sadac ful i iWreboda. es sityva gaxda naWedobis da misi Sedegis aRmniSvnel ic. moneta warmoadgenda garkveul i formis (rogorc wesi, mrgval i), standartul i wonis l iTonis zods, Rirebul s da erTgvarovani Semadgenl obisas, misi wona adadsturebul i iyo beWdiT, romel ic emsaxureboda brunvis dakanonebul saSual ebas (ix.: В. В. Зварич. Нумизматический словарь: 1980). «Преимуществами монетных денег для розничной торговли по сравнению со слитковой формой денег являются: экономия времени, которое тратится на деление слитка; замена взвешивания счетом; установление типов монет согласно номиналу при нормиров. весе; нормиров. проба; гарантиров. государством проба и вес; большое удобство в обращении. Слитковая форма сохранялась наряду с монетной для нужд оптовой торговли». (Словарь нумизмата 1993).

dinari (l aT. *dēnārius* `Sedgenil i aTisgan", l aT. *Dēnī* „aTad", l aT. *decem* `10") respubl ikis da imperiis pirvel i ori saukunis droindel i

romaul i vercxl is monetis saxel wodebaa, erT-erTi yvel aze gavrcel ebul i moneta romis imperiaSi Semaval teritoriebze. romis imperiaSi ful adi brunvidan ukve gamqral i dinari maic rĉeboda saangariSo erTeul ad arsebobas. am saxel wodebam ise myarad gaidga fesvebi, rom aswl eul ebis ganmavl obaSi rĉeboda bevri evropul i ful is erTeul is saxel wodebebSi. romanul enebSi I aT. *dēnārius* Semorĉa espanur (*dinero*), portugal iur (*dinheiro*), frangul (*denier*), ital iur (*danario*) enebSi `ful is" mniSvnel obiT da adgil obrivi monetebis saxel wodebiT (ix.: Fr. Diez. An Etymological Dictionary of the Romance Languages. Williams and Norgate, Edinburgh: 1864). es kavSiri dafiqsirebul ia espanuri enis I eqsikonebSiĉ: **"dinero.** (Del lat. *denarius*).

espanuri *dinero* – XI saukunidan qristial ul i espaneTis ful is erTeul ia, Tavdapirvel ad aRniSnavda dabal sinj ian vercxl is monetas. Tumca pirvel i monetebi iberiis naxevarkunZul ze gaĉnda daaxl oebiT Zv. w. III saukuneSi, Tumca X saukunemde misi mimoqceva SezRudul i iyo. *Diners* gamoĉenam xel i Seuwyo kordobis saxal ifos danawevrebas patara mtrul samefoebad, roml ebmac qristianebisaTvis Ral as (begara) gadaxda daiwyes oqros an vercxl is monetebis saxiT: dinarebiT da dirhemebiT. am periodidan espaneTis qristianma mefeebma iwyeben sakuTari ful is niSnebis moWras. "Dinero" pirvel ad sanĉo III navarel is dros moiWra. a. gruSinis monacemebiT, qristianul i oqros monetebis moWram gavrcel eba ver hpova, sanam saTaveSi ar movida al fonso VIII, ufro zustad, 1172 wl amde (am dromde kastil iis ekonomika al moravidebis oqros dinarebze idga). monarqma daiwyo e.w. maravedebis gamoSveba, romel ic garegnul ad metwil ad hgavda dinars (amodis, rogorĉ zemoT aris aRniSnul i, dinars, romis imperiis monetis saxel wodebas). `maravedi mimoqcevaSi iyo sami aswl eul i, da XIII saukuneSi fernando III TaosnobiT is Secval a axal ma oqros monetam `dobl am" (*Dobla*). momdevno ori saukunis ganmavl obaSi moiWra dobl ebis did raodenoba. 1350 wl idan kaTol ike mefeebis epoqamde kastil iis monetarul i sistemis safuZvel s oqros dobl ebi, vercxl is real ebi wadmoadgendnen, mimoqcevaSi SemotaniI i pedro I mier, da vercxl isa da spil enZis narevis sxvadasxva dros moWril i monetis variantebi" (168). `pedro I (1350 - 1369) daiwyo frangul i ful is erTeul is nimuSiT vercxl is real is moWra, woniT 3, 48 gr. mTel i XIX saukunis

ganmavl obaSi espaneTSi real i gamoiyeneboda rogorc ful adi saangariSo erTeul i" (B. B. Зварич. Нумизматический словарь: 1980). Tanamedrove ekonomikuri l eqsikonis monacemebiT (2005), 1497 wl idan espaneTSi iWreboda vercxl is moneta peso (*peso*). savaraudod mis saxel wodebaSi asaxul ia is faqti, rom espanel ebi amerikaSi maT mier dapyrobiI teritoriebze vercxl is zodebs hyofdnen patara natexebad - `pesod" da mas rogorc ful s ise iyenebdnen. evropaSi vercxl is am natexebS monetis dasamzadebl ad iyenebdnen. 1537 wl idan 1888 wl amde meqsikuri vercxl isgan sul gamoSvebul ia (meqsikasa da espaneTSi) 3 mil iard pesoze meti. (B. B. Зварич. Нумизматический словарь: 1980).

paral el urad mimoqcevaSi iyo dukatebi, romel sac Tavdapirvel ad erqva `eqsel ente" (excelente - SesaniSnavi, brwyinval e) da hqonda dabal i gacvliTi kursi. espanuri dukatebs maRal i Sefaseba hqonda saerTaSoriso saval uto operaciebSi, da 1535 wel s mi iRes gadawyvetil eba moeWraT nakl ebi Rirebul ebis monetebi, raTa gaeTanabrebinaT espanuri da evropul i oqros val utis kursi da Seewyvitat ful adi masis mzaradi gadineba sazRvargareT. amgvari moneta gaxda eskudo (esp. escudo - fari), escudo de oro, oqros eskudo. monetebis Zvirfasi l iTonebisgan moWra j er kidev ar izRudeboda, rac recesiisa da XVII saukunis espanur ekonomikaSi e. w. `vercxl is epogis" dadgomis erT-erTi umTavresi faqtori gaxda, rodesac qveyanaSi oqros maragis SemcirebasTan erTad, Semodinda didi raodenobiT dabal xarisxiani bol iviuri vercxl i. xel isufli ebaSi mosul ma burbonTa dinastiam scada infl aciis SeCereba, magram uSedegod. burbonTa wyal obiT espaneTSi pirvel ad gamoCnda qaRal dis ful i, romel sac ewodeboda samefo veqsel ebi. XIX saukuneSi espaneTSi Cndeba erTiani erovnul i val uta. mimoqcevaSi gaCnda izabel as dobl onebi an sentenebi. 1868 wl is revol uciis da izabel a II safrangeTSi gandevnis Semdeg, ZiriTad ful is erTeul ad dasaxel da vercxl is peseta, romel ic asi brinj aos santimis ekvivalenti iyo. mas Semdeg 134 wl is ganmavl obaSi peseta iyo mTavari espanuri val uta. XX saukuneSi vercxl is peseta j er qaRal disam Secval a, Semdeg nikel isam, da bol os, al uminis nairsaxeobam. 2002 wl isaTvis espaneTi gadavida erTian evropul val utaze - evro. es kul turol ogiuri mimoxil va, rogorc vvaraudoBT, iZl eva saSual ebas

gavigoT, Tu ratom aris warmodgenil i Tanamedrove espanur enobriv cnobierebaSi konceptis `ful i" saxel is dubl eturi wyvil i "dinero/moneda".

Semdegi masala eZRvneba im faqtebis aRweras, roml ebmac xel i Seuwyo ful Tan damokidebul ebis myari stereotipis Camoyal ibebas or TviTmyofad kul turaSi, rac arsebobs prototipul kognitur-denotatiur situaciaciis supoziciebSi, da aseve xel i Seuwyo cnebis `ful i" konceptual izaciisas kul turul i izoglosebis gamovlenas rusul da espanur mental itetebSi. zemoT moyvanil i eqskursi exeba cneba ful is Camoyal ibebis funqcional ur, pragmatul aspektebs, da es rakursia asaxul i l eqsikonis definiciebSi sityvis `ful i" distribuciisas. definicia `ful i", romel ic detal urad iyo gaanalizebul i wina TavSi, Cveul ebriv aRniSnavs metal is monetebis da qaRal disniSnebs, romel ic warmoadgens saqonl is Rirebul ebis sazoms da gadaxdis saSual ebas, sxva saqonl is Rirebul ebis universal ur ekvivalents. Tumca, rogorc ukve aRiniSna, koncepti aris SegrZnebul i cneba. kul turaSi `yvel aferi yvel aferTanaa dakavSirebul i", iu. s. stepanovis mtkicebiT, masSi ar aris arc wmindamaterialuri, arc wmindasulieri movlenebi, yvel aferi wyvil Sia mocemul i" (Степанов: 1997, 18). amastan dakavSirebiT moviyvanoT ful isadmi sakraluri damokidebul ebis magal iTi sxvadasxva kul turidan. sl avur xal xebSi arsebobda safl avSi ful is Cagdebis Cveuleba, romel ic moiazrebda cecxl ovan mdinareze gadasvl is gadasaxads. b. uspenskis naSromSi „ful is roli dasafl avebis wes-CveulebaSi" mititebul ia, rom „am warmodgenis qristianuli gadaazreba SeiZleba aRmovalinoT borovskis moTxrobaSi „mowyal ebaze", sadac amqveyniuri cxovrebis dros darigebul i mowyal eba, imqveyanaSi cecxl ovan mdinareze gadayvanis gadasaxadi xdeba (ix. Веселовский: 1889, приложения, 106; Веселовский: 1883, 33); amastanave, erT sasuliero l eqsSi (Бессонов: 226, 508) mTavarangel ozi miqael i codvil ebisgan ful is aRebaze uars ambobs da ar gadahyavs isini cecxl ovan mdinareze. sl avur CveulebebSi ful i xandaxan ganxil ul ia rogorc „miwis mbrZanebl is" gadasaxadi, romel sac saxl is aSenebisas miwaSi uyrian ful s (179). espaneTSic, rac mniSvnelovania Cveni naSromisaTvis, arsebobda dasafl avebis msgavsi tradicia: micval ebul ebis Tval ebze monetebis

adebdnen. am tradiciis mixedviT, mas ori axsna aqvs: 1. Zvel i ebrael ebi micval ebul ebs Tval ebze adebdnen monetebis imistvis, rom Tval ebi TviTneburad ar gaxel il iyo; 2. modis Zvel i berZnebidan, rodesac micval ebul ebs Tval ebze an enis qveS udebdnen monetas, raTa gadaexadaT im gzis safasuri, rac unda gaevl oT naviT mokvdavTa samyofel idan hadesis samfl obel omde. rogorc cans, j er kidev ful is arsebobis adreul etapze Sepirispirebul i kul turebis areal Si ful i Seicavda sakral ur el ements, rac, rogorc waraudobT, SeiZl eba impliciturad arsebobdes prototipul i kognitur-denotatiuri situaciis sawyis supoziciebSi.

Uuniversal ur sagadasaxado instruments `ful i" aqvs mTel i rigi obieqtur-ekonomikuri funqciebi, roml ebic zeviT iyo aRweril i, magram es funqciebi unda emyarebodes gaekveul `TamaSis wesebs", roml is ukanac dgas xal xi - garkveul i kul turis matarebel i. maSasadame, obieqtSi aseve unda iyos eTno-specifikuri da subieqturi parametrebi, roml ebic zegavl enas axdens sawyisi supoziciebis Camoyal ibebaze. amasTanave aucil ebel ia social uri kl asebis, da sazogadoebaSi arsebul i j gufebis warmodgenebisa da religiisa da politikis urTierTzegavl enis gaTval iswinebac. m. veberi kvle vaSi `msofli o religiebis sayofacxovrebo eTika" werda: `cal keul SemTxvevebSi rac ar unda Rma iyos ekonomikurad da politikurad ganpirobepul i social uri zemoqmedeba religiur eTikaze, misi ZiriTadi Tvissebebi upirvel esad amodis religiuri wyaroebidan. Taobebis cvl asTan erTad maTi arc Tu ise iSviaTi radikal uri gardaqmnis SemTxvevaSic, vinai dan Tvissebebi unda Seesabamebodes sazogadoebis moTxovnebs, rogorc wesi, upirvel esad mainc Seesabamebian religiuri moTxovnebs" (Becep: 1998, 236).

rusul i da espanuri enebi im xal xebis msofli mxedvel obas asaxaven, roml is Camoyal ibebazec erTnairad moaxdina gavl ena ara mar to savaWro da kul turul ma kontaqtebma, aramed bibli iuri WeSmaritebiebis xel Seuxebl obam, romel ic ganzogadebul xasiaTs atarebs da adamianis gamocdil ebis sazRvrebs scil deba. ful i bibli is erT-erTi xSirad moxseniebul i cnebaa. bibli idan moviyvanoT ful Tan, simdidresTan dakavSirebul i citatebi, roml ebic aq dayofil ia pirobiT Tematur qvej gufebad.

ful isadmi siyvarul i siZul vil s Sobs.

«Кто любит серебро, тот не насытится серебром, и кто любит богатство, тому нет пользы от того. И это – суета! Умножается имущество, умножаются и потребляющие его; и какое благо для владеющего им: разве только смотреть своими глазами?» (Екклесиаст 5: 9-10).

ful isadmi siyvarul i – yvel a borotebis Ziria.

«Корень всех зол есть сребролюбие, которому предавшись, некоторые уклонились от веры и сами себя подвергли многим скорбям.» (Тимофея 6:10).

ar SeiZl eba RmerTsac emaxuro da ful sac.

«Никто не может служить двум господам: ибо или одного будет ненавидеть, а другого любить; или одному станет усердствовать, а о другом нерадеть. Не можете служить Богу и маммоне» (Матфея 6:24).

sityva `mamona" modis arameul idan `simdidre".

adami ans ar SeuZl ia gaZarcvos RmerTi.

«Можно ли человеку обкрадывать Бога? А вы обкрадываете Меня. Скажете: ‘чем обкрадываем мы Тебя?’ Десятиною и приношениями. Проклятием вы прокляты, потому что вы – весь народ – обкрадываете Меня. Принесите все десятины в дом хранилища, чтобы в доме Моем была пища, и хотя в этом испытайте Меня, говорит Господь Саваоф: не открою ли Я для вас отверстий небесных и не изолью ли на вас благословения до избытка? Я для вас запрещу пожирающим истреблять у вас плоды земные, и виноградная лоза на поле у вас не лишится плодов своих, говорит Господь Саваоф. И блаженными называть будут вас все народы, потому что вы будете землею вожделенною, говорит Господь Саваоф.» (Малахия 3:8-12).

Sesawi rTan damoki debul eba.

«Взглянув же, Он увидел богатых, клавших дары свои в сокровищницу; увидел также и бедную вдову, положившую туда две лепты, и сказал: истинно говорю вам, что эта бедная вдова больше всех положила; ибо все те от избытка своего положили в дар Богу, а она от скудости своей положила все пропитание свое, какое имела.» (Лука 21:1-4). «Кто презирает ближнего своего, тот грешит; а кто милосерд к бедным, тот блажен.» (Притчи 14:21). «Блажен кто серебра своего не отдает в рост и не принимает даров против невинного.» (Псалтирь 14:5).

adami ani s qmedeba unda iyos gul uxvi da nebayofl obiTi.

«Богатых в настоящем веке увещевай, чтобы они не высоко думали о себе и уповали не на богатство неверное, но на Бога живого, дающего нам всё обильно для наслаждения; чтобы они благодетельствовали, богатели добрыми делами, были щедры и

общительны, собирая себе сокровище, доброе основание для будущего, чтобы достигнуть вечной жизни.» (Коринфянам 8:1-9, 2 Коринфянам 8:11-12, 2 Коринфянам 9:6-15, 1 Тимофея 6:17-19).

miwier sikeTeebamde unda veZioT RvTis sasufevel i da misi WeSmaritebebi.

«Посему говорю вам: не заботьтесь для души вашей, что вам есть и что пить, ни для тела вашего, во что одеться. Душа не больше ли пищи, и тело одежды? Взгляните на птиц небесных: они ни сеют, ни жнут, ни собирают в житницы; и Отец ваш Небесный питает их. Вы не гораздо ли лучше их? Да и кто из вас, заботясь, может прибавить себе росту хотя на один локоть? И об одежде что заботитесь? Посмотрите на полевые лилии, как они растут: ни трудятся, ни прядут; но говорю вам, что и Соломон во всей славе своей не одевался так, как всякая из них; если же траву полевую, которая сегодня есть, а завтра будет брошена в печь, Бог так одевает, кольми паче вас, малoverы! Итак не заботьтесь и не говорите: что нам есть? или что пить? или во что одеться? потому что всего этого ищут язычники, и потому что Отец ваш Небесный знает, что вы имеете нужду во всем этом. Ищите же прежде Царства Божия и правды Его, и это все приложится вам. Итак не заботьтесь о завтрашнем дне, ибо завтрашний сам будет заботиться о своем: довольно для каждого дня своей заботы». (Матфея 6:25-34).

iolifuli.

«Наследство, поспешно захваченное вначале, не благословится впоследствии.» (Притчи 20:21).

fulis faseul oba.

«Серебро свое они выбросят на улицы, и золото у них будет в пренебрежении. Серебро их и золото их не сильно будет спасти их в день ярости Господа. Они не насытят ими душ своих и не наполнят утроб своих; ибо оно было поводом к беззаконию их.» (Иезекииль7:19).

«Не собирайте себе сокровищ на земле, где моль и ржа истребляют и где воры подкапывают и крадут. Но собирайте себе сокровища на небе, где ни моль, ни ржа не истребляют и где воры не подкапывают и не крадут, ибо где сокровище ваше, там будет и сердце ваше» (Матфея 6:19-21).

«Не бойся, когда богатеет человек, когда слава дома его умножается, ибо умирая не возьмет ничего; не пойдет за ним слава его» (Псалтирь 48:17).

fulis konceptual izaciaSi am sferos ganmar tebi saTvis moviyvanoT mRvdl is ia. Krotovis sityvebi: «Богатство есть лишь одно из искушений

человеческих; почему же Евангелие так подчеркивает опасность именно богатства, а не красоты, ума или национализма? Потому что богатство, в отличие от красоты или ума, приобретается /.../ Соответственно, и гордиться богатством несравненно соблазнительнее, ...ведь тут человек гордится собственными усилиями. Но именно по той же причине Евангелие и не богатство считает главным искушением, а фарисейство – гордость своими духовными богатствами. Господь Иисус от силы десятков раз обличил богатство, обличения же ханжества занимают в Евангелии десятки страниц, составляя едва ли не большую его часть. Следуя Господу, Церковь снисходительно относится к богачам (что многих возмущает), и более чем снисходительно относится к беднякам (что тоже вообще-то могло бы возмущать логично мыслящих людей), предпочитая видеть в бедности «не порок», обездоленность, и не напоминать, что бедность – и не всегда добродетель, итог часто не честности, а уныния, лени и глупости. Церковь занята борьбой не с бедностью или богатством, и благословением не богатства или бедности, а борьбой с ханжеством и благословением веры, надежды и любви, – трех сокровищ этого мира, которые с одинаковым трудом даются и бедным, и богатым, и которые одни одинаково нужны всяким людям» (174). «Все слышат, что в Евангелии и Церкви много говорят о деньгах...никогда Бог не требует истребить деньги/.../ Он, скорее, учит видеть в деньгах язык – которым каждый должен сказать что-то свое. Кто-то говорит, раздавая все, кто-то – отдавая десятину, кто-то – сколачивая миллионы; главное, чтобы речь шла об одном» (i qve).

musul manTa mTavar wmiinda wigns, yuransac unda moexdina zegavl ena orive xal xis msofl mxedvel obis Camoyal ibebaze musul manTa yofisa da tradiciebis saSual ebiT, magram, upirvel esad espanel ebze, roml ebTanac maT istoriul i mezobl oba akavSirebdaT naxevarkunZul ze. dampyrobl ebsa da damorCil ebiL mosaxl eobas Soris arsebul ma mWidro da mudmivma social urma da pol itikurma urTierTkavSirebma da kul turul i unar-Cvevebis bunebrivma aRqman, xel i Seuwyo imas, rom espanel ebi da arabebi mniSvnel ovan gavl enas axdendnen erTmaneTze. `Cemi sarwmunoebis bevri warmomadgenel i, - werda qristiani episkoposi al varo kordobel i (IXs.), - kiTxul obs arabul l eqsebs, l egendebs da swavl obs arabi RvTismetyvel ebisa da fil osofosebis nawarmoebebs ara imisaTvis, rom uaryon isini, aramed imisaTvis, rom daxvewil ad da sworad gamoTqvan arabul enaze". rusi Tavadebis istoriul i kontaqtobi musul manebTan

cnobil ia j er kidev oqros urdoebis periodamde (1312-1420), sadac saxel mwifo rel igiad 1312 wel s isl ami aRiares.

isl amSi rogorc wmindaxovrebis erT-erTi Semadgeneli aris zakiatis gadaxda – gadasaxadebi Raribi musul manebis sasargebl od: `aiRe maTi qonebidan Sesawiri (sadaka, zakiati), raTa misi meSveobiT ganwmino da aamaRl o isini” (9/103). es wesi efuzneba imas, rom yvel aferi ekuTvnis al ahs, da simdidre xal xs droebiT moxmarebaSi eZl eva. iTvl eba, rom qoneba iwmindeba misi mcire nawil is (dadgenil i, magram survil is SemTxvevaSi SeiZl eba gazarados) RaribebTan gaziarebiT, garda amisa, es qmedeba, iseve rogorc xis totebis moWra, xel s uwyobs zrdas. yuranma akrZal a procentis yvel a saxeoba, xol o maTTan dakavSirebiT, vinc val s droul ad ver faravs, dadgenil ia: `Tu moval e rTul mdgomareobaSia, maSin unda mocda, sanam iqedan ar gamova. TqvenTvis ukeTesia, Tu Tqven mas SewiravT (val s moval is sasargebl od). neta es, rom icodeT” (2/280).

aqedan – ful isadmi ormagi damokidebul ebis universal uri tradicia, mdidrebis ful is Sefasebis `saeWvo” tradicia, imis gageba, swori gziT moipova Tu ara ful i misma mfl obel ma, da uqonl ebisatvis ful is Sewirvisa da qvel moqmedebis tradicia. amgvarad, aq saubarია sagnis eTikur gaazrebaze, zneobrив daniSnul ebaze, riTic unda ixel mZRvanel os adamanma ful Tan urTierTobisas. amgvari saWiroeba gamomdinareobs im obieqturi funqciebidan, romel sac ful i sazogadoebaSi asrul ebs. adamiანი yovel Tvis bal ansirebs Tavisufლ ebas, Zal aufl ebas da komforts, romel ic ful s moaqvs da SiSs Soris, rac ful is fl obasTanaa dakavSirebul i.

Suasaukuneebis eTika rel igiur dogmebs asaxavda, magram burJuaziul i ful ad-sasaqonl o urTierTobebisa da Tavisufal mewarmeTa kl asis Camoyal ibebam xel i Seuwyo axal i drois eTikis formirebas. erT-erTi mTavari sakiTxi xdeba: rogorc SevufardoT individis egoizmi sazogado moral is moTxovnebs? ful i yvel a dros mniSvnel ovan rol s asrul ebda nebismeri sazogadoebis cxovrebaSi, magram, ful is mniSvnel obis done, sxvadasxva kul turaSi da sxvadasxva dros, gansxvavebul i iyo. me-19 saukunis pirvel mesamedSi, kapi tal izmis intensiuri ganviTarebis, sazogadoebriv cxovrebaSi ekonomიკის

mniSvnel obis zrdis periodSi, adamanis Rirebul eba ful iT izomeboda. am periodidan, ekonomikisa da kapital is zrdis ZiriTadi instrumenti gaxda ful i, da maTi niSnadoba gaizarda yvel a sazogadiebrivi kl asisaTvis, vinaidan ful Tan urTierTobebSi CaerTo `Raribi kl asebic`.

ruseTSi ful adma, iseve rogorc kapital isturma urTierTobebma mTI ianad, daiwyo tradiciul i urTierTobebis gandevna, sadac yvel aferi konkretul pirad kontaktebze iyo agebul i, da sazogado cxovrebaSi ufro gvian Sevida, vidre evropasi. erT-erTi pirvel i, vinc es tendencia daiWira da aRwera, iyo a. s. puSkini moTxrobaSi `pikis qal i`: brwrinval e gvardiis oficeri, aristokrati, moxuc qal s ful is gul isTvis kl avs, emuqreba mas pistol etiT. f. m. dostoevskis nawarmoebSi `danaSaul i da sasjel i` rodion raskol nikovi xel Si naj axs iRebs – uful od is `mocaxcaxe araraobaa`. arc warmomavl obas, keTil Sobil ebas, aristokratizmis an pirad kontaktebs moaqvs sazogadoebis pativiscema, mxol od ful s moaqvs is. `am dil emis gadaWras rusul i liberal uri intel igencia revol uciaSi xedavda, mTI ianad saxel mwifo struqturis ganadgurebaSi, qveynis yvel a ubedurebas is xel isufl ebis uzneobaSi xedavda. ruseTSi saxel mwifo da ekonomika ganuyofel i iyo. evropasi ekonomika sakmaod Tavisufal i iyo, saxel mwifo struqturisgan damoukidebel i. saxel mwifo nel -nel a kargavda Tavis absol utur mmarTvel obas, vinaidan ekonomika cvl ida mTel sazogadoebriv sistemas, ekonomika gaxda ganmsazRvrel i adamanis adgil isa sazogadoebaSi”(167). rogorc cnobil ia istoriidan, bol Sevizma Seqmna iseTi sistema, sadac cxovrebiseul i sikeTeebi nawil deboda saxel mwifo mmarTevel obis SigniT arsebul i statusis Sesabamisad. ful i aRar asrul ebda social uri cvl il ebebis mamozravebel i Zal is rol s, vinaidan erTi patronis – saxel mwifos xel Si iyo Tavmoyril i. zemoT citirebul i m. hofmanis azriT, evropasi ful is statusis zrdis procesi sakmaod dinamikuri iyo, magram is tragediasTan ar asociardeboda, radgan tradiciul i moral i Tavis adgil s nel -nel a uTmobda cxovrebiseul praktikizms, gadarCenis fil osofias, damaxasiaTebel s Raribi kl asebisatvis, roml ebsac historiaSi pirvel ad miecaT saSual eba Tavi daeRwiaT saukuneebrivi siRatakidan. evropul i fil isteroba gadaiqca burJuaziul kl asad, romel zec damokudebul ebi gaxdnen Zvel i mmarTevel ebi,

aristikratebi, aznaurebi. axal i patronebi qmnidnen faseul obebis axal ierarqias da iqceodnen axal i drois aristokratiad, ful ad aristokratiad. magram Zvel aristokratias cxovreba, miZRvnil i mxol od ful isadmi swrafvaSi, iracional urad eCvenebeda.

mivuaxl ovdiT ra konceptis `ful i" eTikur Semadgenel s, gamoviyenoT iu. s. stepanovis masal ebi, romel Sic man gamoiyvana rusul - espanuri kul turul i izoglo sa - `ful isadmi eTikuri damokidebul eba". „ful isadmi eTikuri damokidebul eba“, – aseTia espanel i Jurnal istis, politol ogisa da fil osofosis ramiro de maestus (Ramiro de maeztu, 1874-1936) doqtrinis saxel wodeba da ZiriTadi Tezisi. 1925 wl idan dawyebul i, amerikis SeerTebul StatebSi misi mogzaurobis Semdeg, maestum mwvaved dasva ori kul turis – protestantul i angl o-saqsurisa da kaTol ikuri espanuris sakiTxi. maestusaTvis didi mniSvnel oba hqonda rogorc nacional uri maxasiaTebel ebi, ise ori religiis – protestantul isa da kaTol ikuris dapirispirebas. Tavis naazrevs igi aqveynebda espanur da kubur gazeTebSi. erT-erTi maTgani saTauri gaxda misi sikvdilis Semdeg Sekrebil i da gamoqveynebul i nawarmoebebis “El sentido reverencial del dinero” – „ful isadmi sapatio, mokrZal ebul i, reverensul i (rogorc religiisa da ekl esiisadmi) damokidebul eba (Obras de R. de Maeztu. Edit. Nacional. T. XV, Madrid, 1957); magram TviTon avtorma mogvca aseve misi sinonimebic: „ful isadmi eTikuri damokidebul eba“ (an „sul ieri damokidebul eba“), an „ful is sul ieri azri“.

Tavis CanawerSi maestu ambobs: „Cems kol egebs hgoniat, rom TiTqos me vitxov ful isadmi „religiur mokrZal ebas“. es azri Sorsaa Cemgan! ful isadmi „reverentul i, sul ieri an eTikuri damokidebul eba es antiTezaa ful isadmi „mgrZnobel obiTi an xorciel i damokidebul ebisagan (El sentido sensual). ful isadmi zustad aseTi damokidebul eba aqvs imas, vinc mag. 100 000 pesetas adarebs avtomobil s, an saxl s, an kidev raimes, rac daakmayofil ebs mis material ur miznebs. ful isadmi amgvare damokidebul eba arc sul ieria da arc kaTol ikuri, es aris „bunibrivi adamiანი“ damokidebul eba, rac Cadebul ia TiToeul CvenganSi. magram is xal xi, roml ebmac Seicnes sul ieri WeSmariteba, warmoadgenen sxva adamiანი, „sul iers“, xolo ful isadmi misi damokidebul eba ver iqneba iseTive rogoric „bunibrivi adamiანი“. is

ful s ganixil avs pirvel rigSi im kuTxiT, Tu risi motana SeuZl ia ful s; Tavisufl ebis SeZena, Zal aufl ebis moxveWa da a.S. sxvagvarad rom vTqvaT, ful isadmi sul ieri damokidebul eba ar unda gavmij noT ekonomikuri saqmianobisgan, romelic, Tavis mxriv, dakavSirebul ia mTel darCenil cxovrebasTan: „ful is Cadeba – eTikuri probl ema” (“Hay un problema moral en la inversión del dinero”; p. 13). zustad amaSi mdgomareobs „ful is eTikuri azri”.

sainteresoa aseve aRvniSnoT, rom msgavs ideas propagandas uwevda amerikel i mweral -ganmanaTI ebel i da fizikosi benJamen frankl ini (1709-1790) Tavis nawarmoebSi „rCevebi axal gazrda mewarmeebs”.

maestu espanur sazogadoebas upirispirebs angl osaqsonurs, upirvel esad amerikul s. ra Tqma unda, ful is keTil ad gamoyenebis idea aris espaneTSic. magram espanel xal xs hgonia, rom ful is keTil ad gamoyeneba mdgomareobs RaribebisaTvis mowyal ebis gaRebas, SveicarisTvis „Cais” datovebas da a. S. erTi sityviT ar unda iyo Zunwi. am azrs ewinaaRmdegeba maestu da ambobs, rom ful isadmi moral uri damokidebul eba upirvel esad gul isxmobs mis swor, kapital isturi Tval sazrisiT, gamoyenebas (Cadebas): „ara kapital izmi migviyvans xal xis Tanasworobamde da baraqamde, aramed moral i, kapital izmis Sesaferisi” (83). maestu ewinaaRmdegeba marqsis msofl mxedvel obas, romelic ambobs: rac metia sazogadoebrivi simdidre, kapital i moZraobaSi, misi energia da a. S., rac ufro maRal ia porl etariatis raodenoba da misi Sromis warmoeba, miT ufro metia Sromis sarezervo armia; mosaxl eobis gaRatakeba pirdapir kavSirSia kapital istur dagrovebasTan: „marqsis mixedviT, aseTia absol uturi, universal uri kanoni kapital isturi dagrovebisa” („kl asobrivi brZol ebi da social uri reformebi”, 1927, 114).

maestus mixedviT, es idea warmoadgens kapital isturi urTierTobebis samyarosi antikuri xanis erT-erTi miwaTmfl obel uri viTarebis mxol od gadatanas. rac ufro meti miwaa koncentrirebul i erT xel Si, miT ufro nakl ebi aqvs sxvas. magram kapital izmis dros es ase ar aris. magal iTad SeiZl eba moviyvanoT amerikis SeerTebul i Statebi. Tumca kl asebis dapirispirebisa da maTi erTmaneTTan brZol is idea mainc agrZel ebs batonobas. am ideis batonobiT SeiZl eba aixsnas rusul i revol ucia misi masiuri mkvl el obebiT (115). amgvarad, maestu pirdapir

miuaxl ovda „rusul gamocdil ebas“: „am sayovel Tao yal bi mrwamsis Sedegi, rom samyarosi kapital istebi bevria, iyo avismomaswavebel i da damRupvel i. am mrwamsis fonze, yvel a xal xs daengra Tavisi mdidari kl asiT Sinagani kmayofil ebis SegrZneba. maT ganixil avdnen rogorc parazitebs. Sedegi iyo sayovel Tao gaboroteba, pirvel adgil as gamovida swarfad gamdidrebis azri, raTa Semdeg mietovebinaT TavianTi „saqme“ da ecxovraT ijarit. Semcirca mewarmis moral uri donec. mewarmes gauCnda srul iad sxva ocneba – TavianTi Svil ebi moeSorebinaT samewarmeo saqmes da uzrunvel eyoT maTi amao aristokratul i cxovreba...” (115-116). Sevarot es gamoTqma 1927 wel s Tanamedrove rusul i cxovrebis sayovel Taod cnobil faqtebs, es warmoadgens rusul - espanur izoglosas. aqve gavixsenoT cnobil i rusi literatoris, Jurnal istisa da istorikosis n. m. karamzinis sityebi, romelic Tavis weril Si miuZRvna al eqsandre I-s: „ful iT araferi diadi ar keTdeba“.

zemoTqmul is Sejamebias, moviyvanoT m. hofmanis azri wignidan `amerikul i miTebi“: `odesRac ful ze saubari uxamsobad iTvl eboda, Tema sazogadoebis yuradRebas ar imsaxurebda ara marto imitom, rom aRiqmeboda rogorc `sul mdabl uri“, aramed imitom, rom is yvel as ar hqonda, ar iyo yvel asTvis misawvdomi. ukanasknel aTwl eul ebSi ful i central ur Temad iqca, gansjis mTavar Temad, romel zec saubroben ofisebSi, quCaSi, oj axSi.../.../. adamianebs Soris urTierTobebi sul ufro xSirad regulirdeba ful iT, ful ma central uri adgili daikava sazogadoebis interesTa skalaze. ful iT fasdeboda cxovrebis iseTi sferoebi, romlebTanac adre sxva kriteriუმები გამოიყენებოდა. Semoqmedebis nebis mier sferosi tal anti ganisazRvrebა ara profesiul i miRwevebiT, aramed gadaxdis doniT. Warmatebul i eqimi is ki ar aris, vinc bevr patients daexmara, aramed is, visi wl iuri Semosaval ic ufro maRalia, vidre misi kol egebis, inJineri ara imiT, Tu ramdeni sikeTe moutana Tavisi muSaobiT, aramed imiT, Tu ramdeni gadauxades samuSaoSi. mweral i, mxatvari, msaxiobi, reJisori fasdebian ara maTi qmnil ebis mniSvnel ovnobiT, aramed miRebul i honoraris raodenobiT. ful i yovel Tvis iyo cxovrebi seul i warmatebis simbol o, magram ekonomikuri demokratiis pirobebSi is ufro metia, vidre sazogadoebrivi statusis abstraqtul i simbol o, radgan Tavisuflebis bevr formas izl eva, is

adamiāns sakuTari bedis patronad xdis. ful iT, da ara warsul i epoqebis adamiānuri Rirebul ebebis Sefasebis kriteriūmebiT, dgindeba pirovnebis Rirebul eba" (167).

adamiānisa da misi damsaxurebebis ful is ekvivalentis, finansuri stabil urobis meSveobiT aRiareba ufro gasagebi aRmoCnda, da, maSasadame, sazogadoebrivi aRiarebis ufro universal uri xerxi. adamiāns, romel sac sabanko angariSi aqvs – cxovrebis batonia, misabaZi magal iTi. mis xel Sia Zal aufl eba, is ganagebs dros da sxva adamiānebis muSaobis Sedegs. simdidre amaRlebis universal uri saSual ebaa, bednierebis sazomi, iseve, rogorc siRaribe - marcxis universal uri sazomi. amitom, ful is qonis survili – adamiānis qmdebis motivaciis yvel aze gavrcel ebul i saSual ebaa.

Cveni kvlevis konteqstSi es tendencia SeiZleba ganvixil oT rogorc kul turis msofli o universal ia da rogorc kul turul i izoglo sarisi da espanel i lingvosazogadoebis msofli aRqmaSi. amis safuZvel s warmoadgens mTel i rigi sazogado-pol itikuri da social uri procesebis daaxl oebisa da unifikaciis obieqturi tendencia gl obalizaciis fonze Tanamedrove samyarosi. mosal ondel ia, rom cnebis `ful i" gaazrebis es rakursic Semdgo mi konceptual uri derivaciisa da enobriv formaSi obieqtivaciis stimuli gaxdeba.

evol uciuri rigebi, roml ebsac cneba gadis, Seadgens cnobierebis yofiT da refl eqtur fenas (n. v. ufimcevas terminol ogi iT: 1996). cnobierebis fenebi `Tiqos moicaven ontol ogiur vertikal s" (Велихов, Зинченко, Лекторский: 1988), romel ic kul turul saganTan dakavSirebul i qmedebis safuZvel ze dgas. rogorc warmodgenili masal ebidan cans, kognitur-denotaturi situaciis sawyisi supoziciebi motivirebul ia konceptual uri derivaci iT, gaRvivebul i artefaqtis `ful i" gazrebis procesSi, romel sic asaxul ia sagnobrivi samyaros real iis gadasvl a eTikis kategori ebTan dakavSirebul cnebaSi.

cnebis `ful i" evol ucia, rogorc nimuSidan cans, dakavSirebul ia social ur-ekonomikuri urTierTobebis ganvitarebasTan, mTel i rigi eTikuri norme bis gadaazrebasTan da am fonze dasvebebis warmoqmnaStan, anu supoziciebTan, roml ebi c zemoqmedeben sabaziso codnis semantikur- asociatiur zrdaze, maTTan dakavSirebul i stereotipebis CaTvl iT.

kognituri meqanizmebi - Sefardeba da Sedareba, daSeneba, ganviTareba da integracia, amoqmedebul ia eqstral ingvisturi safuZvl is mqone sawyisi supoziciebiT. es meqanizmebi `genetikuri kavSiris" safuZvel ze zemoqmedeben prototipul i kognitur-denotaturi situaciis modifikaciur procesebze da enaSi maT gamomJRavnebaze. naSromSi koncepti `ful i" warmodgenil ia rogorc konceptual uri derivaciis Sedegi, aRebul i drois erT monakveTze, magram eqstral ingvisturi faqtorebi, roml ebic cnebis evol ucias Tan axl avs, mis struqturaSi kognitur da kul turul -enobrivi cvl il ebebis uwyvetobas ganapirobebs.

II. 2. konceptis „ful i" («Деньги», “Dinero /moneda”) struqturaSi derivaciul i procesebis enobrivi eqspl ikaciis registrebi

konceptual ur-verbal uri struqturis „ful i" («Деньги», “Dinero /moneda”) dinamikuri cvl il ebebi efuZneba adamianis kognitur da enobrivi moRvaweobas, amosaval i prototipul i sawyisis mniSvnel obebis el ementTa ganviTarebasa da Sedgenas, romel ic konceptual izirebul i codnis sferosTanaa dakavSirebul i. koncepti „ful i" («Деньги», “Dinero /moneda”) miekuTneba garTul ebul i tipis konceptebs da warmoadgens „ZiriTadi referentis rTul kategoriul struqturas, romel ic akavSirebs mis iseT „ganmsazRvrel ebs”, rogoricaa sagnebi, saganTa Tvissebebi, mdgomareoba, qmedeba, sagnobrivi situaciebi da movl enebi, da aseve maT Soris arsebul i invariantul i urTierTobebi” (Старовойтенко: 2001, 471). amasTan dakavSirebiT moviyvanoT kanadel i fil ososfosisa da l literaturis kritikosis m. makl uenis azri wignidan `gutenbergis fal aqtika”: «Деньги – это метафора, это перевод, это мост. Подобно словам и языку, деньги – это кладовая совместно проделанной работы, умения и опыта. Даже в наши дни деньги – это язык перевода работы фермера в работу парикмахера, доктора, инженера или водопроводчика. Являясь широкой социальной метафорой, мостом или переводчиком, деньги – как и

литература – поддерживают обмен и усиливают взаимосвязи в любом обществе» (Marshall McLuhan).

mis struqturaSi SesaZl ebel ia gamoiyos ara mar to l ogikuri, aramed intuiciuri, asociaciuri el ementebi, kreatiul i dazustebebi, axal i ideebi, simbol uri warmonaqmnebi, roml ebic afarToeben misi konceptual uri niSnebis diapazons. koncepti „ful i” («Деньги», “Dinero /moneda”) axasiaTebS misi zogierTi Semadgenel is amplifikaci iT (gaZl ierebi T). davazustoT: „amplifikaci is fenomenebS miekuTvneba...metaforaSi mniSvnel obis gaormageba, gadataniTi mniSvnel obebis gamoyeneba, orazrovnebebis gamoyeneba, damatebiTebis asxma da gamol eul i gansazRvrebekis povna da a.S.” (Старовойтенко: 2001, 475). amplifikaci is movl enas SesaZl ebel ia Tval i mi vadevnoT Semdeg magal iTebSi, roml ebic dakavSirebul ia saanal izo konceptTan: «Деньги, конечно, деспотическое могущество, но в то же время и высочайшее равенство, и в этом вся их главная сила. Деньги сравнивают все неравенства» (Ф. Достоевский); «Деньги – благо отрицательное: о них, как о здоровье, думаешь только тогда, когда их нет» (А. Апухтин); `mi nda vi sxovro rogor Raribma kasma ful iT” (“Quiero vivir como un hombre pobre con dinero”) (P. Picasso); `si yvarul i, ful i da zrunva ver iqneba damal ul i” (“Amor, dinero y cuidado no pueden ser ocultados”) (Lope de Vega); `savaWr o SeTanxmeba es aseve riski da ful ia” (“El acuerdo comercial – también es riesgo y dinero”) (de los periódicos); `warmodgena ar maqvs Raribi var Tu mdidari. yvel afers Cemi col i ganagebs. xol o CemTvis ful i mistikaa” (“No tengo ni idea, yo soy pobre o rico. De todo dispone mi mujer. Para mí dinero es misticismo”) (Salvador Dalí); `ful s yvel aferi SeuZl ia: gl ejs kl deebS, aSrobs mdinareebS; ar arsebobs iseTi mwverval i, romel zec oqroTi datvirTul i viri ver ava” (“Dinero puede hacer todo: Resga las rocas, seca rios; no hay tal cima, en que no se pueda subir un asno cargado de oro”) (Fernando de Rojas); `yvel a mwuxareba mosaTmenia, Tu aris puri” (“Toda la tristeza es tolerante si hay un pan”) (Miguel de Cervantes Saavedra); `yvel aferi rac brwyinavs Tu oqroa, maSin oqro ufro nakl ebi eRi reboda” (“Si todo lo que brilla es oro – oro valdría mucho menos”) (Miguel de Cervantes Saavedra); is, rac nayidia, iafia vidre saCuqari” (“Lo que hay comprado, es más barato que un regalo”) (Miguel de Cervantes Saavedra). amgvarad, amplifikacia warmoadgens konceptual uri sistemis ganuyofel Tvisebas, romel ic

mJRavndeba ganviTarebaSi dikursiul praqtikaSi, invariantul i (umTavresad, subieqturTan) kavSirebis prototipul i variantis bazaze damatebiTi konceptual uri niSnebiT.

rogorc ukve iTqva, Cvens hipotezaSi konceptis prototipi aris kognitur-denotatiuri situacia, romelic sawyisi variantis modifikaciuri procesebis safuZvel Si arsebul informaciis mniSvnel ovan nawil s Sei cavs. «Концептуализация денотативной ситуации состоит в формировании и понятийном определении при участии структур языка её образной схематической репрезентации – *когнитивной сцены (КС)*, которая задает ракурс интерпретации концептуального содержания в семантической системе языка и определяет выбор средства вербализации в том диапазоне, который определен данным языком» (Колесов, АДД: 2009).

Cveni gagebiT kognituri scena aris cnobierebis xati (frei mi), dakavSirebul i prototipul denotatiur situaciasTan, romelic masSi aSuqebis garkveul /axal rakurss (konceptual uri niSani), „SerCeul s“ azrovnebiTi operaciebis Sedegad, konkretul komunikatiur situaciebTan rel evanturs da enaSi dasaxel ebul s. maSasadame, zogierTi azris aqtual izaciis procesSi, romelic dakavSirebul ia konkretul kognitur scenasTan, konceptual uri Sinaarsis garkveul i nawil i kontrastul ia sawyisi kognitur-denotatiuri situaciisa da wamoweul ia aqtual uri azris doneze. enaSi misi formal uri gamoxtul oba prototipul i sawyisis atraqciis doneebiTaa daxasiaTebul i.

cvl il ebebi topologiur strukturaSi formal ur doneze eqspl icirdeba onomasiol ogiur da si tyvaTwarmoebiT erTeul ebSi, magram „konceptual uri derivacia, romlis Sedegebic aisaxeba verbal ur doneze, xdeba sxva formatSi, ris Sedegadac konceptual uri „derivaciul i Zewkvi“ yovel Tvis ar aris pirdapir TanafardobaSi anal ogiur l eqsikur „ZewkvTan“ (Балкин, АКД: 2008). diskursSi es procesi eqvemdebareba konkretul i metyvel ebaazrovnebiTi amocanebis gadaWras, xolo gagazavna sawyis suppoziciebTan xorciledeba adresantisa da adresatis cnobierebaSi, romelic uzrunvel yofs gagebas, Sesabamis interpretacias,

da zegavl enas axdens komunikatiuri strategiabis warmatebul realizaciaze²⁰.

kognituri meqanizmebis moqmedeba Sefardeba da Sedareba, daSeneba, ganviTareba da interpretacia konceptualuri integraciis process uzrunvel yofen, xolo prototipul kognitur-denotatur situaciastan (atraqciis sxvadasxva doniT) kavSiri uzrunvel yofs struqturis konceptualur kompoziciurobas.

„mexsierebaSi ukve arsebul niSanTa“ transformaciisa da modifikaciis procesSi, romelic ara mxolod enis sistemis kanonebs eqvemdebareba, aramed „adamiანის ცნობიერებას, რომელიც interiorizირებს სინამდვილის გარკვეულ მამოტივაციებელ კავსირებს“ (Селиванова: 2000, 248), gamoiyofa gaazrebuli movlenis ufro metad arsebiti Tvisebebi da irCeva/muSavdeba enobrivi xerxebi misi interpretaciisTvis. rogorc wina paragrafSi ukve iqna gasuqebuli, orive Sepirispirebul lingvokul turaSi fuli ცნობიერებათა konceptual izirebuli mizezobrivi და თელიოგიური კავსირებიT არა მარტო - პირველი რიგში - როგორც რეალური სამყაროს საგანი, არამედ როგორც რეალია, დაკავსირებული ეტიკური კატეგორიებთან: რარის ფული - სიკეთე თუ ბოროტება, გამომსახველია თუ არა პათოსანი სრომიT, როგორ განკარგავს ადამიანი ფულს, როგორ ცვლის ადამიანს ფული? ეს დასტურდება რუსულ და ესპანურ პარემიოლოგიურ ფონდში დაფიქსირებული ეროვნული სიბრჯნის სენტენციებიT, რაც SepirispireბიT პლანში ილუსტრირებს კულტურული იზოგლოსების არსებობას orive lingvokul turaSi (საკითხის ეს რაკურსი დაწვრილებიT განხილულია სადისერტაციო ნაშრომის II. 3. პარagrafში).

materialuri და არამaterialური საწყისი დიხომია konceptual izirebuli ცნების „ფული“ ontოლოგიურ ვერტიკალს შინაშე. ამიტომ prototipის «мера стоимости, капитал»/ “medio de pago, riqueza” konceptualური დერივაცია სტრუქტურულ სიმრავლეში „ფული“ შეიცავს ეტიკური ნორმების სფეროს ერთეულებსა და კოლოკაციებს konceptualური ნიშნებიT: «взятка», «подкуп», «делать деньги», «стричь купоны», «шальные деньги»,

²⁰ ამასთანავე, არცერთ ნიშანს, ენაში დამატებული მნიშვნელობი და კონვენციური კონოტაციი, ბრუნავს რა პრედიკატულ ზეგნებაში, ვერ იქნება იმის გარანია, რომ არ განიცდის კომუნიკაციურ კრახს, დაკავსირებული საწყისი აზრის interpretაციასთან.

«бакшиш», «набивать карман», “soborno”, “cohecho”, “conculsi3n”, “loco dinero”, “chiflado dinero”, “tocado dinero”, baza”, “compra”, “venta”, “corrupci3n”, “unto”, “dar un pelotazo” (si tyvasi tyvi T: burTis dartyma), “rico” da sxv.. Sepi rispirebis pl anSi saintereso gamovl enil i faqti: “rico” (mdidari) sal aparako espanur enaSi gamoiyeneba rogorc adami anis negatiuri SefasebisaTvis, magal iTad: “Quiero comprarme un micrófono. -¿Para qué? Si tienes una voz horrible. - Míralo que rico”²¹. mocemul i faqti mowmobs erTeul is ufro met eqspesiul obas rusul i enis ekvival entTan Sedarebi T.

enaSi kodirebis obieqtebi aris „warmodgenebi, azrebi da gancdebi, romel ic mol aparakis tvinSi warmoiqmneba...” (152). d. p. gorski Tavis naSromSi „azrovneba da ena” werda: «поскольку формы мыслей являются типами структур, типами связей элементов мыслей и мыслей друг с другом, они должны быть выражены теми языковыми средствами, которые имеют функции обозначать отношения и связи элементов речи и элементов действительности и выражать логические связи, не обязательно называя их, т. е. морфемами и словами, имеющими или только грамматическое значение, или наряду с лексическим также грамматическое значение» (1957, 156).

„srul iad naTel ia, rom gamoxatvis pl anis invariantul struqturul formul as – derivacias aqvs bevri varianti, roml ebic asaxaven derivaciis doneobriv tipTa specifikas (s. d. kancel sonma samarTl ianad aRniSna, rom, magal iTad, si tyvebi Sedgebian morfemebisagan, ara ise, rogorc winadadebebi si tyvebisagan), xol o donis SigniT variantebi asaxaven derivaciis funqcional ur Taviseburebebs da derivaciis Semadgenel i inovaciuri Semadgenel is Sinaarss, magal iTad, si tyvaTwarmoebaSi (l eqsikuri derivaciis) sistemebi gamoiyofa sintaqsur i, modifikaciuri da nominatiuri orientaciebi T” (Голев: 1998, 67).

Oven mier gaanal izebul ma rusul i da espanuri enebis farTo enobrivma masal am, amokrefil ma l eqsikografiul i wyaroebidan, orive enis nacional uri korpusidan, ucxoel TaTvis espanuri enis saxel mZRvanel oebSi il ustrirebul i masal idan, da piradi kartoTekidan (sul 672 erTeul i rusul enaSi da 473 espanur enaSi), romel ic

²¹ CemTvis minda viyido mikrofon i. –ratom? Sen xom saSinel i xma gaqvs?. –ra uxeSi xar (l it. mdidari). zepiri metyvel ebis Canawerebi, 15.03.2009. magal iTi amoRebul i: Макеева Н. С. АКД. 2009.

determinebs samyros suraTis fragments „ful i”, saSual eba mogvca Segvedgina konceptis „ful i” («Деньги», “Dinero /moneda”) struqturaSi derivaciul i procesebis yvel aze regul arul i registrebis tipol ogia, roml ebic enaSia eqspl icirebul i. aRniSnul aspektSi masal aSTan muSaobisas veyrdnobiT cnobil i lingvistebis naSromebs (n. d. aruTnova, a. v. bondarko, n. d. gol evi, a. a. zel izniaki, e. a. zenskaia, e. s. kubriakova, i. g. mil osl avski, l. n. murzini, d. n. Smel evi, j. andersoni, x. kasaresi, s. merfi, sol saporta). ZiriTadad gamoyenebul ia komponenturi anal izi, romel ic moicavda distribuciul meTods, minimal uri mniSvnel obis erTeul ebis gamoyofa, difernciul i niSnebis da mniSvnel ovani opoziciebis gansazRvra, mniSvnel obis diskursul - kontekstual uri anal izi.

gamoxatvis pl ani, rac mJRavndeba eqstrapol irebul i registrebis yvel a erTeul Si, asaxavs ganviTarebisia da axal i el ementebis warmoqmni sayovel Tao princips konceptual izirebul i codnis bazaze, romel ic „Sexveul ia” prototipSi. l. v. babinas kval dakval vuSvebT, rom am Tvisebis wyal obiT adamians aqvs unari gadarTos cnobiereba konceptis nawil idan, romel ic reprezentirdeba ama Tu im enobrivi erTeul iT, mTel konceptze, roml is fonzec gaigeba mocemul i enobrivi erTeul i (Бабина: 2003, 58-65). Cveni gagebiT, es procesi aris kognitur-denotatiuri situaciis sawyisi supoziciebis gagrZel eba da ganviTareba, zogierTi rakursis kognituri scenebis (freimebis) saxiT aqtual izacia, roml ebic Sesabamisi niSnis saSual ebiT manifestirdebian enaSi da dekodirdebian metyvel ebaSi. am procesis lingvo-kognitur da lingvokul turol ogiur doneze kvl evam ufl eba mogvca Tval i migvedevnebina semiozisis aqtiuri zonebisTvis, roml ebic dakavSirebul ia konceptis „ful i” axal i konceptual uri niSnebis warmoqmnasTan da verbal izebasTan Sepirispirebul i enebis xal x-matarebel Ta samyros enobriv suraTSi, magal iTad: *зеленые*²², *капуста*²³, *лавъё (Jarg.)*, *бабки (sal ap.)*, *sangre, sudor, pasta, lechuga verde, bolsillo, plata, cartón, perras* da sxv.

²² im l eqsemis mniSvnel obis gagebas, romel ic gamoyenebul ia sasaubro metyvel ebaSi, miyavarT gamocdil ebis garkveul aspektTan da gul isxmobis codnas imis Sesaxeb, Tu rogor gamoiyureba qaral dis dol ari (asociacia feris niSnis mixedviT);

gaanal izebul i masal a safuZvel s izI eva vifiqroT, rom konceptual izirebul i zonis ganviTareba mJRavndeba cocxali mniSvel obebis SeqmnaSic sawyis kognitur-denotatiuri situaciis safuZvel ze, im eqstral ingvisturi codnis CaTvl iT, romelic amasTanave aucil ebel ia maTi koreqtul i dekodirebisaTvis, magal iTad: *взяткодаватель, взяткополучатель, sobornador, perras, del ala, bribetaker, dolarización, monetarización.*

konceptual uri derivaciis dinamika mJRavndeba yovel i gamoyofil i registris im calkeul i erTeulebis unarSic, romlebic inarCuneben kognitur-verbal ur struaturasTan „ful i” («Деньги», “Dinero /moneda”) derivaciul kavSirs; im unarSi, romelic aerTianebs ukve arsebul an axal konceptebTan, romlebic markireben lingvokul turisaTvis axal aqsiol ogiur dominants. amasTan dakavSirebiT moviyvanoT v. i. karasikisa da g. g. sl iSkinis mier gaRvivebul i azri: «Существует множество способов языковой апелляции к любому... концепту («входов в концепт»). К одному и тому же концепту можно апеллировать при помощи языковых единиц различных уровней: лексем, фразеологизмов, свободных словосочетаний, предложений. Апелляция к некоторым концептам может осуществляться при помощи морфем, так, уменьшительно-ласкательные суффиксы отсылают к концепту «нежность», а словоформа «ложить» – к концепту «безграмотность». arsebiTia isic, rom sxvadasxva komunikatiur situaciSi erTi da igive enis erTeul i SeiZleba gaxdes „Sesasvleli” sxvadasxva konceptSi” (amis Sesaxeb ix.: Карасик, Слышкин: 2001, 78). amitom, magal iTisaTvis, konceptis leqsema-nominatori Sesabamisi kognituri scenis aqtivaciisas SeiZleba integrirdebodes konceptebSi «Слава»/”Gloria”, «Свобода»/”Libertad” da sxv.. xolo erTeul i *денежки*, kninobiTi sufiqsisa da leqsi konSi Sesabamisi CaniSvnis miuxedavad (Словарь под ред. Д. Н. Ушакова: 3. *только мн. ласк. к деньги (разг. фам.)*). Денежки счет любят. Сто рублей – денежки не малые. Платите денежки, нечего разговаривать! Плакали мои денежки!), SeiZleba migviyvanos, magal iTad, konceptTan «уважение»: «Не ставит ни в грош ни в денежку (погов.: нисколько не ценит)». Толковый словарь Ожегова.

²³ anal ogiuria espanur ekvival entsic lechuga verde. xatis universal izmze aseve miuTitebs anal ogiuri metafora ingl isur enaSi – cabbage (asociaciis universal uri veqtori: mwvane feris mcenare, romel sac aqvs didi raodenobiT foToli, Sexebisas sasiamovno).

С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова²⁴. moviyvanoT espanur enaSi anal ogiuri procesis magal iTi. erTeul i "oro", iseve, rogorc misi rusul i ekvivalenti «золото», denotatiuri niSniT Semaval i konceptSi „ful i”, integrirebul ia konceptSi `simdidre": *Hacerse de oro; Nadar en oro* da sxv.; *купаться в золоте, плавать в золоте, золотой мешок* da sxv. moyvanil i magal iTi metyvel ebs movl enis universal izmze, roml is Camoyal ibebac dafuznebul ia eqstral ingvistur faqtorebze. moyvanil i magal iTebi adasturebs meqanizmta qmedebas, roml ebic devS konceptual uri derivaaciis safuzvel Si, da miuTitebs imaze, rom es movl ena vrcel deba ara mxol od cal keul konceptual ur zonaze, aramed mTel mental ur sivrcezec – samyaros konceptual ur suraTze.

prototipul i sawyis atraqciis donisgan damokidebul ad, konceptual uri azris topol ogiur struqturaSi yovel i registris enobrivi erTeul i SeiZl eba iyvnen abstraqciis nebisnier pirobiT doneze.

moce mul i kvl evis poziciidan gamomdinare, Catarebul i anal izi SeiZl eba ganixil os rogorc enobrivi saSual ebebis maqsimal urad srul i Semadgenl obis gamovl enis mcdel oba, romel ic obieqturs xdis gasaanal izebel koncepts.

konceptis „ful i” («Деньги», “Dinero /moneda”) struqturaSi derivaciul i procesebis enobrivi eqspl ikaciis registrebis tipol ogia

cxril i № 12

registri	rusul i ena	espanur i ena
si tyvaTwarmoebi Ti (okazional uri neol ogizaciis CaTvl iT)	<i>деньги, денежный, денежно, безденежный, безденежье, монетка, взятокодатель, взятокополучатель</i> da a. S.	<i>dinero, dinerada, dineral, dinerillo, dineraria, adinerado, monetario, sobornador, bribetaker, dolarización, monetarización,</i>

²⁴rogorc derivati *деньжищи*, dawvril ebiT gaanal izebul i sadisertacio naSromis 65-e gverdze.

		<i>dineroso da a. S.</i>
sintaqsuri (sintaqsuri transpozicia)	<i>безденежный (1. Бедный, не имеющий денег, нуждающийся в деньгах (разг.). – безденежье (Недостаток в деньгах, отсутствие денег). orive si tyva ni Snavs ful is ararsebobas, magram mi ekuTvnebi an metyvel ebis sxvadasxva nawil s, zedsar Tav saxel s da arsebi T saxel s, Sesabami sad, денежный – денежно (zedsar Tavi - zmni zeda saxel s) da a. S.</i>	<i>sin dinero (1. Denota carencia o falta de algo (dinero); zedsar Tavi saxel i – falta de dinero (1. Carencia o privación de algo (de dinero); arsebi Ti saxel i, sin dinero – sindineritis, de dinero – dineroso, de la moneda – monetario, sin dinero – sindineritis. orive si tyva ni Snavs ful is ararsebobas, magram mi ekuTvnebi an metyvel ebis sxvadasxva nawil s, zedsar Tav saxel s da arsebi T saxel s, Sesabami sad, de dinero – dinerario (zedsar Tavi - zmni zeda saxel s) da a. S.</i>
metaforuli ²⁵ (ful is metaforuli saxel ebi da maTTan dakavSirebuli operaciebi)	<i>живые деньги, чистые деньги, копейки, хлеб, пот, капуста, зеленые, зелень, дерево, рвань, кусок (1000 рублей), штука (1000 рублей), лимон (миллион рублей), Катенька²⁶, деревянные (рубли), мошна,</i>	<i>sangre, sudor, dinero vuela, dinero desaparece, real, pasta, bolsillo, cartón, plata, perras²⁷ engordarse, monís, monises²⁸, viruta, tela, lana, pez gordo, del ala (fr Ti ani, pesete bze) da a. S.</i>

²⁵ metonomiis movl enebis CaTvl iT.

²⁶ (устар., купюра достоинством в 100 рублей в народе называлась «Катенька» – по изображению на ней императрицы Екатерины II).

²⁷ собаки, по изображению на дензнаках.

²⁸ ingl isuridan money.

	<i>презренный металл, деньги испаряются, деньги уплывают, деньги водятся, деньги улетучиваются da a. S.</i>	
frazeol ogiuri (farTo gagebi T, kol okaciebisa da idiomebis CaTvl iT)	<i>денежный мешок, денег куры не клюют, денег кот наплакал, деньги не пахнут, деньги на ветер, зашибить деньгу, черный нал, сводить концы с концами, сорвать банк, как сыр в масле, ворочать деньгами, купаться в деньгах, время – деньги, набитый деньгами, гони монету (sal ap. Jarg.) da a. S.</i>	<i>dinero no huele, desban– car, dinero negro, a poco dinero, poca salud, comer puchero, comer jamón, ganar algún dinero con pequeños trabajos, estar nadando en oro, nadar en la abundancia, estar mal con su dinero, tirar el dinero por la ventana, de dinero, con dinero, estar podrido de dinero, estar montado en el dólar, contante y sonante da a. S.</i>
ful is nominaciis al ternatiul i xerxi	<i>чеки, боны, облигация, наличные, гроши, копейка, купюра, купоны, вексель, монета, ваучер, сертификат, рубль, наличные, чистоган, алтын da a. S.</i>	<i>moneda, pecuniario, alfiler, alfiler, suelto, pecunio, doblonada, cheque, cuartos²⁹, cupón, obligación, título, valores, corte, billete, bono, certificado, certificación da a. S.</i>
terminol ogiuri	<i>капитал, банкнота, денежная масса, денежная единица, денежная вуаль, денежная иллюзия мера стоимости, поток денег, денежный голод, откат (bi znes-terminol ogi is neol ogi zmi) da a. S.</i>	<i>capital, dinero corriente, dinero de plástico, dinero interbancario, dinero interbancario, dinero líquido, papel-moneda, ilusión de dinero, dinero en efectivo da a. S.</i>

²⁹Zvel i espanuri moneta.

<p>transderivaciul i (transderivaciul i neologizacia)</p>	<p><i>доллар – долларизация, ваучер – ваучеризация, неликвидный- неликвидность, кредитка, кэш-дата</i> a.S.</p>	<p><i>dólar – dolarización, monetarización, crédito, caché data, sobornador, bribeater</i>³⁰, da a. S.</p>
<p>diskursul i (okazional izmehisa da avtoris metaforis CaTvl iT)</p>	<p>«Деньги – артерия войны» (Петр I), переключается с афоризмом Цицерона: «Деньги – нерв войны» ; «Когда народ кого не любит, полки его и деньги – прах» (Г. Р. Державин); «Деньгами нечего шутить; деньги вещь важная» (А. С. Пушкин); «Я пишу для себя, а печатаю для денег, а ничуть для улыбки прекрасного пола» (А. С. Пушкин); «Прекрасно. Вот же вам совет://Внемлите истине полезной://Наш век – торгаш; в сей век железный //Без денег и свободы нет» (А. С. Пушкин); «Не продается вдохновенье, но можно рукопись продать» (А. С. Пушкин); «Англичане говорят: время деньги. Русские говорили: жизнь копейка» (П. Вяземский); «Деньги сравнивают все</p>	<p>“Toda la tristeza es tolerante si hay un pan” (Miguel de Cervantes Saavedra); “ Si todo lo que brilla es oro – oro valdría mucho menos” (Miguel de Cervantes Saavedra); “Lo que hay comprado, es más barato que un regalo” (Miguel de Cervantes Saavedra); “Riqueza, no en la posesión de la riqueza, sino en la posibilidad de utilizarlo es conveniente” (Miguel de Cervantes Saavedra); “Amor, dinero y cuidado no pueden ser ocultados” (Lope de Vega); “Dinero puede hacer todo: Resga las rocas, seca rios; no hay tal cima, en que no se pueda subir un asno cargado de oro” (Fernando de Rojas); “...esta le cuenta cosas de su infancia, da la época en que el cuerno de la abundancia se volcaba sobre la casa” (D. Medio. El pez sigue</p>

³⁰ amodis ingl isuri “money”- dan.

	<p>неравенства» (Ф. Достоевский); «Время, которое мы имеем, – это деньги, которых мы не имеем» (Ильф и Петров); «Раз в стране бродят какие- то денежные знаки, то должны же быть люди, у которых их много» (Ильф и Петров); «Мы принимаем все, что получаем, // За медную монету, а потом – // Порою поздно – пробу различаем // На ободке чеканно-золотом» (С. Маршак); «Деньги – суть пятая стихия» (И. Бродский), перекликается с мыслью С. Мозма: «Деньги – шестое чувство, без которого остальные пять неполноценны» ; «Итак, деньги – это не только вышколенный обслуживающий персонал в гостиницах культурной реальности, не только средство облегчения и ускорения обменных процессов. Деньги – это одно из состояний реальности, а именно реальность как раздетый</p>	<p>flotando); “Para hacer la guerra, se necesitan tres cosas: dinero, dinero y una vez más dinero” (Ludovic XII Valois); “El dinero para la gente inteligente es medio, para los tontos – objeto” (A. Decourcelle); “No tengo ni idea, yo soy pobre o rico. De todo dispone mi mujer. Para mí dinero es misticismo” (Salvador Dalí); “Quiero vivir como un hombre pobre con dinero” (P. Picasso). “Nunca digas a dónde vas, de dónde vienes ni el dinero que tienes” (anónimo); “La riqueza de un hombre no se encuentra en la cantidad de dinero que posee, sino en la calidad de su conocimiento y educación” (Javier Herrera); “La felicidad que da el dinero está en no tener que preocuparse por él” (José Ingenieros); “Mi sueño es el de Picasso: tener mucho dinero para vivir tranquilo como los pobres” (Fernando Savater); “El acuerdo comercial – también es riesgo y dinero”</p>
--	--	---

	<p>товар» (И. Ескевич); «Настоящие деньги – процесс экономического взаимодействия, протекающий во времени, процесс непрерывной купли-продажи общественного времени. И результатом эффективной организации такого процесса выступают денежные знаки» (Частное Интернет-исследование); «Феодалам и богатым людям приходилось платить угнетаемым нравственную дань...» (Гуревич А. Я. Категории средневековой культуры).</p>	<p>(de los periódicos). “Esas actitudes se dan tanto en individuos con viruta y poder como en tiñalpas de medio pelo...” (Pérez Reverte).</p>
--	---	--

aucil ebel ia aRiniSnos, rom orive enaSi gamoyofil i rubrikebs Soris sazRvrebi urTierTSeRwevadia: erTeul ebi SeiZI eba erTdroul ad or/sam registrs miekuTvnebodnen. ase magal iTad, urTierTSeRwevadia „sityaTwarmoebiTi” da „sintaqsuri” registrebi, rac SeiniSneba wyvil Si - денежный (*zedsar Tavi*) – денежно (*zmni zeda*) rusul enaSi: sityaTwarmoeba saerTo mamotivirebel fuZeze + sintaqsuri derivacia, romel ic mimdinareobs erTi da imave l eqsikuri mniSvnel obis SigniT, egreT wodebul i sintaqsuri deverbativi (morfol ogiuri xerxebi miuTiteben sintaqsuri funqciis cvl aze l eqsikuri mniSvnel obis Senaxvisas). anal ogiuri procesi SeiniSneba espanur enaSiс, magal iTad, wyvil ebSi: *sin dinero* (*zedsar Tavi saxel i*) – *sindineritis* (*arsebi Ti saxel i*), *sin dinero* (*zedsar Tavi saxel i*) – *falta de dinero* (*arsebi Ti saxel i*). urTierTSeRwevadoba mJRavndeba „terminol ogiur” da „ful is nominaciis al ternatiul i xerxis” registrebSiс, magal iTad, *капитал, банкнота, capital, papel moneda* da *наличные, гроши, купюра, pecunia, billete, moneda*. Tavis mxriv, registri „ful is

nominaciis al ternatiul i xerxi" SeiZl eba Seicavdes erTeul ebs „metaforul i" registridan, magal iTad, *капуста, зелень, копейки, гроши, pasta, centime, lechuga verde, perras*. Teoriul ad aq kanonzomieri SeiZl eba iyos am erTeul ebi „supl etur" registrTan mikuTvnebis sakiTxis dasma, romelic ar aris gamoyofili Cven mier. I eqsikis funcionirebis Tval sazrisiT, mocemul i erTeul ebi erTmaneTs upirispirdebian stil isturi markirebul obiT, rac figsirdeba Sesabamisi CaniSvnebiT I eqsikonebSi. xolo konceptual uri procesis kognituri safuZvl ebi Tval sazrisiT es aris sawyisi prototipul i invariantis derivatebi, dazustebul ebi kognitur scenaSi.

kl asifikaciisas dasaSvebia vivaraudoT rubrikatorebis „ful is nominaciis al ternatiul i xerxi", metaforul i", „frazeol ogiuri" gareTianeba registrSi „meoreul i nominacia". amasTanave, warmodgenil i klasifikacia es aris sxvadasxvadoneobrivi derivaciul i procesebis sistematizaciis mcdel oba rusul da espanur enebSi, rasac azri situaciisgan, scenisgan, xatisgan da asociaciisgan mihyavs sityvasTan, anu enasTan da metyvel ebasTan. `semantikis orientacia derivaciis sxvadasxva tipze mowmobs mis siRrmiseul , da ara zedapirul varirebas" (Голев: 1998, 69).

niSanTa modifikacia rogorc formal ur, aseve semantukur doneze, xdeba CarTvis moqmedi al gorITmebis Sesabamisad, roml ebiC gul isxmoben ama Tu im gardaqmnebs rogorc niSnis struqturaSi (garegan da/an siRrmiseul), aseve mTel konceptual ur struqturaSic. Проследим на примере деривата «копейка», анализ которого дан в статье И. А. Стернина «Язык как общественное явление»: «В XVI столетии возникло слово *копейка*, которое сохраняется в русском языке по сей день. Утверждению этого слова способствовал целый ряд благоприятных факторов. Во-первых, наличие определенного зрительного образа. Установлено, что копейками были названы монеты, на которых по приказу князя Ивана Васильевича в 1535 году стали чеканить изображение всадника с копьем в руке. Первоначально это название представляло сочетание *копейная деньга*. Преобразование этого сочетания поставило его в один словообразовательный ряд со словами типа *кожанка, касторка, неженка* и т. д. Во-вторых, в укреплении в речи слова *копейка* определенную роль мог сыграть глагол *копить*. Слово *копить* чаще всего применялось именно к деньгам, поэтому и созвучие денежного наименования *копейка* с этим глаголом

оказало большую поддержку изнутри. Одновременно с копеекой в русском языке появились и другие денежные наименования, образованные тем же способом: *московка* (из *московская деньга*) и *новгородка* (из *новгородская деньга*). =====abzac ? В связи с процессом объединения русских земель и устранением феодальной раздробленности слово *копейка* оказалось как нейтральное в географическом отношении более конкурентноспособным и вытеснило своих соперников. Таким образом, слово копейка ощущало влияние со стороны других элементов лексической системы по нескольким направлениям. Его поддерживали слова, генетически с ним связанные, а также созвучные лексемы, близкие по значению. Все это не могло не способствовать укреплению в словарном составе русского языка этого денежного наименования, сохранившегося до нашего времени» (2000: 7-8).

konceptual uri derivaciis pirvel registrad, gamoxatul s enobriv formaSi, Cven gamovyofT konceptis nominatoris sityvaTwarmoebiT derivacias da mas gavigeBT rogorc enaSi Camoyal ibebul sistemas, romel ic asrul ebs misi l eqsikuri mniSvnel obis „azrisganmasxvavebel ” funqcias sawyis supoziciaSi gaSuqebul i zogierTi aqtual uri/axal i rakursis bazaze, rel evanturis konkretul i kognituri scenis parametrebis. sityvaTwarmoebiTi derivaciis procesi es aris sawyisi kognitur-denotatiuri situaciis semantikuri interpretacia, romel ic afiqsirebs azrovneba-gamoxatvis real uri procesis Sedegs.

am etapze l ogikuria mivmarToT konceptis nominatoris sityvaTwarmoebiTi derivaciis anal izss. konceptebis Seswavl isa da rekonstruqciis meTodol ogiaSi es procedura ganxil eba rogorc SemecnebiTi moRvaweobis obieqtivaciis erT-erTi xerxi, asaxul i enobriv cnobierebaSi. „sityvaTwarmoebiTi budis kognituri interpretacia xsnis samyaros enobrivi model irebis meqanizms, roml is safuZvel Sic dasabuTebadi niSani devs, CabeWdil i budis umaRl esi sityvis material ur mniSvnel obaSi. amgvvari midgomiT sityvaTwarmoebiTi budis anal izi aaSkaravebs, pirvel rigSi, TviTon dasabuTebiTi niSnebis varirebis SesaZl ebl obas (semantikuri potencial i), meore rigSi, maTi damatebis sferos sinamdvil is enobrivi model irebisas” (Крючкова: 2004, 26).

mivmarToT a. n. tixonovis (1985) rusul i enis sityvaTwarmoebiTi l eqsikonis monacemebs, sadac sityva «деньги» fiqsirdeba rogorc budisaTvis sawyisi (mamotivirebel i), Semdgari ocdaori motivirebul i

si tyvisagan: **деньг** (и)→ дене**ж-к**-и, день**ж-онк**-и, день**ж-ат**-а, день**ж-ишк**-и, день**ж-иш**-и, дене**ж-ник** 1, дене**ж-н**(ый), денежн-**о**, денежн-**ик** 2, ден/знак [ден(ежный) знак] *см.* знак, кредитн-**о**-денежный *см.* кредит, товарн-**о**-денежный *см.* товар, **без-денеж-н**(ый), безденежн-**ость**, безденеж-**ј**-е [бе,зденежье], о-безденеж-**е**-ть 1, о-безденеж-**и**-ть 1, о-безденеж-**е**-ть 2, о-безденеж-**и**-ть 2, деньг(а), *устар.* и *прост.*, дене**ж-к**-а, пол/деньги *см.* половина. (l eqsikonsi arabul i cifrebiT aRniSnul ia omonimi a).

vinai dan Cveni monacemebiT, espanur l eqsikografiaSi ararsebobs si tyvaTwarmoebiTi l qsikoni, akademiuri l eqsikonebis monacemebiT aRvadginoT erTZiriani warmoebul i sityvebis (derivatebis) CamonaTval i, sadac umaRl esebi (mamotivirebl ebi) iqnebian dubl eturi wyvil ebis sityvebi, roml ebic espanur enaSi asaxel eben koncepts `ful i”.

nominatori “dinero” qmnis rigs, romelic Sedgeba cameti motivirebul i sityvisagan: **dinero** → diner-**illo**, diner-**ada**, diner-**al**, diner-**alada**, **sin**-diner**itis**, diner-**alada**, diner-**ito**, diner-**ario**, **de** dinero, **sin** dinero, diner-**oso**, **a**-diner-**ado**, **a**-diner-**ar**.

nominatori “moneda” aseve aRadgens mTel rig (Tormeti) motivirebul sityvebs: **moneda** → moned-**ero**, moned-**ar**, moned-**ear**, moneda-**ria**, monet-**ario**, monet-**iza-ci6n**, monet-**ize-ar**, **sin** moneda, moned-**ado**, **a**-moneda-**ci6n**, **a**-monedar, moned-**ita**.

aq moyvanil i nusxis yovel i warmomadgenel i aris ara marto sityvaTwarmoebiti budis erTeul i, aramed konceptis „ful i” («Деньги», “Dinero /moneda”) kognitur-verbal uri struqturis erTeul icaa. aRniSnul CamonaTval Si Semaval sityvebs axasiaTebis sxvadasxvagvari sintaqsuri, morfol ogiuri da l ogika-semantikuri Tvissebi. am kvl evis rakursiT, yvel a erTZiriani sityva gaigeba rogorc enobrivi erTeul ebi, roml ebic asaxaven l ingvosazogadoebis kognitur moRvaweobas, motivirebul s mocemul i kul turiT.

gavaanal izoT zogierTi derivati. rusul enaSi budis sami erTeul i warmodgenilia l eqsikonsi ŕesabamisi Cani SvniT: ден/знак [ден(ежный) знак] *см.* знак, кредитн-**о**-денежный *см.* кредит, товарн-**о**-денежный *см.* Товар. mocemul i CaniSvna SesaZl oa interpretirebul iqnas rogorc miTiTeba sawyis supoziciaze, romelic aqtual izirdebaSesabamis konceptual ur scenaSi. naTqvamis Tval saCinoebisaTvis mi vmarToT ganmar tebiTi l eqsikonebis definiciebs. derivati ден/знак [ден(ежный) знак]

l eqsikoniSi d. n. uSakovis redaqqiiT, aRniSnul ia rogorc neol ogizmi: «ДЕНЗНАК, дензнака, муж.(неол.). sityvebis Semokl eba: денежный знак. Дензнаки образца 1921 года.»; l eqsikoniSi s. d. kuznecovas redaqqiiT, sityva mosetul ia CanarTiT «разг.»: «ДЕНЗНАК-а, м. Разг. Денежный знак.». Знак – es aris «предмет или действие в роли условного обозначения чего-л.» (efremovas l eqsikoni), xol o «денежными знаками являются бумажные деньги» (dmitrievius rusul i enis ganmartebiTi l eqsikoni). sawyisi supozicia: **деньги → мера стоимости → условное обозначение → знак.** moviyvanoT diskursSi realizaciis ramodenime magal iTi, sadac SeiniSneba konteqstis Sesabamisi konceptual uri scenis aqtual izacia:

- «Хорош ли собою новый европейский дензнак? Не с точки зрения художественных особенностей – здесь все пристойно: положенное количество еврозвездочек обрамляет евроздания. [Елена Загородняя. Ваш номер – тринадцатый. Наличный евро заменяет двенадцать валют (2002) // «Известия», 2002.01.08]». yuradReba mi vaqci oT Semfasebl obiT components, gamoatul s zedsarTavis mokl e formaSi «хороший». MAC-i variants «хорош» aRniSnavs CanarTiT «разг.»: «Употребляется для выражения иронического отношения к кому-, чему-л., пренебрежительно-неодобрительной оценки кого-, чего-л.». srul i sinonimebi (n. abramovis redaqqiiT rusul i enis sinonimebisa da azrobrivad msgavsi gamoTqmebis l eqsikonis monacemebiT) aris: *добрый, доброкачественный, добросовестный, годный, пригодный, благообразный, благоустроенный, безупречный, удовлетворительный, достохвальный, похвальный, прекрасный, путный, славный, утешительный.* amovarCi oT sinonimebi, konteqstual uri azris konotaciebis Sesabamisi: *доброкачественный, годный, пригодный, безупречный, удовлетворительный, путный.* Sesabamisad, avtori ironi iT, TiTqosda winaswar icoda pasuxi, svams sakiTxs, ramdenad vargisia, unakl oa axal i evropul i ful is ni Sani?

- «А некоторые заключают дензнак в рамку, вешают его на стену и поклоняются ему, как иконе. [Д. И. Хармс. Дневниковые записи, письма, и прочее (1933-1940)]». am magal iTSi markeri, romel sac mi vyavarT kognitur scenasTan, aris mTel i konteqsti, sadac avtoris azri l eqsikiT gadmoicema, romel ic araadekvaturia umecar saganTan qmedebis aRwerisas, magal iTad, zmna «поклоняться»: «1. Читть кого-, что-л. как божество, как высшую силу.

Поклоняться языческим богам. 2. Относиться с преданным восхищением, благоговением к кому-, чему-л. [*Нароков:*] *Я всю жизнь поклонялся красоте и буду ей поклоняться до могилы.* А. Островский, *Таланты и поклонники.*» (МАС). amgvarad, sawyisi supoziciis bazaze **деньги** → **мера стоимости** → **условное обозначение** → **знак**, avtori axdens kognituri scenis verbal izacias, da ironiul ad ixseniebs im „zogierTebS”, vinc eTayvaneba maT rogorc RvTaebas.

- «Сотрудники милиции установили, что дензнак идентичной серии и с таким же номером ранее уже фигурировал среди поддельных купюр. [А есть еще и фальшивые (2003) // «Рыбак Приморья», 2003.01.16]»(176). mocemul i konteqsti warmoadgens sawyisi supoziciis komponentebis pirdapir referencias.

«Товарно-денежный»: *«прил. Основанный на производстве товаров за деньги», sadac saqonel i: «Продукт труда, предназначенный для обмена или продажи и обладающий стоимостью; предмет торговли.»* (Современный толковый словарь русского языка Ефремовой 2000). gamoviyeoT l eqsemis «деньги» definicia, romel ic warmodgenil ia d. v.ddmitrievs rusul i enis ganmartebiT l eqsikonSi: «**Деньгами** называют то, что вы даёте кому-либо в обмен на товары или услуги.» (2003). supoziciebis konceptual izacia il ustriebul ia rusul paremiebSi, magal iTad: *He no denzgam tovar. He no tovaru i denzgi.* sawyisi supoziciis bazaze aRvadginoT konceptual uri derivaciis veqtori: **товар (предмет обмена/продажи)→деньги.** aRniSnul supoziciaSi ar Sedis azri «услуги», romel ic gamoiyvaneba dmitrievs l eqsikonSi warmodgenil i definiciis «деньги» komponenturi analizisas. Tumca, es definicia rakurssac afiqsirebs, romel sac derivati aRvivebs yvel aze ufro SesaZl ebel kognitur scenaSi.

aRvadginoT supozicia derivatisTvis кредитн-о-денежный: **деньги→временное пользование→возврат→уплата процентов**, vinaidan «кредит»: «Предоставление денежных или материальных средств во временное пользование на условиях возврата и уплаты процентов. *отт.* Сами такие средства.» (Современный толковый словарь русского языка Ефремовой 2000). arsebiTia is, rom derivati кредитн-о-денежный ar fiqsirdeba rusul i enis nacional ur korpusSi, xol o kognituri model i, romel ic axorciel ebs sawyis supozicias, eqspl icirdeba dasabuTebiTi «кредит», magal iTad: «Также было установлено, что организатор группы в мае 2005 года обратилась с просьбой к трем своим знакомым получить кредиты в том же отделении банка, где начальником была ее соучастница ее,

якобы для ведения собственного бизнеса, заверив при этом, что возврат кредитов она берет на себя. [В Виннице обезвредили группу кредитных мошенников, в которую входил работник банка // Новый регион 2, 2008.02.20]»; «Кроме того, доход бюджета составляет возврат ранее полученных предприятиями и организациями кредитов и процентных ставок по кредитам. [Союзное государство: итоги 2007 года и перспективы на 2008 год // РИА Новости, 2007.12.19]»³¹.

mamotivirebel i «деньги» emociur-Semfasebl obiTi maxasiaTebI ebi rogorc derivatebi fiqsirdeba Semdeg erTeul ebSi: денеж-к-и, деньж-онк-и, деньж-ат-а, деньж-ишк-и, деньж-ищ-и, денежн-о, без-денеж-н(ый), безденежн-ость, безденеж-j-е [безденежье], денеж-к-а. sul aTi ocDasami erTeul idan. SeVadaroT maT distribucias ganmarTEbiT l eqsikonebSi, raTa definiciis anal izis safuZvel ze gamoviyvanoT konceptual uri derivaciis veqtori sawyisi supoziciis bazaze (damokidebul eba «инвариант-вариант»). MAC-Si «денежки»: «1. Уменьш. к деньга (в 1 знач.). 2. Разг. Монетка.». supoziciis da misidan gamomdinare kognituri scenis aRsadeganad, aucil ebel ia gaviTval iswinoT formal uri maCvenebl is – kninobiTi sufiqsis konteqstual uri funqcia. misma emociur-Semfasebl obiTma potencial ma rusul enaSi SeiZl eba gadmosces grZnobebis da Sefasebebis mTel i gama: ironia, TanagrZnoba, upativcemul oba, Suric ki. Ufro metic, k. aksakovis aRniSvniT, amgvar sufiqsebs SeuZl iaT gadmoscen ara „TviTon sagnis zoma, aramed adamiAnis piradi grZnoba misdami“, rac rusul paremiebSia asaxul i, magal iTad: «Денежка не Бог, а бережет (или: а милует)», «Много друзей, коли денежка есть», «Тот прав, за кого праведные денежки молятся». ami tom derivati денеж-к-и konkretul kognitur konteqstSi, kognituri scenis Sesabamisad, SeiZl eba warmodges rogorc mcire ful adi saxsrebis nominatori, aseve didis, mas SeuZl ia gadmosces nebismieri subieqturi azri, romel ic konceptual izaciis sferoSi Sedis, magal iTad, Sefaseba, ironia, dacinva, sixarul i, Suri. naTqvami efardeba debul ebas, gaRvivebul s komunikaciis TeoriaSi, imis Sesaxeb, rom yovel i gamoTqma azrs iZens mxol od konteqstSi, konkretul dros da konkretul adgil ze. Tval i mi vadevnoT:

- «Инвесторы занервничали и перед праздниками потихонечку стали выводить денежки. [Алексей ОВЧИННИКОВ. Как я стал пайщиком: Индекс РТС в 2008

³¹ rusul i enis nacional uri korpusis masal ebi s mixedviT.

году вырастет до 3000 пунктов? // Комсомольская правда, 2007.12.25]» (kognituri scena aSuqebis ironias, xol o verbalizatori aRvivebs mniSvnel obas, pirdapiris antonomiuris: у инвестора должна быть крупная сумма денег);

- «Кто из них предложил более выгодные условия, тому и перечислят денежки из бюджета. [Алексей ОВЧИННИКОВ. Для чиновника «откат» лучше золотых наград // Комсомольская правда, 2007.12.19]» (ironia, upativsemul oba);

- «И однажды мать нашла у меня в кармане денежки. [Артур СОЛОМОНОВ. Георгий ЖЖЕНОВ: 'Я сказал жене: 'Не жди меня. Девяносто с лишним процентов, что я где-то погибну' // Известия, 2007.12.24]» (mcire raodenoba+piradi grZnoba)³².

emocieur-Semfasebl obiTi maxasiaTebel i, romel sac aRvivebs zedsarTavi saxeli «денежный», misl sv2-Si fiqsirdeba: «2. Разг. Имеющий деньги, богатый. Денежный человек.». niSanTvi seba, sawinaaRmdego imisa, rac gadmoicema mamotivirebel i zedsarTavi saxeliT, formal urad gamoixateba prefiqsSi **без**. TavsarTi «без» rusul enaSi emsaxureba Semdegis warmoqmnas: Приставка «без» служит в русском языке для образования: «1) прилагательных (с суффиксом и без суффикса) от существительных в значении: лишенный чего-л., не имеющий чего-л., например: безногий, безработный; 2) существительных: а) с окончанием *-ие*, *-ье*, обозначающих отсутствие или недостаток чего-л., например: безветрие, безлесье» (МАС). Sesabamisad, **без-денеж-н(ый)**, **безденежн-ость**, **безденеж-н-е** [безденежье] sawyisi supoziciis bazaze aRviveben uaryofiT konotacias **деньги**→ **денежный**. maSasadame, konceptual uri derivacia Rviveba veqtorze: **отсутствие денег**→**безденежный**; **безденежье**. realizacia diskursSi:

- «При полном безденежье было разумно дожидаться урожая, его продать и на вырученное отправиться дальше. [Александр Иличевский. Матисс // «Новый Мир», 2007]»;

- «Газа нет, удобства во дворе, безденежье, развал и повальное пьянство. [Когда в деревне наступит XXI век? (2003) // «Российская газета», 2003.03.15];

- «В затылок им стоял обнищавший, безденежный и теряющий надежду на скорую военную реформу младший офицерский состав, активно срастающийся с криминально-коммерческим миром. [Виктор Баранец. Генштаб без тайн. Книга 2 (1999)];

³² rusul i enis nacional uri korpusis masal ebis mixedviT.

- «-Да кто у нас тут такое может знать – народ цирковой, безденежный. [Андрей Лазарчук, Михаил Успенский. Посмотри в глаза чудовищ (1996)]»³³. Tumca, aRvniSnoT, rom garkveul kognitur konteqstSi mocemul i derivati SeiZl eba daefuZnos im supozicias, romel sac aqvs dadebiTi an neitral uri konotacia, magal iTad: : «-Да, законодатели нашей республики должны определить, как это будет: монетизация льгот, как это сделано в Краснодарском крае, либо безденежный проезд, как в Ростове. [Тамерлан Магомедов. Льготный пакет пассажира (2004) // «Дагестанская правда» (Махачкала), 2004.12.23]»³⁴. Mmocemul fragmentSi «безденежный» xdeba zedsarTavi saxel is «бесплатный» konteqstual uri sinonimi, da es sinonimia motivirebul ia im kognituri sceniT, romel ic konteqstSi verbal izirdeba.

moviyvanoT magal iTebi espanuri enidan. Tval i mi vadevnoT espanur enis l eqsikonebis ganmartebes: si tyvaTwarmoebiTi rigis sami erTeul i warmodgenil ia l eqsikonSi ðesabamisi CaniSvniT **dinerillo**: “*pequeña cantidad de dinero*” (Diccionario de la Real Academia Española) warmodgeba rogorc mcireful adi saxsrebis nominatori; **dineral**: “*cantidad grande de dinero*” (Diccionario de la Real Academia Española); **dinerario/ria**: “*perteneciente o relative al dinero (medio de cambio)*”; “*gana un dineral y no tiene tiempo para gastarlo*” (diccionario de la lengua Española © 2005 Espasa Caple); sawyisi supozicia **dinero** → **medio de pago** → **símbolo**. moviyvanoT diskursSi realizaciis ramodenime magal iTi, sadac SeiniSneba konteqstis Sesabamisi konceptual uri scenis aqtual izacia:

- “Entrevista (ABC), Corral Pedro: “Sería ridículo pensar que se pueden tomar decisiones importantes en seis meses. No tenemos poder económico, somos un peón tan pequeño y tan poco importante como antes. Nuestra sociedad se está volviendo loca de deseos de poder y de dinerillo. Solo interesa tener dos o tres coches, dos casas, mucho dinero...”³⁵ (sasacil o iqneba vifiqroT, rom eqvs TveSi mniSvnel ovan gadawyvetil ebebs mi iReben. iseTive patarebi da nakl ebad mniSvnel ovanebi varT, rogorc adre, l aqiebi varT, ar gvaqvs ekonomikuri Zal aufl eba. Cveni sazogadoeba ki giJs hgavs ise unda Zal aufl eba da ful i, rac ori an sami manqanis, saxl is yidvasa da did ful Si gamoixateba). moyvani l magal iTSi, aSkarad Cans mental uri simbol uri konis `ful i – Zal aufl eba” fiqsacia da

³³ rusul i enis nacional uri korpusis masal ebis mixedviT.

³⁴ rusul i enis nacional uri korpusis masal ebis mixedviT.

³⁵espanuri enis nacional uri korpusis masal ebis mixedviT.

ironiul i konotaciis gaRviveba, radgan sazogadoebis cnobierebaSi ful i rogorc simbolo efardeba ara uricxv simdidres, aramed konkretul „or an sam manqanas, saxl is yidvas“. anal ogiuri mniSvnel oba Rvivdeba Semdeg magal iTSiC, sadac aqtual izirdeba ara simbolo `ful i – Zal aufl eba“, aramed dominirebs ironiul i konotacia:

- “Entrevista (ABC), Mortimer John:”Hay gente tan pobre en el mundo que lo único que tienen es dinero!”³⁶ (msofl ioSi xal xi imdenad Raribia, rom mxol od ful i gaaCni aT).

maSasadame, zemoT moyvanil i derivatebi, konkretul kognitur konteqstSi, kognituri scenis Sesabamisad, SeiZl eba warmodges rogorc mcire, aseve didis ful adi saxsrebs nominatorad. igi gadmocems erTeul isadmi subieqtur damokidebul ebas magal iTad, Sefaseba, ironia, dacinva da a. S. es ki mowmobs imas, rom yovel i sityva konteqstSi izens mniSvnel obas.

aRwerad registrSi CavrTeT okazional uri neol ogizaciac: gamoTqmuli varaudis safuZvel s warmoadgens n. d. aruTinovas naSromi `morfologiisa da sityvaTwarmoebis probl emebi (espanuri enis masal is mixedv iT) 2007 wel i: `e. piSonma sityvaTwarmoebis Teoriaze muSaobisas, erT-erT Tavis naSromSi daasaxela meqanizmi, romel sac azri mwarmobel i fuZidan warmobel i sityvisken miqvs, démarrage psychologique (anu fsiqol ogiuri gamoyofa, gagzavna). e. piSonis Tanaxmad, am mowyobil obis qmedeba, saSual ebas gvaZl evs SevqmnaT axal i sityvebi. meqanizmi, romel sac azri warmobel i sityvidan mwarmobel i fuZisken miqvs, e. piSonma daarqva amarrage psychologique (anu fsiqol ogiuri gadabmul oba, SeerTeba). azris am aparatis moqmedeba saSual ebas gvaZl evs gavigoT iseTi sityvebic, roml ebic aqamde arc gvsmenia. araproduqtiul i morfemebis gadaxedvisas, vamCnevT, rom meqanizmi amarrage, anu sityvis asociereba garkveul i struqturul i seri iT, j er kidev funqcionirebs, Tumca, SesaZl ebel ia, amao/fuW svl aze, xol o démarrage procesi rogorc Cans ukve gaCerebul ia“. moviyvanoT konteqsti, romel ic adasturebs kognituri derivatologiis Tezas imis Sesaxeb, rom yovel i enobrivi erTeul ia aris sakuTari TviTganvitarabis potencial is matarebel i:

³⁶espanuri enis nacional uri korpusis masal ebis mixedv iT.

- «Именно на взятках, имеющих материальную форму, чаще всего попадают неопытные взяткодатели и взяткополучатели» (Б. Новак. Взятка и откат).
 orive erTeul i – meliorativebi, roml ebic arviveben „damancirebel ‘
 mniSvel obas, warmomnil ni arian substantirebul i sityvaTwarmoebis
 `arsebiTi saxel i + zmna” (sufiqsaciasTan SeerTeba) sxvadasxvagvarobiT.
 okazional izmebi *взяткодаватель, взяткополучатель* gasagebia rusul i enobrivi
 cnobierebis matarebl isaTvis zustad `azris aparatis moqmedebis”
 saSual ebiT. anal ogiuri procesi mimdinareobs espanur enaSi c,
 gansxavebul i metyvel ebis nawil ebis sxvadasxvagvarobis Sedegad - `zmna +
 sufiqsi”: *sobornador, bribetaker*.

amasTan dakavSirebiT, gaanvmar toT: `magram vinaidan axal is sityvis
 warmomnisas mamotivirebel i funqciis Sesrul ebis Semdeg, sawyisi sityva
 isev rCeba enaSi da urTierTqmedebs motivirebul sityvasTan metyvel ebis
 sistemaSi, yovel Tvis aris mamotivirebel i bazis Tavisufal erTeul Si
 ukutransformaciis SesaZl ebl oba, Tanac es transformacia, ra Tqma
 unda, ar warmoadgens genetikuri fuZis `restavracias”, radgan
 xorciel deba axal , sinqronul fuZeze” (Голев: 1998, 84).

gavakeToT mcire daskvna: sityvaTwarmoebiT doneze SeiZl eba Tval i
 mivadevnoT, Tu rogor axdenen konceptual uri derivaciis procesSi
 Sepirispirebul i enebi azrebis obieqtivacias, roml ebic efuZnebian metad
 an nakl ebad ekvivalentur sawyis supoziciebs, roml ebic gansxvavdebian
 azris aqtualizaciiT, romelic, Tavis mxriv, kognituri scenis
 rel evanturia. formal ur macvnebl ebSi inaxeba informacia enobrivi
 cnobierebiT gaTavisebul i cnebis azrobriv varirebaze. codnis
 struqturebi, roml ebic obietivirdebian sityvaTwarmoebiTi model ebis
 arsenal is saSual ebiT, - es gamocdil ebis, gaazrebis, kategorizaciisa da
 samyaros Sefasebis bunebrivi struqturebia, roml ebsac inawil ebs
 mocemul i enobrivi sazogadoebis yvel a wevri. Tu sityvaTwarmoebiT
 derivaciul erTeul ebs, motivirebul ebs l eqsemebiT «деньги» (rusul
 enaSi) da “dinero”, “moneda” (espanur enaSi), davumatebT sxva erTfuZiani
 erTeul ebis erTobl iobas, roml ebic semanatikurad dakavSirebul ebs
 nominatorTa derivatebTan, aseve davumatebT enis im yvel a mdgrad
 erTeul s, romel Ta struqturaSic aris l eqsema-nominatori, an misi

erTfuZiani derivativebi³⁷, maSin Teoriul ad gamova mocul obiTi derivaciul -konceptual uri warmonaqmni, romel ic gamoxatavs rusul i da espanuri eTnosebisaTvis mTel s rel evantur informacias saanal izo real iaze.

registrSi `sityvaTwarmoebiTi" moqmedi konceptual uri derivaciis meqanizmi, CarTul ia Sepirispirebul i lingvokul turul i sazogadoebis samyaros enobrivi suraTis Camoyal ibebis global ur dinamikur procesSi. sityvaTwarmoebis doneze kavSirebis anal izi avl ens enobrivi cnobierebiT sizustis Ziebas konceptual uri azris `ful i" eqspl ikaciaSi.

lingvistikaSi cnobil ia, rom niSnis akustikuri xati es aRmniSvnel ia, misi meore Semadgenel i – aRniSnul i, xol o maTi simbiozi imdenad mWidroa, rom, rogorc e. benvenisti wers, «Вместе запечатлены они в моем сознании, вместе возникают они в представлении при любых обстоятельствах... В сознании нет пустых форм, как нет и не получивших названий понятий./.../ Для говорящего язык и реальный мир полностью адекватны.../.../ Понимаемый таким образом абсолютный характер языкового знака требует в свою очередь диалектической необходимости постоянного противопоставления значимостей и составляет структурный фонд языка» (Бенвенист: 2002 , 92-93). naSromSi gamotanil abstraqciasTan – kognitur-verbal uri struqturis „ful i" («Деньги», “Dinero /moneda”) SefardebiT Cven amovdivarT Semdegi daSvebi dan: konceptis `mniSvnel ovnoba" verbal izdeba enis struqturul i fondis erTeul ebSi, roml ebic sxvadasxva donis atraqciit afiqsireben misi sawyisi prototipul i sawyisis konceptual uri derivaciis dial eqtur process.

enis nominaciuri inventari ivseba upiratesad nasesxebi an meoreul i nominaciis saSual ebiT, anu arsebul i erTeul ebis nominaciis aqtSi gamoyeneba rogorc axal i mniSvnel obis saxel i. mocemul i kvl evis prizmaSi, meoreul i nominacia es aris konceptual uri derivaciul i procesebis enobrivi eqspl ikaciis xerxi, rogorc enobrivi, aseve araenobrivi codnis gamoxatvis xerxi, da aseve komunikaciis procesis optimizaciis saSual eba. `kognituri midgomisaTvis sxvadasxva tipisa da sxvadasxva donis (l eqsikuri da gramatikul i) enobrivi erTeul ebis

³⁷ am SemTxvevaSi sityvaTwarmoebiTi derivaciis lingvokognituri anal izi SeiZl eba gafarTovdes sityvisa da misi derivativebis val enturobis anal iziT.

funcționierebisa da gardaqmnis erTiani meqanizmis arseboba es erT-erTi ZiriTadi postul atia" (Кустова: 2000, 86). amgvarad, l eqsikisa da gramatikis erTianoba vl indeba meoreul i nominaciis sferoSi. aucil ebel ia aRiniSnos, rom `sxvadasxva mkvl evarebTan xSirad ar emTxveva terminebis `pirvel adi" da `meoreul i" nominaciis Sinaarsi./.../. pirvel adi da meoreul i nominacia... svagvarad aris warmodgenil i terminebSi „ZiriTadi" da `modificirebul i"; `siRmiseul i" da `zedapirul i" (Вардзелашвили: 2000, 62-63). mocemul kvl evaSi meoreul i nominaciis movl ena gageba rogorc `mza enobrivi erTeul ebis gamoyeneba axal xatebTan" an `enaSi ukve arsebul i xerxebis gamoyeneba dasaxel ebis axal i funciit" (Телия: 1988, 117), aseve rogorc ZiriTadi nimiraciisa da siRmiseul i, modificirebul i nominaciis dapirispireba.

anal izis l ogikidan gamomdinare, `sityvaTwarmoebis" registri, iseve, rogorc `sintaqsuri", `metaforul i" (movl enis farTo gagebiT), `frazelogiuri", ful is nominaciis al ternatiul i xerxi", `transderivaciul i", `terminol ogiuri" da registris `diskursul i" cal keul i erTeul i da kol okaciebi, SeiZleba gaerTiandes interregistrSi `meoreul i nominacia". naTqvamis safuZveli aris lingvistikaSi miRebul i meoreul i nominaciis SedegTa daxasiaTeba da maTi kl asifikacia: warmoebul ebi rogorc morfologuri Semadgenel iT, aseve azrit; enobrivi xrxebis damokidebul ad, roml ebic gamoiyeneba axal i saxel ebis SeqmnisaTvis; `saxel i-real oba" Sefardebis maxasiaTebl iT. xerxebis tipebad gamoiyofa sityvaTwarmoeba, sintaqsuri transpozicia, romel ic ar cvl is gadaazrebul i erTeul is material ur saxes da qmnis sxvadasxva tipis mraval mniSvel ian sityvebs da frazeol ogizmebs, da semantukur transpozicias. sinamdvil is saxel iT aRniSvnis maxasiaTebl ebSi gamoyofen meoreul i nominaciis or tips: avtonomiurs da araavtonomiurs (iribs). avtonomiuri nominacia es sityvebis meoradi mniSvel obebia, roml ebic iZenen damouki debel nominatiur funcias da asaxel eben obieqturi real obis ama Tu im fragments, mis niSans an qmedebas avtonomiurad, erTi saxel is bazaze. am SemTxvevaSi `l eqsikuri erTeul ebis amorCevisa da kombinaciis kanonzomierebebi damokidebul ia... mxol od maT mier miniWebul mniSvel obaze, romel ic amitom ganisazRvreba rogorc Tavisufal i"

(Телия: 1990, 336-337). magal iTad: *золото, кануста, бабки, гроши, oro, pasta, viruta, tela, cartón, plata, manteca* da sxv.

araavtonomiuri (iribi) nominaciisas axal i enobrivi azri `yovel Tvis efardeba Tavis aRniSnul s iribad, mocemul i kombinaciisaTvis semantikurad sayrdeni dasaxel ebis saSual ebiT" (iqve). magal iTad: *презренный металл, звонкая монета, золотой дождь, желтый дьявол, золотой телец, el becerro de oro, ponerse las botas, del ala* da sxv. mocemul i kognituri xerxis mTavari meqanizmi xorciel deba ori gansxvavebul i obieqtis saerTo niSnebis asociaciuri kombinaciis saSual ebiT. araavtonomiuri (iribi) nominaciis safuZvel s Seadgens metaforizaciis procesi, romel Sic, n. d. aruTinovas si tyvebiT, «стали видеть ключ к пониманию мышления и процессов создания не только национального, специфического видения мира, но и его универсального образа» (Арутюнова: 1990, 6). Sevadar oT, magal iTad: *universal uri metafora золотой телец // becerro de oro, купаться в золоте // nadar en oro, сидеть на деньгах// estar montado en dólares* (xatebis damTxveva) da nacional ur-specifikuri: *набивать карман, звонкая монета, полная чаша da dar un pelatozo* (uecrad gamdidrebul ze; si tyvasi tyviT: burTis dar tyma), *pez gordo* (si tyvasi tyviT: msuqani Tevzi), *pájaro gordo* (si tyvasi tyviT: msuqani Citi). `dakavSirebul i mniSnel obis semantikuri struqturaciis irib-mawarmoebel i xerxi ganapirobebs misi gamoyenebis kanonzomierebebsac – amorCevas da kombinacias im si tyvebTan, roml ebic warmodgebian rogorc sayrdeni dasaxel ebebi da romel Ta meSveobiTac, anu, iribad, dakavSirebul i mniSnel oba efardeba samyaros (Телия: 1981, 260). magal iTad, espanur enaSi metafora *reajuste de precios* yovel Tvis niSnavs fasebis momatebas, arasdros dawevas.

meoreul i nominaciis orive saxeobaSi nominaciis aqtis erT-erTi ZiriTadi etapi aris konceptual uri niSnis amorCeva: `radgan si tyvas ar SeuZl ia warmoadginos sagnis yvel a Tviseba da unari aqvs daaxasiaTos sagani mxol od randenime niSnis mxridan, utovebs ra sxva niSnebs nebismieri sxva saSual ebebiT maTi aqtual izaciis srul Tavisufl ebas, roml ebic enobrivi sistemis gankargul ebaSia, ama Tu im motiviT (avtorisaTvis) romel ime arsebiTi niSnis an niSanTa aqtual izaciisaTvis meoreul i nominaciis gamoyeneba ufro metad kanonzomieria. amasTanave,

niSnadebi SeiZl eba iyvnen sagnis ara arsebiTi niSnebi, aramed okazional uri an romel ime damatebiTebi” (171). orive enaSi samyaros yofiTi suraTis erTeul Ta umravl esobas, roml ebic miil tvian model irebadi struqturisaken, axasiaTebT Semfasebl obiTi niSnebis zrda ful Tan da mis ekvival entebTan mimarTebaSi, ful is dagrovebsTan anu, simdidresTan, mdidar an Rarib adami nebTan, uecrad gamdidrebul ebTan. am SemTxvevaSi arc ise axl o monaTesave enebis Sedareba avl ens cal keul i enisaTvis universal uri da tipiuri azrobrivi komponentebis arsebobas, magal iTad, erTeul ebSi uaryofiTi konotaciis universal uri siWarbe, ful iani xal xis Semfasebel i: *pez gordo, pájaro gordo*. amastanave, transpoziciis semantikuri Suamaval i, romel ic niSnis verbal izacias emsaxureba, SeiZl eba iyos rogorc universal uri, aseve nacional ur-kul turul ad markirebul i. SevadaroT: kol okaciebi *как сыр в масле* da *atar los perros con longanizas* (si tyvasi tyviT: daaba ZaRI i ZexviT). real izacia diskursSi:

Реализация в дискурсе: «- Ты меня только выручи, я тебя откуплю. Как сыр в масле кататься будешь. — Разбежалась, откупит она меня. [Елена Хаецкая. Синие стрекозы Вавилона/ Человек по имени Беда (2004)]³⁸ и “Mi primo dice que en Alemania se gana muchísimo dinero y se trabaja muy poco. Ni que allí se ataran los perros con longaniza” (76). si tyvasi tyviT: Cemi biZaSvil i ambobs, rom germaniaSi ful i kargad iSoveba, Tan cota unda imuSao. cxovroben rogorc *как сыр в масле*). dadgenil i tendencia ufro metad naTI ad aris warmodgenil i kol okaciebsa da frazeol ogizmebSi. nacional ur-markirebul i niSnis eqspl ikacia espanur lingvokul turaSi „ful i – simdidre – sasi amovno/l amazi/araCveul ebrivi” ganvixil oT frazeol ogizmis magal iTze toponimiT Perú an variantiT Potosí, romel ic enaSi damagrda Semfasebl obiTi maxasiaTebel iT: “Perú: valer u.p.u.c. un Potosí/un Perú (si tyvasi tyviT: uRirs adami ans/sagans potosi/peru). kul turol ogiuri informacia: potosi aris bol iviis raioni, romel ic cnobil ia Tavisi kol umbamde periodis vercxl is maRaroebiT, asaxierebs grandiozul obas, simdidres, didebul ebas, xol o peru asociardeba inkebis oqrosTan, romel sac espanel i dampyrobl ebi didi raodenobiT agzavni dnen

³⁸rusul i enis nacional uri korpusis masal ebis mixedviT.

samSobl oSi. diskursul i realizacia: “Ese chico vale un Potosí: es educado, culto, guapo, elegante, tiene un buen trabajo” (76). es axal gazrda kaci namdvil i oqroa: kargad aRzrdil i, ganaTI ebul i, l amazi, da el eganturia, mas kargi samsaxuri aqvs). rusul l ingvokul turaSi kol okacia *не было ни гроша, да вдруг алтын* asaxavs nacional ur-markirebul i konceptual uri niSnis konceptual izacias *разбогатеть можно каким-то чудесным сказочным образом*: «Вдруг» – это псевдоним излюбленного национального героя Емели-Иванушки, у которого «не было ни гроша, да вдруг алтын» – по щучьему велению, по моему хотению. [Юрий Буйда. Щина // «Знамя»,2000]³⁹. subieqturi interpretacia: «Не было ни гроша, и вдруг алтын... хотя и алтына тоже нет, а есть непонятно что».⁴⁰

meoreul i nominaciis erTeul ebi, rogorc paragrafSo moyvanil i magal iTebidan Cans, SeiZl eba miekuTvnebodnen rogorc enis, aseve metyvel ebi sistemas, rac mowmobs mocemul i procesis obieqtur-subieqtur xasiaTze: erTis mxriv, xdeba denotatis obieqturad arsebul i niSnis arCevani, meores mxriv, mocemul i arCevani atarebs individual ur xasiaTs, vinaidan efardeba pragmatul i intenciebiT, sametyvel o situaciis konteqstiT. Sepirispiirebul i enebidan moyvanil i magal iTebi mowmoben imaze, rom meoreul i dasaxel ebi niSnebi, gamowveul i asociatiuri azrovnebiT, Seesabamebian arapirdapiri mniSvnel obis iseT azrobriv niSnebs, roml ebic efardebian real iaze „ful i” eqstral ingvisturi codniT Tu fonuri codnebiT mniSvnel obis Sinagan formaze da dakavSirebul ni arian enis matarebl ebi mental itetis Tavi seburebebtan.

terminol ogiuri l eqsika Cven mier aseve ganixil eba interkategoriul registrSi „meoreul i nominacia”. termini aris special ur codnaze informaciis matarebel i, gansaxierebul i enobriv formaSi, is unda iyos maqsimal urad erTmniSvnel iani. funqcional uri Tval sazrisiT, principul ia piroba: maqsimal urad zustad gadmosces special uri codna, aucil ebel i mecnierul i da profesional uri komunikaciisaTvis. ekonomikuri l eqsikis ZiriTadi masivi, Semaval i konceptual izerebul sferoSi `ful i” Sepirispiirebul enebSi miekuTvneba erTdroul ad viwro terminol ogiur `qveenaz”, da zogadsamecnieros,

³⁹ rusul i enis nacional uri korpusis masal ebi mixedviT.

⁴⁰ rusul i enis nacional uri korpusis masal ebi mixedviT.

I eqsikonis Semadgenl obas, romel ic fiqsirdeba I eqsikografiul wyaroebSi, da enis I eqsikonis ZiriTad fondSi: *капитал, накопление, дензнак, наличные деньги, capital, dinero corriente, dinero de plástico, dinero interbancario, dinero interbancario, dinero líquido, papel-moneda*. amasTanave, rogorc v. p. denisovi (1984, 157) aRni Snavs, si tyvebis es j gufi akavSirebs ekonomikis social uri enasa da sal iteraturo enas. terminebis nominaciisaTvis yofiT i da I literaturul i enidan nasesxoba warmoadgens universal ur movl enas, vinaidan metafora samecniero enisaTvis `moxerxebul ia", radgan gamoxatavs usnobs nacbobiT, imis mesveobiT, rac enobrivi gamocdil ebiT ukve gaTavisebul ia: *денежная вуаль, черные деньги, отмывать деньги, денежная иллюзия, поток денег, денежный голод, валютная змея (установленное с марта 1973 г. соотношение курсов валют ФРГ, Франции, Бельгии, Голландии, Люксембурга, Дании, Швеции, Норвегии. К странам, не входящим в данное соглашение, применяют систему плавающих курсов. Словарь экономических терминов: 1996), денежные впрыскивания, долларовые инъекции, потолок цен, inyección de dólares, ilusión de dólar, escasez de dinero, precio techo, flujo de dinero, dinero negro, moneda de serpiente, blanqueo de dinero, dinero a un día (saxsrebi, romel sac sesxul oben sesiis daxurvidan meores gaxsnamde, anu konkretul i droiT nasesxebi ful i), dinero circulante (saxsrebi, rasac fl obs kompania nebismier drois monakveTSi) da sxv. orive Sepirispirebul enaSi terminol ogiuri I eqsikonis SeqmnaSi did rol s asrul ebs zedsarTavis saxel i «черный»/"negro", romel sac Semoaqvs rusul i da espanuri enisaTvis `negatiuri eqspresiis" universal uri sema da asrul ebs saniSnebel i nominaciis funqcias: *черная касса, черный курс, черный рынок, черный откат, черный нал, taquilla negra, curso negro, mercado negro, efectivo negro*. Gvxvdeba profesitul ad terminirebul i frazeol ogizmebi, roml ebic frazeol ogizmebis omonimebia, arsebul i adre orive enaSi: *золотая лихорадка/rebatija de oro* (swrafad gamdidrebiS Sesazl ebl oba) da igive frazeol ogizmi terminis funqci iT: *«бегство» от нестабильных валют к золоту и периодическое повышение его цены* (Словарь экономических терминов: 1996).*

SepirispirebiT pl anSi gansakuTrebiT unificirebul ia terminol ogiuri I eqsika, romel ic eqstral ingvisturi faqtorebis meSveobiT ZiriTadad nasesxebia orive enaSi. kidev erT universal ur movl enad iTvl eba ena-donoridan sesxeba, romel sac Tanamedrove rusul i da espanuri enebisaTvis saanal izo sferosTan SefardebiT (cnobil i

obiecturi faqtorebis gaTval iswinebiT) warmoadgens ingl isuri ena. Tval i mi vadevnoT: *Shadow economy* – теневая экономика da *economía sumerjida*, *stop price* – стоп-цена da *detener precio*, *soft dollars* – мягкие доллары da *dólares blandos*, *price umbrella* – зонтик цен da *el precio umbrella*. Taviseburebad SeiZl eba CavTval oT ucxouri terminebis Seguebis tendencia mimrebi enis enobriv sistemaSi: internacional urisa da nacional uris seerTeba terminSi. amasTanave, Tu ingl isuri terminebisavis metaforizaciis procesi aris pirvel adi da ar aris ganpirobepul i, maSin Sesabamisi rusul i da espanuri terminebis metaforul oba aris meoreul i maxasiaTebel i, ganpirobepul i kal kirebiT. I eqsikuri «трансфер» терминов осуществляется с уже готовым вторичным наименованием. Но даже если вторичному семиозису подвергаются соотносимые лексические эквиваленты английского и принимающего языка, «полной идентичности не наблюдается, поскольку в этом случае различия проявляются на уровне семантической и морфологической деривации» (Ивлиева: 2011, 156). avtoris monacemebiT, espanur enaSi termins *“dinero electrónico/el eqtronul i ful i”* aqvs nakl ebi warmoebul i, vidre termins *“electronic money”* ingl isur enaSi. garkveul paradigmul rigebsi l akunebis arseboba mommobs Sesaswavi terminol ogiis arsebiT CamorCenaze espanur enaSi. vfiqrobT, rom mocemul i faqti vrcel deba biznesisa da ekonomikis sferoSi rusul i enis terminol ogiur l eqsikazec, rac, rogorc ukve iTqva, dakavSirebul ia eqstral ingvistur faqtorebTan.

meoreul i nominaciis erTeul Ta kontrastul i anal izi, romel ic ayal ibebs `ful is” konceptual izirebul zonas, demonstrirebs:

- anal ogiuri xatebis eqspl ikacias rusul da espanur l ingvokul turebsi (konotaciis damTxvevisas): *купаться в золоте* – *nadar en oro*, *мошна* – *bolsillo*, *купаться в деньгах* – *estar mal con su dinero* da sxv.;

- xatebis eqspl ikacia, universal uris ara marto espanuri da rusul i, aramed monaTesave civil izaciis mqone l ingvokul turebiTvisac: *золотой телец*, *becerro de oro*, *набоб*, *nabab*, *nababo*, *черные деньги*, *dinero negro*, *деньги не пахнут*, *el dinero no huele*;

- xatebis eqspl ikacia, roml ebic gamoxatvis pl aniT ar aris igive, magram emTxveva Semdegi msgavsi komponentebiT: ful is Senaxvis adgil i, Sroma, ful is ganusazRvrel i raodenoba, masal a (oqro, vercxl i,

spil enZi da a. S.) da faseul i sagnebi, Sefardebul i ful Tan, kvebis produqtebi: *денежный мешок, хлеб, капуста, пот, кровь, куча денег, прорва денег, медяку, bolsa, pasta, manteca, lana, harina, canela* da a. S.;

- xatebis eqspl ikacia, roml ebsac erT-erT Sepirispirebul enaSi ar aqvT anal ogi: *деньги на ветер, полная чаша, pez gordo, del ala*; xatebis eqspl ikacia, roml ebic Camoyal ibdnen cal keul i xal xis istoriul i warsul is unikal urobiT: *жить, как барин, жить, как буржуй vs. vivir como un marquiés* + rogorc marki zi;

- universal uri antropomorful i kodis realizacia orive enaSi: *живые деньги, деньги уплывают, dinero desaparece, dinero flota*;

- universal uri principis ganxorciel eba orive enaSi: meoreul i nominaciis erTeul ebi SeiZi eba miekuTvnonrogorc enis, aseve metyvel ebis sistemas;

- `ful is" sferodan terminol ogiuri l eqsikis Camoyal ibebisa da Sevsebis procesis unifikacia; yofiTi cxovrebidan an l iteraturul i enidan nasesxoba, upiratesad metaforebis, da ucxoenovani nasesxobebi; rusul i da espanuri terminebis metaforul oba es aris meoreul i maxasiaTebel i, ganpirobepul i kal kirebiT: **Shadow economy** – *теневая экономика* da *economía sumerjida*, **stop price** – *стоп-цена* da *detener precio*, **soft dollars** – *мягкие доллары* da *dólares blandos*, **price umbrella** – *зонтик цен* da *el precio umbrella*;

- konceptual uri struqtura „ful i” («Деньги»/”Dinero/moneda”) xasiaTdeba semantikuri, derivaciul i, funqcional uri da kognituri aspeqtebis korel aciiT da warmodgenil ia dasaxel ebis kontinuumiT, romel ic yofiTi da samecniero enis kuTvnil ebas warmoadgens.

enis struqturul i fondi eZl eva mol aparakes, raTa moaxdinos samyaros suraTis cnebebis verbal izeba, maTi aRwera, dinamikuri situaciebisa da cvl il ebepis verbal izaciisTvis, romel ic mimdinareobs danawevrebul i prototipul i kognitur-denotatiur situaciaSi, da romel ic dakavSirebul ia ama Tu im obieqtTan. «Носитель языка сравнивает подлежащий языковому обозначению «денотативный материал» с прототипом и решает, подводим ли он под прототип... (Кустова: 2000, 87).

Catarebul i anal izi cxadyofs hipotezas imis Sesaxeb, rom Sepirispirebul i enebis erTeul ebi, gaerTianebul ni konceptSi `ful i”

(«Деньги»/«Dinero/moneda»), dakavSirebul ni arian struqturis invariantTan rogorc misi variantebi – konceptual uri derivatebi ganzogadebul i determinirebul i Sinaarsis, motivirebul is sawyisi kognitur-denotatiuri situaciT. maTi `urTierTgadasvla” damokidebul ia kognituri sceniT ganpirobepul i fokusze, romelic aseve ganpirobebis semantikuri sistemis diapazonSi konceptual uri Sinaarsis interpretaciis rakurss. fokusi, romlis prizmaSic danaxulia realia, SeiZleba xeli Seuwyos axali nominatiuri erTeulebis Seqmnas ukve arsebul is bazaze. Sedegad axali erTeulebis warmoqmna SeiZleba moxdes `konceptual uri siRmis” (Жаботинская: 2010, 13) erTi da imave an sxvadasxva doneze, rac enobrivi doneze konkretul i erTeulis atraqciis doneze vlindeba misi SefardebiT struqturis prototipul elementTan. maSasadame, saubaria ori procesis sinTezze: kognituri, codnis axali zonebis `gamxsneli”, da enobrivi, romelic am codnebis reprezentacias uzrunvel yofs.

II. 3. konceptis „fuli” («Деньги», «Dinero/moneda») aqsiologiuri komponentis derivaciis analizi

kognituri scena, romelic Seicavs konceptual uri derivaciis meqanizms da adgens amosavali prototipuli sawyisis niSanTa aqtualizaciis fokuss, dakavSirebul ia qmedebis normebTan, ganwyobebTan, orietirebTan da wesebTan, romelic Camoyalibda konkretul lingvokul turaSi obieqt fulTan dakavSirebiT. konceptis `fuli” prototipuli elementis konceptual uri derivaciis TaviseburebaTa Semdgomi analizi rusul da espanur lingvokul turaSi, dafuznebul ia lingvokul tuologiis debulebaze imis Sesaxeb, rom kulturni konceptebis ganmasxvavebeli niSani, cnebiTTan erTad, aris xatobrivi Semadgeneli da faseuli obiti komponentis arseboba (Ю. С. Степанов, В. И. Карасик, В. А. Маслова да sxv.).

fulze, anu fulis xatze warmodgenis Seqmna, ganisazRvreba faseuli obiti orientirebiT, socialuri ganwyobebiT, qcevis normebiT, stereotipebiT, crurwmenebiT. `socialuri warmodgenebis Ziritadi funciebi – Seqmnis stabilurobis dacva, faqtebis interpretacia da

maTi CarTva individSi arsebul samyaros suraTSi" (Абульханова: 2002, 91). zogierTi warmodgena, raTa gaxdes miRebul, saWiroebs pirovnuL Zal isxmevas, zogierTi SeiZl eba daibl okos, zogis gaTaviseba avtomaturad xdeba, warmodgena SeiZl eba iyos spekul aciuri (gonebaWvretiTi) abstraqciebi, an gamoxatavdes pozicias, an gaxdes pirovnebisaTvis safuZvel i, dasayrdebi (iqve). fsiqikuri xati, a. n. I eontievis mixedviT, Sedgeba grZnobiTi qsovil isgan, mniSvnel obisgan da azrisgan, romel ic qmedebis procesSi garegani zemoqmedebis zegavl eniT transformirdeba. Sesabamisi xatebi gamoixateba mniSvnel obebis individual ur sistemebSi. xati (suraTi) gaigeba rogorc adamiანis fsiqikaSi sagnobrivi samyaros anarekli, gasaSual ebul i sanobrivi mniSvnel obebiTa da Sesabamisi kognituri sqemebiT, da daqvemdebarebul i cnobier refl eqsias (Леонтьев 2004, 268). xatisaTvis, rogorc yofiT cnobierebaSi movl enis reprezentaciis produqtisaTvis Tvisobrivia Secnobili da Seumecnebeli komponentis SeTanxmeba, aseve kontekstis asaxvis racional uri da emociuri urTierTkavSiri. xatebi da verbal uri procesebi ganimarteba rogorc damoukidebel i da al ternatiul i, magram amasTanave urTierTqmediTebi da urTierTsemavsebel i kodirebul i sistemebi, mexsierebaSi reprezentaciis formebi. `xatebi exmareba verbal izacias da, piriqit, verbal uri reprezentacia atarebs damatebit informacias obieqtis Tvisesebze, roml ebic ar aris mocemul i `grZnobiTad" (Гостев: 1992, 16–17). ful is xatSi Cven gavigebT kompl eqsur, social urad determinirebul warmoadgenaTa sistemas ful ze da masTan dakavSirebul damokidebul ebebs kol eqtiur cnobierebaSi da cal keul i enobrivi pirovnebis cnobierebaSi.

adamiანი azrovnebs social ur qmedebaze, fl obs ra sxvadasxva SemTxvevis mizezebisა da kvl evebis sakuTar impl icitur Teorias. igi amyarebs urTierTobebs garSemomyofebTan, viTardeba, izens sakuTar cxovrebiSeul gamocdil ebas – praqtikul s da sul iers. a. a. kapustinma kompl eqsuri socil ur-fsiqol ogiuri kvl evis safuZvel ze, romel ic gul isxmobda sxvadasxva social uri j gufebis ful Tan damokidebul ebis kvl evas, gamoavli na, rom adamiანebs, roml ebic pirovnuLi simwifis sxvadasxva doneze arian, ful Tan aqvT diferencirebul i damokidebul eba, rac damokidebul ia monetarul moTxovnil ebebsა da maTi dakmayofil ebis

doneze (Капустин: 2001). გ. ე. ბელიცაია ტვი ის, რომ ფულთან დაკავსებულ პიროვნული დამოკიდებულები გამოიხატება მათი მატერიალური უზრუნველობის უარყოფითი, მისი მოპოვების ხერხების და მატერიალური უზრუნველობის დაკავსებულ სუბიექტურ განცდების (2003, 123). ე. ი. გორბაჯოვა და ა. ბ. კუპრეცენკო არნისნავენ ფულთან დაკავსებულ უარყოფითურ და ეტიკურ კატორიებს სორის კავსის, ფულთან მიმართებაში ხაზს უსვამენ უნებრევი-უინარმდეგობრივ ურთიერთობის ოპოზიციას «деньги – добро/деньги – зло» (166). ამგვარი მიდგომის კანონიერება დასტურდება გ. ა. გაივარონსკაიას (165) მიერ წარმოდგენილი კვლევითი მასალის «Содержание социальных представлений о деньгах у студентов». ავტორის მიერ დადგენილია, რომ 52 სტუდენტთან, რომელთაც შესთავაზეს აზრობრივი ამოცანა ავტორთან ფულთან დაკავსებულობის თვითუარყოფითი უარყოფითი, უმრავლესობამ სიტუაციის განცდა (სესწორება, უარყოფა, წამატება); 5% უარი თქვა ექსპერიმენტის მონაწილეობაზე, რაც ავტორის მიერ ასევე დასტურდება როგორც მათი დამოკიდებულება სამართთან და საკუთარ თავთან; იოკლი სე ფრაზებით დაწერილი პასუხების შემთხვევების. პასუხების ფულთან დამოკიდებულების დიაპაზონი დგინდება ანტიტეზით: «Деньги ложная ценность. Они формируют человека – потребителя, меркантильного и подчас трусливого» (მამ. 20 ვლის) და «Деньги существуют для удовлетворения потребностей, для повышения самооценки личности. В моем понимании деньги показывают уровень адаптивности человека к жизни, его интеллект» (კალ . 20 ვლის); «Лично для меня деньги очень важны, так как без них я не смогу осуществлять свои желания и потребности» (კალ . 21 ვლის). პირობითად სასუალო პასუხად შეიძლება გაითვალისწინოს: «Для меня деньги не главное, но они мне необходимы, что бы нормально существовать» (კალ . 19 ვლის). ოკმის სინარსის ანალიზისას გამოვლინებულ ფულთან დაკავსებულობის უარყოფითი (დესკრიპტორები), გაანალიზებულ რაიონების ერთეულები როგორც სიტუაცია, უინადარდება, თემა, იდეა, პერსონაჟი და სხვებისეული სიტუაციის მაგალითია. ფულისადმი დამოკიდებულების აწერისას გამოვლინებული იყო შემდეგი: ა. ფულის დასაწყისობა რესპოდენტისათვის, გახსნილი შესაძლებლობები, მისი მოპოვებისთან დაკავსებულობის პერსპექტივები; ბ. ფული როგორც კონფლიქტის მიზეზი (სიდაპიროვნული, უარყოფითობის). ფულისადმი დამოკიდებულების აწერისას პირობითად შესაძლებელია დაიყოს «боротებიდან» «სიკეთედ». ეს იმას მოწმობს, რომ განსხვავებული აწერისას – ეს, უპირველესად ამ ხატის აწერისა და

gagebis tipebis gansxvavebul obaa, anu intel eqtual uri qmedebis Tavi seburebebSi" (165).

g. a. gaivaronskaia meTodikis gamoyenebiT, 2011 wl is seqtemberSi anal ogiuri gamokiTxva CavatareT 30 studentTan da doqtorantTan granadis universitetSi (espaneTi): 16 gogona da 14 biWi. Sevsebul i furcl is Cabarebisas formal uri pasuxebS upiratesad erTvoda Semdegi tipis frazebi: "Qué puedo decir, todos saben qué es el dinero", "el dinero es el dinero, moneda", "¿qué pensar acerca de él? Si hay, es bien" (ra SemiZl ia vTqva, yvel am icis ra aris ful i", `ful i ful ia", `da ra unda ifiqro masze? Tu aris, kargia"). iseve, rogorc gaivaronskaiaS gamokiTxvaSi, Segrovil masal aSi pirobiTad saSual od SeiZl eba CavTval oT Semdgi pasuxi: "Para mí, el dinero no es importante, pero lo necesito para..." (CemTvis ful i ar aris mTavari, magram me is mWirdeba, raTa...):

- a. Continuar la educación (swavl is gagrZel eba) (qal ebi da vaJebi);
- b. No depender de los padres (ar iyo damokidebul i mSobl ebze) (qal ebi da vaJebi);
- g. Sentirse libre, no humillarse (Tavis igrZo TavisufI ad, ar damcirde) (upiratesad biWebi);
- d. Ayudar a la familia (oj axis daxmareba) (vaJebi da qal ebi);
- e. Viajar, tener cosas buenas(mogzauroba, kargi nivTebis qona) (qal ebi da vaJebi);
- v. No envidiar a otros (sxvisi ar gSurdes) (upiratesad qal ebi);
- z. Hacer un buen comienzo en la vida (gaakeTo kargi starti cxovrebaSi) (upiratesad vaJebi);
- T. Resolver los problemas fácilmente (iol ad gadaWra probl emebi) (vaJebi da qal ebi).

pasuxebSi fiqsirdeba ful is Semfasebl obiTi maxasiaTebel i: a.ful i aris грязь/обман, suciedad, mentira; b. ful i aris yvel aferi an araferi; g. ful i - сила/свобода, poder, fuerza, libertad.

ra Tqma unda, ganzogadebisTvis aucil ebel ia pasuxi-deskriptorebi dal agdes sxvadasxva asakobrivi da social uri j gufis mixedviT, aseve moxdes maTi genderul i niSnit detal urad dal ageba da a. S. ase magal iTad, m. iu. semionovi amtkicebs, rom `ful isadmi damokidebul eba

aris dinamikuri movl ena, romelic adamianis ganvitarebis procesSi yal ibdeba da gansazRvreba fsiqosocial uri faqtorebiT" (178). davamotoT, rom movl enis dinamizmi vl indeba ara mxol od cal keul i pirovnebis individual ur cnobierebaSi, aramed kolektiurSi. social uri warmodgena rogorc social uri azrovnebis sabaziso procedura, dakavSirebul ia subieqtis damokidebul ebaze socil ur sinamdvil esTan da aris yofiti kolektiuri codnis gansakuTrebul i forma, gaTavisebul i cal keul i subieqtis mier.

amasTanave, Tu Cven mier miRebul monacemebs SevuspirispirebT g. a. gaivaronskaias monacemebs, SeiZleba davaskvnaT, rom damokidebul eba ful isadmi es aris cxovrebiseul i pozicia, pirovnebis damokidebul ebis erTiani sistemis universal uri komponenti, romel Sic asaxul ia individual uri, subieqtur-Semfasebl obiti, ful isadmi rogorc sinamdvil is obieqtisadmi, saarcvno midgoma. ful isadmi damokidebul ebebi Seicavs pirovnul gamocdil ebas, ara mxol od ful isadmi mopyrobas, aramed ful is sababiT sxva adamianebTan urTierTqmedebis pirad gamocdil ebas specifikur sociokul turul situaciaSi. universal uria rogorc cal keul i lingvokul turis SigniT, aseve arc Tu ise axl omonatesave rusul i da espanuris kontrastul analizSi, ful isadmi ormagi damokidebul eba. SesaZloa, ful isadmi amgvარი damokidebul eba aixsnas saerto adrekrisianul i tradiciebis gavleniT (amis Sesaxeb ix. naSromis II. 1 paragrafi), romel Ta zegavl enac daetyo sameurneo etikis bevri saerto principebis Camoyal ibebas ukve SuasaukuneebSi. `Sromis rogorc gadarcenis saSual ebis dadebiti Sefaseba da rogorc erTaderTi zneobrivad gamarTlebul i sakuTrebis wyaro, piradi motxovnil ebebis dasakmakofil ebl adaucil ebel i qonebis fl obis kanonierad aRiareba, simdidris win siRaribis gandideba – es yvel aferi sasiketod aisaxeboda mcire mewarmeebis cnobierebaSi da maT Sromas szenda maral sul ier Rirebul ebas. gabatonebul i kl asis cxovrebis wesi, romelic uqmad arsebobda gl exebisa da xelosnebis xarj ze, ar pasuxobda am principebidan arc erTs. Cagrul ebs unda exadaT feodal ebisa da mdidari adamianebisaTvis zneobrivi xarki. qvel moqmedeba, gul uxvoba, l oca da sinanul i, sal ocavad siarul i, umcrossi vajebis mRvdl ebad Sedgoma, xolo qaliSvil ebis monasterSi

gagzavna, sul ieri anderZi ekl esiis sasargebl od, da sabol ood, cal keul i cnobadi piris ber-monazvnr cxovrebaSi wasvl a – aseTia kompensaciis zogierTi saSual eba codvebisTvis, rac Tan sdevda simdidresa da sazogadoebaSi maRal i mdgomareobas, es ki gardauval i iyo Suasaukuneebis qristianisaTvis” (Гуревич: 1999, 248).

SeiZl eba gamoiTqvas varaudi Tanamedrove tendenciis universalizmze, roml is formul irebac m. hofmanma moaxdina: `sabazro civilizaciama moaxerxa adre Camoyal ibebul i urTierTobis bevri forma, damyarebul i moral ur normebze, simpatia-antipatiaze, siyvarul sa da siZul vil ze, Caeyenebina zusti ekonomikuri normebis, gamoTqmul i tendenciebisa da kanonebis kal apotSi. man adamianebebs urTierTobebis stiqia Casva maTematikurad gamoTvl il, racional ur rigSi, sadac uangaroba, damyarebul i grZnobesba da emociებზე Cans rogorc uimedo atavizmi, mxol od mimaval i an wasul i iracional uri epoqis mogoneba. Zvel, wasul civilizacias eZaxdnen humanisturs, radgan masSi adamiani, Human, iyo yvel a sagnis sazomi, dRes yvel afris sazomi da TviTon adamianisac gaxda ful i” (167). rusi da espaneli xal xis mdebareoba aRmosavl eTsa da dasavl eTs Soris ganapirobebs am xal xis bevr rameSi msgavs TviTmyofadobas: sul ierebisa da emociional urobis siWarbel ogikasa da racional urze, qristianul Rirebul ebebTan pozitiuri damokidebul eba, frTxil i damokidebul eba yvel afer axal Tan, Zvel i tradiciebis erTgul eba, emociuroba da gamZafrebul i midrekil eba gancdebisadmi, SemoqmedebiTi warmatebebi l literaturaSi, poeziaSi, dramaturgiasa da ferweraSi, xanmokle nebisyofo da miznis misaRwevad mTel i Zal isxmevis gamoyeneba, rac maTTvis did interest warmoadgens da a. S. (Крысько В.Г. Этнопсихологический словарь: 1999, masal ebis mixedviT). CamonaTval ma cotaTi Searbil a m. hofmanis gamoTqmul i azris simZafre, magram aRniSnavs konceptual uri derivaciul i procesebis dinamikis Sesazl o mimarTul ebas saanal izo struqturis SigniT da masSi axal i el ementebis gaCenas. amasTan konstanturi da civil izebul i universal ias warmoadgens adam smitis formula: `gamdidrde – niSnavs miRo ful i; erTi sityviT, yofiT enaSi yvel a mimarTebsaSi simdidre da ful i aRiarebul ia erTnair cnebebad”. zustad es formula warmoadgens, Cveni azriT, gamoTqmul i varaudis verifikacias imis Sesaxeb, rom

konceptual uri derivacia efulzeba konceptual uri kompoziciurobis principebisa da konceptual uri integraciis meqanizmebze, roml ebic Sefardebis da Sedarebis, daSenebis, ganviTarebis da integraciis kognitur meqanizmebSi xorciel debian. CamoTvli il i dinamikuri procesebis qmedebis Sedegad cnobiereba afiqsirebs ori mental uri sferos SeerTebas: «деньги»/dinero da «богатство»/riqueza, sadac transfers warmoadgens cnebiTi zona `gaxde mdidaria, anu, moipovo, miiri bevri ful i”.

Cveni kvlevis saerto ganwyobidan gamomdinare, vtvli iT: gamokitxvis safuzvel ze gaketebuli arwerili elementebi da daskvnebi, mommoben fulis sinagani semantikis implicituri azrebis, da socialuri warmodgenebis arsebobas, dakavSirebul sfultan rogorc yofiti kol eqturi codnis formebi da mommoben fulze warmodgenis kavSirs eTikur kategoriebTan, Tumca `sinamdvil eSifuli ver iqneba verc sikeTe da verc boroteba” (Крысько. Этнопсихологический словарь: 1999).

rogorc respodentTa pasuxebidan cans, fulis faseul obiti gaazreba, romelic zemoqmedebs cnobierebaSi mat xatze, Seicavs rogorc racionaluri, aseve emociur Semadgenel sac. vvaraudoBT, rom realia `fuli” CarTulia faseul obiti kavSirebis obieqtTa wreSi, roml ebic Sesazlebia Seupirispirdnen dihotomiebSi `sikeTe-boroteba”, `dasvebuli-akrzaluli”, samarTliani-usamarTlio”. faseuloba ar warmoadgens romelime nivTis Tvisebas, `aramed arsi da amavdroulad obieqtis srul fasovani yofis piroba” (Философский энциклопедический словарь: 2010); «Ценность – приобретенное, усвоенное из опыта обобщенное и стабильное понятие о том, что является желательным; это – тенденция выбора и критерий постановки целей и результатов действия. Ценность – это «этические приказы», управляющие действиями людей; это – экспликация того, какой смысл и какое значение люди придают своим действиям» (Калеви: 2000, 5.3.2. Ценность).

faseul obebi Seiswavleba fil osofiasa da kul turis TeoriaSi, sadac ganmar teba rogorc adami anuri miswrafebebis proeqcia (haidegeri). faseuloba warmodgeba rogorc kul turis fuZemdebluri principi (П. А.Сорокин), xolo faseulobaTa sistemebis Tavisebureba ganapirobebs kul turebis sxvaobas (Ю. В. Бромлей, Э. С. Маркарян, Ю. М. Лотман, Э. В. Соколов). cal keuli individi aris faseulobaTa orientirebis

matarebel i, roml ebsac is irCevs Tavistvis iqedan, Tu zustad ra iTvl eba sazogadoebaSi faseul obad, roml is nawilic TviTon aris (Кравченко: 2001). yovel i sazogadoeba SeiZl eba daxasiaTdes faseul obaTa spesifikuri nakrebiT da ierarqiiT, romel Ta sistemac warmodgeba rogorc social uri regul aciis ufro maRal i done, pirovnebis faseul obaTa orientaciebis sistemebi. kul turul i faseul obebi uzrunvel yofen `moqmedi subieqtების igiveobas“, `SemWidroebisas, isini qmnian faseul obaTa orientaciebis istoriul da biografiul kvanZebS“: `jgufuri da individual uri igiveoba maTSi gamoixateba imdenad, rom isini qmnian ama Tu im kul turis an pirovnebis integral ur Semadgenel nawil s“ (Хабермас: 2000, 268-269). ukanasknel ramdenime aTwl eul is ganmavl obaSi faseul obebi Seiswavl eba lingvistikaSi, sadac aseve ikvl eva rogorc adamianis miswrafebebis proeqcia, magram material izebul i enobriv formaSi. cnobierebis aqsiol ogiuri Semadgenel is lingvisturi Seswavl is SesaZl ebl oba Tval saCinodD aris warmodgenil i iu. dol nikis kvl evaSi, sadac avtors Semoaqvs termini `aqsiol ogiuri sityvebi“ da gamoyofs: 1. obieqtur-Semfasebl obiTi sityvebi, romel Ta mniSvnel obac Seicavs Sefasebis obieqtur kriteriumebS rogorc presupoziciebS; 2. impl icitur-Semfasebl obiTi-deskriptul i sityvebi, roml ebic asaxaven Sefasebis SedegebS obieqturi an subieqturi kriteriumebis bazaze subieqtis reaquiis saxiT (Dolnik: 1994, 506).

eqstral ingvisturi masal a, moyvanil i sadisertacio naSromis II. 1. paragrafSi, safuZvel s iZl eva ganvixil oT ful i adamianuri miswrafebebis universal uri proeqciebis gverdiT. Cveni azriT, konceptual uri derivaciis procesi ganuyofel ia konceptis xatovani da faseul obaTa komponentebisagan, razec miuTitebS maTi nominaciis subkategoriul i niSnebisა da xerxebis ganStoebul i sistema. ase magal iTad, kategoriis `qoneba“ damuSavebisas, romel ic l ogikurad da asociatiurad dakavSirebul ia saanal izo konceptTan Sedis mental ur sferoSi `ful i“, e. v. babeva aRniSnavs: ase magal iTad, `rusul i enis l eqsikur semantikaSi gamoaSkaravebul ia ocze meti subkategoriul i niSnebi, roml ebic azusteben qonebis kategorias, kerZod: *переход собственности к субъекту / от субъекта, высокая / низкая ценность объекта обладания,*

большой / недостаточный размер собственности, увеличение / уменьшение размера собственности, отношение субъекта к собственности (интерес / безразличие), стремление к увеличению / сохранению собственности da sxv. (Бабаева: 1997). amazeve mi uTi Tebs arqikategoriul i niSnebis regul arul i SeTanxmeba Semfasebl obi T semebTan l eqsikuri da frazeol ogiuri erTeul ebis mniSvel obaSi. ase magal iTad, subieqtis kavSirs ful Tan, simdidresTan, qonebasTan orive enaSi yovel Tvis Tan sdevda Sefaseba: *щедрый-generoso, скупой-avaró, экономный-ecónómico, бережливый-ahorrativo, расточительный-dispendioso, жадный-codicioso, рачительный-diligente, бескорыстный-desinteresado, меркантильный-mercantil*. moyvanil i magal iTebi aseve SeiZl eba gamodges konceptual uri kompoziciurobisa da konceptual uri integraciis procesebis qmedebis verifikaciad.

konceptis faseul obaTa komponentis derivaciis anal izisaTvis, obieqtis gamsxvil ebis mizniT, Cven mier gakeTda daSveba: orive l ingvokul turaSi koncepts „ful i” («Деньги», “Dinero /moneda”) aqvs universal uri grZnobiTi xati **«средства (к существованию)»/“medios de vida/subsistencia”**, `Sexveul i”⁴¹ mis prototipSi «мера стоимости, капитал»/“medio de pago, riqueza”, rac dasturdeba orive enaSi „ful is” definiciis komponentebi Tac (ix. paragrafi l. 5). erTis mxriv, ful i nebis mier sazogadoebaSi adamianisTvis warmoadgens aucil ebel saSual ebas arsebobisaTvis, sazogadoebriv-ekonomi kuri formis tipebi sgan damoukidebl ad, da es dafiqsirebul ia l eqsikonebSi: «Средство. 3. *только мн.*: *срѣдства, средств. Деньги, капитал, материальные ценности. Средства существования. Жить не по средствам. Остаться без средств. Отпустить средства на строительство. Обратные средства. Человек со средствами (разг.; состоятельный человек)*» (БТС-2000); “Medio,dia. 12. *pl. Medios, caudal, renta o hacienda que uno posee. Medios de vida. Forma de conseguir el dinero y los alimento necesarios para vivir.* (Diccionario Enciclopédico Vox 1. © 2009 Larousse Editorial. S. L.). magram amasTanave ful i snobierebaSi ganuyofelia konceptual izaciis kidev erTi fokusi sagan: ***saSual eba, ritic is moipoveba***. uzusis doneze orive l ingvokul turisaTvis am universal uri mental uri izoglosis mtkicebul ebas vxvdebi T l eqsikonebSi: «Средство. 1. Приём, способ действия для

⁴¹v. n. Telias termini: 2001, 410

достижения чего-л. *Проверенное, испытанное с. Радикальное, эффективное с. Последнее, крайнее с. С. (для) достижения, осуществления чего-л. С. избавиться от чего-л. Всеми средствами добиваться чего-л. Все средства хороши для кого-л. (неодобр.; кто-л. не брезгует ничем, не остановится ни перед чем для достижения своих целей)*» (БТС-2000); "medios. 14. medios Conjunto de instrumentos, dinero y bienes necesarios para un fin determinado. Tomar el medio o los medios. Usar o aprovechar de algo para lograr lo que se intenta. Caudal, renta o hacienda que uno posee o goza. (Diccionario Enciclopédico Vox 1. © 2009 Larousse Editorial. S. L.). aqedan derivatiul i xatebis verbal izacia: rusul uzusSi ful i - *большие, бешеные, немалые, кровные, грязные, черные, огромные, шальные, краденные, честные, трудовые; деньги – зло, грязь, мусор, радость, везенье, удача, счастье, жизнь, власть и свобода; espanur uzusSi ful i – tucho, loco, montón, sudado, sucio, negro, grande, fácil, robado, honesto, laborioso; dinero – maldad, siedad, basura, alegría, suerte, éxito, felicidad, vida, poder, libertad. orive enis kol okaciebSi yuradRebas iqcevs obieqtze mikuTvnebul i ni Sni s siWarbe, rac enobriv doneze vl indeba Semfasebl obi T semebSi.*

maSasadame, ful is xati rogorc «средства к существованию»/"medios de vida/subsistencia" Seicavs konceptual uri niSnebis konas, romel ic korel aciaSia prototiptan da konceptual ur `gragnil Tan", da romel ic aqtual izirdeba konkretul konceptual ur scenaSi konceptis „ful i" («Деньги», "Dinero /moneda") sawyisi kognitur-denotatiuri situaciis nebismieri rakursis gaSuqebisas. rogorc n. v. ufimceva aRni Snavs, `rusul i enis asociatiuri Tezaurusis" monacemebis Tanaxmad, rusul enobriv cnobierebaSi ful i upirvel esad aris *большие, бешеные, немалые, огромные; ful i es - грязь, но без них никуда; мусор, но их не хватает, erTis mxriv, da ... счастье; жизнь; власть и свобода* (1996, 149). xol o iu. n. karaul ovis azriT, asociatiur-verbal uri model is masal ebze dayrdnobiT nacional uri mental itetis maCvenebl ebis Sepirispirebisas, rusul i «деньги» ufro metad pasuxobs espanur "poder"-s (172) (Zal aufl eba, xel isufl eba), rac aseve fiqsirdeba Cven mier moyvanil i gamokiTxvis pasuxebSi.

gaanal izebul i enobriv masal a iZl eva varaudis safuZvel s, rom kognitur-verbal uri struqturis `ful i" («Деньги», "Dinero /moneda") aqsiol ogiuri komponentis derivacia did wil ad dafuZnebul ia

kognituri meqanizmebis – Sefardeba da Sedareba – moqmedebaze, romel ic, kvl evis hipoTezis Tanaxmad, daSenebis, ganviTarebis da integraciis meqanizmebTan erTad, uzrunvel yofs amosavali prototipuli sawyisis modifikaciis SedegTa konceptualuri kompoziciurobisa da konceptualuri integraciis procesebs.

aqsiologiuri komponentis derivaciis analizi SeiZleba gaRmavdes Sepirispirebuli enebis paremologiuri masal ebis CarTvit. enis andazebis fondSi upiratesobaSia iseTi gamoTqmebi, romlebic dakavSirebulia kulturis faseul dominantTan. kvl evis mocemul nawilSi paremologiur fondTan mimarTeba efuZneba am erTeulTa rogorc antropologiuri sqemebis da qcevis prioritetuli normebs gagebas, rac Tvisobrivia gansazRvruli lingvisturi cnobierebis warmomadgenlebisatvis (Карасик: 1997). nebsmieri enis paremuli erTeulebi asaxaven normebs, ganwyobebs da qmedebis wesebs, dakavSirebulis nebsmieri enobrivi sazogadoebisatvis ufro mniSvelovan cnebebTan. paremiebis kvl evasaSual ebas izi eva warmodgenis gafarToebis konceptualuri realiebis im Taviseburebebeze, romlebic motivirebulia nacionalur-kulturni maxasaTebeliT. paremiebi aris enis matareblis cnobierebaSi, mis mier interpretirdeba, miReba an uariyofa, magram codna, romel ic Seicavs paremiis teqsts, CarTulia konceptualur sferoSi, zegavl enas axdens ra Sinaarsobrivi maxasiaTeblebeze, konceptTa xatobrivi da faseul obiT niSnebeze.

konceptis „fuli“ («Деньги», “Dinero /moneda”) faseul obiti komponentis derivaciis analizisatvis faqtografiul masal ad gamoyenebulia rusuli da espanuri paremologiuri erTeulebi, amokrefili Semdegi krebulebidan: «Пословицы и поговорки русского народа» В. И. Даля в двух томах, «Словарь русских пословиц и поговорок» В. П. Жукова, «Русские пословицы, поговорки и крылатые выражения /Лингвострановедческий словарь» В. П. Фелицыной, Ю. Е. Прохорова, сборник А. В. Кисилева «Испанские пословицы и поговорки и их русские аналоги» (2004); Jorge Sintes Pros. Diccionario de aforismos, proverbios y refranes. Con su interpretación para el empleo adecuado y con equivalencias en cinco idiomas. – Barcelona (1954), Diccionario de refranes. Prólogo de Gonzalo Torrente Ballester. Espasa, Madrid (2001), Sbarbi José maría. Diccionarios de refranes, adigios,

proverbios modismos, locuciones y frases proverbiales de la lengua española. Tomo 2 (Nabu Press 2011), da orive enis l eqsikonebis il ustrirebul i masal a.

anal izis msvl el obisas fiqsi rde boda iseTi paremiol ogiuri erTeul ebi, roml ebi c Seicav dnen azrobriv erTeul s «деньги», “Dinero /moneda” da prototipis doneze mis Semadgenl ebs – «мера стоимости, капитал»/“medida de valor, riqueza”. aman saSual eba mogvca gamogveyvana ramodenime sakvanZo l ogema, roml ebi c warmodgenil ia ganzogadebul cxril Si. cxril Si paremiol ogiuri erTeul ebi s gverdiT frCxil ebSi mocemul ia am erTeul is gaazrebi s rakursi (pragmatul i, eTikuri) da miTiTebul ia Sefasebebei: \approx (neitral uri), + (dadebiTi), - (uaryofiTi), +/- (ormagi). SegaxsenebT, rom moZraoba pirobiT faseul obiT skal aze rogorc zona “+”, aseve zona “-”, ara diskretul ia, `ar SeiZl eba ganisazRvros manZil i kargsa da Zal ian kargs Soris”), Sefaseba ar SeiZl eba `ganisazRvros poziciebi s garkveul i ricxviT, rogorc Sedarebi s doneebi”, amitom saqme exeba mxol od niSnis intensifikacias. l ogema, anu l ogikuri fraza, es aris `azri, romel ic warmoadgens sinamdvil is mTl ian da danawevrebul anarekl s, da romel ic mas ufardebs Tavis Sinaarss, /.../ da am Tvi sebaTa meSveobiT warmodgeba azrovnebi s procesis erTeul is rol Si” (Иванова: 1999, 24). Cven gavigebT l ogemas rogorc kul turul ganwyobas, romel ic Seicavs real ia ful is faseul obiT komponents dihotomiebi s `sikeTe-boroteba”, `daSvebul i-akrZal ul i”, samarTl iani-usamarTl o”, roml ebi c eqspl iciturad an impl iciturad aris paremiebi s teqstSi da aqTual izirdeba Sesabami s kognitur scenaSi. gamoyvanil i l ogemebi SeiZl eba aseve gavigoT rogorc aqsiol ogiuri komponentis modifikacia miTiTebul parametrebSi, real ia ful is pragmatul i da eTikuri gaazrebi s fargl ebSi.

cxril i #13

rusul i paremi ebi	Sefaseba	Kul turul i ganwyoba l ingvokul turaSi		espanuri paremi ebi	Sefa seba
		rusul i	espanuri		
Бог любит веру (или: правду), а	\approx	ful s pativiT	ful is mimarT	En cuestión de dinero sobran	+/-

деньги счет (pragmatul i gaazreba);		unda moeɣra	ar SeiZI eba iyo gul gril i	sentimientos (eTikuri gaazreba);	
Что милее ста рублей? – Двести (pragmatul i gaazreba);	+	ful i, simdidre - kargia	ful s (mopovebul is patiosani SromiT) pativi unda sce	Dineros del sacristán, cantando se vienen y cantando se van (pragmatul i/eT ikuri);	+/-
Деньга деньгу наживает (pragmatul i gaazreba);	≈	ful s pativiT unda moeɣra	ful i, simdidre - kargia//ful is gareSe verafers ver gaakeTeb	El dinero abre todas las puertas (eTikuri gaazreba);	+/-
После Бога – деньги первые (pragmatul i/eTi kuri);	+	ful i, simdidre - kargia	ful i, simdidre - kargia	El dinero no es santo; pero hace Milagros; (pragmatul i/eT ikuri);	+
Слову – вера, хлебу – мера, деньгам – счет (pragmatul i gaazreba);	+	ful s pativiT unda moeɣra	Будет день – будет пища uremi rom gadabrundeba, gza maSi n gamoCndebao // ful is gareSe verafers ver gaakeTeb	La necesidad aguza el ingenio (pragmatul i/eT ikuri);	+/-
Богатством в рай не взойдёшь (eTikuri gaazreba);	+/-	ful i – cxovrebaSi mTavari araa//yvel afe rs ful iT ver iyidi	Будет день – будет пища// uremi rom gadabrundeba, gza maSi n gamoCndebao//f ul is gareSe verafers ver gaakeTeb	A dineros pagados, brazos quebrados (pragmatul i/eT ikuri);	+/-
Деньги счетом крепки. Считанная	+	ful s pativiT unda moeɣra	ful i urTierTobebs	Para el reino el bolsillo, no	+

сотня полна (pragmatul i gaazreba);			aFuWebs	necesitan amigos (eTikuri gaazreba);	
Что ни ступишь, то копейка; переступишь – другая; а станешь семенить, и рублем не покрыть (pragmatul i gaazreba);	–	ful is gareSe verafers ver gaakeTeb	ful is gareSe verafers ver gaakeTeb	Dios ha sanado, y el dinero extrajo el médico (pragmatul i/eT ikuri);	+/-
Деньги счет любят (pragmatul i gaazreba);	≈	ful s pativiT unda moepyra	ful i urTierTobebs aFuWebs	La confianza mata al hombre (pragmatul i gaazreba);	–
Хлебу мера, а деньгам – счет (pragmatul i gaazreba);	+	ful s pativiT unda moepyra	ful is gareSe verafers ver gaakeTeb	Quien con hambre se acuesta, con pan sueña (pragmatul i gaazreba);	+/-
Денежка не Бог, а полбога есть; (pragmatul i/eTi kuri);	+	ful i, simdidre – kargia	ful s pativiT unda moepyra	Quien guarda halla (pragmatul i gaazreba);	≈
Дорог хлеб, коли денег нет (pragmatul i/eTi kuri);	+	ful s pativiT unda moepyra	ful s pativiT unda moepyra	A falta de pan, buenas son (las) tortas / las tortas son buenas (pragmatul i/eT ikuri);	+
Тому живётся, у кого денежка ведётся (pragmatul i gaazreba);	+	ful i, simdidre – kargia	ful i, simdidre - kargia // ful i mTavari ar aris	La pobreza no es vileza, más deslustra la nobleza (eTikuri gaazreba);	+/-
Богатство с деньгами, голь – с весельем (pragmatul i/eTi kuri);	–	ful i – cxovrebaSi mTavari araa//yvel afe rs ful iT ver iyidi	ful s pativiT unda moepyra	Dinero olvidado, ni hace merced ni grado (pragmatul /eTi kuri)	+/-

Рубль есть – и ум есть; нет рубля – нет и ума (pragmatul i/eTi kuri);	+/-	ful i, simdidre - kargia //cxovreba usamarTI oa	ful i, simdidre - cudia	Abundancia y soberbia andan en pareja (eTikuri gaazreba);	-
Рубль – ум, а два рубля – два ума (pragmatul i/eTi kuri);	+	ful i, simdidre - kargia	yvel afers ful iT ver iyidi //ful is gareSe verafers ver gaakeTeb	Amor con amor se paga; y lo demas con dinero (pragmatul i/eT ikuri);	+/-
Деньги – склока, а без них плохо (pragmatul i/eTi kuri);	+/-	ful i, simdidre - kargiacaada cudic	ful i - cxovrebaSi mTavari araa//yvel afe rs ful iT ver iyidi	El pobre y el cardinal – final uno (eTikuri gaazreba)	-
Лишние деньги – лишняя забота (eTikuri gaazreba);	+/-	ful i, simdidre - cudia	ful i, simdidre - kargia	El peor de todos los males, cuando no hay dinero (pragmatul i/eT ikuri);	+
Где деньги говорят, там правда молчит (eTikuri gaazreba);	-	ful is gareSe verafers ver gaakeTeb// cxovreba usamarTI oa	ful i, simdidre - kargia// ful is gareSe verafers ver gaakeTeb	Generoso soborno – Adiós enemistad (eTikuri gaazreba);	-
Кусхватишь – рубль платишь; досыта наешься – не разделаешься (pragmatul i gaazreba);	-	ful is gareSe verafers ver gaakeTeb	ful i - cxovrebaSi mTavari araa//yvel afe rs ful iT ver iyidi	El dinero no compra la felicidad (eTikuri gaazreba);	+/-
Деньги, что камень: тяжело на душу ложатся (eTikuri gaazreba);	-	ful i, simdidre - cudia	ful i, simdidre - kargia// ful is gareSe verafers ver	A poco dinero poca salud (pragmatul i gaazreba);	+

			gaakeTeb		
Деньгами души не выкупишь (eTikuri gaazreba);	-	ful i – cxovrebaSi mTavari araa//yvel afe rs ful iT ver iyidi	sixar be saukeTeso mrCeval i ar aris	Abad avariento, por un bodigo pierde ciento (eTikuri gaazreba);	-
От богатства брюхо пучит, а душу плющит (eTikuri gaazreba);	-	ful i, simdidre – cudia	sixar be saukeTeso mrCeval i ar aris	Lo barato cuesta caro (eTikuri gaazreba);	-
Грехов много, да и денег вволю (eTikuri gaazreba);	+/-	ful i, simdidre – cudia// cxovreba usamarTI oa	ful i, simdidre – kargia	El oro hasta en el barro brilla (reluce) (eTikuri gaazreba);	+
Изведай человека на деньгах (eTikuri gaazreba);	+/-	ful i, simdidre – kargiaca da cudic	Sixar be da si Zunwe saukeTeso mrCeval i ar aris	A quien cuida la peseta nunca le falta un duro (eTikuri gaazreba);	-
Деньги искус любят (eTikuri gaazreba);	+/-	ful i, simdidre – kargiaca da cudic	ful is gareSe verafers ver gaakeTeb	Sin oficio, sin beneficio (pragmatul i gaazreba);	+/-
Деньга и попа в яму заведет (eTikuri gaazreba);	-	ful i, simdidre – cudia	ful i, simdidre – kargiaca da cudic	Hay un mundo mejor, pero es carisimo (pragmatul i gaazreba);	+/-
Денег много – великий грех; денег мало (или: намале) – грешней того (pragmatul i/eTi kuri);	+/-	ful i, simdidre – kargiaca da cudic	cxovreba usamarTI oa	El dinero llama (al) dinero (pragmatul i gaazreba);	+/-
Наличные денежки – колдунчики (pragmatul i gaazreba);	+	ful i, simdidre – kargia	yvel afers ful iT ver iyidi	El dinero no convierte en sabio al que tonto nació (eTikuri	-

				gaazreba);	
Богатством в рай не взойдёшь (eTikuri gaazreba);	-	ful i, simdidre - cudia// yvel afers ful iT ver iyidi	ful i - cxovrebaSi mTavari araa//yvel afe rs ful iT ver iyidi	La felicidad no está en dinero (eTikuri gaazreba);	+/-
«Неправедное богатство прахом пойдёт (eTikuri gaazreba);	+/-	Yyvel a xerxi ar aris kargi	ful i - cxovrebaSi mTavari araa//yvel afe rs ful iT ver iyidi	Botas, abrigo, y la vida aunque llore (eTikuri gaazreba);	-
Не всякий умен, кто богато наряжен, а бывает с умом и бедный Пахом (pragmatul i/eTi kuri);	+/-	yvel afers ful iT ver iyidi // cxovreba usamarTI oa	ful i - cxovrebaSi mTavari araa// cxovreba usamarTI oa	Pobre de solemnidad (eTikuri gaazreba);	-
Богатому сладко естся, да плохо спится (eTikuri gaazreba);	-	ful i, simdidre - cudia// ful i - cxovrebaSi mTavari araa//yvel afe rs ful iT ver iyidi	ful i, simdidre - kargia	Seria vivir en la plentitud, el rumor no cuenta (pragmatul i/eT ikuri);	+
Богатый никого не помнит, кроме себя (eTikuri gaazreba);	-	ful i, simdidre - cudia	ful i, simdidre - cudia	Cuanto mayor sea el ingreso, más problemas (pragmatul i/eT ikuri);	-
Деньги – временем хлопоты (eTikuri gaazreba);	+/-	ful i - cxovrebaSi mTavari araa//yvel afe rs ful iT ver iyidi	ful i, simdidre - kargiacaada cudic	Manos callosas ninguna vergüenza (pragmatul i/eT ikuri);	+
Будешь богат, будешь и скуп.	-	ful i, simdidre -	ful i, simdidre -	Rico codicioso - ningún familiar y	-

Богатство-скупость (pragmatul i/eTikuri);		udia	udia	ningún amigo (eTikuri gaazreba);	
Богатство от смерти не избавит (eTikuri gaazreba);	+/-	ful i - cxovrebaSi mTavari araa//yvel afe rs ful iT ver iyidi	ful i, simdidre - kargia	Dinero y la mujer, en la vejez son menester (pragmatul i gaazreba);	+
Денежка не Бог, а бережёт (pragmatul i gaazreba);	+	ful s pativiT unda moeprya	ful i, simdidre - kargiacaada cudic	Trabajar por el amor al arte (pragmatul i gaazreba);	+
Деньги не голова: наживное дело (pragmatul i/eTikuri);	+/-	ful i - cxovrebaSi mTavari araa	ful s pativiT unda moeprya	Sacar agua con colador (pragmatul i gaazreba);	≈
Деньги – забота, мешок – тягота (pragmatul i/eTikuri);	-	ful i, simdidre - udia	ful is gareSe verafers ver gaakeTeb	Madruga y verás, trabaja y habrás (pragmatul i gaazreba);	+/-
Алчный, чтоб поднять грош, теряет рубль (eTikuri gaazreba);	-	sixarbe saukeTeso mrCevel i ar aris	ful s pativiT unda moeprya	Fía y desconfía (pragmatul i/eT ikuri);	+/-
В долг давать – дружбу терять (pragmatul i/eTikuri);	-	ful i urTierTobebs afuWebs	ful i urTierTobebs afuWebs	El que fía pierde la amistad (pragmatul i/eT ikuri);	-
Время – деньги (pragmatul i gaazreba);	+	ful i, simdidre - kargia	ful i, simdidre - kargia	El tiempo es oro (pragmatul i gaazreba);	+
Дружба дружбой, а деньги врозь (прагматическое/эти ческое);	-	ful i urTierTobebs afuWebs	ful s pativiT unda moeprya	Dinero no cree en el talego (pragmatul i gaazreba);	≈

Не имей сто рублей, а имей 100 друзей (pragmatul i gaazreba);	–	ful i – cxovrebaSi mTavari araa	cxovrebaSi mcirediT unda dakmayofil de	Dinero no falte, y trampa adelante (pragmatul i gaazreba);	+/-
--	---	---------------------------------------	---	---	-----

naSromis CarCoebi Cven mier gaanal izebul i faqtiuri masal is srul ad warmodgenis saSual ebas ar iZl eva. moyvanil i nusxa moicavs 90 paremias (45 rusul i da 45 espanuri), romel ic, rogorc Cans, Tval saCinod warmoadgens konceptis `ful i` («Деньги», «Dinero /moneda») nominaciur vel Si damatebiTi kognituri niSnebis arsebobas. damatebiTi kognituri niSnebi ara mxol od afarToebs mis cnebiT da xatobriv Semadgenel s, aramed aseve asaxavs Sepirispirebul i enebis matarebel Ta Semfasebl obiTi qmedebis Sedegs. `Semfasebl obiT msjel obebs Soris SeiniSneba CarTvisa da asociaciuri gadakveTis kavSirebi, ris Sedegadac SeiZl eba davadginoT Sesabamisi kul turis faseul obiTi paradigmebi` (Вардзелашвили: АДД, 2002).

rogorc cxril idan Cans, orive lingvokul turaSi paremiebi, roml ebic ful Tan neitral ur damokidebul ebaSia (gaazrebis orive aspeqtSi – pragmatul da eTikur), Zal zed iSviaTad gvxxvdeba: sul eqvsi moyvanil i oTxmocdaaTidan (sami rusul da sami espanur fondSi). maTi daniSnul eba – ful isadmi damokidebul ebis cxovrebi seul i gamocdil ebis gadacema. rogorc ukve aRiniSna, Sefaseba ar SeiZl eba iyos diskretul i, amitom, am pirobiTad neitral ur sentenciebSi SesaZl ebel ia Tval i mivadevnoT implicitur dadebiT Sefasebas, dafuZnebul s ful isadmi sapatio damokidebul ebaze.

moyvanil i nusxidან TerTmeti rusul i da TerTmeti espanuri paremia Seicavs ful isa da simdidris gamoxatul ad dadebiT Sefasebas; Teqvsmeti rusul i da cameti espanuri paremia – uaryofiTs; ToTxmeti rusul i da Tvrameti espanuri paremia gadmocems ful isadmi damokidebul ebis gamocdil ebis Sefasebis ormag mimarTebas. orive lingvokul turaSi xal xuri sibrZne, erTnairad aRiarebs ra, rom ful i ar aris mTavari cxovrebaSi, asaxavs imis gagebas, rom ful is gareSe verafers ver gaakeTeb, magal iTad: «Кусхватишь – рубль платишь; досыта наешься – не разделаешься», «Что ни ступишь, то копейка; преступишь – другая; а

станешь семенить, и рублем не покрыть»;" *Madruga y verás, trabaja y habrás*", "*Sin oficio, sin beneficio*".

rogorc ukve aRiniSna naSromSi, ful i konceptual izirebul ia cnobierebiT mizezobriv da Tel eol ogiur kavSirebSi Tavisi arsis gamovl inebis formebiT: rogorc real uri samyaros sagani da rogorc real ia, dakavSirebul i eTikur kategoriebTan. orive lingvokul turaSi ful i da maSTan dakavSirebul i simdidre da siRaribe gaiazreba rogorc pragmatul , aseve eTikur aspeqtSi, xSiria sinkretul i Sinaarsis paremiebi. «Тому живётся, у кого денежка ведётся» (прагматичное осмысление); «Деньги искус любят» (этическое осмысление); «От богатства брюхо пучит, а душу плющит» (этическое осмысление);» *Деньги – склока, а без них плохо* (прагматичное/этическое); "*A poco dinero poca salud*" (*cota ful i, cudi j anmгTel Oba*) (прагматическое осмысление); "*Abad avariento, por un bodigo pierde ciento*" (*Зупиша abatma erTi sefiskveris gamo asi dakarga*) (этическое осмысление); "*El dinero no convierte en sabio al que tonto nació*" (*ful iT brZeni ver gaxdeba, vinc sul el ad daibada*) (этическое осмысление); "*El peor de todos los males, cuando no hay dinero*" (*yvel aze didi uvedureba, ful is arqonaa*) (прагматическое/этическое). orive enis paremiol ogir fondSi xSiria sentenciebi, konceptual urad dakavSirebul i cnebasTan `Sroma, samuSao": «Где труд, там и счастье». «Живи всяк своим добром да своим горбом», "*Dineros del sacristán, cantando se vienen y cantando se van*", "*Madruga y verás, trabaja y habrás*".

Oobieqtis `ful i" yofis sirTul e aixsneba orive lingvokul turaSi antonomiuri Sinaarsis sentenciebis arsebobiT, magal iTad: «*Рубль есть – и ум есть; нет рубля – нет и ума*» да «*Не всякий умен, кто богато наряжен, а бывает с умом и бедный Пахом*»; «*Дружба дружбой, а деньги врозь*» да «*Не имей сто рублей, а имей сто друзей*»; "*A poco dinero poca salud*", "*El dinero abre todas las puertas*" да "*El dinero no convierte en sabio al que tonto nació*", "*El dinero no compra la felicidad*".

orive enis paremiol ogiur fondSi gamovl enil ia erTeul ebi, SefasebiT da SinaarsiT sinonimurebi, magram gansxvavebul ebi konceptual izirebul i niSnis intensifikaciis doniT, magal iTad: «*Рубль есть – и ум есть; нет рубля – нет и ума*», «*Коли богатый заговорит, так есть кому послушать*»; "*El dinero no es santo; pero hace Milagros*", "*Rico codicioso – ningún familiar y ningún amigo*".

kontrastul rakursSi yuradRebas iqcevs pirobiT faseul obiT skal aze gamovl enil i damTxveebi, rac identuri kul turul i ganwyobebis rekonstruqciis saSual ebas iZl eva, roml ebic dakavSirebul ia saanal izo konceptTan real ia ful is pragmatul i an eTikuri gaazrebis CarCoebSi: : `ful i, simdidre – kargia"; `ful i, simdidre – cudia"; `ful i urTierTobebis afuWebs"; `ful s pativiT unda moepyra"; `ful s (mopovebul s patiosani SromiT) pativi unda scea" da sxv. espanuri enobrivi cnobiereba verbal izებს ful is Sefasebas rogorc obieqtis, roml isadmic ar SeiZl eba gul gril i iyo, maSin roca rusul xal xur sentenciebSi es azri impl icituradaa Cadebul i, SevardarOT, magal iTad: *En cuestión de dinero sobran sentimientos* da *После Бога – деньги первые, Наличные денежки – колдунчики* da SXV.

Sevaj amoT zogierTi Sedegi. orive l ingvokul turaSi komponentis „ful i" («Деньги», “Dinero /moneda”) faseul obiTi Semadgenel i gansxvavdeba sirTul iT da SeiZl eva iyos daxasiaTebul i rogorc heterogenul i. koncepts „ful i" («Деньги», “Dinero /moneda”) aqvs ganviTarebul i xatovani da faseul obiTi Semadgenel i, rac nacional ur cnobierebaSi arsebul i etal onebiTa da stereotipebiT aris ganpirobebul i, roml ebic Sepirispirebul l ingvokul turebSi xSir SemTxvevaSi emTxveva. es faqti, upirvel esad, dakavSirebul ia TviTon ful is funqcional ur universal izmTan. amasTanave, mTel i rigi mecnierebis azriT SesaZl ebel ia is dakavSirebul i iyos zogad civilizebul areal Si Semaval i ori qveynis kul turis TaviseburebebTan, roml ebsac mental itetis raRac fsiqol ogiuri erToba aqVT, rac xsnis kul turul i izogl osebis arsebobas, magal iTad: sul ierebisa da emociurobis upiratesoba l ogikasa da racional izmze (140).

ful i rogorc obieqti ontol ogiur safuZvel s qmnis andazebis teqstebSi dafiqsirebul i Sefasebis aqtebisaTvis, roml ebic dakavSirebul ia konceptis «мера стоимости, капитал»/ “medio de pago, riqueza” sawyis kognitur-denotatur situaciasTan. konceptis `ful i" («Деньги», “Dinero /moneda”) aqsiol ogiuri komponentis derivacia asaxavs cnobierebis moZraobas faseul obiT skal aze zona “+” da zona “-” Soris da variantis modifikacias modal uri CarCoebSi `sikeTe-boroteba”, `daSvebul i-

akrZal ul i", samarTI iani-usamarTI o", roml ebic dgindeba cnobierebiT da verbal izdeba enaSi.

anal izis dasasrul s, moviyvanoT n. d. gol evis azri, romel ic Tvl is, rom derivacias rogorc gamoxatvis pl anis invariantul struqturul formul as aqvs bevri varianti, roml ebic asaxaven sawyisi determinirebul i codnis derivaciis doneobrivi tipebis specificas (Голев: 1998, 67).

II. 4. konceptis „ful i” («Деньги», “Dinero /moneda”) struqturaSi derivaciul i procesebis l eqsikuri eqspl ikatorebis sabaziso sia

kvl evis hipotezis Tanaxmad, kognitur-verbal uri struqtura „ful i” («Деньги», “Dinero /moneda”) – aris konceptual uri derivaciis Sedegi, romel sic sinqronizebul ia kognituri da enobrivi procesebi, dakavSirebul i Tanamosaxel e obieqtis CavvdomasTan da, Sesabamisad, am mental uri sivrcis gafarToebasTan. cnobierebis es dinamikuri SemecnebiTi procesi dakavSirebul ia konceptual izirebul i azris sxvadasxva rakursebis enobrivi eqspl ikatorebis arsenal is gazrdasTan da obieqtTan urTierTqmedebis gamocdilebaSi warmoqmnil mis axal konceptual ur niSnebtan. es procesi ganuyofelia enobrivi erTeul ebis funcioni rebisagan da axal situaciis tipebze gavrcel ebisas maTi modifikaciisagan. amgvarad, sawyisi protoverbal uri warmonaqmnis mamotivirebel i potencial i afarToebis konceptual izirebul i codnis zonas da sinqronizirdeba enobrivi qmedebasTan: sinamdvil is enobrivi kategorizacia ganuyofelia derivaciul i procesebisagan, romel ic dakavSirebul ia adamiანis kognitur da enobrivi qmedebasTan.

«Если исходить из существования общих принципов организации разных видов человеческой деятельности, включая языковую (от простого – к сложному; от освоенного – к неосвоенному; от «наглядного», наблюдаемого – к абстрактному, ненаблюдаемому, и т.п.), то нужно допустить, что существует сравнительно не большой круг наиболее освоенных, «обиходных» ситуаций и объектов ..., фундаментальных для человека действий, определяемых его основными природными и социальными (в рамках данной культуры) потребностями» (Кустова: 2000, 85). usaTuod, ful i da masTan

dakavSirebul i social uri moTxovnil ebebi miekuTvneba am ricxvs, rac kvl evaSi dasturdeba eqstral ingvisturi anal iziT. enobrivi faseul obasa da mis `komunikaciur niSnadobaze" metyvel ebs mocemul konceptSi Semaval i enobrivi erTeul ebis raodenobac, vinaidan dasaxel ebul i kriteriumi dakavSirebul ia ara mxol od cnebis siRmiseul i gaazrebasTan, aramed xal xis kul turisaTvis mis faseul obasTan (ix. Amis Sesaxeb: Карасик, Слышкин: 2001, 77).

Cven vca deT dagvedgina rusul i da espanuri enebis I eqsikuri erTeul ebis CamonaTval i, romel Sic verbal izebul ia yvel aze metad gaTavisebul i, „yofiTi" situaciebis, qmedebebisa da Sefasebebis sabazis wre, dakavSirebul i sagnobrivi sferosTan „ful i". amasTan dakavSirebiT SegaxsenebT, rom disertaciaSi gaRvivebul koncefciaSi:

- I ingvokul turul i koncepti „ful i" («Деньги», “Dinero /moneda”) es aris Tanamosaxel e kognitur-verbal uri struqturis integral uri model i, gagebul i rogorc dinamiuri warmonaqmni, roml is Camoyal ibebaSic amoqmedebul ia kognituri, percefciiul i da afeqturi meqani zmebi (Залевская: 2001);

- struqturis model ireba da aRwera emyareba sawyisi codnis, (kognituri) situaciis (J. fakonies terminiT), variantul i xerxebis konceptual izaciisa da enobrivi eqspl ikaciis dadgenas, dakavSirebul s cnebasTan;

- kognitur-verbal uri struqtura model irdeba da aRiwereba rogorc **rTul i integratiul i verbal ur-derivaciul i erTianoba**, roml is Sinaarssac warmoadgens mTel i enobrivi erTeul ebi, denotatiurad Tu signifikatiurad (konotatiuri el ementebis CaTvl iT) dakavSirebul i mis prototipTan, romel ic motivirebs konceptual uri derivaciis procesebs;

amorCevis meTodiT orive enis I eqsikografiul i wyaroebidan amoikrifa I eqsikuri erTeul ebi, roml ebic atraqciis sxvadasxva doniT dakavSirebul ni arian prototipTan «мера стоимости, капитал»/“medio de pago, riqueza” da asaxaven misi derivaciul i varirebis diapazons. cal keul i erTeul ebisaTvis cxril Si moyvanil ia I eqsikonis ganmartebebi I sv-is miTitebiT, rac Sedgenil cxril Si maTi CarTvis saSual ebas iZl eva.

ნიშნით "■" არნიშნულია ერთეული, რომელიც ფიქსირდება ვ. ნ. ტრისინის
სინონიმთა I ექსიკონსი (2010), ვ. ს. ელისტრატოვის რუსული არგოს
I ექსიკონსი (2002).

სეგასენებთ, რომ კვლევით ამ ნაწილში რუსული სიტყვების სისათვის
სთანადა რუსული არგოს I ექსიკონი (170), რომელიც უარყოფს ბეწვეთ
გამოცემის საზიებო სისტემას: ვ. ს. ელისტრატოვის "რუსული არგოს
I ექსიკონი", მასალები 1980-1990 წწ.: დაახლოებით 9 000 სიტყვა, 3 000
იდიომატური გამოტყმა. (მ.: რუსული I ექსიკონები, 2000). I ექსიკონებიდან
ამოღებული ერთეული ცხრილში არნიშნულია ნიშნით "▼".

ცხენიერი ამ უარყოფის გამოყენება აისახება რიგი მიზეზებით, მაგრამ
უპირველესად, საყოველთაოდ არიარებული ფაქტით – ენის მუდმივი
განვითარებით დამისი უარით ასახოს და გამოხატოს საზოგადოებრივი:
«Каждая общественно-экономическая формация создает особый жизненный уклад
общества, который проявляется не в одном каком-нибудь частном явлении, а в целом
комплексе взаимно обусловленных и связанных между собой явлений /.../. Если сравнить,
например, систему общественных функций русского языка эпохи царизма с системой его
общественных функций, типичной для советской эпохи, то нельзя не обнаружить в этих
системах определенной специфики, определенной направленности» (Серебрянников:
1970, 417-418). ამასთან დაკავშირებით მოვიყვანოთ მასალა პირადი
კარტოტეკიდან, საინტერესო დაკვირვება, რომელიც შეიქმნა ვიკიტხოტ
ინტერნეტში (ავტორი არ არის მითითებული): «Деньги, в наиболее широком
бытовом понимании начала XXI века – это бумажные листочки с нанесёнными на них
замысловатыми рисунками и цифрами – банкноты. Деньгами для древнего римлянина
были монеты. Для банкира деньги – это скорее цифры, записи на счетах. Слесарь-
сантехник в нашем домоуправлении в далёком 1980 году любую работу выполнял за
"поллитру"... За понятием "деньги" не стоит никакого ясного образа, однозначно
обозначающего, что мы имеем ввиду, произнося это слово. В каждый момент времени мы
определяем, что означает "деньги" в данный момент по контексту, по ситуации, в которой
находимся. *Денег в материальном мире нет и никогда не было.* Есть денежные знаки,
есть счета, есть товары, есть имущество, но денег, как предмета в природе нет! Это слово
– универсальное обозначение, но не предмета, а общественного явления, процесса!» (169).

სტატიაში "socialური ფაქტორები და ტანამდროვე რუსული ენის
განვითარება" ი. ა. სტერნინის ანალიზებს რაგასული საუკუნის 90-იან წლებში
რუსეთში მიმდინარე საზოგადოებრივი პოლიტიკური ცვრებს და მათ გავლენას

Tanamedrove rusul enis ganviTarebaze, avtori wers imis Sesaxeb, rom sazogadoebis wevrTa umravl esobis aqtiuroba, romel ic adre ixSoboda total itarul i saxel mwifos mier, ipova `feTqebadi gamosavali", ramac moitana ara marto saqmiani da politikuri aqtivobis amosrola, aramed sazogadoebis nawil isaTvis – agresiu obisa da uxeSobis. agresiu oba aseve dakavSirebulia axali sabazro urTierTobebisgan gamowveul SiSTan, umuSevrobasTan, arsebobisaTvis arasakmaris saxsrebTan, dacul obis SegrZnebis dakargvasTan. social uri faqtorebis ricxvSi, ramac zegavl ena moaxdina Tanamedrove ruseTSi enobrivi situaciaze, miTitebulia politikuri cenzuris moSila, ramac moitana enobrivi cenzuris gaqroba, amitom presaSi, literaturaSi, televizoris ekranebsa da radioSi arwevs dabali, Jargonuli, vulgaruli da ucenzuro l eqsikis didi masivi. rogorc i. a. sternini Tvlis, arc Tu umniSvelo faqtors warmoadgens masobrivi cnobierebaSi cnebebis *sityvis Tavisufl eba* (il aparake, rac gsurs) Sereva cnebasTan *metyvel ebis Tavisufl eba* (il aparake, rogorc gsurs), rasac `moaqvs SesamCnevi da gaumarTlebeli damokidebul eba enis normebTan, da upirvel esad – metyvel ebis kul turisa da urTierTobis kul turis sferoSi. xal xis cnobierebaSi sagrZnobl ad gaizarda sal aparako metyvel ebaSi sazogadod daSvebuliis gverdiT iseTi sityvebisa da gamoTqmebis gamoyeneba, romlebic adre arasdros warmoTqmul a sazogadod, farTovdeba enis matareblebis fsiqologiuri mzaoba Tavs miscen `sametyvelo mourideblebis" ufl eba, uxeSi da ucenzuro l eqsikis CaTvl iT. /.../ gaizarda xal xis mier uxeSi da ucenzuro l eqsikis gamoyenebis sixSire, garkveul social ur fenebSi yal ibdeba amgvaris l eqsikisadmi miCveva, da is kargavs tabudadebul xasiaTs... pirdapir eTerSi daSvebulia mravali sametyvelo Secdoma, kul turis normebidan uxeSi gadaxvevebi", aranormatiuli l eqsikis, sarisko sametyvelo epiTetebisa da metaforebis gamoyeneba (2000, 4-16).

amave statiaSi i. a. sternini wers imis Sesaxeb, rom `enobrivi situacia ruseTSi mkvlevarებს სთავაზობს მდიდარ სესაზღვრებლებს გამოავლინონ და არაუფროსი განვითარების ტანამედროვე ეტაპზე რუსული ენაში გამოყალიბებული ცვლილებების ზირითადი მმართველების social uri faqtorebi da procesebi" (2000, 4). migvaCnia, rom konceptual uri

derivaciis «деньги» kognituri da enobrivi safuZvl ebis anal izi ar iqneboda sruli im tendenciebis gauTval iswinebl ad, rac mimdinareobs Tanamedrove rusul enaSi. il ustraciisaTvis miymarToT piradi kartoTekis masal ebs: «...с точки зрения нашего родного языка деньги можно либо украсть, либо заработать. Поразительно, но даже спекулянт на бирже в России зарабатывает деньги, а не делает их (как описал бы это американец). В русском языке **всё что не заработано - украдено**. Чёрное и белое, оттенков нет. Незрелость языка, в свою очередь, обедняет набор способов поведения, доступный нам для доступа к деньгам (напоминаю – в русском языке только заработать или украсть). Слово "приумножить" редко встречается в разговорном языке, и в разговоре о деньгах его редко употребляют. Многие слова, связанные с сегодняшним денежным оборотом, заимствованы из других языков. Это лучше, чем ничего, но значение многих слов остаётся для большинства соотечественников загадкой. *Бизнес, инвестиции, акции, облигации, валюта* – слова из **лексикона лишь небольшой части россиян.**» (169). aRvniSnoT, rom es aris avtoris pozicia (avtori ar aris miTiTebul i), Cven mogvyavs mxol od fragmenti enobrivi procesebis anal izisaTvis da, kerZod, kvl evis am nawil Si v. s. el istratovis „rusul i argos l eqsikonis” gamoyenebis argumentaciisaTvis.

rogorc l eqsikonis anotaciaSia miTiTebul i, is `adekvaturad asaxavs enobriv situacias XX saukunis ruseTSi imasTan dakavSirebiT, rac exeba rusul i enis dabal registrebs” da `gankuTvnil ia rusul i enis maswavl ebl ebisaTvis, Tarj imnebisTvis, Jurnal istebisatvis, da aseve sxvadasxva profil is fil ol ogebisaTvis”. l eqsikoni moyvanil ia lingvokul turul i da etimologiuri komentarebi. l eqsikonis daniSnul ebaa `rusul i enis Tanamedrove sametyvel o l eqsikis mTel i pl astis dafiqsireba, romelic ar aris Setanil i normatiul l eqsikonebSi, anu mizani wmindamecnierul ia”.

Cven mier Sedgenil i nusxa es aris konceptis „ful i” («Деньги», “Dinero /moneda”) `niSnadobebi”, dafiqsirebul i orive enis l eqsikur fondSi. amasTanave, mocemul i sia ar aris amomwuravi, vinaidan rogorc nebsmieri l eqsikografiul i masal a, is ver iqneba obieqtze subieqturi Sexedul ebisgan Tavisufal i.

Sepirispirebul i enebis l eqsikuri fondidan SerCeul i erTeul ebis kl asifikaciisas Cven amovdiodiT kvl evaSi gaRvivebul i hipotezidan imis

Sesaxeb, rom konceptual uri derivacia, iseve, rogorc misi Sedegi – konceptual uri struqtura, mental uri sferos gaTavisebias asaxavs abstraqciis sxvadasxva dones. konceptis abstraqciis pirobiT doneebze enobrivi erTeul ebis kl asifikaciisaTvis I ogikuria semantikur prototipul birTvul el ementTan yovel i erTeul is kavSiris gamWvirval obis kriteriumi. rac ufro nakl ebad gamWvirval ea erTeul is kavSiri semantikur prototipTan, konceptis struqturaSi miT ufro maRal abstraqciis doneze aris ganTavsebul i mocemul i erTeul i. aRniSnul i kriteriumis daxmarebiT SevadgineT I eqsikuri erTeul ebis sabaziso nusxa, romel ic asaxavs sawyisi semantikuri prototipul i el ementis «мера стоимости, капитал»/“medio de pago, riqueza” konceptual uri derivaciis Sedegs. termini rogorc special ur codnaze informaciis matarebel i, Cven ganvaTavseT pirobiT I doneze (erTeul ebi, roml ebic Sesul ia zogad sal iteraturo enaSi da standartul i enobrivi pirovnebis I eqsikonSi, magal iTad: *экономика, банк, валюта, economía, banco, divisa* da a. S.), an pirobiT III doneze (erTeul ebi, roml ebic Sesul ia zogad sal iteraturo enaSi, magram saWiroebs special ur codnas da yovel Tvis adekvaturad ar gaigeba standartul i enobrivi pirovnebis mier). I eqsikonebSi dafiqsirebul i erTeul ebi, magram Tanamedrove etapze aqtiuri xmarebidan ukve gamosul ebi cnebebTan erTad, romel sac isini aRniSnaven, ganTavsebul ia abstraqciis pirobiT II doneze. magram Tu es erTeul ebi aqtiuria paremiebSi, maSin isini Tavsdedian pirobiT I doneze, xol o konceptual izaciis veqtori gamoyvanil ia cnebis im gaazrebis Sesabamisad, romel ic dafiqsirebul ia paremiaSi.

konceptis „ful i” («Деньги», “Dinero /moneda”) Sinaarsi warmodgenil ia sawyisi kognitur-denotatiuri situaciis sxvadasxva rakursebis dasaxel ebebis kontinuumiT, roml ic yofiTi enisa da mecnierul i enis kuTvnil ebas warmoadgens. semantikuri prototipis modifikaciis veqtori asaxavs konceptual izirebul i niSnebis dadgenil rakursebs: pragmatul i, eTikuri, pragmatul /eTikuri, terminol ogiuri (ful i rogorc codnis special uri dargebis termini).

orive enis sityvebis warmodgenil i CamonaTval i es aris semantikuri prototipis konceptual uri derivaciis SesaZl ebl obebi,

mnisvnel obebis inventarizacia, sawyisi kognitur-verbal uri situaciis
 «мера стоимости, капитал»/«medio de pago, riqueza» modifikacia.

cxrii №14

#	rusul i ena	done konceptis struqturaSi	#	espanuri ena	done konceptis struqturaSi
		semantikuri prototipis modifikaciis veqtori			semantikuri prototipis modifikaciis veqtori
1	Афера (разг.). Сомнительн ое, неблаговидн ое предприятие , преследующ ее цели личной наживы.	I, III, pragmatul i	1	estafa, negocio ilícito	I, III, pragmatul i
2	Аферист Занимающи йся аферами, недобросове стный делец	I, pragmatul i	2	estafadero	I, pragmatul i
3	Делец Предприимч ивый человек, ловко и с большой выгодой для себя ведущий дела, преимущест венно коммерческ ие.	I, pragmatul i	3	Hombre de negocios	I, pragmatul i
4	Деньга	I, pragmatul i	4	Dinero	I, pragmatul i
5	Денежка, денежки	I, pragmatul i	5	Plata, pasta	I, pragmatul i

6	Деньжищи	I, pragmatul /eTikuri	6	dinerillo	I, pragmatul /eTikuri
7	Денежный	I, pragmatul i	7	dinerario	I, pragmatul i
8	Денежно	I, pragmatul i	8	monetario	I, pragmatul i
9	Денежные знаки, дензнак	I, pragmatul i + terminol ogiuri	9	Papel moneda	I, pragmatul i + terminol ogiuri
10	Актив	III, terminol ogiuri	10	activo	III, terminol ogiuri
11	Акциз	III, terminol ogiuri	11	Impuesto	III, terminol ogiuri
12	Акция	I, pragmatul i + terminol ogiuri	12	acción	I, pragmatul i + terminol ogiuri
13	Алтын	I, pragmatul i + eTikuri			
14	Алчность	II, eTikuri	13	avidez	I, pragmatul i
15	Алчный	II, eTikuri	14	ávido	I, pragmatul i
16	Ассигнации	III, terminol ogiuri	15	Asignado	III, terminol ogiuri
17	Бабки (II мн. разг.-сниж.)	I, pragmatul i			
18	Баксы [англ. buck (busks)]. Жарг. Доллары США.	I, pragmatul i	17	dólares	I, pragmatul i
19	Банк	I, pragmatul i + terminol ogiuri	18	Banco	I, pragmatul i + terminol ogiuri
20	Банкир	I, pragmatul i	19	Banquero	I, pragmatul i
21	Банкомат	I, pragmatul i + terminol ogiuri	20	Cajero automático	I, pragmatul i + terminol ogiuri
22	Банкнота	I, pragmatul i + terminol ogiuri	21	Billete de banco	I, pragmatul i + terminol ogiuri
23	Банкрот	I, pragmatul i + terminol ogiuri	22	Bancarrota	I, pragmatul i + terminol ogiuri
24	Банкротство	I, pragmatul i + terminol ogiuri	23	Quiebra	I, pragmatul i + terminol ogiuri
25	Барыш	I, pragmatul i + eTikuri			
26	Башли (жарг.) Жарг. Деньги (обычно большие).	I, pragmatul i + eTikuri			

27	Бедно	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	24	Pobrement e	I,pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
28	Бедность	I, pragmatul i	25	Pobreza	I, pragmatul i
29	Бедный	I, pragmatul i	26	Pobre	I, pragmatul i
30	Бедняк/бедн ячка	I, pragmatul i	27	indigente	I, pragmatul i
31	Безденежны й	I, pragmatul i	28	Sin dinero	I, pragmatul i
32	Безналичны й	I, pragmatul i + terminol ogiuri	29	Sin efectivo	I, pragmatul i + terminol ogiuri
33	Бережливос ть	I, pragmatul i	30	Ahorro	I, pragmatul i
34	Бережливый	I, pragmatul i	31	ahorrativo	I, pragmatul i
35	Бизнес	I, pragmatul i + terminol ogiuri	32	negocio	I, pragmatul i + terminol ogiuri
36	Бизнесмен	I, pragmatul i + terminol ogiuri	33	Hombre de negocios	I, pragmatul i + terminol ogiuri
37	Благо	I, pragmatul i + eTikuri	34	Bueno	I, pragmatul i + eTikuri
38	Благосостоян ие	I, pragmatul i + eTikuri	35	Bienestar	I, pragmatul i + eTikuri
39	Благополучи е	I, pragmatul i + eTikuri	36	Bonanza	I, pragmatul i + eTikuri
40	Благотворите льность	I, pragmatul i + eTikuri	37	Beneficenc ia	I, pragmatul i + eTikuri
41	Благотворите ль- ный	I, pragmatul i + eTikuri	38	benéfico	I, pragmatul i + eTikuri
42	▼ Бобы мн. Деньги	I, pragmatul i + eTikuri			
43	Богато	I, pragmatul i	39	Ricamente	I, pragmatul i
44	Богатство	I, pragmatul i	40	Riqueza	I, pragmatul i
45	Богатей	I, pragmatul i	41	ricachón	I, pragmatul i + eTikuri
46	Богатый	I, pragmatul i	42	Rico	I, pragmatul i
47	Богач	I, pragmatul i	43	Adinerado	I, pragmatul i
48	Боны	III, terminol ogiuri	44	Bonos	III, terminol ogiuri

49	Буржуй 2. Ирон. О человеке богатом, владеющем чем-л. в большом количестве (обычно скуповатом)	I, II, pragmatul i + eTikuri	45	Burqués	I, II, pragmatul i + eTikuri
50	Бухгалтер	I, pragmatul i + terminol ogiuri	46	Contable	I, pragmatul i + terminol ogiuri
51	Бухгалтерия	I, pragmatul i + terminol ogiuri	47	Contabilida d	I, pragmatul i + terminol ogiuri
52	Бюджет	I, pragmatul i + terminol ogiuri	49	Presupuest o	I, pragmatul i + terminol ogiuri
53	Вальвация	III, terminol ogiuri	50	Devaluació n	III, terminol ogiuri
54	Ваучер	I, pragmatul i + terminol ogiuri	51	Cupón	I, pragmatul i + terminol ogiuri
55	Валюта	I, pragmatul i + terminol ogiuri	52	Divisas	I, pragmatul i + terminol ogiuri
56	Валютный	I, pragmatul i + terminol ogiuri	53	De divisas	I, pragmatul i + terminol ogiuri
57	Вексель	III, terminol ogiuri	54	Letra de cambio	III, terminol ogiuri
58	Взнос	I, pragmatul i + terminol ogiuri	55	Pago	I, pragmatul i + terminol ogiuri
59	Взятка	I, pragmatul i + terminol ogiuri	56	Soborno	I, pragmatul i + terminol ogiuri
60	Взяточник	I, pragmatul i + terminol ogiuri	57	Concusiona rio	I, pragmatul i + terminol ogiuri
61	Владелец	I, pragmatul i + terminol ogiuri	58	Propietario	I, pragmatul i + terminol ogiuri
62	Вкладывать	I, pragmatul i + terminol ogiuri	59	Inverter	I, pragmatul i + terminol ogiuri
63	Вкладчик	I, pragmatul i + terminol ogiuri	60	Inversionist a	I, pragmatul i + terminol ogiuri
64	Возвращать (долг, деньги)	I, pragmatul i	61	Devolver	I, pragmatul i
65	Вознагражде- ние	I, pragmatul i	62	Recompens a	I, pragmatul i
66	▼ Воздух, воздухи мн. Деньги.	I, pragmatul i + eTikuri			
67	Вор	I, pragmatul i	63	Ladrón	I, pragmatul i
68	Вор- карманник	I, pragmatul i	64	Carterista	I, pragmatul i

	2. Вором-карманником или карманным воров вы называете того, кто вытаскивает кошельки, деньги из карманов и сумок других людей.				
69	Воровать – украсть	I, pragmatul i	65	Robar/Sustraer	I, pragmatul i
70	Вспомоществование	I, pragmatul i	66	Subvención	I, pragmatul i
71	Выгода	I, pragmatul i + terminol ogiuri	67	Ventaja	I, pragmatul i + terminol ogiuri
72	Выгодно	I, pragmatul i + terminol ogiuri	68	Ventajosamente	I, pragmatul i + terminol ogiuri
73	Выгодный	I, pragmatul i + terminol ogiuri	69	Ventajoso	I, pragmatul i + terminol ogiuri
74	Выигрыш (денежный)	I, pragmatul i + terminol ogiuri	70	Ganancia	I, pragmatul i + terminol ogiuri
75	Выкуп	I, pragmatul i	71	Rescate	I, pragmatul i
76	Выпускать (в обращение)	I, pragmatul i + terminol ogiuri	72	Poner (en circulació)	I, pragmatul i + terminol ogiuri
77	Выручка	I, pragmatul i	73	Ayuda	I, pragmatul i
78	Гиперинфляция	I, pragmatul i + terminol ogiuri	74	Hiperinflación	I, pragmatul i + terminol ogiuri
79	Гривна	I, pragmatul i + eTikuri			
80	Грош, гроши	I, II, pragmatul i + eTikuri	75	Céntimo	I, II, pragmatul i + eTikuri
81	Давать (деньги)	I, pragmatul i	76	Dar (dinero)	I, pragmatul i
82	Дань	I, II, pragmatul i + eTikuri	77	Tributo	I, II, pragmatul i + eTikuri
83	Девальвация	III, terminol ogiuri	78	Desvalorización	III, terminol ogiuri
84	Декларация	I, III pragmatul i + terminol ogiuri	79	Declaración	I, III, pragmatul i + terminol ogiuri
85	Делать (деньги)	I, pragmatul i	80	Hacer (dinero)	I, pragmatul i
86	Делить	I, pragmatul i	81	Dividir	I, pragmatul i

	(деньги)			(dinero)	
87	Депозит	I, pragmatul i + terminol ogiuri	82	Depósito	I, pragmatul i + terminol ogiuri
88	Депонент	III, terminol ogiuri	83	Deponente	III, terminol ogiuri
89	■Деревянные сущ. Деньги	I, II, pragmatul i + eTikuri			
90	Дефицит	I, pragmatul i + terminol ogiuri	84	Escasez	I, pragmatul i + terminol ogiuri
91	Дефляция	III, terminol ogiuri	85	Deflación	III, terminol ogiuri
92	Дешевый	I, pragmatul i	86	Barato	I, pragmatul i
93	Дешево	I, pragmatul i	87	Barato	I, pragmatul i
94	Дивиденд	I, pragmatul i + terminol ogiuri	88	Dividend	I, pragmatul i + terminol ogiuri
95	Диверсифицированный (актив)	III, terminol ogiuri	89	Diversificado (activo)	III, terminol ogiuri
96	Дилер	I, pragmatul i + terminol ogiuri	90	Comerciante	I, pragmatul i + terminol ogiuri
97	Дисконт	III, terminol ogiuri	91	Descuento	III, terminol ogiuri
98	Диспонент	III, terminol ogiuri	92	Disponente	III, terminol ogiuri
99	Дифферент	III, terminol ogiuri	93	Recorte	III, terminol ogiuri
100	Добыть (деньги)	I, pragmatul i	94	Conseguir (dinero)	I, pragmatul i
101	Долг	I, pragmatul i + terminol ogiuri	95	Deuda	I, pragmatul i + terminol ogiuri
102	Дорого	I, pragmatul i	96	Caro	I, pragmatul i
103	Дороговизна	I, pragmatul i + eTikuri	97	Carestía	I, pragmatul i
104	Дорогой	I, pragmatul i	98	Costoso	I, pragmatul i
105	Достаток	I, pragmatul i	99	Abundancia	I, pragmatul i
106	Достать (деньги)	I, pragmatul i	100	Obtener (dinero)	I, pragmatul i
107	Дотация	I, pragmatul i + terminol ogiuri	101	Dotación	I, pragmatul i + terminol ogiuri
108	Доход, доходы	I, pragmatul i + terminol ogiuri	102	Ingresos	I, pragmatul i + terminol ogiuri
109	Доходный	I, pragmatul i + terminol ogiuri	103	Rentable	I, pragmatul i + terminol ogiuri
110	Драгоценности	I, pragmatul i + eTikuri	104	Joya	I, pragmatul i + eTikuri
111	Жадность	I, pragmatul i	105	Avidez	I, pragmatul i

112	Жадный	l, pragmatul i	106	Codicioso	l, pragmatul i
113	Жалование	l, pragmatul i + terminol ogiuri	107	Salario	l, pragmatul i + terminol ogiuri
114	Жертвовать (деньги)	l, pragmatul i + eTikuri	108	Sacrificar (dinero)	l, pragmatul i + eTikuri
115	Живолот (разг.-сниж.)	l, pragmatul i + eTikuri			
116	Жмот (прост.), (разг.-сниж.)	l, pragmatul i + eTikuri	109	Agarrado	l, pragmatul i + eTikuri
117	Загашник (прост.),(разг.)	l, pragmatul i + eTikuri			
118	Заем	l, pragmatul i + terminol ogiuri	110	Préstamo	l, pragmatul i + terminol ogiuri
119	Зажиточность	l, pragmatul i	111	Comodidad	l, pragmatul i
120	Зажиточный	l, pragmatul i	112	Acomodado	l, pragmatul i
121	Залог	l, pragmatul i + terminol ogiuri	113	Empeño, Fianza	l, pragmatul i + terminol ogiuri
122	Залоговый	l, pragmatul i + terminol ogiuri	114	De empeño	l, pragmatul i + terminol ogiuri
123	Заключать (сделку)	l, pragmatul i + terminol ogiuri	115	Cerrar (un trato)	l, pragmatul i + terminol ogiuri
124	▼ Заколачивать (деньги)	l, pragmatul i + eTikuri	116	Apalea (dinero)	l, pragmatul i
125	Замораживать (капитал)	l, pragmatul i + terminol ogiuri	117	Congelar (capital)	l, pragmatul i + terminol ogiuri
126	Заначка (разг.-сниж.)	l, pragmatul i + eTikuri	118	Esconda	l, pragmatul i
127	Занимать (у кого-л.; кому-л.)	l, pragmatul i	119	Tomar	l, pragmatul i
128	Запрос	l, pragmatul i + terminol ogiuri	120	Demanda	l, pragmatul i + terminol ogiuri
129	Запускать (в оборот)	l, pragmatul i + terminol ogiuri	121	Poner (en circulación)	l, pragmatul i + terminol ogiuri
130	Зарабатывать	l, pragmatul i	122	Cobrar	l, pragmatul i
131	Зарплата	l, pragmatul i + terminol ogiuri	123	Sueldo	l, pragmatul i + terminol ogiuri
132	Затраты	l, pragmatul i + terminol ogiuri	124	Gastos	l, pragmatul i + terminol ogiuri
133	■ ■ Зашибать (деньгу) (обычно много)	l, pragmatul i + eTikuri	125	Hacer (dinero)	l, pragmatul i

134	Золото	I, pragmatul i	126	Oro	I, pragmatul i
135	Зелень 2. собир., ж.	I, pragmatul i			
136	Имущество	I, pragmatul i + terminol ogiuri	127	Propiedad	I, pragmatul i + terminol ogiuri
137	Инвестиция	I, pragmatul i + terminol ogiuri	128	Inversión	I, pragmatul i + terminol ogiuri
138	Инвестировать	I, pragmatul i + terminol ogiuri	129	Inverter	I, pragmatul i + terminol ogiuri
139	Инвестиционный	I, pragmatul i + terminol ogiuri	130	Inversión	I, pragmatul i + terminol ogiuri
140	Инвестор	I, pragmatul i + terminol ogiuri	131	Inversionista	I, pragmatul i + terminol ogiuri
141	Индексация	III, terminol ogiuri	131	Indexación	III, terminol ogiuri
142	Инфляция	I, pragmatul i + terminol ogiuri	133	Inflación	I, pragmatul i + terminol ogiuri
143	Ипотека	I, pragmatul i + terminol ogiuri	134	Hipoteca	I, pragmatul i + terminol ogiuri
144	Казна	I, II, pragmatul i + eTikuri	135	Tesorería	I, pragmatul i + terminol ogiuri
145	Казначей	I, II, pragmatul i + eTikuri	136	Tesorero	I, pragmatul i + terminol ogiuri
146	Камень (драгоценный)	I, pragmatul i	137	Piedra (preciosa)	I, pragmatul i
147	Капитал	I, pragmatul i + terminol ogiuri	138	El Capital	I, pragmatul i + terminol ogiuri
148	Капиталовложение	I, pragmatul i + terminol ogiuri	139	La inversion de capitales	I, pragmatul i + terminol ogiuri
149	Капиталы	I, pragmatul i + terminol ogiuri	140	Los capitals	I, pragmatul i + terminol ogiuri
150	Капиталист	I, pragmatul i + terminol ogiuri	141	El capitalista	I, pragmatul i + terminol ogiuri
151	Капуста 1. капусту рубить (или косить, копать и. т. п.) зарабатывать валюту	I, pragmatul i	142	Lechuga verde	I, pragmatul i
152	Квазиденьги	III, terminol ogiuri	143	El cuasidenero	III, terminol ogiuri
153	Комиссионные	I, pragmatul i + terminol ogiuri	144	Los corretajes	I, pragmatul i + terminol ogiuri
154	Коммерсант	I, pragmatul i + terminol ogiuri	145	El	I, pragmatul i + terminol ogiuri

		terminol ogiuri		negociante, comerciant e	terminol ogiuri
155	Коммерция	I, pragmatul i + terminol ogiuri	146	El comercio, negocio	I, pragmatul i + terminol ogiuri
156	Компания	I, pragmatul i + terminol ogiuri	147	La compañía	I, pragmatul i + terminol ogiuri
157	Компенсация	I, pragmatul i + terminol ogiuri	148	La compensación	I, pragmatul i + terminol ogiuri
158	Конвертировать	I, pragmatul i + terminol ogiuri	149	Convertir	I, pragmatul i + terminol ogiuri
159	Конвертируемость	I, pragmatul i + terminol ogiuri	150	La convertibilidad	I, pragmatul i + terminol ogiuri
160	Конкурент	I, pragmatul i + terminol ogiuri	151	El competidor	I, pragmatul i + terminol ogiuri
161	Конкуренция	I, pragmatul i + terminol ogiuri	152	La competencia	I, pragmatul i + terminol ogiuri
162	Контракт	I, pragmatul i + terminol ogiuri	152	El contrato	I, pragmatul i + terminol ogiuri
163	Контролировать	I, pragmatul i + terminol ogiuri	153	Controlar	I, pragmatul i + terminol ogiuri
164	Копейка/копейки	I, pragmatul i + terminol ogiuri	154	El centavo	I, pragmatul i + terminol ogiuri
165	Копилка	I, pragmatul i	155	La hucha	I, pragmatul i
166	Копить	I, pragmatul i	156	Ahorrar	I, pragmatul i
167	Коррупция	I, pragmatul i + terminol ogiuri	157	La corrupción	I, pragmatul i + terminol ogiuri
168	Корысть	I, pragmatul i	158	El provecho	I, pragmatul i
169	Корыстный	I, pragmatul i	159	Mercenario	I, pragmatul i
170	Корыстолюбие	I, pragmatul i	160	Avaricia	I, pragmatul i
171	Котировка	III, terminol ogiuri	161	La cotización	III, terminol ogiuri
172	Кошелек	I, pragmatul i	162	El monedero	I, pragmatul i
173	Красть	I, pragmatul i	163	Hurtar	I, pragmatul i
174	Кредит	I, pragmatul i + terminol ogiuri	164	El crédito	I, pragmatul i + terminol ogiuri
175	Кредитный	I, pragmatul i + terminol ogiuri	165	De crédito	I, pragmatul i + terminol ogiuri
176	Кредитка	I, pragmatul i + terminol ogiuri	166	La tarjeta de crédito	I, pragmatul i + terminol ogiuri
177	Кровные 2. Разг. Деньги,	I, pragmatul i + eTikuri	167	Dinero sudado	I, pragmatul i + eTikuri

	заработанные своим трудом.				
178	Крохи 2. обычно мн.: крохи, крох. Ничтожная доля, крайне малое, незначитель ное количество чего-л.	I, pragmatul i + eTikuri	168	Las migajas	I, pragmatul i + eTikuri
179	Купить	I, pragmatul i	169	Comprar	I, pragmatul i
180	Купец 1. Богатый торговец, владелец торгового предприятия . 2. Покупатель (устар. И спец.)	I, pragmatul i	170	El mercader	I, pragmatul i
181	▼ Купилки мн. Деньги.	I, pragmatul i + eTikuri	171		
182	Купля- продажа	I, pragmatul i + terminol ogiuri	172	Compra- venta	I, pragmatul i + terminol ogiuri
183	Купон	I, pragmatul i + terminol ogiuri	173	El cupón	I, pragmatul i + terminol ogiuri
184	Купюра	I, pragmatul i + terminol ogiuri	174	El billete	I, pragmatul i + terminol ogiuri
185	▼ Лавьё, лавэ, лаваша, лавашки мн. Деньги.	I, pragmatul i + eTikuri	175		
186	Лепта // То, что вносится куда-л. как часть общего; взнос.	III, terminol ogiuri	176	El leptón, la lepta	III, terminol ogiuri
187	Ликвидность	III, terminol ogiuri	177	La liquidez	III, terminol ogiuri
188	Ликвидный/н еликвидный	III, terminol ogiuri	178	Líquido/ilí quitable	III, terminol ogiuri

189	Лимон 2. Жарг. Миллион рублей.	l, pragmatul i			
190	Маклер	l, pragmatul i + terminol ogiuri	179	El corredor	l, pragmatul i + terminol ogiuri
191	▼ Манечки Шутл. контаминац ия собств. «Маня», «Манька» («Мария») и англ. money	l, pragmatul i			
192	Медь 3. собир. Разг. Монеты из такого металла.	l, pragmatul i	180	El cobre (monedas de cobre)	l, pragmatul i
193	Медяк, медяки (Разг.)	l, pragmatul i	181	Moneda de cobre	l, pragmatul i
194	Мелочь	l, pragmatul i	182	El cambio, la calderilla	l, pragmatul i
195	Металл (драгоценны й, презренный)	l, pragmatul i + terminol ogiuri	183	El metal (precioso)	l, pragmatul i + terminol ogiuri
196	Мзда	l, pragmatul i + terminol ogiuri	184	El alboroque, el soborno	l, pragmatul i + terminol ogiuri
197	Мздоимец	l, pragmatul i + terminol ogiuri	185	El concusiona rio	l, pragmatul i + terminol ogiuri
198	Миллиард, миллиарды	l, pragmatul i	186	El billón, el millardo (neologism o)	l, pragmatul i
199	Миллиардер	l, pragmatul i	187	El multimillon ario	l, pragmatul i
200	Миллион, миллионы	l, pragmatul i	188	El millón, los millones	l, pragmatul i
201	Миллионер	l, pragmatul i	189	El millonario	l, pragmatul i
202	Монета, монетки	l, pragmatul i + terminol ogiuri	190	La moneda, la pieza	l, pragmatul i + terminol ogiuri
203	Мот/мотовк а	l, pragmatul i	191	El derrochador	l, pragmatul i

204	Мошна	I, pragmatul i	192	El monedero, el bolso	I, pragmatul i
205	Мытарь	I, II, pragmatul i + eTikuri			
206	Навар 2.Разг. Материальная выгода, нажива, барыш.	I, pragmatul i	193	La ganacia	I, pragmatul i + terminol ogiuri
207	Наваривать	I, pragmatul i	194	Sacar partido	I, pragmatul i + terminol ogiuri
208	Надыбать Разг.-сниж. 1. Наворовать, украсть; взять, набрать, натаскать (обычно подпольно, тайно, незаконно).	I, pragmatul i			
209	Наживать – нажить	I, pragmatul i	195	Adquirir, crearse	I, pragmatul i
210	Наживаться –нажиться	I, pragmatul i	196	Enriquecer se	I, pragmatul i
211	Наличка Разг. Наличные деньги.	I, pragmatul i	197	El dinero contante	I, pragmatul i + terminol ogiuri
212	Наличные	I, pragmatul i + terminol ogiuri	198	El dinero efectivo	I, pragmatul i + terminol ogiuri
213	Наличный ◇ Наличный расчёт. Расчёт, производимый путём уплаты наличными.	I, pragmatul i + terminol ogiuri	199	El cálculo contante	I, pragmatul i + terminol ogiuri
214	Налог	I, pragmatul i + terminol ogiuri	200	El impuesto	I, pragmatul i + terminol ogiuri
215	Налоговый	I, pragmatul i + terminol ogiuri	201	Fiscal	I, pragmatul i + terminol ogiuri
216	Налогообложение	I, pragmatul i + terminol ogiuri	202	La tributación	I, pragmatul i + terminol ogiuri
217	Наращивать	I, pragmatul i + terminol ogiuri	203	Aumentar	I, pragmatul i + terminol ogiuri

218	Недвижимость	I, pragmatul i + terminol ogiuri	204	El inmueble	I, pragmatul i + terminol ogiuri
219	Недостаток 2. только ед. Неполное количество кого-чего-нибудь, нужда в ком-чем-нибудь. Недостаток средств. 3. чаще мн. Бедность, нужда (разг).	I, pragmatul i + terminol ogiuri	205	la escasez, la carencia	I, pragmatul i + terminol ogiuri
220	Недостача 2. Отсутствие какого-л. имущества, денег и т.п., обнаруженное при проверке у ответственных за них лиц.	I, pragmatul i + terminol ogiuri	206	La falta	I, pragmatul i + terminol ogiuri
221	Нищий/нищенка	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	207	El mendigo	I, pragmatul i
222	Нищенски	I, pragmatul i + eTikuri			
223	Облигация	I, pragmatul i + terminol ogiuri	208	La obligación, el título, los valores	I, pragmatul i + terminol ogiuri
224	Оброк	I, II, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	209	El censo	I, II, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
225	Оклад	I, pragmatul i + terminol ogiuri	210	El salario	I, pragmatul i + terminol ogiuri
226	Обналичива	I, pragmatul i + terminol ogiuri	211	Convertir	I, pragmatul i + terminol ogiuri

	ть,обналичи ть	terminol ogiuri		en liquidez	terminol ogiuri
227	Оплата	l, pragmatul i	212	El pagamiento	l, pragmatul i
228	Оплатить	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	213	Pagar	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
229	Оплачиваем ый	l, pragmatul i	214	Pagado	l, pragmatul i
230	Отмывание 2. Результат такого действия; легализация незаконно полученных денежных средств - в основном криминальн ого происхожде ния - путём их законного обналичива ния.	l,pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	215	El blanqueo (de dinero)	l,pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
231	▼ Откат 4. (или черный откат). Возврат продавцом покупателю части прибыли или комиссионн ых с целью личной наживы или ухода от уплаты налогов.	l, pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	216	El retroceso	l, pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
232	Пени	l, pragmatul i + terminol ogiuri			
233	Пенсия	l, pragmatul i +	217	La pensión,	l, pragmatul i +

		terminol ogiuri		la jubilación	terminol ogiuri
234	Переводить – перевести	l, pragmatul i + terminol ogiuri	218	Transferir	l, pragmatul i + terminol ogiuri
235	Перечислять	l, pragmatul i + terminol ogiuri	219	Pasar	l, pragmatul i + terminol ogiuri
236	Печатать	l, pragmatul i	220	Imprimir	l, pragmatul i
237	Платеж	l, pragmatul i + terminol ogiuri	221	El pago	l, pragmatul i + terminol ogiuri
238	Платить	l, pragmatul i	222	Pagar	l, pragmatul i
239	Побираться	l, ll, pragmatul i + eTikuri	223	Mendigar	l, pragmatul i
240	Побирушка	l, pragmatul i + eTikuri	224	El pordioso	l, pragmatul i
241	Поборы	l, ll, pragmatul i + eTikuri	225	Las exacciones	l, pragmatul i + terminol ogiuri
242	Подать	l, pragmatul i	226	Dar	l, pragmatul i
243	Подделывать	l, pragmatul i	227	Falsificar	l, pragmatul i
244	Погост (место сбора дани на Руси)	l, pragmatul i + eTikuri			
245	Пожертвование	l, eTikuri	228	La donación	l, pragmatul i
246	Покупатель	l, pragmatul i	228	El comprador	l, pragmatul i
247	Покупка	l, pragmatul i	229	La compra	l, pragmatul i
248	Получать – получить	l, pragmatul i	230	Recibir	l, pragmatul i
249	Полюдье (специальная операция княжеской дружины на Руси по сбору дани)	l, pragmatul i + eTikuri			
250	▼ Попадать, с чем на сколько. Сильно потратиться; быть обманутым, обобраным	l, pragmatul i + eTikuri			
251	Пособие	l, pragmatul i + terminol ogiuri	231	La subvención	l, pragmatul i + terminol ogiuri
252	Потери	l, pragmatul i +	232	Las	l, pragmatul i +

		terminol ogiuri		pérdidas	terminol ogiuri
253	Потоки (денежные)	l, pragmatul i terminol ogiuri	233	El flujo de dinero	l, pragmatul i + terminol ogiuri
254	Пошлина	l, pragmatul i terminol ogiuri	234	Los derechos	l, pragmatul i + terminol ogiuri
255	Предоплата	l, pragmatul i terminol ogiuri	235	El pago por adelantado	l, pragmatul i + terminol ogiuri
256	Предприниматель	l, pragmatul i terminol ogiuri	236	El empresario	l, pragmatul i + terminol ogiuri
257	Премия	l, pragmatul i terminol ogiuri	237	El premio	l, pragmatul i + terminol ogiuri
258	Премировать	l, pragmatul i terminol ogiuri	238	Premiar	l, pragmatul i + terminol ogiuri
259	Прибыль	l, pragmatul i terminol ogiuri	239	El benevicio, la ganancia, el provecho	l, pragmatul i + terminol ogiuri
260	Прибыльн й	l, pragmatul i terminol ogiuri	240	Provechoso	l, pragmatul i + terminol ogiuri
261	Приумножать	l, pragmatul i terminol ogiuri	241	Incrementar	l, pragmatul i + terminol ogiuri
262	Провороваться Попасться в систематическом, длительном воровстве, хищении	l, pragmatul i eTikuri			
263	▼Проворачивать – повернуть (делку) Сильно обмануть, надуть, облапошить.	l, pragmatul i eTikuri	242	Arreglar un asunto	l, pragmatul i
264	Продавец/про- Давщица	l, pragmatul i	243	El dependient e, el vendedor	
265	Проигрыш 2. Сумма проигранных денег.	l, pragmatul i terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	244	La pérdida	l, pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri

					komponenti
266	Проигрывают – проиграть	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	245	Perder	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
267	Производство	l, pragmatul i + terminol ogiuri	246	La producció n	l, pragmatul i + terminol ogiuri
268	Промотать 2. <i>Разг.</i> Нерасчётливо израсходовать; растратить зря, неразумно. Промотал все деньги, все сбережения. П. наследство.	l, pragmatul i	247	Despilfarra r	l, pragmatul i
269	Просадить 2. Израсходовать, истратить.	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	248	Disipar	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
270	Просвистывать – просвистать 3. перен. разг.-сниж. перех. Бесцельно, напрасно расходовать.	l, pragmatul i + eTikuri	249	Malgastar	l, pragmatul i
271	Просвистаться <i>разг.-сниж.</i> Разориться вследствие нерасчетливого расходования денег или проигрыша.	l, pragmatul i + eTikuri			

272	Протрясти 2. перен. разг. Нерасчетлив о растратить.	l, pragmatul i + eTikuri	250	Quemar	l, pragmatul i + eTikuri
273	Профинтить Разг. Истратить, издержать зря, попусту.	l, pragmatul i +eTikuri	251	Fumarse	l, pragmatul i + eTikuri
274	Профукать Разг. Нерасчѐтлив о растратить, промотать.	l, pragmatul i + eTikuri	252	Malgastar	l, pragmatul i + eTikuri
275	Проценты	l, pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	253	Los porcentajes	l, pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
276	Процентщик/ процентщица	l, pragmatul i + eTikuri	254	El prestamista	l, pragmatul i + eTikuri
277	Раб 2. Рабом называют человека, который находится в полной экономическ ой, политическо й или психологичес кой зависимости от кого-либо	l, pragmatul i + eTikuri	255	El esclavo	l, pragmatul i + eTikuri
278	Работа	l, pragmatul i	256	El trabajo	l, pragmatul i
279	Работник	l, pragmatul i	257	El trabajador	l, pragmatul i
280	Разбазариват ь – разбазарить 1. Распродавать , раздавать	l, pragmatul i + eTikuri	258	Malbaratar	l, pragmatul i

	что либо легкомыслен но, безрассудно. 2. Расходовать, тратить что либо не по назначению.				
281	Растрата	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	259	El gasto	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
282	Растрачивать – растратить	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	260	Derrochar	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
283	Растратчик	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	261	El malversado r	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
284	Растрясти перен. прост. Истратить на пустяки, израсходова ть много зря.	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	262	Disipar	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
285	Расточать – расточить	l, pragmatul i + eTikuri	263	Desperdici ar (dinero)	l, pragmatul i
286	Расточитель	l, pragmatul i + eTikuri	264	El disipador	l, pragmatul i + eTikuri
287	Расточительс тво	l, pragmatul i + eTikuri	265	Residuo	l, pragmatul i + eTikuri
288	Расточительн о	l, pragmatul i + eTikuri	266	Pródigame nte	l, pragmatul i
289	Расточительн ый	l, pragmatul i + eTikuri	267	El dispendios o	l, pragmatul i
290	Расход/расхо ды	l, pragmatul i, garkveul	268	El consume,	l, pragmatul i, garkveul

		konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti		el gasto	konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
291	Расходовать – израсходовать	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	269	Consumer, gastar	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
292	Расчет	I, pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	270	El cálculo	I, pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
293	Расчетливо	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	271	Providente	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
294	Расчетливый	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	272	El prudente	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
295	Рассчитать	I, pragmatul i	273	Presuponer	I, pragmatul i
296	Рост 5. Если кто- либо даёт деньги в рост, значит, он даёт их под проценты	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	274		
297	Ростовщик	I, pragmatul i + eTikuri	275	El usurer	I, pragmatul i + eTikuri
298	Рубль	I, pragmatul i + terminol ogiuri			
299	Рублевый	I, pragmatul i + terminol ogiuri			
300	РЫНОК	I, pragmatul i +	276	El Mercado	I, pragmatul i +

		terminol ogiuri			terminol ogiuri l, pragmatul i + terminol ogiuri
301	Рыночный	l, pragmatul i + terminol ogiuri	277	De mercado	l, pragmatul i + terminol ogiuri
302	Сберегатель ный	l, pragmatul i + terminol ogiuri	278	De ahorro	l, pragmatul i + terminol ogiuri
303	Сберегать 2. Сохранять неизрасходо ван- ным; копить.	l, pragmatul i + terminol ogiuri	279	Ahorrar	l, pragmatul i + terminol ogiuri
304	Сбыт	l, pragmatul i + terminol ogiuri	280	La salida, la venta	l, pragmatul i + terminol ogiuri
305	Сейф	l, pragmatul i + terminol ogiuri	281	La caja fuerte	l, pragmatul i + terminol ogiuri
306	Сребреник	l, pragmatul i + terminol ogiuri	282	Moneda de plata	l, pragmatul i + terminol ogiuri
307	Серебро	l, pragmatul i	283	La plata	l, pragmatul i
308	Скудно	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	284	Escasament e	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
309	Скудный	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	285	Escaso	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
310	Скупой	l, pragmatul i + eTikuri	286	Agarrado	l, pragmatul i + eTikuri
311	Скупость	l, pragmatul i + eTikuri	287	Avaricia	
312	Скопидом	l, pragmatul i + eTikuri	388	El acaparador	l, pragmatul i + eTikuri
313	Скряга	l, pragmatul i	289	El cicatero	l, pragmatul i
314	Скряжничес тво	l, pragmatul i + eTikuri	290	La cicateria	l, pragmatul i + eTikuri
315	Скупердяй/с купердяйка	l, pragmatul i	291	El cicadero	l, pragmatul i
316	Скупой	l, pragmatul i	292	Avariento	l, pragmatul i

317	Скупость	I, pragmatul i	293	La avaricia	I, pragmatul i
318	Собирать – собрать	I, pragmatul i	294	Recoger	I, pragmatul i
319	Собственно сть	I, pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	295	La hacienda	I, pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
320	Содержать I. кого что. Давать кому чемунибудь возможност ь жить, существоват ь, доставляя для этого средства, деньги.	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	296	Mantener	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
321	Содержанка	Pl pragmatul i + eTikuri	297	Entretenida	Pl pragmatul i + eTikuri
322	Сокровище	I, pragmatul i + terminol ogiuri	298	El tesoro	I, pragmatul i + terminol ogiuri
323	Состояние/с остоянье	I, pragmatul i + terminol ogiuri	299	La fortuna	I, pragmatul i + terminol ogiuri
324	Состоятельн ый	I, pragmatul i	300	Acaudalad o	I, pragmatul i
325	Средства	I, pragmatul i + terminol ogiuri	301	Los medios	I, pragmatul i + terminol ogiuri
326	Ссуда	III, teminol ogiuri	302	El préstamo	I, pragmatul i + terminol ogiuri
327	Ссудить	I, pragmatul i + terminol ogiuri	303	Avanzar, prestar	I, pragmatul i + terminol ogiuri
328	Ставки	I, pragmatul i + terminol ogiuri	304	Las puestas	I, pragmatul i + terminol ogiuri
329	Стипендия	I, pragmatul i + terminol ogiuri	305	La beca	I, pragmatul i + terminol ogiuri
330	Стоимость	I, pragmatul i + terminol ogiuri	306	El coste, el valor	I, pragmatul i + terminol ogiuri
331	Сумма (денег)	I, pragmatul i + terminol ogiuri	307	La suma de dinero	I, pragmatul i + terminol ogiuri
332	Счет	I, pragmatul i + terminol ogiuri	308	La cuenta	I, pragmatul i + terminol ogiuri
333	Считать	I, pragmatul i	309	Contar	I, pragmatul i
334	Тайник	I, pragmatul i	310	El escondrijo	I, pragmatul i

335	Таньга	I, pragmatul i + eTikuri			
336	Тити-мити {{тити мити}} неизм.; мн. Жарг. О деньгах.	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	311		
337	Толстосум	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	312	El ricachón	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
338	Транжира	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	313	El manirroto	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
339	Транжирить	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	314	Derrochar	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
340	Трата, траты	I, pragmatul i + terminol ogiuri	315	El gasto	I, pragmatul i + terminol ogiuri
341	Тратить – потратить	I, pragmatul i	316	Gastar	I, pragmatul i
342	Терять – потерять	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	317	Perder	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
343	Телец Золотой или златой телец (книжн. ритор) - золото, деньги, богатство как предмет стремления; власть	I, II, pragmatul i + eTikuri	318	Becerro de oro	I, II, pragmatul i + eTikuri

	золота, денег, богатства (из библейского выражения)				
344	Товар	l, pragmatul i + terminol ogiuri	319	La mercancía	l, pragmatul i + terminol ogiuri
345	Товарооборот	l, pragmatul i + terminol ogiuri	320	La circulación de mercancías	l, pragmatul i + terminol ogiuri
346	Торгаш	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	321	El mercachifle	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
347	Торговец/торговка	l, pragmatul i + eTikuri	322	El mercader, El comerciant e, el negociante	l, pragmatul i + terminol ogiuri
348	Торговля	l, pragmatul i + eTikuri pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	323	El comercio, el negocio	l, pragmatul i + terminol ogiuri
349	Торговать	l, pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	324	Negociar, traficar	l, pragmatul i + terminol ogiuri
350	Убыток, убытки	l, pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	325	La perdida	l, pragmatul i + terminol ogiuri
351	Убыточный	l, pragmatul i + terminol ogiuri	326	Deficitario	l, pragmatul i + terminol ogiuri
352	Уговор 2. Взаимное	l, pragmatul i + terminol ogiuri,	327	El convenio	l, pragmatul i + terminol ogiuri,

	соглашение о чём н. Такого уговору не было (об этом не договаривались). У. дороже денег (посл.).	garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti			garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
353	Умножать	I, pragmatul i	328	Multiplicar	I, pragmatul i
354	Фальсифицировать	I, pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	329	Falcificar, adulterar	I, pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
355	Финансы	I, pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	330	Las finanzas	I, pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
356	Фонд	I, pragmatul i + terminol ogiuri	331	El fondo	I, pragmatul i + terminol ogiuri
357	Фонды	I, pragmatul i + terminol ogiuri	332	Los fondos	I, pragmatul i + terminol ogiuri
358	Фрахт	III, terminol ogiuri	333	El flete	III, terminol ogiuri
359	Халуга	I, pragmatul i + eTikuri	334	Tomajón	I, pragmatul i + eTikuri
360	Харч, харчи	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti			
361	▼ Хворост м. 1. Деньги.	I, pragmatul i + eTikuri	335	La cámara	I, pragmatul i + eTikuri
362	Хищение	I, pragmatul i + eTikuri	336	El robo	I, pragmatul i + eTikuri
363	Хранить	I, pragmatul i	337	Guardar	I, pragmatul i
364	▼ Хрусты Деньги.	I, pragmatul i + eTikuri			

365	Цена	I, pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	338	El precio, el valor	I, pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
366	Ценная бумага	I, pragmatul i + terminol ogiuri	339	Los valores	I, pragmatul i + terminol ogiuri
367	Чаевые Вознаграждение обычно денежное за мелкие услуги.	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	340	La propina	I, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
368	Чек (ЛСВ 1, ЛСВ2)	I, pragmatul i + terminol ogiuri	341	El cheque, el billete, el talon	I, pragmatul i + terminol ogiuri
369	Чеканить 1. Изготавливать (какие-нибудь металлические изделия), выбивая на поверхности изображения, узоры. Чеканить монету.	I, pragmatul i + terminol ogiuri	342	Acuñar	I, pragmatul i + terminol ogiuri
370	■Чекань	I, pragmatul i + eTikuri			
371	Червонец	I, pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti			
372	▼Шелесты Бумажные деньги. От общепотр. «шелестеть» .	I, pragmatul i + eTikuri	343		
373	Штука 5. Жарг. Тысяча	I, pragmatul i + eTikuri	344		

	рублей. Заработал полторы штуки				
374	Щедрость К щедрый в 1 и 3 знач., свойство щедрого человека	l, pragmatul i + eTikuri	345	La generosida d	l, pragmatul i + eTikuri
375	Щедрый 1. Охотно оказывающи й помощь деньгами, имуществом , не скупой. Щедрый человек. 2. Ценный, богатый.	l, pragmatul i + eTikuri	346	Generoso	l, pragmatul i + eTikuri
376	Штраф 1. Денежное взыскание, налагаемое в качестве наказания обычно в администрат ивном или судебном порядке.	l, pragmatul i + terminol ogiuri	347	La multa	l, pragmatul i + terminol ogiuri
377	Экономика	l, pragmatul i + terminol ogiuri	348	La economía	l, pragmatul i + terminol ogiuri
378	Экономить 1. (св. сэкономить) . что. Расходовать экономно; использоват ь наиболее целесообраз но; // Давать возможност ь меньше расходовать, сберегать что-л. 2. Сокращать	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	349	Ahorrar	l, pragmatul i, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti

	свои расходы, стараться тратить как можно меньше. // на чём. Ограничивая свои расходы на что-л., потребление чего-л., сберегать (деньги, средства, материалы и т.п.).				
379	Экономный	I, pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti	350	Económico	I, pragmatul i + terminol ogiuri, garkveul konteqstSi SesaZl oa gaaqtiurdes eTikuri komponenti
380	Эмиссия	I, pragmatul i + terminol ogiuri	351	La emisión	I, pragmatul i + terminol ogiuri
381	Эмитировать	I, pragmatul i + terminol ogiuri	352	Emitir	I, pragmatul i + terminol ogiuri
			353	Duro	I, II, pragmatul i + eTikuri
			354	Ardite	I, II, pragmatul i + eTikuri
			355	Maravedi	I, II, pragmatul i + eTikuri
			356	Ducado	I, II, pragmatul i + eTikuri
			357	Real	I, II, pragmatul i + eTikuri
			358	Escudo	I, II, pragmatul i + eTikuri
			359	Peso	I, II, pragmatul i + eTikuri
			360	Peseta	I, II, pragmatul i + eTikuri

am rakursiT gaanal izebul ma enobrivma masal am, saSual eba mogvca dagvedgina konceptis „ful i” («Деньги», “Dinero/moneda”) si tyva-

verbal izatorebis pirobiTi sabaziso sia orive enisaTvis, romel mac Seadgina 381 erTeul i rusul enaSi da 360 erTeul i espanur enaSi. orive enaSi, samyaros mocemul fragmentTan dakavSirebul i konceptual izirebul i codnis sxvadasxva rakursebis eqspl ikaciisaTvis, ufro xSiria arsebiTi saxel i (259 rusul enaSi da 238 espanur enaSi). dadgenil i faqti imiT aixsneba, rom arsebiTi saxel ebi warmoadgenen nominatiuri xerxs, romel ic aseve moicavs predikatul , komunikaciur azrebs (Арутюнова 1988). aRvniSnoT, rom n. d. aruTinovas es azri gamoTqmul i iyo rusul i enis sistemuri maxasiaTebi ebis Sesaxeb. mocemul i masala saSual ebas gvaZl evs davaskvnaT, rom gamoCenil i lingvistis dakvirveba rel evanturia aseve espanuri enis. gamovl enil universal izms gaaCnia fsiqo-lingvisturi safuZveli: arsebiTi saxel i metyvel ebis sxva nawil ebze ufro adre yal ibdeba metyvel ebis ontogenezSi: am sakiTxis Sesaxeb special ur kvl ebebSi dadgenil ia «малой детской речи» (Гвоздев; Леонтьев; Суперанская да sxv.) gaCenisas arsebiTi saxel is upiratesoba. arsebiT saxel s gaaCnia asociaciebis mdidari potencial i, roml ebic ufro srul ad da Tanmimdevrul ad asaxaven sinamdvil is real iebis gaazrebas da maTTan dakavSirebul procesebs.

ganzogadebul cxril Si warmodgenil i analizis Sedegebi, demonstrireben sawyisi supoziciisa da struqturis semantikuri prototipis modifikaciis dinamikas, rac Cveni hipotezis Tanaxmad, efuZneba kul turul ad ganpirobebul Semecnebis kognitur process, enobrivi cnobierebis Taviseburebebs da konkretul i enis xerxebis funzionirebas. analizis Sedegebis Tanaxmad, konceptual uri derivaciis Sinaarsis inovaciuri Semadgenel i eqspl icirdeba ukve arsebul i enobrivi niSnebis Sinagan/garegan transformaciaSi, magal iTad: *пожертвование, хищение, уговор, la donación, el robo, el acuerdo.* es azrebi SesaZl oa iyos niSanTa semantikaSi maTi pragmatul i Semadgenel is paral el urad. es procesi xorciel deba konceptis „ful i” («Деньги», «Dinero/moneda») struqturaSi momij nave Tematuri jgufebis enobrivi erTeul ebis CarTvis xarj zec, magal iTad: *торговец/торговка, торговать, el/la comerciante, el comercio.* es procesi kvl evaSi ganxil eba rogorc universal i movl ena Sepirispirebul enebSi: nivTieri samyaros real iis, ful is fenomenis, Cawvdomis evolucia da mental uri izoglosebis Camoyal ibeba eTikis kategoriebiTa da

religiuri ganwyobebi T. gamovl enil i movl enis Sedegebi orive enaSi enobriv doneze verificirdeba Sesabamisi I eqsiko-Tematurni j gufebidan amokrefil i erTeul ebis kavSiriT konceptual uri simravlis `fuli` («Деньги», “Dinero/moneda”) semantikur prototipTan.

dadginda, rom orive enaSi erTeul Ta masivi erTdroul ad miekuTvneba zogad I eqsikur fonds, aseve terminol ogiur I eqsikas (Semowmebul ia ekonomikuri da biznes-terminol ogiis I eqsikonebSi), magal iTad: *итраф, экономия, экономить, la multa, economía, ahorrar*. dadgenil i faqti universal ur xasiaTs atarebs. gamovl enil i universal iebi asaxavs konceptual uri derivaciis procesebis dinamikur xasiaTs, roml ebic dakavSirebul ia naSromSi aRweril movl enasTan: adamiaris kontaktebi samyarosTan akumul irebul ia Semecnebis aqtebSi, dagrovil gamocdil ebaSi, romel ic moipoveba, rogorc praqtikul da mecniერul moRvaweobaSi, aseve sul ieri cxovrebis sxvadasxva sferoze refl eqsiis procesebSi.

daskvna

XXI saukunis dasawyisi lingvistikaSi cnobil ia kompl eqsuri integratiul i kvlevis antropocentrul i paradigmis fargl ebSi iseTi prioritetul i lingvisturi probl emebis ganvitarebiT, rogoricaa adamianis cnobierebiT codnis konceptual izacia da kategorizacia, konkretul i enis xerxebiT samyaros asaxvis saSual ebis Taviseburebebi, samyaros enobrivi suraTis fragmentis gamovl ena da arwera sinqroniaSi da maT evol uciur ganvitarebaSi da bevri sxva. Tanamedrove lingvistikis kvlevis obieqti aris adamianis gonivrul i da SemecnebiTi meqanizmebi da maTi enobrivi eqspl ikacia, enisa da kul turis rTul i kavSiris genezisi. enis gagebam rogorc misi sxvadasxva iarusebis funcioni rebis kanonzomierebebis rTul ma sistemam, aseve rogorc kogniturm meqanizmma, romelic araenobiv sinamdvil eze informaciis kl asifikacias, kodirebas da verbal izebas axdens, winaswar gansazRvra lingvistikis aqtiuri urTierTqmedeba fsiqol ogiasTan, fsiqol ongvistikasTan, kongnivistikasTan, logikasTan, fil osofiasTan kul turol ogiasa da humanitarul i cikl is sxva discipl inebTan, aseve – lingvistikis meTodol ogiaSi anal izis zogierTi kvleviTi operaciebis CarTva codnis sabunebismetyvel o dargebidan.

moce mul i droisaTvis dadgenil ia rigi kanonzomierebebi, roml ebic axasiaTebse nas, upirvel esad, mis unars Seinaxos da gadasces informacia mental uri erTeul ebis, verbal uri-azrobrivi struqturis kognituri model ebis saxiT, romel Sic asaxul ia samyaros real iebze fsiqikuri warmodgenebis universal uri da etnospecificuri nisnebi, adamianis codnis struqturis dinamikuri buneba, romelic cval ebadi rel igiuri da mcnierul i Sexedul ebis anabeWds atarebs. aRiarebul ia, rom gare samyaros kategorizaciisa da konceptual izaciis rTul i kognituri meqanizmebis anal izi, roml ebic uSual o dakvirvebas ar eqvemdebareba, Sesazl ebel ia enis faqtebis anal izis saSual ebiT: "...cnobierebis struqturbze cven viciT mxol od enis wyal obiT, romelic saSual ebas gvaZl evs SevityoT am struqturbze da arweroT isini nebismier bunebriv enaze..." (Кубрякова: 1997, 21). enis rogorc Semecnebis instrumentisa da xal xis kul turasTan misi uwyveti kavSiris gagebam,

gaafarTova ara mxol od midgoma kvl evis obieqtTan, aramed enaTmecnierebis terminol ogiuri aparatic, aseve ganapiroba Tanamedrove lingvistikis mraval i Teoriul i skol isa da mimarTul ebis Camoyal ibeba.

erT-erTi intensiurad ganviTarebadi mimarTul ebaa kognituri lingvistika, romel Sic kvl eva mimarTul ia kogniciisa da enis Sefardebisa da enobrivi konceptual izaciis meqanizmebis Seswavl isaken, xol o enobrivi qmedeba gaigeba rogorc kogniciis erT-erTi saxeoba. samecniero anal izi miemarTeba konkretul idan, gamoxatul i enobriv formasa da enis formebsi, abstraqtul isaken, romel ic xel misawvdoms xdis samyaroze codnis organizaciisa da verbal izaciis mental ur sivrceebis.

enobrivi konceptual izaciis meqanizmebis anal izis kvl evebis ukve dagrovil i Sedegebi mowmoben imasac, rom derivaciis procesi, romel ic tradiciul ad sityvaTwarmoebaSi Seiswavl eboda, aucil ebel ia ganxil os rogorc `ama Tu im xal xis winaswar ganmsazRvrel i samyaros konceptual uri suraTis erT-erTi ZiriTadi monawile sinamdvil is enobrivi kategorizaciisa" (Попова, Стернин : 2004). dadgenilia, rom derivaciul procesebi Zal zed mniSvnel ovania samyaros enobrivi suraTis Camoyal ibebisaTvis: derivatebis producireba upirvel esad ganapirobebs adamianis gamocdil ebis damagrebas, rac asaxavs samyaros gaazrebis kognitur Sejamebebs bunebrivi enis erTeul ebSi. am rTul i fenomenis kvl eva, romal sac gaaCnia ormxrivi kavSiri – azrovnebasTan da enasTan, miekuTvneba prioritetul da jer kidev arasakmarisad damuSavebul Taricxvs.

samecniero abstraqciebs Soris, roml iTac kognituri lingvistika operirebs, yvel aze ufro moTxovnadia koncepti, konceptual izaciis diskretul i mental uri erTeul i, romel Sic akumul irebul ia statikuri sagnobrivi samyaros codna da samyaros suraTis dinamikis amsaxveli el ementebi (Jil fokonie, j orj lakofi, Carl z j. fil mori, ronald v. langakeri, j. laionsi, u. Ceifi, i. a. sternini, z. d. popova, v. i. karasiki, a. v. bondarko, t. v. bul igina, o. n. sel iverstova da sxv.). es termini xasiaTdeba ganmartebaTa pol ifoniiT, rac dakavSirebul ia ara mxol od mis abstraqtul bunebasTan, aramed imasTanac, rom Teoriul enaTmecnierebaSi konceptis ganmarteba da anal izis meTodol ogia

dakavSirebul ia sxvadasxva skol ebis warmomadgenel Ta mier mis gagebasTan da kvl evis rakursTan.

disertacia eZRVneba konceptis „ful i“ konceptual uri derivaciis kognituri da enobrivi safuZvl ebis ganxil vasa da analizss aramonaTesave rusuli da espanuri (Castellano) enebis monacemebze dayrdnobiT da kognitur procesebSi derivaciis rol Tan dakavSirebul i zogierTi sakiTxis dazustebas, romelic Sepirispirebul lingvokul turebSi asaxavs samyaros Tanamosaxel e fragmenta kategorizacias, gaazrebasa da Sefasebas. sadisertacio naSromis Teoriul -metodologiuri safuZvl ebi, rogorc Sesaval Si iyo naTqvami, efuZneba lingvofil osofiur konceptual ur debulebebs azrovnebis, cnobierebis, enisa da kul turis uwyvet dial eqtur erTianobaze. amitom kvl eva mimdinareobda lingvokognituri da lingvokul turol ogiuri midgomebis sintezSi.

lingvokul turol ogia warmoadgens mecnierebas, romelic awarmoebis im obieqtibus Teoretikul -armwerlobiT kvl evas, romlebic enaSi asaxuli da funqcionirebs rogorc kul turuli faseul obebis sistemebi. es kvl evebi sxvadasxva enis (xal xis) lingvokul turol ogiuri sferos kontrastul analizs warmoadgens (Маслова: 2001, 10). rogorc Teoriuli literaturis analizis masalis Sedegad dadginda, aramarto sagnobrivi dargebi, aramed kognituri lingvistikisa da lingvokul turol ogiis terminologiuri aparatic (sakvl evi obieqtis special uri gafarToebis gareSe) hgavs erTmaneTs. kognitur lingvistikaSi kvl evebi koncentrirebulia kognitur procesebsa da maTi enobrivi verbal izaciis saSual ebebze, lingvokul turol ogiaSi ki enaSi nacional ur-kul turuli, etnoseantikuri komponentis gamovlenaze. lingvokul turiaSi kvl eva integratiul xasiaTs atarebs: gamoiyeneba analizis lingvisturi, kul turol ogiuri, sociologiuri da kognituri metodebi: konceptual uri, freimuli, naratiuli, kontent-analizi, asociatiuri eqsperimenti, enis matareblebis anketireba da a. S. nisnebis kvl eva da arwera da samyaros suraTis Sepirispireba sxvadasxva enaSi – konceptual uri kvl evis erT-erTi Ziritadi mizania lingvokul turol ogiaSi.

naSromSi gaanal izebul ma farTo Teoriul ma masal am saSual eba mogvca gangvezogadebina mecnierul i struqturis `samyaros suraTi" gageba Tanamedrove enaTmecnierebaSi. dadgenil ia, rom samyaros suraTis Tanamedrove l ingvisturi da discipl inaTaSorisi kvevebis umetesoba dafuZnebul ia enis l eqsiko-semantikuri sistemis rogorc enobrivi niSnebis Tematuri kontinuumis, Taviseburi `Tematuri badis" gagebaze, romel Sic sityva hipero-hiponimuri principis mixedviT daj gufebul ia bude-azrebad. yovel i bude, romel ic asaxavs samyaros taqsonias enis niSnebSi, Tanamedrove kvl ebebSi ganimarteba rogorc koncepti (konceptosfero), roml is aRwera da model ireba xorciel deba upiratesad enis l eqsikuri sistemis erTeul Ta saSual ebiT. samyaros suraTis Camoyal ibebaSi derivaciul i movl enebis rol is anal izi da am rTul i fenomenis aRwera mocemul etapze l ingvistikaSi j er kidev `ar SeiZl eba CaiTval os arc sistematurad, arc Tanmimdevrul ad", xol o kvl eviT procedurebi saWiroeben parametrebis dazustebas da terminTa meta-enobrivi erTeul ebis gansazRvras (Борисова: 2008. АДД).

zemoTqmul i amtkicebs SerCeul i Temis „konceptual uri derivaciis kognitiuri da enobrivi safuZvl ebi rusul da espanur l ingvokul turebSi (konceptis „ful i" magal iTze)" aqtual obas da misi miznebis Tanamedrove l ingvisturi kvl ebebis rel evanturobas.

samecniero l iteraturis anal izis safuZvel ze da kvl evis miznebidan gamomdinare, Camoyal ibda konceptis ganmarteba, romel sac naSromSi veyrdnodiT: **koncepti es aris kognitur-verbal uri azrovnebiTi struqtura, abstraqtul i konstruqtul i arsi, romel ic model irdeba enobrivi da mental uri stimul ebiT. koncepti es aris kul turul -niSnadi simravl e kol eqtiur da individual ur cnobierebaSi, asaxul i enobrivi formiT.**

konceptis saxel i misi nominatoria, romel ic emTxveva sityvis gare pl ans (Болдырев: 1999; 2000). koncepti sityvis l eqsikur mniSvnel obaze farTea, misi struqtura ufro rTul i da mraval ferovania, vidre sityvis l eqsikuri mniSvnel oba. konceptSi rogorc sinTezirebad l ingvomental ur warmonaqmnSi gaerTianebul ia cneba, mniSvnel oba, metaforul oba, emociuroba reducierebul i saxiT, Soreul i mniSvnel obebis el ementebi, rac akavSirebs erT kognitur-verbal ur

strukturas sxva real iebis mTel kl asTan (Стернин, Попова: 2006, Воркачев: 2005 da sxv.). sadisertacio naSromSi sistemalizirebul ia mniSvnel obisa da konceptis gamijvnis parametrebi, roml ebic xasiaTdebian maTi gadakveTis zonebis arsebobiT.

imisaTvis, rom cnebebis kavSiris sqema aigos, Camoyal ibebul i ufro metad gavrcel ebul i konceptual uri azris dinamikur struqturaze mecniერul i warmodgenebis bazaze, romel ic xorciel deba universal uri sagnobrivi kodiT (I . s. vigocki, n. i. Jinkini, i. n. gorel ovi) da aqvs xatovan-sqemuri xasiaTi, aseve Semdgomi anal izis meTodis dazustebisaTvis uaRresad abstraqtul i kavSiris `yofa - ena - sametyvel o praqtika - azri“, kvl evaSi Semotanil ia termini `topol ogia“ (I aT. *topos* - adgil i; *logos* - swavl eba). es termini maTematikaSi Tanamedrove Teoriul -mravl obiTi meTodis safuZvel s Seadgens. naSromis am nawil Si Cven amovdiodiT Tanamedrove lingvisturi kvl ebebis anal izis meTodTa integratul obidan, aseve statiaSi `topol ogia“ a. a. mal cevis avtoritetul i azridan did sabWoTa encikl opediaSi: «Развитие Т. продолжается во всех направлениях, а сфера её приложений непрерывно расширяется» (133).

naSromSi SerCeul i midgomiT kognitur-verbal uri struqtura aris konceptual uri derivaciis Sedegi, aRebul i drois erT monakveTze, romel Sic sinqronizebul ia kognituri da enobrivi procesebi. amis safuZvel ze naSromSi wamoyenebul ia hipoteza: konceptual uri simravl e „ful i“ («Деньги», “Dinero/moneda”) organizebul ia birTvul i el ementis irgvl iv, sawyisi mamotivirebel i kognitur-denotatiuri situaciis, romel ic gamoxatul ia struqturis semantikur prototipSi; misi modifikaciis dinamika efuZneba kul turul ad ganpirobebul Semecnebis kognitur procesebs, enobrivi cnobierebis Taviseburebebs da konkretul i enis xerxebis funcioni rebas; konceptual izaciis inovaciuri Semadgenel is Sinaarsi eqspl icirdeba ukve arsebul i enobrivi niSnebis gare/Sida transformaciaSi da konceptis struqturaSi momij nave Tematuri j gufebis enobrivi erTeul ebis CarTviT.

konceptual izirebul i azris yvel a modifikacia naSromSi gaigeba rogorc Semmecnebel i cnobierebis kognituri procesebis obieqtivaciis

formebi, roml is ricxvSic ganvixil avT konceptual uri derivaciis meqani zmebsac:

- Sefardeba da Sedareba (ukve arsebul i el ementebisa da mniSvnel obebis Serwyma da kompanovka, romel ic mocemul konteqstSi determinirebul i konceptual izirebul i azrisa rel evanturia);

- daSeneba (mental uri sivrcis _ samyaros suraTi da mental uri ol qis - misi cal keul i fragmentis, Cvens SemTxvevaSi - „ful is“ determinirebul i Tematuri kl asifikatori); metyvel ebaazrovnebiTi moRvaveobis procesSi aqtiurdeba damatebiTi el ementebi, roml ebic Tavdapirvel ad ar SeimCneoda konceptis sawyis konceptual izirebul azrSi;

- ganviTareba da integracia (sawyis determinirebul konceptual izirebul azrSi ukve arsebul is safuZvel ze axal i el ementebis gaCena azri/mniSvnel obis erTeul ebSi, roml ebic „miizidebian“ kognitur-verbal ur struqturisaken, upiratesad, arapirdapiri referentul i kavSiris safuZvel ze).

Camotvili meqanizmebi uzrunvel yofs kognitur-verbal uri struqturis konceptual ur kompoziciurobas da mis zonaSi axal i el ementebis CarTvas, roml ebic efardebian sawyis azrss. axal i Cndeba rogorc invarinti, rogorc sawyisi varinatis alternatiul i xerxi, rogorc gaazrebi dinamikuri procesis da araenobrivi samyaros zogierT fragmentze ukve arsebul i determinirebul i codnis Sedegi. Cveni gagebiT variantebi warmoadgenen gadamkveT, da ara igive urTierTobebis mizezebisa da kvlevis, Zvel isa da axl is, birTvul isa da periferiul is, sawyisisa da warmoebul is, mamotivirebel isa da motivirebul is, adrindel isa da Semdgomis da a. S. konceptual izirebul i codnis ol qis gafarToebisas, konceptual uri derivaciis meqanizmebma SeiZleba gamoiwvios axal i struqturabis gaCena ukve arsebul is safuZvel ze da maTi integracia adamiannis konceptual ur sistemaSi.

konceptual uri derivaciis meqanizmebi naSromSi gaigeba rogorc global uri mental uri da enobrivi procesis nawili, da t. g. borisovas mixedviti, rogorc `kodi rebisa da dekodi rebis ganviTarebis“ enobrivi eqsplikacia, dakavSirebul i sinamdvil is CawvdomasTan (Алди: 2008). amasTaanave naSromSi ketdeba principul i dazusteba: **koceptual uri**

derivaciis meqanizmebi aqtiurdeba ukve arsebul i codnis safuZvel ze informaciis kognituri damuSavebisas; enobriv doneze meqanizmebis qmedeba vl indeba ukve arsebul i enobrivi niSnebis gare da Sida modifikaciaSi.

Cven voperirebdiT terminiT `derivacia`, romelic gamoiyeneba ara mxolod procesTan, aramed SedegTanac, anu semantikuri gadasvl ebis konkretul faqtebTan. termini `derivacia`, mraval i lingvistis azris Tanaxmad, mosaxerxebelia kidev imitom, rom is miuTitebs warmoebul obaze da uzrunvel yofs saWiro terminologiur bazas integraluri modelis SeqmnisaTvis (magaliTad, Зализняк: 2001, 13). amgvar integralur models disertaciaSi gaRvivebul koncepciaSi, romelic efuZneba konceptualuri derivaciis Teorias, freimul semantikas, prototipta Teorias, integrirebul s lingvokul turologiur kvlebaSi, warmoadgens kognitur-verbaluri struqtura, lingvokul turuli koncepti `fuli`. misi modelireba da arwera efuZneba konceptualizaciis variantuli xerxebis da sawyisi codnis enobrivi eqsplikaciis, (kognituri) situaciis (J fakovies terminebiT) dadgenas, romelic dakavSirebulia cnebasTan. enobrivi erTeulebis derivacia, romelic Semmecnebeli cnobierebis kognitur procesebs asaxavs, naSromSi gaigeba rogorc romelirac sawyisi erTeulebis funqcionirebisa da ganvitarebis specifikuri forma, mimarTuli zogierTi sabaziso kognitur-denotatiuri situaciisaken, romelic maT modifikacias gulisxmobs; amitom `nebismeri erTeuli enaSi aris Tavisi derivaciuli funqcionirebis potencialis matarebeli, ufrozogadad – Tavisi TviTganvitarebis potencialis matarebeli" (Очерки по лингвистической детерминалогии и дериватологии русского языка. Коллективная монография: 1998, 67). konceptualuri derivaciis aqtebSi xorcieldeba kognituri struqturebis dadgineba da ganvitareba – fragmentebis, romlebic gamocdilebis enobivi cnobierebiTaa gaazrebuli. axali gamocdileba enobrivi cnobierebaSi igeba kognitur-verbaluri struqturebis abstraqtuli konstruqtebis - konceptebis saxiT.

naSromSi gaRvivebuli midgomis Tanaxmad, samyaros enobrivi suraTi struqturirebul ad warmodgeba ara mxolod Tematuri principiT, romel sac, samecniero literaturis mimoxilvis Tanaxmad, efardeba

lingvistikas arsebul i konceptis yvel a ganmarteba, aramed derivaciul -genetikuri principiTac, romel ic samyros enobrivi konceptual izaciis yvel a simdidresa da mraval feroznebas asaxavs sawyisi determinirebul i codnis mudmivi ganvitarebis saSual ebiT, rac enobriv doneze vl indeba, upirvel esad, erTZiriani sityvebis semntikur-asociaciur `ganStoebebSi`.

sityvaTwarmoebiTi model ebi, moqmedni erT budeSi, Seicaven Sida formas mikuTvnebul saerto elements, romel sac lingvokul turol ogiur kvlebebi uwodeben `protoproverbal ur warmonaqms`. misi modifikacia xorciel deba enobrivi sistemis kanonebiT, magram ganpirobepul ia kognituri qmedebiT, romel is safuzvel Sic devs sawyisi determinantebis bazaze axlis warmodgenis strategia. es real iaze im codnis invariantebia, romel ebic ukve gatavisebul ia cnobierebiT da damagrebul ia enaSi garkveuli niSnis ukan: *«Пятьсот тысяч долларов! Вы хоть представляете, какие это деньжищи?» [Дарья Донцова. Доллары царя Гороха (2004)]; и «А новая плита стоит 3000 руб. Где же взять такие деньжищи? Я только что похоронила 33-летнего сына, а сама давно не работаю, потому что не берут. [Помогите, пожалуйста!//«Домовой», 2002.10.04].* Словообразовательный дериват «деньжищи» имеет значение «Увелич. к сущ. деньги 1.», где «деньги 1»: «Металлические монеты и бумажные знаки, являющиеся мерой стоимости товаров и средством платежа. *отт.* То или иное количество монет и бумажных знаков.» (Современный толковый словарь русского языка Ефремовой 2000). Сравним с контекстуальным употреблением *dineral* – испанского эквивалента русского «деньжищи» (материал из Национального корпуса испанского языка): *„...Si usted pasa todas estas etapas de consumo y llega usted a la " adicional " tiene usted que pagar un dineral por kilowattoras...” [Luis Rios Elizalde].* Второй контекст: *„ Pero conocemos nuestra obligación, y con dos varas de tul y seis de percalina hacemos un traje que los que no lo entienden piensan que vale un dineral...” [José María de Pereda].* orive kontekstSi *dineral* es aris martiac didi fuli, romel ic unda daixarjos suqze (pirvel magalitSi), meore magalitSi `didi fuli`, anu rusuli «деньжищи» ekvivalenturi, es aris momsaxureobis anazRaurebis fuli, rac kontekstual ur *dineral*-s xdis subieqturad-markirebul s. masasadame, espanur enobriv cnobierebaSi, iseve, rogorc rusulSi, mocemuli derivatives sinagani forma miiswrafis subieqturi Sevsebisaken da damokidebul ia konkretul kognitur situaciaze. Tumca, rogorc

gaanal izebul i masal idan Cans, konceptual uri derivacia rogorc `erTi da imaves aRweris al ternatiul i xerxi" orive enaSi amouwuravia sityvaTwarmoebiTi sistemis SesaZl ebl obebisagan, romel ic erTZiriani sityvebis ganStoebiTaa Semofargl ul i. Tval i mivadevnoT: **«Бабки, деньжищи и ещё раз деньжищи** *высыпались на экран, который так нравоучительно внушал нам про ценности демократии, про свободу слова, про права человека и т. д. Вот они истинные ценности, понял внимательный и умный зритель, видя, как горят мониторы, крутятся барабаны...»* [Вадим Самодуров. *Клоны, которые играют в карты (2002)* // «Вечерняя Москва», 2002.02.07]. mocemul kontekstSi warmodgenil ia sawyisi variantis «деньги» ori derivati: sityvaTwarmoebiTi derivati «деньжищи» da konceptual uri derivati *бабки*. orive derivati aRvivebs konkretul -teqstobriv mniSvnel obas «очень много денег», romel ic motivirebul ia determinirebul i variantiT: **деньги → количество, число, сумма**. orive erTeul i sawyisi erTeul is funcioni rebisa da ganvitarebis specifukur formas warmoadgens, orive forma ontol ogiurad igive real iebis sxvadasxva rakursebs asaxavs da kontekstSi realizdeba rogorc konceptis „ful i" sxvadasxva rakursis aqtual izatori rusul enobriv cnobierebaSi.

konceptis `ful i" struqturis model irebisas Cven veyrdnobiT prototipul midgomas. prototipi, „kategoriiis saukeTeso nimuSi" es aris model irebadi kognitur-verbal uri struqturis invarianti, determinaciul -derivaciul i Sinaarsis ganzogadebul i gamoxatvis pl ani, dakavSirebul i sawyis kognitur-denotatiur situaciasTan. prototips, Camoyal ibebul i tradiciis Tanaxmad, gamoyofen l eqsikonSi konceptis saxel is definiciidan. rusul enobriv azrovnebaSi konceptis „ful i" semantikuri prototipis dasadgenad gamoyenebul ia: Толковый словарь русского языка под ред. Д. Н. Ушакова, Малый академический словарь (МАС) под ред. А. П. Евгеньевой, Большой толковый словарь русского языка под ред. С. А. Кузнецова (БТС-2000), aseve el eqtronul i versia Нового толково-словообразовательного словаря русского языка Т. В. Ефремовой-2000. espanur enobriv azrovnebaSi konceptis „ful i" semantikuri prototipis dasadgenad gamoyenebul ia: Diccionario de la Lengua Espanola de la Real Academia (2001), Joan Coromines. Breve diccionario etimológico de la lengua castellana (2008), Diccionario de uso del español de María Moliner (1997), Semdegi l eqsikonebis el eqtronul i versiebi: Diccionario Enciclopédico Vox 1.

(2009), Diccionario de la lengua española (2005), La gran enciclopedia de economía 2008, Diccionario Manual de la Lengua Española (2007).

moce mul etapze, avtoritetul i espanuri l eqsikografiul i wyaroebis l eqsikonta distribuciebis SedarebiTi anal izis safuZvel ze dadginda, rom konceptis saxel i warmodgenil ia dubl eturi wyvil iT „dinero – moneda”, rac ar gamoricxavs am erTeul Ta funcionirebis SesaZl o pragmatul Taviseburebebs diskursSi. gamovl enil i faqti sainteresoa SepirispirebiTi anal izis kuTxiT. Catarebul i anal izis safuZvel ze dubl etur wyvil Si „dinero – moneda” sawyis variantad ganisazRvreba l eqsema “dinero”.

konceptual uri simravl is „ful i” («Деньги», “Dinero/moneda”) sakvanZo l eqsemebis Sinagani formisa da semantikuri Sevsebis anal izis Sedegad dadginda: kognitur-verbal uri struqtura «Деньги» struqturirebul ia semantikuri prototipis «мера стоимости, капитал» irgvl iv; kognitur-verbal uri struqtura “Dinero/moneda” struqturirebul ia semantikuri prototipis “medio de pago, riqueza” irgvl iv. kontrastul i l ingvokul turol ogiuri anal izis poziciebidan yuradRebas iqcevs dadgenil i faqti: orive l ingvokul turaSi mTl ianad emTxveva komponenti: «мера стоимости/“medio de pago”, xol o komponents «капитал» rusul semantikur prototipSi Cven ganvixil avT rogorc espanuris “riqueza” konceptual ur sinonims.

saanal izo konceptis nacional uri variantebis semantikuri prototipebi – es misi birTvul i el ementis verbal izaciaa, romel ic struqturis konceptual ur kompoziciurobas uzrunvel yofs. Cven mier gaRvivebul i hipotezis Tanaxmad, birTvul i el ementi rogorc sistemaTwarmomqmel i piroba, midrekil ia derivaciul i ganvitarebisaken. konceptis areal Si dadgenil i prototipul i niSnit CarTul enobriv erTeul ebs SeuZl iaT gansxvavdebodnen meti an nakl ebi semantikuri atraqciis doniT – formal uri, cnebiTi an kontekstual uriT. struqturis kompoziciuroba ganpirobebul ia aseve parametriT `konceptis semantikuri simWidrove”, anu invariantebis raodenoba, variantis warmoadgenis al ternatiul i xerxiT. konceptis `ful i” nacional uri variantebis agebisas Cven amovdiodiT iqedan, rom struqturis semantikur prototipTan kavSiri, romel ic varirebis

SesaZl ebl obebis sivrces gansazRvravs, SeiZl eba iyos eqspl iciturad/ pirdapiri da impl iciturad/arapirdapiri (dasturdeba anal izis special uri procedurebiT). konteqstual uri kompoziciuroba SesaZl oa iyos martivi da garTul ebul i tipis, rac damokidebul ia birTvul el ementTan (variantTan) kavSiris tipze. Cveni gagebiT, konceptis struqturis garTul ebul i tipi ganpirobebul ia abstraqciis pirobiTi doneebiT, roml ebic Rvivdeba Semecnebis evol uciis procesSi rogorc konceptual uri derivaciis Sedegi sawyisi protoverbal uri el ementis bazaze. axal i gamocdil ebis verbal izaciisaTvis sistemaSi erTveba axal i el ementebic (upiratesad, arapirdapiri kavSiris saSual ebiT sawyis referentTan (struqturis prototipTan), warmoqmnili rogorc kognituri operaciebis Sedegi sxva mental ur ol qebTan: maTi el ementebis kvl avkombinirebisas da romel iRac erTi, an bevri niSniT TvisებაTa SeTavsebisas, raSic mdgomareobs azrovnebis SemoqmedebiToba. konceptual uri integracia SeiZl eba ganxorciel des signifikaturi mniSvel obis saSual ebiT an metaforul i model iT (farTo gagebiT, misi yvel a saxesxvaobis CaTvl iT): *деньги → кровь, деньги → пот, деньги → звонкая монета, деньги → желтый дьявол, деньги → золотой телец* (rusul enaSi); *dinero → surdo, dinero → moneda → diablo → torro de oro* (espanur enaSi). am procedurebis Sedegad cal keul kognitur-verbal ur struqturaSi Cndeba sxva konceptTan mosazRvre konceptual izaciis zona, romel ic konceptis kompoziciur model Si mdbareobs abstraqciis pirobiT I an III doneze. aq, pirvel rigSi, saubarია supletur derivaciaze, magal iTad, *деньги → бабки, деньги → выручка, деньги → навар, деньги → благополучие, деньги → крах* (rusul enaSi) da *dinero → ventaja, dinero → bienes, dinero → bienestar, dinero → prosperidad, dinero → fracaso, dinero → falencia* (espanur enaSi). abstraqciis doneebis gansazRvrisaTvis diferenciuლ ni Sans warmoadgens gamWvirval e kavSiri prototipul birTvul el ementTan da standartul i enobrivi pirovnebisatvis dekodirebisatvis gaxsniloba, anu enaSi real iaze determinirebul i codnis gamoxatul ebis done.

kvl evisaTvis SerCeul ma konceptis struqturis agebis parametrebma saSual eba mogvca warmogvedgina misi grafikul i model i (sadisertacio naSromi, 91gv.).

sawyis kognitur-denotatur situaciasTan dakavSirebul i determinaciul -derivaciul i Sinaarsis ganzogadebul i gamoxatvis pl anis dasadgenad, naSromSi gamoyenebul i iyo l ogikis meTodol ogiuri aparati. dadgenilia, rom konceptual uri azristopol ogiur struqturaSi kognitur-denotaturi situacia warmodgenilia kul turaSi Camoyal ibebul i sawyisi supoziciebiT: 1) formal uri (an bunebrivi) supozicia, magal iTad, ful i pirdapiri gagebiT; 2) material uri supozicia, anu, sityva-niSnis roli enis sistemaSi, magal iTad ful i es aris arsebiTi saxeli; 3) personal uri supozicia, magal iTad, ful is gamomuSaveba, daxarj va; 4) martivi supozicia, magal iTad, ful is es aris kapitalis saxeoba. semantikuri prototipi efardeba model irebadi struqturis wevrebs rogorc `varianti-invarianti`, romlebic efuZnebian sawyis supoziciebs. sawyisi supoziciebi kognitur-denotaturi situaciis variantebia.

kognitur-denotaturi situaciis enobrivi gamomJRavnebaa verbalizebuli codna, damagrebuli konceptis semantikuri prototipis «мера стоимости, капитал» (rusuli enaSi) da “medio de pago, riqueza” (espanur enaSi) ukan. prototipis «мера стоимости, капитал» (rusuli enaSi) da “medio de pago, riqueza” (espanur enaSi) enobrivi aqtualizacia ganisazRvreba parametriT „aqtualizirebadi konceptual uri Sinaarsis moculoba”. aqtualizaciisas konceptual uri Sinaarsis garkveuli nawili aqtualuri azris doneze gamodis sawyis denotatur situaciasTan kontrastirebis Sedegad. kognituri meqanizmebis, Sefardeba da Sedareba, daSeneba, ganvitareba da integracia, qmedebis Sedegad obieqtSi gaiazreba axali rakursi, romelic topol ogiuri struqturis zonaSi erTveba.

am parametrSi fiqsirdeba im gamocdilebis erToba, romelic Camoyal ibda konkretul lingvokul turaSi samyaros suraTis fragmentis `fuli` asaxvisaTvis, ramackvl evaSi konceptis nominatorze orive enaSi etimol ogiuri informaciis da eqstral ingvisturi masalis (kul turol ogiis, ekonomikuri mecnierebis, sociol ogiis, numizmatikis, bibliis teqstebis fragmenta anal izis) CarTva ganapiroba. universal ur gadaxdis instruments `fuli` aqvs mTel i rigi obieqtur-ekonomikuri funqcia, es pragmatuli aspeqti erTdroul ad axdens zegavl enas konceptis `fuli` nacional uri variantebis kognitur-denotaturi

situaciis Camoyal ibebaze. dadgenil ia, rom Sepirispirebul kul turul areal ebSi jer kidev adreul i yofis etapze, `ful i" Seicavda sakral ur el ements (kul turaTa mental uri izogl osa), rac SeiZl eba impl iciturad arsebobdes prototipul i kognitur-denotatiuri situaciis sawyis supoziciebSi. daaxl oebis sfero, romel ic motivirebs sawyisi supoziciebis erTobas, Cven vTvl iT imasac, rom rusul i da espanuri enebi asaxaven im xal xebis msofl mxedvel obas, romel Ta Camoyal ibebazec ara mxol od savaWro da kul turul ma kontaktebma imoqmedes, aramed udavo bibli iurma WeSmaritebebma (kul turaTa mental uri izogl osa). es sentenciebi ganzogadebul xasiaTs atarebs da gadis adamianis yofiTi gamocdil ebis sazRvrebidan. sayovel Taod cnobil i istoriul i kontekstis sxvaoba xsnis sxvadasxvaobas evropasi burJuaziul i ful ad-sasaqonl o urTierTobebis ganvitarobis etapze, rodesac ful i iqca ekonomikisa da kapital is zrdis ZiriTad instrumentad, xol o misi niSnadoba gairada yvel a sazogadoebrivi kl asisaTvis. Tumca aqac arsebobs kul turaTa mental uri izogl osa, SevarodT: ful i yal bi mrwamsia (Ramiro de Maeztu: El sentido reverencial del dinero, 1957) da ful iT araferi diadi ar keTdeba" (Карамзин). mental uri izogl osa gamoyvanil ia aseve konceptis siqronul doneze: Tu adre ful ze saubari uxamsobad iTvl eboda, dRes ful ma central uri adgil i daikava sazogado ineteresebis skal aze. adamianisa da misi damsaxurebis ful is eqivalentiT Sefasebis SesaZl ebl oba, sazogadoebis mier aRiarebis yvel aze metad gasagebi da Sesabamisad ufro metad universal uri xerxi gaxda. maSasadame, orive lingvokul turaSi cnebis `ful i" evol ucia dakavSirebul ia social ur-ekonomikuri urTierTobebis ganvitarobasTan, rigi eTikuri normebis xel axl a gaazrebasTan da am fonze daSvebebis, anu supoziciebis gaCenasTan, roml ebic zegavl enas axdendnen sabaziso codnis semantikur-asociaciur ganStoebaze, masTan dakavSirebul i stereotipebis CaTvl iT.

kognituri meqanizmebi Sefardeba da Sedareba, daSeneba, ganvitaroba da integracia ganpirobebul ia sawyisi supoziciebiT, romel Tac eqstral ingvisturi fuZe aqvT. es meqanizmebi `genetikuri kavSiris" safuZvel ze zemoqmedeben prototipul i kognitur-denotatiuri situaciis modifikaciur procesebze da enaSi maT gamomJRavnebaze. naSromSi

koncepti „ful i” warmodgenilia rogorc konceptual uri derivaciis Sedegi, aRebul i drois erT monakveTze, magram eqstral ingvisturi faqtorebi, roml ebic cnebis evol ucias Tan axl avs, mis struqturaSi kognitur da kul turul -enobrivi cvl il ebebis uwyvetobas ganapirobebs.

kvl evis l ingvisturi rakursi efuZneba obieqtze axal i codnis verbal izaciis enobrivi xerxebis gamovl enas (axl is memkvidreobiTobis principi) kognitur-denotatiuri situaciis bazaze, romel ic sawyisi variantis modifikaciuri procesebis safuZvel Si arsebul i informaciis mniSvnel ovan nawil s Seicavs. dadginda, rom orive l ingvokul turaSi material uri da aramaterial uri sawyisis dihotomia konceptual izirebul i cnebis „ful i” ontol ogiur vertikal s qmnis. amitom prototipis «мера стоимости, капитал»/ “medio de pago, riqueza” konceptual uri derivacia struqturul simravl eSi „ful i” Seicavs eTikuri normebs sferos erTeul ebsa da kol okaciebs konceptual uri niSnebi T: «взятка», «подкуп», «делать деньги», «стричь купоны», «шальные деньги», «бакиши», «набивать карман», “soborno”, “cohecho”, “conclusión”, “loco dinero”, “chiflado dinero”, “tocado dinero “rico” da sxv. Sepirispirebis pl anSi sainteresoa gamovl enil i faqti: “rico” (mdidari) sal aparako espanur enaSi gamoiyeneba rogorc adamianis negatiuri SefasebisaTvis, magal iTad: *“Quiero comprarme un micrófono. -¿Para qué? Si tienes una voz horrible. - Míralo que rico”* [Я хочу купить себе микрофон. – Зачем? Ведь голос у тебя ужасный. – Ну ты и грубиян (lit. богатый). Записи устной речи, 15.03.2009]. mocemul i faqti mowmobs erTeul is ufro met eqspesiul obas rusul i enis eqval entTan Sedarebi T.

rusul i da espanuri enebis enobrivi masal is anal izma, amokrefil ma l eqsikografiul i wyaroebidan, orive enis nacional uri korpusidan, ucxoel TaTvis espanuri enis saxel mZRvanel oebSi il ustrirebul i masal idan, da piradi kartoTekidan, romel ic determinirebs samyaros suraTis fragments „ful i”, saSual eba mogvca Segvedgina konceptis „ful i” («Деньги», “Dinero /moneda”) struqturaSi derivaciul i procesebis ufro regul arul i registrebis tipol ogia, roml ebic enaSi eqspl icirebul i. Cven upiratesad veyrdnobodiT definiciis komponentur anal izss, nakl ebad mniSvnel ovani el ementebis gamoyofas, diferenciul i

niSnebi sa da niSnadi opoziciebis gansazRvras, diskursul - kontekstual uri mniSvnel obis anal izs.

am procesis l ingvokognitur da l ingvokul turol ogiur doneze kvl evam ufl eba mogvca, Tval i migvedevnebina semiozisis aqtiuri zonebisTvis, roml ebic dakavSirebul ia konceptis „ful i” axal i konceptual uri niSnebis warmoqmnaSTan da verbal izebaSTan Sepirispirebul i enebis xal x-matarebil Ta samyaros enobriv suraTSi, magal iTad: *зеленые, капуста, лавьё (жарг.), бабуки (разг.), sangre, sudor, pasta, lechuga verde, bolsillo, cartón, plata, perras* da sxv. gaanal izebul i masal a safuZvel s iZl eva CavTval oT, rom konceptual uri zonis ganviTareba mJRavndeba sawyisi kognitur-denotatiuri situaciis safuZvel ze cocxal i mniSvnel obebis SeqmnaSic, eqstral ingvisturi codnis CaTvl iT, romel ic aseve aucil ebel ia maTi koreqtul i dekodirebisaTvis, magal iTad: *взяккодаватель, взяккополучатель, sobornador, perras, del ala.* konceptual izirebul i zonis ganviTarebis diskursul i realizaciis magal iTad moviyvanoT i. il fisa da e. petrovis cnobil i romanis saxel wodeba «Золотой теленок», рас, romanis fabulis mixedviT, aris *золотой телец/becerro de oro* universal uri xatis ganviTareba, magram ukve ironiul i konotaciiT.

dadginda, rom konceptual uri derivaciis dinamika vl indeba yovel i gamoyofil i registris cal keul i erTeul ebis unarSi, kognitur-denotatiur struqturasTan „ful i” («Деньги», “Dinero /moneda”) derivaciul i kavSirebis SenaxviT, gaerTiandnen ukve arsebul an axal konceptebTan. Sesabamisi kognituri scenis aqtivizaciisas, konceptis l eqsemanominators SeuZl ia, magal iTad, integrirdes konceptSi «Свобода»/”Libertad”.

konceptis „ful i” («Деньги», “Dinero /moneda”) struqturaSi derivaciul i procesebis enobrivi eqspl ikaciis yvel aze regul arul i registrebi: si tyvaT warmoebi Ti (okazional uri neol ogizaciis CaTvl iT): *деньги, денежный, денежно, безденежный, безденежье; dinero, dinerada, dineral, dinerillo, dineraria, adinerado, monetario, dineroso* da sxv.; sintaqsuri (sintaqsuri transpozicia): *безденежный (l. Бедный, не имеющий денег, нуждающийся в деньгах (разг.). – безденежье (Недостаток в деньгах, отсутствие денег); sin dinero (l. Denota carencia o falta de algo (dinero); zedsar Tavi saxel i – falta de dinero (l. Carencia o*

privación de algo (de dinero); *ar sebi Ti saxel i, sin dinero – sindineritis, de dinero – dineroso, de la moneda – monetario* da sxv.; metaforul i (ful is metaforul i saxel ebi da masTan dakavSirebul i operaciebi): *живые деньги, чистые деньги, хлеб, пот, капуста, зеленые, дерево, рвань, кусок (1000 рублей), презренный металл, деньги испаряются, деньги уплывают; sangre, sudor, dinero vuela, dinero desaparece, real, pasta, bolsillo, cartón, plata, monís, viruta, tela, lana, pez gordo, del ala* (frTebi T, pesetaze) da sxv.; frazeol ogiuri (kol okaciebisa da idiomebis CaTvl iT): *денежный мешок, денег курь не клюют, денег кот наплакал, деньги не пахнут, деньги на ветер; dinero no huele, desban – car, dinero negro, a poco dinero, poca salud, comer puchero, comer jamón, ganar algún dinero con pequeños trabajos, estar nadando en oro* da sxv.; ful is nominaciis al ternatiul i xerxi: *чеки, бонь, облигация, наличные, гроши, купюра, купоны, вексель, монета, рубль, копейка, наличные, чистоган, алтын и др.; moneda, pecuniario, alfiler, alfiler, suelto, pecunio, doblonada, cheque, cuartos, cipón, obligación, título, valores, certificación* da sxv.; terminol ogiuri: *капитал, банкнота, денежная масса, денежная единица, денежная вуаль, поток денег, денежные средства, откат* (biznes-terminol ogiis neol ogizmi); *capital, dinero corriente, dinero de plástico, dinero interbancario, dinero interbancario, dinero liquido, papel-moneda* da sxv.; transderivaciul i (transderivaciul i neol ogizacia): *доллар – долларизация, ваучер – ваучеризация, лавэ – лавэшки – лавьё, кредитка, неликвидный – неликвидность, кэш-дата; dólar – dolarización, monetarización, crédito, monís, monises* da sxv.; diskursul i (okazional izmebisa da avtoris metaforis CaTvl iT): *«Прекрасно. Вот же вам совет; //Внемлите истине полезной://Наш век – торгаши; в сей век железный //Без денег и свободы нет» (А. С. Пушкин), «Деньги сравнивают все неравенства» (Ф. Достоевский); “Toda la tristeza es tolerante si hay un pan” (Miguel de Cervantes Saavedra), “Amor, dinero y cuidado no pueden ser ocultados” (Lope de Vega)* da sxv.

yvel a derivatisaTvis agebul ia sawyisi supoziciebi, roml ebic aqtual izirebul ni arian prototipul kognitur-denotatiur situaciaSi da mis modifikacias motivireben.Mmasal is anal izi saSual ebas gvaZl evs gavakeToT daskvna: konceptis `niSnadobebi" verbal izdebian enis struqturul i fondis erTeul ebSi, roml ebic atraqciis sxvadasxva doniT afiqsireben misi sawyisi prototipul i saTavis konceptual uri derivaciis dial eqtur process dastruqturis konceptual uri niSnebis ganviTarebas. dadginda, rom SepirispirebiT pl anSi yvel aze

unificirebul i aris terminologiuri l eqsika, romelic
 eqstral ingvisturi faqtorebis gamo aris, upiratesad nasesxebi orive
 enaSi. kidev erT universal ur movl enad SeiZl eba CaiTval os nasesxoba
 ena-donoridan, romel sac Tanamedrove rusuli da Tanamedrove espanuri
 enebisaTvis warmoadgens inglisuri ena (cnobili obieqturi faqtorebis
 gamo). universal urad SeiZl eba CaiTval os ucxoenovani terminebis
 Seguebis tendencia mimRebi enis enobrivi sistemasTan: **Shadow economy** –
теневая экономика da *economía sumerjida*, **soft dollars** – *мягкие доллары* da *dólares*
blandos da sxv.

Catarebul i analizi mowmobs: konceptsi „fuli“
 («Деньги»/”Dinero/moneda”) gaerTianebul i Sepirispirebul i enebis erTeul ebi
 dakavSirebul ia struqturis invariantTan rogorc misi variantebi –
 ganzogadebul i determinirebul i Sinaarsis konceptual uri derivatebi,
 romlebis motivirebul ia sawyisi kognitur-denotaturi situaci iT. maTi
 `urTierTgadasvla“ damokidebul ia kognituri sceniT ganpirobebul i
 fokusze, romelic aseve ganpirobebs enis semantikuri sistemis
 diapazonSi konceptual uri Sinaarsis interpretaciis rakurss. fokusi,
 romlis prizmaSic danaxulia realia, SeiZl eba xeli Seuwyos axali
 nominaturi erTeul ebis Seqmnas ukve arsebul is bazaze. Sedegad axali
 erTeul ebis warmoqmna SeiZl eba moxdes `konceptual uri siRrmis“ erTi
 da imave an sxvadasxva doneze, anu abstraqciis doneze. saanalizo
 rakursSi sawyisi kognitur-denotaturi situaciis azrobrivi derivaciis
 modifikacias SeiZl eba Tvali mivadevnoT Sepirispirebul i
 lingvikul turebis universal uri kognituri scenis **«средства (к
 существованию)»/“medios de vida/subsistencia”** magaliTze. fulis xati rogorc
 «средства к существованию» (`saSual eba arsebobisaTvis“) Seicavs
 konceptual uri nisnebis konas, romlebic korelaciaSia kognitur-
 verbal uri struqturis prototipTan. fuli cnobierebaSi ganuyofelia
 konceptual izaciis kidev erTi fokusisagan: saSual eba, riTic is
 moipoveba. aqedan derivatiuli xatebis verbal izacia: fuli – *большие,*
бешеные, грязные, черные, огромные, шальные, краденные, честные, трудовые; ticho,
loco, montón, sudado, sucio, negro, grande, fácil, robado, honesto, laborioso da sxv.

konceptis aqsiologiuri komponentis derivacia gaanalizebul ia
 erTi asakobrivi jgufis informantebis anketirebis monacemebis da

paremiol ogiur erTeul ebze masal aze, roml ebic Seicaven azrobriv erTeul s `ful i", an mis Semadgenl ebs semantikuri prototipebis doneze. orive lingvokul turaSi gamovl enilia ful isadmi ormagi damokidebul eba, rac mtkicdeba informantTa pasuxebiT, aseve orive enis andazebis fondis masal ebis anal iziT. orive lingvokul turaSi konceptis faseul obiTi Semadgenel i sirtul iT gamoirCeva da Seizl eba daxasiaTdes rogorc heterogenul i. koncepts „ful i" («Деньги», “Dinero /moneda”) aqvs ganvitarebul i xatovani da faseul obiTi Semadgenel i, rac nacional ur cnobierebaSi arsebul i etal onebiTa da stereotipebiT aris ganpirobepul i, roml ebic Sepirispirebul lingvokul turebSi xSir SemTxvevaSi emTxveva. konceptis `ful i" («Деньги», “Dinero /moneda”) aqsiol ogiuri komponentis derivacia asaxavs cnobierebis moZraobas faseul obiT skal aze zona “+” da zona “-” Soris da variantis modifikacias modal uri CarCoebSi `sikeTe-boroteba”, `daSvebul i-akrZal ul i”, samarTl iani-usamarTl o”, roml ebic dgindeba cnobierebiT da verbal izdeba enaSi. naSromis am nawil Si gakeTebul i daskvnebi mowmoben ful is Sinagani semantikis impl icituri azrebis, social uri warmodgenebis arsebobas, dakavSirebul s ful Tan rogorc yofiT i kol eqturi codnis formebi orive lingvokul turaSi da amtkiceben ful ze warmodgenebis kavSirs eTikur kategoriebTan, Tumca `ful i ver iqneba verc sikeTe, verc boroteba” (Этнопсихологический словарь: 1999).

sadisertacio naSromis daskvniTi etapi iyo rusul i da espanuri enebis l eqsikuri erTeul ebis CamonaTval is dadgena, romel Sic verbal izdeba ufro metad gaTavisebul i, `yofiT i” situaciebis, qmedebebisa da Sefasebebis sabaziso wre, dakavSirebul i sagnobriv dargTan `ful i”. amorCevis meTodiT orive enis l eqsikografiul i wyaroebidan amoikrifa l eqsikuri erTeul ebi, roml ebic atraqciis sxvadasxva doniT dakavSirebul ni arian prototipTan «мера стоимости, капитал»/“medio de pago, riqueza” da asaxaven misi derivaciul i varirebis diapazons. rusul i sityvebis siisaTvis Setanilia v. s. el istratovis rusul i argos l eqsikoni, rac argumentirebul ia naSromSi. konceptis „ful i" («Деньги», “Dinero /moneda”) Sinaarsi warmodgenilia sawyisi kognitur-denotatiuri situaciis sxvadasxva rakursebis dasaxel ebebis kontinuumiT, roml ic yofiT i enisa da mecniერul i enis kuTvnil ebas

warmoadgens. pirobiTi sabaziso sia Seicavs 381 rusul i enis da 360 espanuri enis erTeul s. Cven mier Sedgenil i CamonaTval i ver iqneba amomwuravi, vinaidan ar SeiZl eba Tavisufal i iyos obieqtze subieqturi Sexedul ebisagan. yovel i erTeul isTvis dadgenilia pirobiTi done konceptis struqturaSi da gansazRvrulia semantikuri prototipis modifikaciis veqtori.

ganzogadebul cxril Si warmodgenil i analizis Sedegebi, demonstrireben sawyisi supoziciisa da struqturis semanatikuri prototipis modifikaciis dinamikas, rac Cveni hipotezis Tanaxmad, efuZneba kul turul ad ganpirobebul Semecnebis kognitur process, enobrivi cnobierebis Taviseburebebs da konkretul i enis xerxebis funqcionirebas. analizis Sedegebis Tanaxmad, konceptual uri derivaciis Sinaarsis inovaciuri Semadgenel i eqspl icirdeba ukve arsebul i enobrivi niSnebis Sinagan/garegan transformaciaSi, magal iTad: *пожертвование, хищение, уговор, la donación, el robo, el acuerdo.* es azrebi SesaZl oa iyos niSanTa semantikaSi maTi pragmatul i Semadgenel is paral el urad. es procesi xorciel deba konceptis „ful i” («Деньги», “Dinero/moneda”) struqturaSi momij nave Tematuri jgufebis enobrivi erTeul ebis CarTvis xarj zes, magal iTad: *торговец/торговка, торговать, el/la comerciante, el comercio.* es procesi kvl evaSi ganxil eba rogorc universal i movl ena Sepirispirebul enebSi: nivTieri samyaros real iis, ful is fenomenis, Cawvdomis evol ucia da mental uri izogl osebis Camoyal ibeba eTikis kategoriebiTa da rel igiur ganwyobebiT. gamovl enil i movl enis Sedegebi orive enaSi enobrivi doneze verificirdeba Sesabamisi l eqsiko-Tematuri jgufebidan amokrefil i erTeul ebis kavSiriT konceptual uri simravlis `ful i” («Деньги», “Dinero/moneda”) semantikur prototipTan. dadgenilia, rom orive enaSi erTeul Ta masivi erTdroul ad miekuTvneba zogad l eqsikur fonds, aseve terminol ogiur l eqsikas (Semowmebul ia ekonomikuri da biznes-terminol ogiis l eqsikonebSi), magal iTad: *штраф, экономия, экономить, la multa, economía, ahorrar.* dadgenil i faqti universal ur xasiaTs atarebs. gamovl enil i universal iebi asaxavs konceptual uri derivaciis procesebis dinamikur xasiaTs, roml ebic dakavSirebul ia naSromSi arweril movl enasTan: adamiანis kontaqtები samyarosTan akumul irebul ia Semecnebis aqtebSi, dagrovil gamocdil ebaSi, romelic moipoveba,

rogorc praqtikul da mecnierul moRvaveobaSi, aseve sul ieri cxovrebi sxvadasxva sferoze refl eqsiis procesebSi.

dacvaze gamotal ia Semdegi debul ebebi:

1. konceptual uri derivacia warmoadgens gl obal uri kognituri da enobrivi procesebis nawil s, dakavSirebul s obieqturi sinamdil is CawvdomasTan araenobrivi samyaros zogierT fragmentze ukve arsebul i determinirebul i codnis safuZvel ze, roml is Sedegebic gaobieqtivebul ia enobrivi formaSi.

2. konceptual uri derivaciis aqtebSi xorciel deba kognituri struqturebis dadgineba da ganviTareba - fragmentebis, roml ebic gamocdil ebis enobivi cnobierebiTaa gaazrebul i. axal i gamocdil eba enobrivi cnobierebaSi igeba kognitur-verbal uri struqturebis abstraqtul i konstruqtebis - konceptebis saxiT.

3. enobrivi erTeul ebis derivacia, romel ic Semmecnebel i cnobierebis kognitur procesebis asaxavs, aris cal keul kul turaSi Camoyal ibebul i sabaziso kognitur-denotatiuri situaciisa da konceptis sawyisi supoziciebis funqcionirebisa da ganviTarebis specifikuri forma.

4. konceptis „ful i” («Деньги», “Dinero/moneda”) kompoziciuri struqtura organizebul ia sawyisi mamotivirebel i kognitur-denotatiuri situaciis irgvl iv, romel ic gamoxatul ia struqturis semantiku prototipSi «мера стоимости, капитал» (rusul enaSi), “medio de pago, riqueza” (espanur enaSi); struqturis prototips gaaCnia TviTganviTarebis potencial i.

5. konceptis „ful i” («Деньги», “Dinero/moneda”) Camoyal ibeba asaxavs cnebis evol ucias, nivTier i samyaros real iaze warmodgenebis gafarToebas da mis kavSirs rel igiur ganwyobebTan da eTikur kategoriebTan orive l ingvokul turaSi, rac orive enaSi impl iciturad arsebobs konceptis cal keul i erTeul ebis semantikaSi. eqstral ingvisturi faqtorebi ganapirobebs mis struqturaSi kognituri da enobrivi cvl il ebebis uwyvetobas.

6. koncepti „ful i” («Деньги», “Dinero/moneda”) garTul ebul i tipis kognitur-verbal uri struqturaa, konceptual uri derivaciis Sedegi,

aRebul i drois erT monakveTze, romel Sic sinqronizebul ia kognituri da enobrivi procesebi.

7. enobriv niSnebSi asaxul i konceptual izirebul i azris modifikacia wadmoadgens kognituri procesebis obieqtivaciis formebs, roml ebic sawyisi kognitur-denotatiuri situaciis konceptual uri derivaciis meqanizmebs efuZneba da korel aciaSia prototipul birTvul azrTan «мера стоимости, капитал»/ “medio de pago, riqueza”.

8. konceptis „ful i” («Деньги», “Dinero /moneda”) struqturaSi derivaciul i procesebis enobrivi eqspl ikacia regul arul da sistemur xasiaTs atarebs orive enaSi. konceptis maobieqtivebel i l eqsikuri erTeul ebi orive l ingvokul turaSi miekuTvneba ZiriTad l eqsikur fonds da special ur (terminol ogiur) l eqsikas.

gamoenebul i da citirebul i literatura:

1. Абульханова К.А. Социальное мышление личности. Современная психология: состояние и перспективы исследований. Часть 3. Социальные представления и мышление личности. М., 2002;
2. Александрова Т.Н. Когнитивное моделирование процессов смыслопорождения на базе английских заимствованных слов в русском языке // Материалы XI Международной конференции «Когнитивное моделирование в лингвистике, Том 1, Констанца, 2009;
3. Антонова Е.М. Фразеологические аспекты метафорического моделирования экономических терминов. АКД. Белгород, 2010;
4. Антология концептов. Под ред. В.И. Карасика, И.А. Стернина. Том 1. Волгоград, 2005;
5. Агаркова Н.Э. Концепт «деньги» как фрагмент английской ЯКМ (на материале американского варианта английского языка). АКД. Иркутск, 2001;
6. Арутюнова Н.Д. Типы языковых значений: оценка – событие – факт. М., 1988;
7. Арутюнова Н. Д. Дискурс // Лингвистический энциклопедический словарь. М.: «Советская энциклопедия», 1990;
8. Арутюнова Н. Д. Речеповеденческие акты и истинность // Человеческий фактор в языке: Коммуникация, модальность, дейксис. М., 1992;
9. Арутюнова Н.Д. Проблемы морфологии и словообразования (на материале испанского языка). 2007
10. Бабина Л.В. Вторичная репрезентация концептов в языке. АДД. Тамбов, 2003;
11. Бабаева Е.В. Культурно-языковые характеристики отношения к собственности (на материале немецкого и русского языков): Дисс.канд.филолг. наук. Волгоград, 1997;
12. Бабаева Е.В. Отражение ценностей культуры в языке. // Язык, коммуникация и социальная среда. Вып.2. Воронеж, 2002;
13. Бабайцева В.В. Явление переходности в грамматике русского языка. М., 2000;
14. Бабушкин А.П. Концепты разных типов в лексике и фразеологии и методика их выявления // Методологические проблемы когнитивной лингвистики. Воронеж, 2001;
15. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. М., 1955;
16. Бахтин М.М. Вопросы литературы и эстетики. М., 1975;

17. Белицкая Г.Э. Особенности отношения к деньгам: деньги как предмет личностного осмысления. Ежегодник Российского психологического общества: Материалы 3-го Всероссийского съезда психологов в СПб. СПб., 2003;
18. Бессонов Б.Н. История и философия науки. М., 2010;
19. Болдырев Н.Н. Концептуальные структуры и языковые значения. //Филология культуры, Материалы международной конференции. Тамбов, 1999;
20. Болдырев Н.Н. Когнитивная семантика. Тамбов, 2000;
21. Болдырев Н.Н. Концепт и значение слова // Методологические проблемы когнитивной лингвистики. Воронеж, 2001;
22. Бондаренко М.А. Введение в языкознание. Тула, 2007;
23. Буянова Л.Ю. Терминологическая деривация в языке науки: когнитивность, семиотичность, функциональность. М., 2010;
24. Вардзелашвили Ж.А. К вопросу о толковании термина “номинация” в лингвистических исследованиях. Славистика в Грузии. ТГУ. Выпуск 1. Тб., 2000;
25. Вардзелашвили Ж. А. Категория метафоричности в языке // Славистика в Грузии, №3, Тб., 2002;
26. Веселовский А.Н. Разыскания в области русского духовного стиха. СПб., 1889.
27. Вичев Д. В., Штофф В. А. Диалектика обыденного и научного знания // Философские науки. М., 1980, № 4;
28. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. М., 1996;
29. Володина М. Н. Национальное и интернациональное в процессе терминологической номинации. М., 1993;
30. Гадамер, Г. Г. Актуальность прекрасного. М., 1991.
31. Голев Н.Д. Динамический аспект лексической мотивации. Томск, 1989;
32. Голев Н.Д. Деривация и мотивация как формы оязыковленной детерминации: инварианты и варианты, из книги Очерки по лингвистической детерминации и дериватологии русского языка: Коллективная монография/Под ред. Н.Д. Голева. Барнаул, 1998;
33. Горский Д. П. Мышление и язык. М., 1957;
34. Гостев А.А. Образная сфера человека / А.А.Гостев. М., 1992;
35. Гречко П.К. Предмет социальной философии: опыт рефлексии // Личность. Культура. Общество. 2004, Вып.1;
36. Гуревич А.Я. Категории средневековой культуры. М., 1999;
37. Гуревич П.С. Философия человека. М., 1999;

38. Даль В. И. Пословицы и поговорки русского народа. В двух томах. М., 2007;
39. Демьянков В.З. Когнитивная лингвистика как разновидность интерпретирующего подхода // Вопросы языкознания. М., 1994, №4;
40. [Демьянков В. З. Доминирующие лингвистические теории в конце XX века](#) // Язык и наука конца 20 века. М., 1995;
41. Докулил М.С. Словообразование в чешском языке. Прага, 1982;
42. Друзина Н.В. Фундаментальные глаголы бытия и обладания. Функциональный и когнитивный аспекты: дис. ... доктора фил. наук. Саратов, 2005;
43. dundua T., dundua g., qarTul i numizmatia, I naw., Tb., 2006.
44. Жаботинская С. А. Лингво-когнитивный подход к анализу номинативных процессов», Когнітивна лінгвістика. Харьков, 2010;
45. Желтухина Р. М. Механизм воздействия: когнитивные структуры и когнитивные операции//Проблемы вербализации концептов в семантике языка и текста: Мат. Международного симпозиума. Ч. 1. – Волгоград: 2003;
46. Залевская А.А.. Когнитивный подход к слову и тексту // Языковое сознание: содержание и функционирование: XIII Международный симпозиум по психолингвистике и теории коммуникации. М., 2000;
47. Зализняк А.А. Семантическая деривация в синхронии и диахронии: проект «Каталог семантических переходов» // Вопросы языкознания. М., 2001, № 2;
48. Звегинцев В.А. Мысли о лингвистике. М., 1996;
49. Каламбет Е.В. Диссертация: Проявления антропоцентризма в современной отечественной лексикографии: на материале лингвистических словарей. Краснодар, 2007;
50. Калеви Э. Введение в социологию. М., 2000;
51. Кант И. Критика чистого разума. М., 1998;
52. Канцельсон С.Д. Типология языка и речевое мышление. Л., 1972;
53. Капустин А.А. Отношение различных социальных групп к деньгам (на основе комплексного социально-психологического исследования): Дис.канд. психол. наук. Ярославль, 2001;
54. Карасик В.И. Слышкин Г.Г. Лингвокультурный концепт как единица исследования // Методологические проблемы когнитивной лингвистики. Воронеж, 2001;
55. Кашкин, В. Б. Универсальные грамматические концепты Текст. / В. Б. Кашкин // Методологические проблемы когнитивной лингвистики: Научное издание / под ред. И. А. Стернина. Воронеж, 2001;

56. Кибрик А. Е. Константы и переменные языка. СПб., 2003;
57. Кисилев А.В. Испанские пословицы и поговорки и их русские аналоги. СПб., 2004;
58. Колесов В.В. Концепт культуры: образ — понятие - символ. // Вестник Санкт-Петербургского ун-та. Выпуск 3. Серия 2. История, языкознание, литературоведение. Санкт-Петербургский университет. СПб., 1992;
59. Концептуальное пространство языка. Вестник Поморского ун-та. Серия «Гуманитарные и социальные науки». №2(4), Поморск, 2003;
60. Копыленко М.М., Попова З. Д. О градации понятийности и ее отражении в лексемах и фразеосочетаниях//Семантические категории и методы их изучения. Ч. 1, Уфа, 1985;
61. Красных В. В. Этнопсихоллингвистика и лингвокультурология. Лекционный курс. М., 2003;
62. Кубрякова Е.С. Теоретические основы словосложения и вопросы создания сложных лексических единиц. Пятигорск, 1988;
63. Кубрякова Е.С. Части речи с когнитивной точки зрения. М., 1997;
64. Кубрякова Е.С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира. Языки славянской культуры, М., 2004;
65. Кубрякова Е.С. Образы мира в сознании человека и словообразовательные теории как их составляющие // РАН, СЛЯ, т. 65, № 2, 2006;
66. Кубрякова Е. С. Об одном фрагменте концептуального анализа слова «память» / Кубрякова Е. С. // Логический анализ языка. Культурные концепты. М., 1991;
67. Кустова Г.И. Когнитивные модели семантической деривации и система производных значений // Вопросы языкознания. №4, М., 2004
68. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. М., 1977;
69. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. М., 2004;
70. Леонтьев Д. А. Очерк психологии личности. Монография. М., 1993;
71. Лукин М.Ф. Критерии перехода частей речи в современном русском языке // Филологические науки. № 3, М., 1986;
72. Лотман Ю. М. Динамическая модель семиотической системы // Учен. зап. Тарт. гос. ун-та. Вып. 464 (Труды по знаковым системам. Т. 10: Семиотика культуры), Тарту, 1978;
73. Лукин М.Ф. Критерии перехода частей речи в современном русском языке // Филологические науки. № 31, М., 2006;
74. Маслова В. А. Лингвокультурология. Учебное пособие. М., 2001;

75. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика. Минск, 2004;
76. Мед Н.Г. Национально-культурная специфика оценочных фразеологизмов (на материале испанской разговорной речи).// Известия РГПУ им. А.И.Герцена. СПб., 2008;
77. Мигирин В. Н. Ограничения в применении метода дифференциальных признаков при определении семантических оборотов. Вопросы филологии. М., 1969;
78. Минский М. Остроумие и логика когнитивного бессознательного /Пер. с англ. М.А. Дмитриховской //Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XXIII: Когнитивные аспекты языка. М., 1988;
79. Некипелова И.М. К вопросу о разграничении понятий семантическая деривация и семантическое словообразование в диахроническом аспекте // Вестник ТГУ. №2(14), Томск, 2011;
80. Павиленис Р.И. Проблема смысла: Современный логико-функциональный анализ языка. М., 1983;
81. Падучева Е.В. Семантические исследования. Школа «Языки русской культуры». М., 1996;
82. Пак Е.С. Сравнительно-культурный анализ системы основных ценностей русских и испанцев.//Вестник славянских культур. М., 2008;
83. Пищальникова В.А. Языковая игра как универсальный когнитивный механизм (к проблеме межкультурной коммуникации) // Актуальные проблемы исследования языка: теория, методика, практика общения. Курск, 2002;
84. Попова З. Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика. М., 2007;
85. Постовалова В.И. Картина мира в жизнедеятельности человека. // Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира. М., 1988;
86. Постовалова В. И. Роль человеческого фактора в языке: язык и картина мира. М., 1988;
87. Попова З.Д., Стернин И.А. Когнитивная лингвистика. М., 2006;
88. Попова З.Д., Стернин И.А. Семантико-когнитивный анализ языка. Монография. Воронеж, 2006;
89. Рахилина Е.В. Когнитивная семантика: история, персоналии, идеи, результаты // Семиотика и информатика. №36, М., 1998;
90. Рахилина Е. В. Когнитивный анализ предметных имен: семантика и сочетаемость. Русские словари. М., 2000;
91. Резанова З.И. Функциональный аспект словообразования (русское производное имя), Томск, 1996;

92. Руткевич А.М. От Фрейда к Хайдеггеру: Критич. очерк экзистенциального психоанализа. М., 1985;
93. Серебренников Б.А. Языковая номинация. Общие вопросы. М., 1977;
94. Складаревская Г. Н., Ваулина Е. Ю. Давайте говорить правильно! Новейшие и наиболее распространенные заимствования в современном русском языке. СПб., 2004;
95. Старовойтенко Е. Б. Культурная психология личности. М., 2007;
96. Стернин И. А. Научное издание. Методологические проблемы когнитивной лингвистики. Воронеж, 2001;
97. Тарасов Е.Ф. Язык как средство трансляции культуры // Язык как средство трансляции культуры. М., 2000;
98. Телия В.Н. Типы языковых значений (связанное значение). М., 1981;
99. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. М., 2000;
100. Уфимцева Н.В. Русские: опыт еще одного самопознания // Этнокультурная специфика языкового сознания. М., 1996;
101. Уфимцева Н.В. Этнический характер, образ себя и языковое сознание русских // Языковое сознание: формирование и функционирование. М., 1998;
102. Финагеева Ю.Н. Концепт «труд» в паремиологии испанского языка // Романский коллегтум. Сб. междисциплинарных научных трудов. СПб., 2010;
103. Фреге Г. Смысл и денотат. // Я иду на занятия... Семиотика. Хрестоматия. М., 2005;
104. Фромм Э. Искусство любить. СПб., 2001;
105. Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие. СПб., 2000;
106. Харман Т., Дэбни Д., Simulink 4. Секреты мастерства. М., 2003;
107. Шелов С. Д. Определение терминов и понятийная структура терминологии. СПб, 1998;
108. Яковлева Е.С. Фрагменты русской языковой картины мира (модели пространства, времени и восприятия). М., 1994;
109. Andor J. On the psychological relevance of frames//Quaderni di semantico. Vol. 5, no.2, 1985;
110. Chafe W. Integration and involvement in speaking, writing, and oral literature // Tannen D. (ed.). Spoken and written language: Exploring orality and literacy. Norwood, 1987.
111. Damasio A., Concepts in the brain/Mind and language, Vol. 4 N 1-2, 1989;
112. Damasio A., Descartes' error: Emotion, reason and the human brain, N. York, 1995;

113. Damasio A., *The feeling of what happens. Body and emotion in the making of consciousness*, N. York, 1999;
114. Dolnik J. *Das axiologische Konzept und die axiologischen Wortfelder // Zeitschrift für Slawistik*, Bd. 39. № 4, 1994;
115. Fillmore, Ch.J. *Frame Semantics*. In D. Geeraerts (Ed.), *Cognitive Linguistics; Basic readings*,. Berlin: Mouton de Gruyter, 2006;
116. Foucault Michel, *Les mots et les choses. Une archeology des sciences humaines*, Gallimard, Paris, 1966;
117. Jorge Luis Borges, *El Aleph*, 1949;
118. Jorge Sintes Pros. *Diccionario de aforismos, proverbios y refranes. Con su interpretación para el empleo adecuado y con equivalencias en cinco idiomas*. – Barcelona, 1954;
119. Lyons, John, *Introduction to theoretical linguistics*, Cambridge, England: Cambridge University, 1968;
120. McLuhan M. *The Gutenberg galaxy*. Canada, 1962;
121. Sol Saporta. *Spanish person markers // Language*. 1959;
122. Sol Saporta. *Morpheme alternants in Spanish // Structural Studies on Spanish themes*. Urbana, 1959;
123. Sol Saporta. *On the expression of gender in Spanish // Romance Philology*. 1962;
124. Putnam H. *Mind, Language, and Reality. Philosophical Papers*, vol. 2. Cambridge: Cambridge University Press, 1975;
125. Ramiro de Maeztu: *El sentido reverencial del dinero*, Editor nacional, 1957;
126. Rumelhart D. *Notes on a Schema for Stories*. In D. G. Bobrow and A. M. Collins, eds., *Representation and Understanding: Studies in Cognitive Science*, pp. 211-36. New York: Academic Press, 1975;
127. Sbarbi José maría. *Diccionario de refranes, adigios, proverbios modismos, locuciones y frases proverbiales de la lengua española. Tomo 2* (Nabu Press 2011);
128. Schank, R. C, and R. P. Abelson. *Scripts, Plans, Goals, and Understanding*. Hillsdale, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates, 1977;
129. Tannen D. *Gender and Conversational Interaction*. Oxford: Oxford University Press, 1993;
130. Whorf B. L. *Language Thought and Reality*. Ed. J.B. Carroll, Cambridge Mass; MIT Press, 1956);

I eqsikografiul i wyaro:

131. Абрамова Н. Словарь русских синонимов и сходных по смыслу выражений. М., 1989;
132. Бенвенист Э. Словарь индоевропейских социальных терминов. М., 2002;
133. Большая Советская Энциклопедия (БСЭ) el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJimi: <http://mnogoslow.ru/slovo/slovo111384.html>);
134. Большая психологическая энциклопедия: Словарь практического психолога. М., АСТ, Харвест. С. Ю. Головин. 1998;
135. Грицанов А.А. Новейший философский словарь. el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJimi: <http://www.philosophi-terms.ru/>;
136. Зварич В. В. Нумизматический словарь. Львов, 1980;
137. Новая Философская Энциклопедия: 2001. el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJimi: <http://iph.ras.ru/enc.htm>;
138. Новый толково-словообразовательного словарь русского языка Т. В. Ефремовой- 2000. el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJimi: <http://www.classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Efremova-term-11594.htm>;
139. Жуков В. П., «Русские пословицы, поговорки и крылатые выражения /Лингвострановедческий словарь» М., 2000;
140. Крысько В.Г. Этнопсихологический словарь. М., 1999;
141. Кубрякова Е.С., Демьянков В.З., Панкрац Ю.Г., Лузина Л.Г. Краткий словарь когнитивных терминов. М., 1996;
142. ЛЭС. Лингвистический энциклопедический словарь. М., 1990;
143. Словарь логики. el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJimi: <http://vslovar.ru/slovo/slovar-logiki/suppozitziya/74784>;
144. Степанов Ю.С. Константы: словарь русской культуры. М., 1997;
145. Большой энциклопедический словарь: 2000. el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJimi: <http://www.onlinedics.ru/slovar/bes.html>;
146. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. М, 2006;
147. Российский гуманитарный энциклопедический словарь: el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJimi: [http://slovari.yandex.ru~книги/Гуманитарный словарь/Деривация/](http://slovari.yandex.ru~книги/Гуманитарный_словарь/Деривация/);
148. Тихонов А. Н. Словообразовательный словарь русского языка в двух томах. М., 1985;

149. Тришин В.Н. Словарь синонимов. 2010; el eqtronul i resursi;
mi sawvdomobis reJimi: <http://enc-dic.com/synonym/Verbalizm-48274.html>;
150. Фасмер М. «Этимологический словарь русского языка»; el eqtronul i
resursi; mi sawvdomobis reJimi: <http://www.classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Vasmer-term-7682.htm>;
151. Фелицина В.П., Прохоров Ю.Е. Русские пословицы, поговорки и крылатые
выражения: Лингвострановедческий словарь / Под.ред. Е.М.Верещагина,
В.Г.Костомарова.М., 1979;
152. Философский энциклопедический словарь. Ильичев Л. Ф., Федосеев П. Н.,
Ковалев С. М., Панов В. Г. М., 1983;
153. Шведова Н. Ю. Русский семантический словарь. М., 2002;
154. Diccionario de la Lengua Espanola de la Real Academia . Madrid, 2001;
155. Diccionario de dudas de la lengua espanola. Madrid, 1965;
156. Diccionario Enciclopédico Vox 1. 2009. el eqtronul i resursi;
mi sawvdomobis reJimi: <http://www.diccionarios.com>;
157. Diccionario de uso del español de María Moliner, 1997;
158. Coromines, Joan. Breve diccionario etimológico de la lengua castellana. Madrid, 2008;
159. Diccionario de la lengua española , 2005. el eqtronul i resursi;
mi sawvdomobis reJimi: <http://www.wordreference.com>;
160. La gran encyclopedia de economía 2008. el eqtronul i resursi;
mi sawvdomobis reJimi: <http://www.economia48.com/>;
161. Diccionario Manual de la Lengua Española Vox. © 2007 Larousse Editorial, S.L.
<http://es.thefreedictionary.com>;
162. Jorge Sintés Pros. Diccionario de aforismos, proverbios y refranes. Con
suinterpretación para el empleo adecuado y con equivalencias en cinco idiomas,
Barcelona, 1954;
163. Diccionario de refranes. Prólogo de Gonzalo Torrente Ballester. Espasa, Madrid, 2001;
164. Sbarbi José maría. Diccionarios de refranes, adigios, proverbios modismos, locuciones y
frases proverbiales de la lengua española. Tomo 2, NabuPress, 2011;

internet-resursi:

165. Гайворонская Г.А. Содержание социальных представлений о деньгах у студентов.
el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJimi:

- http://library.by/portalus/modules/psychology/readme.php?subaction=showfull&id=1260383217&archive=&start_from=&ucat=2&;
166. Горбачева Е.А. Купрейченко А.Б. Отношение личности к деньгам: нравственные противоречия в оценках и ассоциациях. <http://kluver.ru/publ/29-1-0-145>;
167. Гофман М. «Американские мифы». el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJi mi: <http://grani.agni-age.net/articles9/3710.htm>;
168. Грушин А.. «От динара до динеро. el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJi mi: http://spalex.narod.ru/history/gru_dinero.html;
169. Деньги и язык слов. el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJi mi: <http://www.hochudeneg.su/dengi-i-yazik-slov>;
170. Елистратов В. С. Словарь русского аргю. el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJi mi: http://russian_argo.academic.ru/;
171. Защитина Г.В. Стилистический потенциал вторичной и альтернативной номинации в языке британской прессы. АКД. М., 2008; el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJi mi: <http://dissers.ru/avtoreferati-kandidatskih-dissertatsii/a265.php>;
172. Караулов Ю.Н. Показатели национального менталитета в ассоциативно-вербальной сети. el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJi mi: http://www.iling-ran.ru/library/psylingva/sborniki/Book2000/html_204/4-1.html#lit11;
173. Ключевский В.О. Курс русской истории. el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJi mi: <http://www.kulichki.com/inkwell/text/special/history/kluch/kluchlec.htm>;
174. Кротов Я. Можно ли человеку быть богатым. el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJi mi: http://krotov.info/yakov/essai/vera/4b_money.htm;
175. Маркс К. Экономическо-философские рукописи. 1844. el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJi mi: <http://www.souz.info/library/marx/1844works.htm>;
176. Национальный корпус русского языка. el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJi mi: <http://www.ruscorpora.ru/>;
177. Corpus del Español. el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJi mi: <http://www.corpusdelespanol.org/>;

178. Семенов М.Ю. Психосемантическое исследование понятия «деньги»: гендерный и возрастной аспекты. el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJimi: <http://mymoney.pro/archives/2072>;
179. Успенский Б. Филологические разыскания в области славянских древностей. El eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJimi: http://krotov.info/history/11/uspensky/uspens_00.html;
180. Фенглер Х., Гироу Г., Унгер В. Словарь нумизмата. el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJimi: <http://regionmd.ru/h-fengler-g-girou-v-unger-slovar-numi/>,1993;
181. Щедровицкий Г.П. Смысл и значение. el eqtronul i resursi; mi sawvdomobis reJimi: <http://www.fondgp.ru/gp/biblio/rus/68>;
182. Хайек Ф. А. Частные деньги, <http://www.trader-lib.ru/books/488/index.html>.